Kraków
Księgarnia L. Frommera

POWSZECHNA
USTAWA WEKSLOWA

wraz z innemi ustawami i rozporządzeniami

odnoszącemi się do prawa wekslowego,

orzeczeniami Sądów Najwyższych i przeglądem ustawodawstwa zagranicznego,

wydana przez

Dra Stanisława Wróblewskiego.
docenta Uniw. Jagiell.

KRAKÓW.
KSIĘGARNIA LEONA FROMMERA.
1900.

DRUKARNIA UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
pod zarządem Józefa Filipowskiego.

PRZEDMOWA.

Wydanie to przeznaczone jest w pierwszym rzędzie do praktycznego użytku tak w kołach prawniczych, jak i w świecie handlowym. Z tego powodu objąłem niem także proces wekslowy i umieściłem zwięzły przegląd ustawodawstwa zagranicznego. Przy objaśnieniu trzymałem się wyłącznie niemal judykatury austryackiej i niemieckiej. Z teoryi wziąłem tyle tylko, ile trzeba było koniecznie bądź dla oparcia prawa wekslowego na stałej podstawie prawa powszechnego, bądź dla scharakteryzowania niektórych orzeczeń, bądź wreszcie dla wypełnienia luk; przy tem trzymałem się przeważnie poglądów w nauce powszechnie przyjętych, unikając, o ile się dało, oryginalności. Przychylne przyjęcie, jakiego w kołach praktycznych doznała ustawa handlowa, w takim samym opracowana zamiarze, pozwala mi spodziewać się, że i to wydanie praktycznej potrzebie zadośćuczyni.

ERRATA.

Na str. 114, w tekście art. 50, dodać należy jako ustęp przedostatni:

Jeżeli w miejscu płatności kurs na miejsce zamieszkania zwrotnie zobowiązanego nie jest znany, bierze się kurs według tego miejsca, które jest najbliżej miejsca zamieszkania zwrotnie zobowiązanego.

WSTĘP.

I. Historya weksla i prawa wekslowego.

Najdawniejszą formą weksla jest weksel własny, pojawiający się w obrocie około połowy 12. wieku, którego pierwsze znane dziś przykłady pochodzą z północnych Włoch. Weksel pierwotny był w ścisłym związku z zamianą pieniędzy (cambium). Kupiec, który potrzebował obcej monety, zgłaszał się do bankiera (campsor), składał u niego gotówkę, a bankier w zamian za to wystawiał mu przed notaryuszem dokument, w którym poświadczał odbiór gotówki i przyrzekał zapłatę odpowiedniej kwoty w żądanej obcej monecie. Ta różnica monety stanowiła jedyną cechę charakterystyczną tego pierwotnego weksla (instrumentum cambiale). Rozwój stosunków handlowych od początku 13. wieku umożliwił jednak i wywołał weksle z miejscem zapłaty różniącem się od miejsca wystawienia. Były one dla świata handlowego bardzo potrzebne celem uniknięcia kosztów i niebezpieczeństw, grożących wówczas kupcowi, któryby z jednego miejsca handlowego na drugie chciał przewozić gotówkę, oraz celem zaopatrzenia się w obcą monetę na tym właśnie targu, gdzie się jej potrzebowało. Potrzebę tę zaspokoić mogli bankierzy włoscy, którzy opanowali wszystkie znaczniejsze miejsca handlowe i wszędzie mieli albo zastępców (zakłady filialne), albo też samodzielnych członków swego cechu (socii). Organizacya ta pozwalała bankierowi z Genui przyrzec zapłatę np. w Paryżu, jeżeli tam miał zastępcę, a nadto dała początek drugiemu rodzajowi weksla, t. j. wekslowi przekazowemu (litterae cambiales), którego pierwszy znany nam przykład pochodzi z r. 1335. Jeżeli bankier w Genui nie miał w Paryżu zastępcy, to przecież łączyły go stałe stosunki z osiadłym w Paryżu bankierem

samodzielnym; mógł więc i w tym razie dać zgłaszającemu się kupcowi weksel na Paryż, t. zn. list z poświadczeniem odbioru gotówki oraz z poleceniem zapłaty odpowiedniej sumy w monecie kursującej w Paryżu, wystosowany do bankiera paryskiego. Weksel mógł więc w handlu skutecznie zastąpić gotówkę, a przyczyniła się do tego i zasada, którą obrót handlowy wytworzył: że pismo kupca i bankiera (scripturae mercatorum) ma znaczenie dokumentu publicznego i uprawnia do natychmiastowego dochodzenia w drodze przymusowej (privilegium executionis, jus paratae executionis); w tym bowiem stanie rzeczy zbytecznym już był współudział notaryusza przy wystawianiu weksla. Obrót wekslowy przybiera też coraz większy rozmiar: w szczególności weksel przekazowy gra bardzo ważną rolę, podczas gdy weksel własny (suchy) traci stosunkowo na znaczeniu pod wpływem prawa kanonicznego, które widziało w nim środek do zamaskowania zabronionej pożyczki procentowej i z tego powodu odmawiało mu z reguły mocy obowiązującej.

Rozwój weksla i prawa wekslowego spoczywał w tym czasie wyłącznie w rękach bankierów. Bez ich pośrednictwa nie mógł się obejść kupiec, a to skoncentrowanie obrotu wekslowego wytworzyło dla weksli jednolite normy. Rozwikłanie interesów wekslowych odbywało się co pewien czas na jarmarkach; to też weksel jarmarczny (płatny na jarmarku) stanowi w tym czasie regułę. Jarmarki takie zwiększały przedewszystkiem zakres obrotu wekslowego, bo przez jarmark można było dosięgnąć i takiego miejsca, z którem bankier wystawiający weksel nie miał bezpośredniego połączenia: tak np. weksle z Florencyi na Anglią szły przez sławne jarmarki w Szampanii, a później przez jarmarki w Lugdunie i Besançon (w tych ostatnich brali udział sami tylko bankierzy tak, że to były jarmarki wyłącznie wekslowe). Z drugiej zaś strony kwestye prawne odnoszące się do weksli szły przed sądy cechowe na jarmarkach, a zasady prawne, ustalone w praktyce tych sądów, rozchodziły się tą drogą po całym ówczesnym świecie handlowym. Tam wyrobiły się najważniejsze, do dziś dnia kwitnące instytucye prawa wekslowego, jako to przyjęcie weksla, protest i zwrotne poszukiwanie, a jako środek do tego weksel zwrotny (adresowany do zwrotnie zobowiązanego, który na jarmarku nie był obecny), wyręczenie wekslowe, rygor wekslowy formalny i materyalny, oraz

przedawnienio wekslowe. Weksel ówczesny różnił się od weksla dzisiejszego w jednym tylko — bardzo ważnym — punkcie: obieg jego mianowicie nie był łatwy. i dopiero wejście w życie indosu czyli żyra wywołało w tym kierunku radykalną zmianę.

Indos pojawia się dopiero w 16. wieku; najstarszy znany przykład pochodzi z r. 1600. Przedtem obiegały wprawdzie weksle na jarmarkach z rąk do rąk: aby uniknąć wypłat gotówką, przenoszono weksel w kole bankierów tak długo, póki nie było możliwe potrącenie, t. zn. póki dłużnik wekslowy nie dostał weksla swego wierzyciela wekslowego, a cała ta operacya, zwana skontracyą, ułatwiona była znacznie przez to, że wszystkie weksle jarmarczne opiewały na jednę i tę samą walutę rachunkową (scudo di marche). Każdorazowe przejście weksla z rąk do rąk było cesyą lub delegacyą, nie pociągało jednak za sobą odrębnych skutków prawnych, nie stanowiło instytucyi wekslowej. Dla ułatwienia obiegu poza jarmarkami skorzystał jednak handel z znajdującej się już wówczas na wekslach klauzuli »na zlecenie«, która staje się obecnie integralną częścią weksla. Dodatek ten dawał pierwszemu wierzycielowi wekslowemu (wekslobiorcy) prawo ustanowienia pełnomocnika. Wierzyciel taki dawał więc weksel np. swemu wierzycielowi, upoważniał go przez to do odbioru zapłaty od dłużnika wekslowego, a zarazem umieszczał na wekslu swoje pokwitowanie dla dłużnika na przypadek, gdy nabywcy weksla uiści zapłatę, i w tem pokwitowaniu (girata) wymieniał swego umocowanego. To pokwitowanie, umieszczane zrazu na dole, potem na odwrotnej stronie weksla (stąd nazwy: in dorso, indosso — en dos, endossement), nadaje owemu upoważnieniu szczególne znaczenie. Umocowany ma skutkiem tego przy potwierdzeniu zapłaty wobec dłużnika stanowisko właściciela weksla, a pokwitowanie wyklucza z jednej strony cofnięcie umocowania, oraz daje z drugiej strony umocowanemu regres na przypadek, gdyby weksla w terminie nie zapłacono. Takie przeniesienie weksla pociąga więc za sobą odrębne skutki, a łatwy ten i pewny sposób przenoszenia weksla przyjął się w obrocie bardzo szybko. Praktyka poszła nawet dalej i dopuściła wkrótce zasadę, że indosataryusz może weksel w ten sam sposób dalej indosować, oraz uznała ważność żyra in bianco. Instytucye te nie rozwinęły się bez oporu z strony bankierów, którym dopuszczalność

indosu wogóle, a w szczególności indosu kilkakrotnego i in bianco była solą w oku. Pośrednictwo w obrocie wekslowym przynosiło im znaczne korzyści, a ułatwiony obecnie obieg weksla usuwał potrzebę ich pośrednictwa; dlatego też dążyli oni całą siłą do usunięcia lub ograniczenia indosu. Walka skończyła się jednak zwycięstwem indosu: odpadła przez to racya bytu jarmarków wekslowych; weksle jarmarczne przestały grać pierwszą rolę w obrocie; na miejsce weksla bankierskiego wstąpił dzisiejszy prywatny weksel kupiecki. Najściślejszy związek między podpisem a odpowiedzialnością wekslową staje się teraz fundamentem prawa wekslowego, co zaostrza materyalny rygor wekslowy i specyalny charakter prawa wekslowego nader silnie uwydatnia.

II. Austryackie prawo wekslowe i jego literatura.

W Niemczech istniały od 17. wieku ustawy wekslowe dla poszczególnych miast handlowych i krajów. W 19. wieku pojawiają się jednak liczne głosy za ujednostajnieniem prawa wekslowego, a prąd ten doprowadził w r. 1846 na konferencyi państw niemieckich należących do związku cłowego do uchwały, że należy postarać się o wspólny kodeks wekslowy i że projekt wypracowany przez rząd pruski ma być wzięty w tym celu za podstawę. Wskutek tej uchwały zebrało się na zaproszenie Prus w Lipsku dnia 20. października 1847 r. trzydziestu reprezentantów wszystkich państw niemieckich, między nimi dwudziestu prawników a dziesięciu rzeczoznawców z pośród wybitnych bankierów i kupców. Obrady toczyły się na podstawie projektu pruskiego i trwały sześć tygodni, a rezultat ich skodyfikowano ostatecznie, polecając ten projekt wszystkim państwom niemieckim do przyjęcia. Jakoż istotnie w ciągu lat 1848—1850 poszczególne państwa niemieckie nadały projektowi lipskiej konferencyi moc ustawy, między temi i Austrya patentem z 25. stycznia 1850. Patent ten obowiązywał pierwotnie i Węgry; tu jednak stracił wnet moc obowiązującą, a obecnie panuje tam ustawa wekslowa z 5 czerwca 1876.

Ustawa wypracowana przez konferencyą lipską nie rozstrzygała wszystkich wątpliwych kwestyi. Niektóre punkta sporne poddano przeto w r. 1858 do rozstrzygnięcia komisyi norymberskiej, powołanej wówczas do opracowania kodeksu handlowego. Pierwszy

projekt zmian ukończono wnet, i Austrya wprowadziła go w życie rozp. ministeryalnem z 2. listopada 1858 r. Komisya obradowała jednak nad tym projektem drugi raz i wypracowała wreszcie po nieznacznych zmianach w r. 1861 osiem nowel do ustawy wekslowej (t. zw. nowele norymberskie). Nowele te przyjęto w poszczególnych państwach, a obecnie ustawa wekslowa wraz z temi nowelami stanowi w Niemczech ustawę państwową dla całego cesarstwa na mocy ustawy z 16. kwietnia 1871 r. Istnieją przeto drobne różnice w ustawodawstwie wekslowem nawet między Niemcami a Austryą; usunie je jednak zapewne międzynarodowe prawo wekslowe, które niewątpliwie w najbliższej przyszłości stanie się rzeczywistością.

Z literatury austryackiej i niemieckiej wymieniamy tylko następujące:

A) Ważniejsze dzieła systematyczne:

V. CANSTEIN. Lehrbuch des W. R. Berlin 1890.
» » » Das W. R. Oesterreichs. Berlin 1890 (krótki podręcznik na podstawie poprzedniego dzieła).
DERNBURG. Lehrbuch d. preuss. Priv. R. t. II. 3 wyd. 1882.
GRUNHUT. W. R. 2 tomy. Leipzig 1897.
KARMON. Systematyczny wykład pr. weksl. Kraków 1888 (krótki i popularnie pisany podręcznik dla użytku szkół handl.)
KREIS. Lehrbuch d. d. W. R. Berlin 1884.
KUNTZE i BRACHMANN. W. R. w Endemanna Hdb. t. IV. 1883|4.
LEHMANN. Lehrb. d. d. W. R. Stuttgart 1886.
RENAUD. Lehrb. d. a. d. W. R. 3. wyd. Giessen 1868.
THÖL. Das W. R. 4. wyd. Leipzig 1878.
WACHTER. W. R. d. d. Reichs. Stuttgart 1883.

B) Ważniejsze komentarze:

BORCHARDT. Die a. d. W. O. 8. wyd. Berlin 1882 (objaśnienia stanowią tylko orzeczenia sądowe).
REHBEIN. A. d. W. O. 5. wyd. Berlin 1895.
STAUB. Kommentar zur a. d. W. O. 3. wyd. Berlin 1899.

C) Ważniejsze czasopisma i zbiory orzeczeń:

Archiv f. d. W. — u. Handels-recht, które wydawali Siebenhaar, Tauchnitz i Bernewitz 1851—1873.

» » f. Theorie u. Praxis d. a. d. Handelsrechts Buscha 1863—1888.

Zeitschrift f. das gesammte Handelsrecht, wydawane przez L. Goldschmidta etc.

Entscheidungen des Reichsoberhandelsgerichts.

» » » » Reichsgerichts in Civilsachen.

CZELECHOWSKY. Sammlung wechselr. Entsch. des k. k. obersten Gerichtshofes. Wien 1883, 1892.

KRALL. Sammlung von wechselr. Entsch. des österreich. obersten Gerichtshofes. Wien 1873.

PEITLER. Sammlung von wechselr. Entsch. des obersten Gerichtshofes.

D) Materyały:

Protokoły lipskiej konferencyi wydał Thöl w r. 1866; co do protokołów komisyi norymberskiej zob. nasze wyd. kod. handl

SKRÓCENIA.

A. = Adler u. Clemens. Samml. v. Entsch. (liczba arabska oznacza numer porządkowy orzeczenia w zbiorze).
Beil Bl. = Beilage zum Justiz-Ministerium-Verordnungsblatt (liczba arabska oznacza numer porządkowy orzeczenia).
Cb. = Oesterr. Centralblatt f. d. jurist. Praxis.
Cz. = Czelechowsky. Samml. wechselr. Entsch.
Gh. = Gerichtshalle.
Gz. = Allgem. österr. Gerichtszeitung.
JBl. = Juristische Blätter.
Jud. = Księga judykatów Sądu najwyższego w Wiedniu.
K. = Krall. Samml. v. wechselr. Entsch.
Links. = Die Rechtssprechung des k. k. Obersten Gerichtshofes von Dr. Emil Links (liczba arabska oznacza numer porządkowy orzeczenia w zbiorze).
O. = orzeczenie Sądu najwyższego w Wiedniu.
O. T. L. = orzecz niemieckiego najw. tryb. handl. w Lipsku (liczba rzymska oznacza tom, liczba arabska stronnicę).
O. T. N. = orzeczenie niemieckiego najwyższego trybunału rzeszy (liczba rzymska oznacza tom, liczba arabska stronnicę).
P. = Peitler. Samml. v. wechselr. Entsch.
Prz. = Przegląd prawa i administracyi.
Rep. = repertoryum orzeczeń Sądu najwyższego w Wiedniu.
Zb. c. = Samml. von civilr. E., begründet von Glaser, Unger u. Walter, fortges. v. Pfaff, Schey u. Krupsky.

III. Powszechna ustawa wekslowa.

Patent cesarski z 25. stycznia 1850 L. 51. D. u. p. zawierający powszechną ustawę wekslową dla całego obszaru cesarstwa austryackiego.

My Franciszek Józef Pierwszy

z Bożej łaski cesarz Austryi, król Węgier i Czech i t. d. i t. d., chcąc w interesie obrotu handlowego uczynić zadość naglącej potrzebie jednolitego prawa wekslowego dla całego cesarstwa i doprowadzić do możliwie największej zgodności między prawem austryackiem a powszechną niemiecką ustawą wekslową, obowiązującą w niemieckich państwach związkowych, postanowiliśmy na wniosek Naszego ministra sprawiedliwości i za doradą Naszej rady ministrów po myśli §§. 36 i 120 konstytucyi państwa wydać powszechną ustawę wekslową dla całego obszaru cesarstwa austryackiego i rozporządzić co następuje:

§. 1.

Powszechna ustawa wekslowa [1]) dla cesarstwa austryackiego rozpocznie obowiązywać w wszystkich krajach koronnych [2]) począwszy od 1. maja 1850 r. [3])

[1]) Zwyczaje, które się wyrobiły w obrocie wekslowym, nie mają znaczenia źródła prawa wekslowego P. 75; natomiast co do pytań, na które w ustawie wekslowej brak odpowiedzi, rozstrzy-

gają przepisy prawa handlowego, jeżeli czynność dotycząca była choć po jednej stronie czynnością handlową (art. 2,277, 272 l. 2. kod. handl.), w innych zaś przypadkach przepisy powszechnego prawa cywilnego.

[2]) Ust. wekslowa wydana została także dla krajów korony węgierskiej. Dla Węgier jednak przywrócił dyplom cesarski z 20. października 1860 i najw. postanow. z 20 lipca 1861 moc obowiązującą dawnej ust. weksl. z r. 1840, tak, że ustawa austr. obowiązywała odtąd tylko w Kroacyi, Slawonii i Siedmiogrodzie. Obecnie obowiązuje w wszystkich krajach korony węgierskiej ust. weksl. z 5 czerwca 1876 art. ust. 27.

[3]) Według rozp. ces. z 12. kwietnia 1850 L. 141 D. u. p. nowa ustawa wekslowa odnosi się do wszystkich czynności i działań prawnych, przedsięwziętych po dniu 1. maja 1850 co do weksli wystawionych przed tymże dniem; wekslom takim przysługują jednak będące dawniej w zwyczaju dni względności (Respecttage).

Jeżeli idzie o przedawnienie weksla płatnego przed 1. maja 1850, pozwany może się powołać na krótkie terminy przedawnienia z nowej ustawy weksl.; terminy te jednak zaczynają biedz dopiero od chwili, kiedy ta nowa ustawa zaczęła obowiązywać P. 37.

Jeżeli weksel płatny przed 1. maja 1850 r. jest w tym dniu już przedawniony, posiadaczowi przysługuje skarga o zbogacenie z art. 83. u. w. P. 84.

§. 2.

Począwszy od tego dnia obowiązywać nadto mają w tych krajach koronnych, w których panuje powszechna ustawa cywilna, następujące przepisy co do terminu przedstawienia i płatności weksli jarmarcznych i targowych (art. 35 u. w.):

§. 3.

Weksli płatnych na krajowych jarmarkach lub targach nie wolno przedstawiać do przyjęcia przed rozpoczęciem się targu, a jeżeli targ trwa osiem dni lub dłużej, przed drugą jego połową.

§. 4.

Jeżeli targ lub jarmark trwa jeden tylko dzień, weksle takie w tym dniu są płatne. Jeżeli targ trwa kilka dni, nie dłużej jednak niż osiem, dniem zapadłości jest dzień przed ustawowem zakończeniem targu lub jarmarku. Weksle opiewające na jarmarki dłuższe nad osiem dni, zapadają trzeciego dnia przed ustawowem zakończeniem jarmarku.

§. 5.

Począwszy od 1. maja 1850 gaśnie moc obowiązująca dotychczasowych ordynacyi wekslowych i ustaw wekslowych, w szczególności ordynacyi wekslowych z 10. września 1717, z 1. października 1763, z 22. lipca 1775 i z 10. października 1797, statutów targowych dla Bozen z 13. stycznia 1787 i z 23. marca 1792, oraz ósmego tytułu pierwszej księgi Codice di commercio, w tych krajach koronnych, w których panuje powszechna ustawa cywilna, o ile rzeczone ustawy odnoszą się do czynności prawa wekslowego, ich skutków i następstw [1]).

[1]) Zniesiony nie jest dekr. nadw. z 15. lipca 1789 L. 1033 Zb. u. s., uznający zastawnika weksla jako takiego za legitymowanego do odbioru zapłaty; zob. objaśn. do art. 36.

§. 6.

Uchyla się niniejszem wydany dla Czech patent z 14. maja 1772 o utracie prawa wekslowego przez wpis i prenotacyą weksla w księgach gruntowych.

§. 7.

W krajach koronnych, gdzie obowiązuje węgierskie prawo wekslowe z r. 1840, tracą również od tego dnia

moc obowiązującą prawo wekslowe, zawarte w pierwszej części XV. węgiersk. art. ust. z r. 1840 i przepisy VI. węg. art. ust. z r. 1844 z wyjątkiem postanowień zawartych w §§. 39, 40, 54, 55, 56, 57, 97, 109, 112, 135 i 193—200 pierwszej części XV. art. ust. z r. 1840 i §§. 2 i 28 VI. art. ust. z r. 1844, które się niniejszem wyraźnie utrzymuje w mocy [1]).

---

[1]). Zob. § 1. uw. 2.

Powszechna ustawa wekslowa
dla c. k. państw austryackich.

ROZDZIAŁ I.
O zdolności wekslowej.

Art. 1. Zdolnym wekslowo[1]) jest każdy, kto się umownie zobowiązać może[2]).

Rozp. ces. z 3. lipca 1852 l. 138 D. u. p. stanowi:

Nie mają zdolności wekslowej rzeczywiści oficerowie, tak służący czynnie jak i będący na pensyi, oraz żołnierze stanu zbrojnego. To rozporządzenie zaczyna obowiązywać w osiem dni po ogłoszeniu w dzienniku ustaw państwa i nie stosuje się do interesów wekslowych poprzednio zawartych[3]).

[1]) Ustawa ma w tem miejscu na myśli tylko bierną zdolność wekslową, t. j. zdolność do zaciągania zobowiązań wekslowych, nie dotyka zaś zupełnie zdolności wekslowej czynnej, którą oceniać należy według przepisów prawa cywilnego. Małoletni mogą przeto nabywać samodzielnie prawa wekslowe Links 2368; również ważnem jest przyrzeczenie wekslowe złożone wobec rzeczywistego oficera P. 390. Z tego też powodu osoba nie mająca zdolności wekslowej biernej, która wystawiła weksel przekazowy na własne zlecenie, ma z tego weksla prawa wekslowe przeciw przyjemcy O. z 16 września 1891 L. 8621 Cb. 1892 N. 154, O. T. L. XXIII. 357.

Zdolność wekslowa bierna istnieć musi w chwili powstania zobowiązania wekslowego, z reguły zatem w chwili umieszcze-

nia podpisu na wekslu P. 202. Małoletni jednak, który podpisał się jako wystawca lub żyrant, lecz już po pełnoletności wręczył weksel remitentowi lub żyrataryuszowi, odpowiada wekslowo O. T. L. IV. 271; podobnie ma się rzecz i co do przyjemcy, który przyjął weksel in bianco O. T. N. XI. 8. Jeżeli ta sama osoba podpisała weksel kilka razy w różnym charakterze, każdy podpis odrębnie oceniać należy: wystawca weksla na własne zlecenie, małoletni w chwili wystawienia, nie jest jeszcze przez to samo małoletnim w chwili żyra O. T. L. III. 179. Umieszczenie fałszywej daty późniejszej (postdatowanie) nie uchyla skutków niezdolności O. T. N. XI. 7.

Brakiem zdolności wekslowej można się bronić wobec każdego posiadacza weksla. P. 202

[2]) Według tego przepisu zdolność wekslowa bierna idzie równolegle z zdolnością do zobowiązywania się zapomocą umów. Nie mają jej w zupełności: *a)* członkowie zakonów duchownych Cz 315; *b)* dezerterzy od dnia dezercyi aż do stawienia się lub dostawienia (§. 208 lit. a wojsk. k karn.); *c)* umysłowo chorzy i *d)* dzieci niżej lat 7 (§. 865 k. c.) W imieniu osób pod *c)* i *d)* wymienionych mogą jednak zaciągać zobowiązania wekslowe ich ustawowi zastępcy według przepisów kodeksu cywiln.

Ograniczoną zdolność wekslową mają przedewszystkiem małoletni. Zobowiązania wekslowe, zaciągnięte samodzielnie przez małoletniego są nieważne, a małoletni odpowiada tylko cywilnie K. 133: wydać mianowicie musi zbogacenie bez tytułu, o ile ono istnieje jeszcze w chwili skargi Cz. 510, ewentualnie wynagrodzić szkodę, jeżeli drugą stronę wprowadził w błąd (§ 866 k. c.) Zb. c. N. 3713; nie ma jednak wprowadzenia w błąd, jeżeli niezdolny sam był w błędzie i skutkiem tego przedstawił się za zdolnego Cz. 82. Małoletni ma samodzielną zdolność wekslową tylko wyjątkowo: *a)* jeżeli po ukończeniu 20 lat życia założył za wyraźnem lub milczącem zezwoleniem ojca własne gospodarstwo (§. 174 k. c.), i to od chwili założenia, choćby dopiero później uzyskał dekret pełnoletności Cz. 354; nie ma atoli mowy o własnem gospodarstwie, skoro małoletni nie stoi na czele gospodarstwa, choćby nawet mieszkał osobno i jako urzędnik utrzymywał się z pensyi Cz. 534; *b)* jeżeli mu za zezwoleniem władzy nad-

opiekuńczej wyznaczono z czystego dochodu roczną pensyą na rozrywki (§ 247 k. c.), a wysokość długu wekslowego kwoty rocznej pensyi nie przenosi K. 175 (zupełnie błędnie; por. niżej); *c)* jeżeli mu władza dała zezwolenie na prowadzenie handlu lub przemysłu w myśl § 252 k. c. P. 109, 139, 204, Cz. 159; koniecznem jest jednak zezwolenie władzy krajowej, a samodzielne prowadzenie przedsiębiorstwa za granicą nie ma znaczenia O. z 27 kwietnia 1898 L. 5840 JBl. z r. 1898 s 322. Nie stosuje się natomiast do zobowiązań wekslowych przepis § 246 k. c., dozwalający małoletnim rozporządzać tem, co własną pilnością zarobił, bo z weksla poznać nie można, czy rzeczywiście małoletni tylko swym zarobkiem rozporządził Cz. 488, 82, 534 (rozstrzygnienie trafne, lecz uzasadnienie nie wytrzymuje krytyki).

Małoletni może jednak zobowiązać się ważnie za zezwoleniem swego zastępcy, względnie także i sądu (§ 865 k. c.) Zezwolenie takie nie potrzebuje być uwidocznione na wekslu O. T. IV. 271, a może nastąpić także w sposób dorozumiany, jeżeli n. p. zastępca ciągnie (trasuje) weksel na małoletniego O. T. L. X. 384, lub też przyjmuje bez zastrzeżeń weksel przez małoletniego wystawiony O. T. L. III. 51, Cz. 493 (w motywach nacisk na to, że małoletni już po dojściu do pełnoletności nie protestował przeciw skierowanym przeciw sobie krokom egzekucyjnym).

Uznanie uskutecznione przez małoletniego po dojściu do pełnoletności nie ma znaczenia dla prawa wekslowego, a może tylko uzasadnić roszczenie cywilne Cz. 534 (przeciwnie P. 432, 433, Cz 493.).

Co do zarzutu małoletności w procesie zwrócić należy przedewszystkiem uwagę na to, że małoletni w zasadzie nie ma zdolności procesowej (§ 1. p. c) Okoliczność ta musi być uwzględniona w każdem stadyum sporu z urzędu (§ 6 ust 1 p. c., cf. P. 397, Cz. 444)., a po prawomocnem rozstrzygnięciu sporu daje prawo do skargi o nieważność z § 529 l 2 p c; cf. Cz. 357, 490, 590. Jeżeli jednak małoletni ma w sporze należyte zastępstwo, lub jeśli spór przeciw niemu wszczęto po dojściu do pełnoletności, powstaje pytanie, czy zarzut małoletności jako zarzut prawa materyalnego musi być podniesiony w terminie trzechdniowym, zakreślonym w § 557 p. c., czy owszem można z niego skorzystać

później, t. zn. w toku sporu i po prawomocnem tegoż ukończeniu? Zd. n termin trzechdniowy wiąże także co do zarzutu małoletności, a §. 179 p. c. nie ma w tym przypadku zastosowania; O. z 9. grudnia 1898 L. 15859 Beil. Bl 42 z r. 1899, cf. K. 102, 126. Jeżeli się przeto w zarzutach weksl. o małoletności nie wspomniało, pozostaje stronie pozwanej tylko droga skargi o wznowienie z §. 530 l. 7 p. c., z ograniczeniem zawartem w § 556 p. c. Jeżeli jednak na skargę nie wydano nakazu zapłaty (§§ 559, 554 p. c.), wówczas mają zastosowanie przepisy §§ 179, 252, 263 p. c.

Na równi z małoletnimi stoją osoby sądownie za marnotrawców uznane (§ 273 k. c.); nie mogą one samodzielnie zaciągać zobowiązań wekslowych nawet w tym razie, gdy im pewną część dochodu pozostawiono do swobodnej dyspozycyi Cz. 327.

Pełną zdolność wekslową posiada dłużnik upadły (krydataryusz) i to bez względu, czy uzyskał napowrót uzdolnienie z § 246 ord. konk. Cz. 516, bez względu nawet, czy konkurs został już uchylony czy nie Cz. 586, 588. O. T. L. XII. 104. Zdolnymi są również ślepi, głusi, którzy nie czytają i niemi, którzy nie słyszą Cz. 227; co do formy ich oświadczeń zob art. 94.

Zdolność wekslową mają wreszcie osoby prawnicze, spółki handlowe i stowarzyszenia. Nie mogą one wprawdzie zaciągać same zobowiązań wekslowych, lecz odpowiadają wekslowo z oświadczeń wekslowych złożonych w ich imieniu i ewentualnie pod ich firmą przez osoby uprawnione do ich zastępstwa.

[3]) Rozporządzenie to nie odbiera zdolności wekslowej: 1) oficerom w rezerwie nawet w okresie, kiedy pełnią służbę czynną Jud. 72. K. 206; 2) oficerom w stosunku »poza służbą« (ausser Dienst) Cz. 580, Links 5174; 3) lekarzom wojskowym Cz. 223. Natomiast modyfikuje ono także art. 84 u. w. i czyni niezdolnymi nawet obcych poddanych, którzy są c. i k. oficerami Cz. 562, O. z 3 marca 1896 L. 2599 Gz. 1896 s. 229, Links 4533.

Rezerwiści są zdolni wekslowo P. 195, 232, 357, i zdolności tej nie tracą podczas ćwiczeń Cz. 229.

Żandarmerya stanowi według § 1. ust. z 25. grudnia 1894 L. 1. D. u. p. z r. 1895 część siły zbrojnej, wskutek czego jej oficerowie i żołnierze nie mają zdolności wekslowej O. z 13. maja 1896 L. 5511 Gh. 1896 s. 269, Links 4612,

Co do sposobu obrony w sporze zauważa się przedewszystkiem, iż osoby wojskowe, rozporządzeniem tem objęte, nie są przez to pozbawione zdolności procesowej P. 104. Zresztą judykatura austr. trzyma się przeważnie nieuzadnionego zd. n. poglądu, że na tę niezdolność zwrócić należy uwagę z urzędu, że więc po skonstatowaniu jej prawomocny nawet nakaz bez skargi o unieważnienie uchylić należy; tak Cz. 24, 146, 157, 168; przeciwnie K. 176, Cz. 143.

Art. **2.** Za wypełnienie wziętego na siebie zobowiązania wekslowego odpowiada dłużnik wekslowy (osobą i) majątkiem.

(Areszt wekslowy nie jest dopuszczalny:

1) przeciw dziedzicom dłużnika wekslowego;

2) na podstawie oświadczeń wekslowych, złożonych w imieniu korporacyi i innych osób prawniczych, w imieniu spółek akcyjnych lub w sprawach takich osób, które nie są zdolne do samodzielnego zarządu majątkiem, przez ich zastępców;

3) przeciw wszystkim tym osobom, przeciw którym wogóle więzienie za długi nie może mieć miejsca według szczególnych przepisów ustawowych, istniejących w pojedynczych krajach koronnych. [1])

[1]) Artykuł ten zawierał t. zw. formalny rygor wekslowy, podczas gdy rygor materyalny stanowi odcięcie dłużnikowi wszystkich zarzutów, które nie wynikają z prawa wekslowego, ani nie odnoszą się bezpośrednio do skarżącego posiadacza weksla (art. 82 u. w.) Dziś cały ten artykuł stracił wszelką doniosłość, gdyż ust. z 4. maja 1868 L. 34 D. u. p. uchyliła w § 1. egzekucyą na osobę dłużnika, a majątkiem odpowiada się za długi wekslowe tak samo, jak za wszelkie inne zobowiązania.

Art. **3.** Że na wekslu znajdują się podpisy osób, które albo zupełnie nie mogą zobowiązywać się wekslowo albo też nie mogą tego uczynić z pełnym skutkiem,

to nie wpływa zupełnie na odpowiedzialność innych wekslowo zobowiązanych. [1])

[1]) Art. ten w połączeniu z art. 75 i 76 uświęca zupełną materyalną niezależność wszelkich zobowiązań wynikających z formalnie ważnego weksla. Dlatego przyjemca odpowiada wekslowo, choć weksel jest wystawiony przez niezdolnego P. 390, i odpowiada nawet wobec tego niezdolnego, np. wobec małoletniego wystawcy na własne zlecenie O. z 10 września 1891 L. 8621 Cb. z r. 1892 N. 154, O. T. L. XXIII. 357; por. także O. T. L. III. 179 przytocz. przy art. 1 uw. 1. i objaśn. do art. 8, 29, 75, 76, 81.

Czy żyro osoby niezdolnej przenosi własność weksla, o tem rozstrzyga prawo cywilne; w każdym razie żyro takie wystarcza do legitymacyi formalnej: zob. objaśn. do art. 36 i 74.

ROZDZIAŁ II.

O wekslach przekazowych.

I. Warunki ważności weksla przekazowego.

Art. **4.** Istotne warunki ważności [1]) weksla przekazowego są następujące:

1) oznaczenie jako weksel [2]), które ma być zamieszczone w samym wekslu [3]), albo wyrażenie odpowiadające w obcym języku temu oznaczeniu, jeżeli weksel jest wystawiony w obcym języku [4]);

2) podanie sumy pieniężnej, którą się ma zapłacić [5]);

3) nazwisko osoby lub firma, której albo na której zlecenie ma nastąpić zapłata (wekslobiorcy, remitenta) [6]);

4) podanie czasu, kiedy ma nastąpić zapłata [7]); czas zapłaty może być tylko jeden i ten sam dla całej sumy pieniężnej [8]) i*) oznaczony może być tylko [9])

na pewien oznaczony dzień [10]),

za okazaniem [11]) (za przedłożeniem, a vista, a piacere etc.) albo na pewien oznaczony czas po okazaniu [12]),

na pewien oznaczony czas po dniu wystawienia (po dacie, a dato) [13]),

---

*) Słowa drukowane czcionkami rozstawionemi dodało rozp. min. z 2 listopada 1858 L. 197 D. u. p.

na jarmark lub targ (weksel jarmarczny albo targowy) [14];

5) podpis [15]) wystawcy [16]) (trasanta) obejmujący jego nazwisko lub firmę [17]);

6) oznaczenie miejsca [18]), dnia miesiąca oraz roku [19]) wystawienia [20]);

7) nazwisko osoby lub firma, która ma uiścić zapłatę (przekazanego czyli trasata) [21]);

8) podanie miejsca, gdzie ma nastąpić zapłata [22]); miejsce wymienione przy nazwisku lub firmie przekazanego uważa się dla tego weksla za miejsce zapłaty, jeżeli osobne miejsce zapłaty nie jest podane [23]), a zarazem za miejsce zamieszkania przekazanego [24]).

1) Por. także objaśn. do art 5—7 i do art. 85 k. weksl.

Szczególne postanowienia co do weksli używanych przy kredytowaniu podatku spożywczego od wódki, piwa i cukru zawiera § 1. ust. z 26 czerwca 1868 L. 73 D. u. p., oraz reskr. min. skarbu z 15. lipca 1868 L. 100 D. u. p. (ustęp 3—5, 7). Osoba, której taki podatek zakredytowano, przyjąć ma na żądanie zarządu skarbowego weksel opiewający na kredytowaną sumę, wolny od stempla, w którym czas zapłaty oznacza się stosownie do udzielonej zwłoki. Jeżeli podatnik nie da na pokrycie kredytu zabezpieczenia hipotecznego ani nie złoży na ten cel papierów wartościowych, zarząd skarbu ciągnie (trasuje) bezpośrednio taki weksel na niego. Jeżeli podatnik zabezpiecza skredytowaną sumę zapomocą trzech lub więcej solidarnie odpowiadających ręczycieli, wówczas podatnik ma ten weksel przyjąć, jeden ręczyciel jest wystawcą i żyruje weksel dla drugiego ręczyciela, ten znów na trzeciego i t. d.; ostatni ręczyciel umieszcza indos na rzecz urzędu, do którego należy ściągnięcie podatku. Jeżeli natomiast dano zabezpieczenie zapomocą poręki c. k. uprzywil. zakładu kredytowego dla handlu i przemysłu lub innego podobnego zakładu do tego uprawnionego, wówczas podatnik akceptuje weksel, a zakład ma go podpisać jako wystawca i żyrować bezpośrednio do tego

urzędu, który ma ściągnąć podatek. Jako miejsce zapłaty oznaczyć należy w pierwszym rzędzie taką miejscowość, gdzie się znajduje publiczny zakład kredytowy, jako to bank austro-węg., zakład kredytowy dla handlu i przemysłu i t. p., lub tegoż filia. Jeżeli to nie jest możliwe, należy jako miejsce zapłaty wskazać c. k. urząd powołany do ściągnięcia podatku.

Co do stempli i należyt. weksl. patrz niżej pod IV.

2) Ustawa nie przepisuje formy tego oznaczenia, nie wymaga w szczególności użycia wyrazu »weksel«, który można zastąpić innym wyrazem równoznacznym, jak n. p. list wekslowy, dokument wekslowy, zapis wekslowy (Wechsel-brief, = urkunde, = verschreibung) i t. p. Nie wystarczy jednak przyrzeczenie zapłaty »według prawa wekslowego« O. T. L. II. 147, ani wyrażenie »przekaz wekslowy« (Wechselanweisung), bo te dwa pojęcia są z sobą sprzeczne O. T. L. XVIII. 207(?),

Postępowanie wekslowe jest wykluczone, jeżeli oznaczenia »jako weksel« brak P. 44.

3) Polecenie zapłaty, stanowiące istotną treść weksla, wyrażone jest zazwyczaj w formie zdania. Oznaczenie »jako weksel« ma być według judykatury umieszczone w tem zdaniu t. j. w samej osnowie weksla, podczas gdy inne części składowe, konieczne do ważności (suma wekslowa, czas płatności i t. d.), mogą być umieszczone po za osnową, byleby przez podpis w jednę całość były związane O. T. L. X. 22, XX. 160. Nie wystarczy przeto oznaczenie „wéksel" u góry, jako napis nad osnową weksla P. 57; por. atoli P. 119, według którego dostatecznem jest, by oznaczenie „weksel" znajdowało się między datą wystawienia a dalszą treścią weksla. Ostatnie orzeczenie wydaje nam się uzasadnionem, gdyż polecenie zapłaty da się pomyśleć także nie ujęte w formę zdania.

4) Takimi wyrażeniami są: w języku francuskim lettre de change, billet d'ordre, nie jednak mandat (czy acceptable, czy non acceptable) Cz. 355 (O. T. L. VI. 125 wyklucza tylko mandat non acceptable); w języku włoskim lettera di cambio; w języku angielskim bill of exchange, nie jednak promissory note Cz. 214, 339. Idzie tu jednak tylko o weksle wystawione w kraju; dokument wystawiony za granicą może być według zagranicznego ustawodawstwa uważany za weksel, choć nie jest oznaczony jako

taki, a wtedy dokument ten i w Austryi uchodzić będzie za weksel, jednak tylko na podstawie art. 85 ust. 1, nie zaś na podstawie art. 85 ust. 2, co wpływa stanowczo na ciężar dowodu w sporze. Zob. Cz. 367 i objaśn. do art. 85.

[5]) Suma wekslowa musi być oznaczona w pieniądzu; nieważny jest weksel na pewną kwotę w listach zastawnych lub w obligacyach indemnizacyjnych Cz. 2; K. 74, 100, Cz. 114. Ważny jest natomiast weksel na pewną kwotę w walucie rachunkowej np. w monecie konwencyjnej K. 123. Por. także art. 37.

Suma wekslowa wyrażać musi nietylko ilość, lecz także i rodzaj monety; wystarczy jednak takie dokładne oznaczenie poza osnową weksla (u góry), choć w tekście figuruje sama tylko liczba O. T. L. XX. 160.

Weksel opiewać może na jednę tylko sumę; zob. art. 5. Weksle na raty są i z tego powodu nieważne; por. niżej uw. 8.

[6]) Weksel na okaziciela jest nieważny O. T. L. I. 97.

Jako remitenta wskazać należy taką osobę, która — według jej oznaczenia na wekslu — posiadać może czynną zdolność wekslową. Czy taka osoba w rzeczywistości istnieje, to dla formalnej ważności weksla zupełnie nie ma znaczenia O. T. L. XXIII. 52; ważnym jest więc weksel, w którym remitentem jest firma nieistniejącej spółki handlowej, a okoliczność ta nabiera doniosłości dopiero wtedy, kiedy ktoś na podstawie tego oznaczenia wystąpić chce w roli wierzyciela; zob. w tym względzie art. 36. Jeżeli jednak wymieniony na wekslu remitent nie jest ani osobą fizyczną, ani osobą prawniczą, ani spółką handlową, ani stowarzyszeniem, weksel jest nieważny: tak n. p. weksel na zlecenie „der Generalentreprise der Eisenbahn X“ O. T. L. XXI. 27 n.

Jeżeli remitentem jest osoba fizyczna, oznaczona być musi z nazwiska, imienia jednak wymieniać nie potrzeba O. T. L. IX. 195. Za remitenta może być podana także masa spadkowa, w którym to razie zarządca masy może weksel zaskarżyć; zapłata nastąpić jednak ma do depozytu sądu spadkowego, o ile zarządca masy nie uzyskał odpowiedniego upoważnienia Cz. 366.

Weksel na zlecenie urzędu podatkowego jest ważny O. T. L. XV. 317; również weksel na zlecenie powstać dopiero mającej

osoby prawniczej n. p. spółki akcyjnej, która nie jest jeszcze wpisana do rejestru handlowego (art. 211) O. T. L. III. 291.

Firma wymieniona jako remitent musi odpowiadać przepisom kod. handl. O. T. N. XIV. 17.

Wymienienie większej ilości osób jako remitentów jest dopuszczalne, w tym razie jednak żyro wszystkich jest konieczne do przeniesienia weksla Links 2889.

Co do weksli na zlecenie własne zob. art. 6.

[7]) Idzie tu o dzień zapadłości (Verfalltag), t. zn. dzień, w którym według brzmienia weksla uiszczona ma być zapłata. Dzień ten nie schodzi się jednak z rzeczywistym terminem zapłaty w przypadku art. 92; w tym bowiem razie dzień płatności (Zahlungstag) przypada później. Ustawa terminologii tej nie przestrzega.

[8]) Rozp. minister. z 29 października 1852 L. 218 D. u. p. postanawia, iż t. zw. weksle ratalne (Ratenwechsel) nie mogą uchodzić za ważne weksle, a oświadczenia na nich uczynione nie mają mocy wekslowej, albowiem treść takich weksli sprzeciwia się treści przepisów ust. weksl. co do czasu zapadłości, co do przyjęcia i założenia protestu, jak niemniej naturze weksla. Choć na pierwszej stronie weksla jest oznaczony jeden dzień zapłaty, weksel jest nieważny, skoro na stronie odwrotnej znajduje się zezwolenie na spłatę ratami, i to nawet w tym razie, gdy ten dodatek później przekreślono; nieważnością tą można się bronić i przeciw takiej osobie, która nabyła weksel już po wykreśleniu dodatku i w ówczesnym stanie nawet go z weksla odcyfrować nie mogła P. 130 (?). Nie wpływa jednak na ważność weksla dozwolenie na spłatę ratami na wekslu nie uwidocznione P. 170, Cz. 388, i to nawet w tym razie, gdy takie porozumienie nastąpiło przy wystawieniu weksla Cz. 248. Również nie ma mowy o wekslu ratalnym, skoro na pojedyncze raty wystawiono odrębne weksle, każdy z innym dniem zapłaty Cz. 248. Por. uw. o zarzucie nowacyi przy art. 82.

Nieważny jest weksel zawierający kilkakrotne odmienne oznaczenie czasu płatności (albo.... albo...), choćby nawet jeden sposób oznaczenia (uso) był niedopuszczalny O. T. L. II. 360 n.

[9]) Niedopuszczalne są t. zw. uso-weksle, t. zn. weksle płatne w pewien zwyczajem określony czas (uso) po dacie, lub po okazaniu. Mogą one być ważne tylko jako weksle obce w myśl art. 85 ust. 1; wtedy uso oceniać należy według dawnych przepisów. W Austryi uso wynosi zazwyczaj 14 dni (pół uso 8 dni); w krajach, gdzie dawniej obowiązywał francuski kod. handl., 30 dni (Kraków, południowy Tyrol, Dalmacya). Które obliczenie zastosować należy, o tem rozstrzyga miejsce płatności.

Gdzie się na wekslu oznaczy czas zapadłości, jest obojętne; oznaczenie po za osnową weksla (zob. wyżej uw. 3) jest ważne, chyba, że się przedstawia tylko jako notatka na marginesie O. T. L. XXV. 237.

[10]) Podanie roku nie jest koniecznem do ważności weksla; jeżeli oznaczony dzień może nadejść w roku wystawienia, rok wystawienia uważa się za rok płatności; jeżeli nie, wówczas rokiem płatności jest najbliższy rok po roku wystawienia: gdyby bowiem inaczej być miało, strony byłyby niezawodnie liczbę roku wymieniły P. 15, 76, K. 211, Cz. 160, 200, 228, 254, 307, 466, O. z 19 maja 1896 L. 5043 JBl. 1896 s. 346 Links 4616. (Cz. 68 uznaje za nieważny weksel bez roku, w którym oznaczony dzień zapłaty może przypaść dopiero na rok następny; podobne uzasadnienie w Cz. 228, 254, 307; por. także O. T. L. VI 120, XI. 470). Weksel jest jednak nieważny, skoro czas płatności oznaczono „1 listopada r.“; wobec tego bowiem nie można rozstrzygnąć, który rok miały strony na myśli O. T. L. XXIV. 122. W każdym jednak razie na podstawie takiego weksla bez roku zapłaty wdrożyć można tylko postępowanie wekslowe Cz. 160, 200, a pozwanemu wolno wykazać, że umówiony był rok późniejszy, niż naturalną interpretacyą wskazany Cz. 307.

Dzień zapłaty musi być ściśle oznaczony. Do tego służy zazwyczaj podanie miesiąca i liczby dnia; dopuszczalne jest jednak oznaczenie czasu zapłaty zapomocą wyrażeń: początek, środek (medio), koniec (ultimo) miesiąca (art. 30); można również oznaczyć czas zapadłości na pewne (jednodniowe) święto. Jeżeli się podaje liczbę dnia, czyni się to zazwyczaj zapomocą zwrotu „w dniu,“ lub „dnia“ (am); ważny jest jednak i weksel brzmiący: „do dnia“ (bis, bis zum) P. 334, K. 161, Cz. 254, 299, 539, 541,

O. z 4 lutego 1896 L. 1143 Links 4490, choć nakazu na jego podstawie wydać nie można, a wdrożyć należy tylko postępowanie wekslowe Cz. 541, Links 4490 (nakaz wydaje Cz. 539). Tak samo ocenić należy weksel płatny „bis 10 dato" Cz. 379.

Co do weksli wystawionych w kraju, gdzie się czas liczy według starego stylu zob. art. 34.

Czas zapłaty może być oznaczony zapomocą samych tylko liczba (4. V.); dopuszczalne są również skrócenia powszechnie w obrocie używane np. cr. = anni currentis O. T. L. I. 187, squ = anni sequentis; po polsku b. m., b. r.; po niemiecku d. M. (dieses Monats), k. J. (künftigen Jahres) i t. p.

[11]) Takie samo znaczenie ma: zwrot »po okazaniu« (nach Sicht), skoro termin nie jest dodany P. 371, Cz. 396; wyrażenie »płatny każdego czasu« P. 242 lub „na każdoczesne żądanie" P. 108; wreszcie słowa »kiedy się będzie podobało« (nach Belieben) P. 118. Nieważny jest natomiast weksel płatny »za wypowiedzeniem« (nach Kündigung) O. T. L. II. 360. Por. zresztą objaśn. do art. 31.

[12]) Weksel płatny w pewien czas po okazaniu, a najpóźniej pewnego oznaczonego dnia, nie jest nieważny, gdyż dodatek ten zakreślać może pewien oznaczony termin do przedstawienia w myśl art 19. O. L. XXIII. 109. Por. art. 19, 20.

[13]) Nastąpić to może zapomocą wyrażeń: 3 dni, 2 tygodnie miesiąc — po dacie, od daty, ddo Cz. 173; nieważny jest natomiast weksel z oznaczeniem »w ciągu tygodnia« (im Laufe einer Woche) Cz. 147, w 14 dniach Cz. 154. (przeciwnie O. T. L. II. 148). Weksel zawierający zwrot »sechs Monate zahlen sie« jest ważny, nadaje się jednak tylko do wdrożenia postęp. wekslowego Cz. 141. Co do obliczenia czasu zapadłości zob. art. 32.

[14]) Weksel płatny »z końcem jarmarku święto-michalskiego w X« zawiera dostateczne oznaczenie czasu i miejsca zapłaty P. 76. Co do czasu zapadłości takich weksli zob. §§ 2—4 ust. wprow. do kod. weksl.

[15]) Żądając podpisu oznacza ustawa przedewszystkiem, na którem miejscu w wekslu ta część składowa ma się znajdować. Podpis musi być umieszczony na pierwszej stronie weksla, nie na odwrotnej stronie O. T. L. XIX. 89 (przeciwnie P. 259), i musi

znajdować się pod osnową weksla; podpis umieszczony z boku poprzecznie do ważności weksla nie wystarcza P. 294, Cz. 112, 149, 152, 169, 331 (inaczej Cz. 10, gdzie jednak pozwany w zarzutach braku tego nie podniósł i gdzie S. Najw. na tej głównie okoliczności oparł decyzyą).

Podpis musi być napisany; nieważny jest weksel, na którym podpis wystawcy jest wydrukowany lub wyciśnięty stampilą; dodatki jednak do właściwego podpisu np. oznaczenie firmy zastąpionej przy podpisie spólnika jawnego mogą być w ten sposób sporządzone O. T. L. XIV. 317 n. Czego potrzeba do podpisu w rozumieniu ust. weksl., zob. przy art. 94.

[16]) Podpis wystawcy nie może zawierać takich dodatków, któreby wprost wykluczały możność uważania go za wystawcę Jeżeli przy tym podpisie znajduje się dodatek »jako ręczyciel,« brak podpisu wystawcy i weksel jest nieważny P. 378, O. T. N. X 1.; natomiast dodatek »właściciel weksla« nie pociąga za sobą nieważności P. 443. Ważny jest również weksel na własne zlecenie wystawcy, zaopatrzony jego żyrem a podpisany przez niego na pierwszej stronie z dodatkiem »przyjmuję« K. 199; gdyby w tym razie nazwisko rzekomego wystawcy wymienione było w adresie, to i tak wobec żyra uważać go należy za wystawcę P. 262, 282. Wystarczy także, jeżeli pod oświadczeniem żony zawierającem poręke wekslową mąż dodał: »zobowiązanie żony zatwierdzam i sam się osobiście zobowiązuję« i pod tem umieścił swój podpis O. T. N. XXX. 25. Jeżeli podpis wystawcy znajduje się w ustępie oznaczającym domicyliata (do A w X, płatny w Y u B: B stanowi podpis), weksel nie jest nieważny, nadaje się jednak tylko do wdrożenia postępowania wekslowego Cz. 59. Wystawca nie może wykluczyć swej odpowiedzialności wekslowej, co wynika z art 8 w porównaniu z art 14. Jeżeli podpisze się z dodatkiem »bez obligo«, zostają tylko dwie drogi: albo uważać ten dodatek za niedopuszczalny i nie istniejący wobec trzecich (co innego wobec wekslobiorcy), a wtedy dodatek ów nie unieważnia podpisu ani weksla (tak O. T. N. XXXVII. 145 u Linksa nr. 262), albo uznać podpis wystawcy i weksel za nieważny. Drugi pogląd wydaje nam się prawdziwym, a to ze względu na postanowienia art. 21 i 22 co do przyjęcia; i wystawca bowiem nie może od-

powiadać, skoro się na samym wekslu od odpowiedzialności uchylił.

[17]) Wystawca podpisany musi według brzmienia podpisu mieć bierną zdolność wekslową: por. wyżej uw. 6. Czy taka osoba egzystuje, czy z tego podpisu kto odpowiada, to na formalną ważność weksla zupełnie nie wpływa; dlatego skarżącemu wystawcy nie można zarzucać, że rzekomy jego podpis nie pochodzi ani z jego ręki ani z ręki pełnomocnika Cz. 336. Trzeba tylko, aby wystawca na wekslu podpisany mógł z niego odpowiadać; podpis n. p. »Simonsche Erben« wystarcza do formalnej ważności, bo może oznaczać firmę O. T. L. XXIII. 51.

Oznaczenie musi być dostatecznie dokładne, by usunąć wątpliwości co do identyczności; dlatego skrócenie imienia nie wywiera niekorzystnego wpływu Cz. 571, a wystarczy nawet podanie samego nazwiska O. T. L. XI. 213.

Na wekslu mogą być podpisy kilku wystawców Cz. 207; w tym razie weksel nie traci ważności, choć nazwisko jednego z nich będzie przekreślone O. T. L. XIX. 311. Co do ich stosunku por. art. 8.

[18]) Oznaczenie ulicy nie wystarczy O. T. L. IX. 261; z drugiej strony atoli, jeżeli jest kilka miejscowości tej samej nazwy, nie potrzeba dodatku odróżniającego O. T. L. IX. 192.

[19]) Podanie roku jest w tem miejscu niezbędne.

[20]) Musi być jeden czas i jedno miejsce wystawienia, choć jest kilku wystawcow O. T. N. XI. 165.

Choć czas i miejsce wystawienia są nieprawdziwe, weksel jest ważny i to nawet w stosunku do tych osób, które o całym stanie rzeczy były poinformowane O. T. L. VI. 125, XII. 318; tu tu idzie tylko o warunek formalny, który zresztą nie ma doniosłości: tak np. miejsca wystawienia nie można uważać za miejsce zamieszkania wystawcy O. T. L. III. 7. (por. atoli uwagi do art. 47.)

[21]) Nazwisko to pisze się zazwyczaj w formie adresu na lewo pod osnową weksla. Co do oznaczenia przekazanego obowiązują te same zasady, jak przy oznaczeniu wystawcy (uw. 17); nie potrzeba mianowicie, by adresat rzeczywiście istniał, i dlatego weksle t. zw. piwniczne (Keller =, Schornstein-wechsel), w których przekazany jest osobą fikcyjną, są ważne O. T. L. XVIII.

143. Por. także art. 6, a co do kwestyi, czy i kiedy akcept zgadza się z adresem, objaśn. do art. 21 i 23. Braku nazwiska przekazanego nie zastąpi akcept P. 200; owszem rzekomy przyjemca nie odpowiada z takiego akceptu nawet wobec indosataryusza, który nabył weksel już przyjęty Cz. 1 Rep. 1.

Jeżeli jest dwóch adresatów, a przy każdym wymieniono osobne miejsce zamieszkania (względnie zapłaty), weksel jest ważny, i na skargę skierowaną przeciw jednemu z nich jako przyjemcy wydać należy nakaz zapłaty, bo co do niego jest na wekslu jedno tylko miejsce zapłaty O. z 27 października 1896 L. 12648 JBl. 1896 s. 510. Links 4722 (przeciwnie — zd. n. słusznie — O. T. N. XXV. 62; por. także Cz. 427, uznające za nieważny weksel wystawiony w Jassach, adresowany do B w Wiedniu i C w Jassach, płatny u wystawcy.)

[22]) Musi być podana pewna oznaczona miejscowość; wskazanie samej tylko ulicy wystarczy jednak, jeżeli z treści weksla wynika na pewno, o jaką miejscowość chodzi, n. p. przy wekslu wystawionym w Tryeście na własne zlecenie wystawcy, płatnym »via ponterosso“ K. 39. Podanie samego tylko numeru domu nie jest dostateczne K. 184.

Oznaczenie »płatny u wystawcy« jest wystarczające, lecz w tym tylko razie, gdy miejsce zamieszkania wystawcy jest widoczne z weksla Cz. 427. Miejsce podane przy nazwisku remitenta (na zlecenie p. A w X) nie wystarcza, gdyż z reguły indywidualizuje tylko osobę wierzyciela O. T. L. V. 380. Wyrażenie »płatny w każdem miejscu« lub »wszędzie, gdzie się go (przekazanego) znajdzie« (aller Orten, überall wo zu treffen) czyni weksel nieważnym P. 398; jeżeli jednak przedtem wskazane jest inne miejsce zapłaty (w X. i w każdem miejscu), dodatek ten uważa się za niepisany Cz. 20. (O. T. L. IV. 261, 387 przyznaje temu dodatkowi znaczenie dla procesu i tłómaczy go w ten sposób, że dłużnik może być zaskarżony wszędzie, gdzie się go znajdzie; w Austryi interpretacya taka nie jest możliwa wobec §§ 88, 104 normy jurysd.).

Jeżeli jest kilka miejscowości tej samej nazwy, weksel wskazujący w adresie taką miejscowość bez dodatku jest ważny, i przedstawienie do zapłaty może nastąpić z skutkiem prawnym

w którejkolwiek z tych miejscowości O. T. L. IX. 192. Weksel płatny na przedmieściu (Ottakring przed przyłączeniem) może być ważnie przedstawiony do zapłaty w nowem mieszkaniu dłużnika w mieście K. 167 (? por. uw. do art. 91).

Wskazanie kilku miejsc zapłaty kumulatywnie (płatny w X i Y) unieważnia weksel O. T. L. VII. 191; por. atoli wyż. uw. 21 i. f.) Wskazanie alternatywne (w X albo Y) nie odbiera wekslowi ważności, gdyż w tym razie drugie miejsca uważa się za nienapisane P. 247.

[23]) Jeżeli obok miejsca wymienionego przy nazwisku przekazanego znajduje się na wekslu odrębne miejsce zapłaty, weksel jest umiejscowiony czyli domicylowany; zob. co do tego art. 24. Jeżeli jednak to drugie miejsce wymienione jest tylko przy akcepcie jako jego część składowa, nie jest miejscem zapłaty dla tego weksla, lecz tylko ograniczeniem przyjęcia O. T. L. XVIII. 186.

[24]) Miejsce to uchodzi za miejsce zamieszkania przekazanego bez względu na to, czy przekazany istotnie tam mieszka O. T. L. XI. 187. i nie przestaje uchodzić za nie (a zarazem, o ile weksel nie jest domicylowany, za miejsce zapłaty), choć przekazany stamtąd się wyprowadzi O. T. L. XIV. 118; por. zresztą uw. do art. 91.

Co do wpływu miejsca płatności na właściwość sądu zob. art. 83 i proces wekslowy (V).

Art. 5. Jeżeli suma pieniężna, którą się ma zapłacić (art. 4 l. 2), jest wyrażona w literach i w cyfrach, obowiązuje w razie niezgodności suma wyrażona literami.

Jeżeli suma ta napisana jest kilkakrotnie literami lub też kilkakrotnie cyframi, obowiązuje w razie niezgodności [1]) suma mniejsza.

[1]) W obu wypadkach niezgodność może zachodzić tylko co do liczby, nie zaś co do rodzaju monety lub pieniądza; w tym ostatnim razie weksel jest nieważny O. T. L. XX. 160.

Art. 6. Wystawca może siebie samego wskazać jako wekslobiorcę (art. 4. l. 3; weksel na własne zlecenie.) [1]) Również może wystawca siebie samego podać

jako przekazanego (art. 4. l. 7), o ile zapłata nastąpić ma w innem miejscu niż miejsce wystawienia (weksel osobisto-przekazowy) [2])

[1]) Weksel płatny »na własne zlecenie« (auf Ordre eigene) jest ważnym wekslem na zlecenie wystawcy, bo nie ulega wątpliwości, że taka była wola stron, choć brzmienie weksla wskazuje przekazanego jako remitenta Cz. 601. Jeżeli przekazany niewątpliwie jest podany za wekslobiorcę, weksel jest nieważny Cz. 436, O. T. N. XIX. 93 (? por. uw. następną); wystawca na własne zlecenie może jednak przyjąć weksel jako pełnomocnik przekazanego O. T. N. XXIV. 87, Niedokładności gramatyczne są bez znaczenia; ważny jest przeto weksel wystawiony przez jedną osobę, a płatny »na nasze zlecenie« O. T. L. VIII. 88.

[2]) Jeżeli na wekslu osobisto-przekazowym jest podane miejsce zamieszkania przekazanego, a nadto odrębne miejsce płatności, weksel jest ważny, choć miejsce wystawienia nie różni się od miejsca zamieszkania przekazanego O. T. L. III. 8.

Przy wekslu takim identyczność wystawcy z przekazanym musi wynikać z weksla (n. p. »do mnie samego«); tożsamość nazwisk nie czyni weksla osobisto-przekazowym, chyba że identyczność wynika z innych szczegółów weksla O. T. L. XVIII. 140. Jeżeli n. p. w obu miejscach podana jest równobrzmiąca firma, to stwierdza identyczność ze względu na przepis art. 20 kod. handl. Jeżeli jednak kupiec ciągnie weksel na inną swą firmę, weksel ten jest osobisto-przekazowym, choć różne firmy pokrywają jednego i tego samego przedsiębiorcę O. T. L. XIX. 203.

Ważny jest weksel, w którym jeden z kilku przekazanych jest zarazem wystawcą P. 262, 282.

Ważnym jest weksel przekazowo-osobisty na własne zlecenie wystawcy Cz. 59, O. z 16 czerwca 1896 L. 7016 Gb. 1897 s. 430 Links 5011, O. T. L. VII. 194.

Art. **7.** Z pisma, któremu brak jednego z istotnych warunków ważności weksla (art. 4) [1]), albo które zawiera przyrzeczenie zapłaty odsetek,*) nie

*) Słowa drukowane czcionkami rozstawionemi dodało rozp. min. z 2 listopada 1858 L. 197 D. u. p.

powstaje wcale zobowiązanie wekslowe [2]). Nie mają również mocy wekslowej umieszczone na takiem piśmie oświadczenia (indos, przyjęcie, awal) [3]).

W ścisłym związku z tym przepisem pozostaje rozp. min. spraw z 6 października 1853 L., 200 D. u. p.:

Przeciw trzeciemu uczciwemu dzierżycielowi weksla nie można w żadnym razie podnosić zarzutu, iż w czasie, kiedy na wekslu umieszczono przyjęcie lub inne zobowiązujące oświadczenie (indos, awal), brakowało jeszcze podpisu wystawcy lub którego z innych istotnych warunków ważności weksla wymienionych w art. 4 i że brak ten później dopiero wypełniono [4]); przeciw tym zaś, którzy brali udział w późniejszem wypełnieniu, zarzut ten dopuszczalny jest tylko wtedy, jeżeli się wykaże, że z dokumentu jeszcze niewypełnionego zrobiono nieprawny użytek, wypełniając go w sposób niedozwolony lub sprzeciwiający się zawartej umowie [5]).

[1]) Zob. art. 4 uw. 2 i nast., art. 5 i 6.

Przepis ten odnosi się tylko do weksli wadliwych, nie przeznaczonych do wypełnienia; co do znaczenia blankietu wekslowego przeznaczonego do wypełnienia zob. rozp. min. przy tym artyk. przytoczone.

Jeżeli wekslowi brak istotnego warunku ważności, cały weksel jest bezwzględnie nieważny, i nawet uczciwy posiadacz żadnych praw wekslowych z niego wywodzić nie może Cz. 1. Rep. 1. Jeżeli przeto weksel nie ma podpisu wystawcy, postępowanie wekslowe nie jest dopuszczalne, a uzupełnienie tego braku w toku postępowania po wniesieniu skargi nie zdoła uchylić nieważności w chwili wniesienia O. z 21. kwietnia 1897 L. 4756 Gz. 1898 s. 78. Links 4949. Również nie nadaje się do postępowania wekslowego t. zw. weksel morski (Seewechsel) t. zn. dokument, w którym kapitan okrętu przyrzeka zapłacić oznaczoną kwotę na zlecenie pewnej osoby po przybyciu swego okrętu na miejsce przeznaczenia, a to pod zastawem towaru i okrętu (pożyczka odmeryjna: art. 680 księgi V. kod. handl.) Cz. 603. Proces

weksl. ma jednak zastosowanie przy regresie z warrantu w myśl § 36 ust. o domach skład. z 28. kwietnia 1889 L. 64. D. u. p. O. z 6. września 1893 L. 10279 Gz. 1893 s. 423.

Oddarcie części weksla nie wpływa niekorzystnie na ważność, jeżeli pozostała część posiada wszystkie istotne warunki ważności; weksel może nawet stanowić w tym razie dostateczną podstawę do wydania nakazu zapłaty, jeżeli nic nie daje powodu do przypuszczenia, iż na brakującej części znajdowało się jakieś oświadczenie mające doniosłość dla prawa wekslowego O. T. L. XII. 377. Cz. 396. Jeżeli jednak oddarta część zawiera choćby jeden tylko z istotnych warunków, reszta nie może uchodzić za ważny weksel P. 274, O. T. L. XIII. 255 (por. jednak Cz. 187 przytoczone przy art. 21 uw. 5). Choć się uda przywrócić całość, dokument nie odzyskuje mocy wekslowej O. T. L. VII. 221. Tak samo ma się rzecz przy przekreśleniu lub wymazaniu; obojętnem jest przy tem, czy część przekreślona da się jeszcze odczytać, jak również, czy przekreślenie nastąpiło rozmyślnie, czy tylko przez pomyłkę O. T. L. XIX. 271 (inaczej — zd. n. błędnie — Cz. 463, według którego przekreślenie całej pierwszej strony weksla, dokonane przez nieuwagę już po proteście, nie pociąga za sobą nieważności). Co do innych zmian treści weksla zob. objaśn. do tyt XII tego rozdziału (art. 75, 76).

Jeżeli wekslowi brak istotnego warunku ważności, a mimo tego wdrożono na jego podstawie — przez pomyłkę — postępowanie wekslowe, nie można później tego braku uwzględniać z urzędu, jeżeli strona pozwana nie podniosła z tego powodu zarzutu P. 27, K. 184, Cz. 10, 196. Skoro jednak na skutek takiego zarzutu zachodzi potrzeba oceny ważności, nie można brakującego warunku uzupełniać interpretacyą choćby nawet na wekslu opartą: tak n. p. braku sumy pieniężnej nie zastąpi to, że w oświadczeniu przyjęcia jest podana pewna suma O. T. L. VI. 49, a braku czasu zapłaty dodatek: »per 5. 5. 99«, zamieszczony u góry dla kontroli O. T. L. XXV. 237.

Weksel nieważny z powodu braku istotnego warunku nie uprawnia do skargi o zbogacenie z art. 83 k. w. O. z 4. maja 1897 L. 5156 JBl. 1897 s. 514 Links 4902; nie stanowi również dowodu co do umowy, na skutek której go wręczono Zb. c.

14282 (por. atoli Cz. 506, uważający blankiet akceptowany bez podpisu wystawcy za dowód, że przyjemca posiadaczowi przyrzekł zapłatę).

Nieważny jest weksel wystylizowany w ten sposób, że niewiadomo, czy istotnie zawiera polecenie zapłaty, jak niemniej weksel, którego treść zawiera sprzeczności O. T. L. XIX. 16. Nieważny więc jest weksel płatny przed datą wystawienia O. z 15. lutego 1896 L. 14434 Links 4760, O. T. L. I. 55; weksel płatny za okazaniem z dodatkiem »bez poprzedniego przedstawienia« O. T. N. XX 182. Niedokładności stylistyczne nie szkodzą jednak ważności; dlatego ważnym jest weksel mający wszystkie warunki ważności weksla przekazowego, choć go wystawiono na formularzu weksla własnego i »zapłacę« nie poprawiono na »zapłacisz pan« Cz. 224, 299, 475, 484; wekslobiorca może w tym razie tę oczywistą pomyłkę poprawić O. z 26. lipca 1893 L. 8602 JBl. 1893 s. 530. Weksel taki jednak nie może być podstawą nakazu zapłaty, lecz wdrożyć należy postęp. weksl. Cz. 280; nieważnym natomiast jest weksel, w którym słowa: »zapłacę, zapłacisz pan« stoją obok siebie, choćby zresztą miał wszystkie warunki ważności weksla przekazowego O. T. L. XIX. 16. (?).

[2]) Przyrzeczenie zapłaty odsetek unieważnia weksel, choć zawarte jest w dołączonym do weksla zupełnie odrębnym dokumencie, a na samym wekslu o odsetkach nie ma wzmianki Cz. 66 Jud. 91, 97; tem bardziej, skoro stanowi część weksla, choć się znajduje poza jego osnową Cz. 47. Zamieszczona na marginesie notatka: z procentem 6% nie wpływa jednak na ważność K. 106. Również i samo przyrzeczenie zapłaty odsetek jest nieważne, choćby nawet zawarte było w dokumencie nie złączonym zupełnie z wekslem Cz. 124, 239 (przeciwnie Cz. 119). Nie unieważnia jednak weksla okoliczność, że od objętej nim sumy płacono odsetki, zanim jeszcze data płatności była wypisana P. 310.

Inne dodatki, spotykane na wekslach, podzielić można na trzy grupy:

a) dodatki pociągające za sobą nieważność weksla:

Unieważniają weksel dodatki określające rozciągłość zobowiązania wekslowego inaczej, niż to czyni ustawa. Nieważny jest przeto weksel, według którego osnowy dłużnik poddaje się nie-

tylko prawu wekslowemu, lecz także statutom pewnego banku Cz. 536; tak samo weksel płatny »według umowy« O. T. L. XI. 169. Takie same skutki wywołuje dodanie warunku: arg. art. 301 kod. handl O. T. N. IX. 115.

Oświadczenie, iż się zezwala na wpis prawa zastawu na nieruchomości dla pretensyi wekslowej, modyfikuje naturę zobow. wekslowego, bo stwarza zobowiązanie inne, niż to, które wynika z weksla Cz. 45, 47, 66 Jud. 91. 432 (odmiennie Cz. 44, 60). Reguła ta odnosi się także do przypadku, gdy takie ustanowienie mieści się w osobnym akcie przyczepionym do weksla, bo i w tym razie natura weksla uległa zmianie Cz. 97. Nieważny jest weksel, w którego tekście wydrukowane jest oświadczenie ustanowienia hipoteki, choćby całkiem nie było wypełnione, Cz. 84 (?); choćby nawet później tę deklaracyą intabulacyjną wykreślono, to wekslowi ważności przywrócić nie zdoła Cz 158, 253 Okoliczność tę winno się przy badaniu skargi uwzględnić z urzędu; jeżeli jednak nie zwrócono na nią uwagi, musi dłużnik podnieść ten brak w trzechdniowym terminie zarzutów Cz 129. Weksel taki nie wystarczy nawet do uzyskania ostrzeżenia hipotecznego (prenotacyi), bo na przeszkodzie stoi brak tytułu, skoro weksel jako taki jest bez znaczenia Cz. 100, 139 (odmiennie Cz. 25, 49, 60).

Przyrzeczenie zapłacenia kary umownej unieważnia weksel, na którym jest napisane Cz 33; przyrzeczenie takie w przypadku, gdzie karę oznaczono po 10 fl. na dzień, gdzie ona więc stanowi procentową część kapitału, musi wywołać nieważność, bo od przyrzeczenia odsetek niczem się nie różni K. 218.

b) Przeciwieństwo stanowią dodatki, które mają pewne skutki prawne już na podstawie samej ustawy wekslowej. Tu należą: dodatek »nie na zlecenie« (art. 9); zakreślenie terminu przedstawienia do przyjęcia przy wekslach płatnych w pewien czas po okazaniu (art. 19); domicyl (art. 24); polecenie przedstawienia do przyjęcia przy wekslach domicylowanych (art. 24); dodatek »rzeczywiście« przy sumie wekslowej (art. 37); zwolnienie od protestu przy podpisie wystawcy (art. 42); adres na przypadek (art. 66); oznaczenie: prima, secunda i t. d. przy wtóropisach (art. 66); wskazówka, gdzie jest egzemplarz przesłany do przyjęcia (art. 68); przedłużenie odpowiedzialności wystawcy (zob. objaśn. przy art. 42 i 78).

c) Inne wreszcie dodatki, obojętne dla prawa wekslowego, mogą mieć znaczenie dla innych stosunków prawnych z wekslem związanych. Tu należą:

Wzmianka o zawiadomieniu (Aviso-klausel), oznajmiająca przekazanemu, czy ma oczekiwać listu wystawcy (»za zawiadomieniem«) czy nie (»bez zawiadomienia«);

wzmianka o walucie (Valuta-klausel) mająca wyrażać, czy i w jaki sposób wystawca otrzymał równowartość za weksel od wekslobiorcy (wartość w rachunku — Wert in Rechnung — jeżeli wystawca daje remitentowi kredyt lub zostaje z nim w stosunku rachunku bieżącego; wartość w gotówce; wartość w towarach; wartość w wekslach);

wzmianka o pokryciu (Deckungsklausel) t. j. zawiadomienie przekazanego, na czyj rachunek ma weksel płacić, względnie, od kogo ma oczekiwać funduszów na zapłatę w terminie, t. zn. pokrycia (z reguły »na rachunek własny« t. zn. wystawcy; przy wekslu komisowym, wystawionym przez komisanta, wymienia się tutaj komitenta n. p. zapłacisz na zlecenie A na rachunek B: O. T. L II. 199).

[3]) Podpis „jako ręczyciel“ na wekslu, któremu brak istotnego warunku ważności, nie rodzi zobowiązania wekslowego P. 378.

[4]) Przeciw trzeciemu uczciwemu posiadaczowi weksla nie można się bronić zarzutem, że podpis na blankiecie wekslowym niewypełnionym położono tylko w celu pokwitowania odbioru zapłaty Cz. 134, O. T. N. XIV. 22; w tym razie wykluczony jest również zarzut, że według umowy nie wolno było blankietu wypełniać P. 354, Cz. 109, bo kto taki blankiet podpisuje, bierze na siebie niebezpieczeństwo nadużycia. Z tych powodów można żądać także umorzenia takiego blankietu Cz. 64 Rep. 75, O. T. L. XXV. 16.

Jeżeli ktoś na wekslu wymieniony jest jako współakceptant, nie może zasłaniać się wobec uczciwego posiadacza tem, że w chwili podpisu nie był przekazanym i podpisał go jako wystawca, a podpis innej osoby jako wystawcy nieprawnie zamieszczono P. 431 (?). Wobec osoby, która takiej zmiany dokonała, zarzut jest bezwarunkowo dopuszczalny O. z 17. lutego 1891 L. 1724 JBl 1891 Nô 39.

O ile blankiet jest już należycie wypełniony, późniejsza zmiana (n. p. wykreślenie domicylu) jest sfałszowaniem weksla O. T. N. IX. 135; por. zasady co do tego przy tyt. XII tego rozdziału, gdzie również kwestya co do dodania domicylu jest wyjaśniona.

[5]) Wypełnienie jest niedozwolone (unbefugt) albo z powodu, że je uskutecznił ktoś taki, co nie miał do tego prawa, albo ze względu na sposób, w jaki go dokonano. Prawo do wypełnienia ma w pierwszym rzędzie ten, komu taki weksel in bianco wręczono; prawo to jednak może przejść razem z blankietem na inną osobę. Jeżeli zatem ten, komu wręczono blankiet z akceptem bez podpisu wystawcy, odda go innej osobie na własność, nabywca może się wpisać za wystawcę K. 91, Cz. 400, 473, 477, 500, O. T. L. XIV. 383. Prawo do wypełnienia weksla przechodzi również w drodze spadku P. 288, Cz. 578, O. T. L. XIII. 299; może więc na blankiecie znalezionym w spadku wpisać się za wystawcę dziedzic Cz. 578, kurator masy spadkowej, któremu blankiet oddano do zaskarżenia Cz. 81; opiekun za małoletnich dziedziców O. T. N. VIII. 56; egzekutor testamentu za upoważnieniem władzy przeprowadzającej postępowanie spadkowe Cz. 572. Przysługuje ono również zarządcy masy konkursowej O. T. L. XVII. 211. Natomiast nie ma tego prawa osoba, która sobie blankiet wekslowy samowolnie przywłaszczyła n. p. żona, która między papierami spadkowymi męża znalazła akcept in bianco i wpisala się za wystawczynią Cz. 235; tak samo ten, który z rąk pośrednika przyjął taki weksel do eskontu i wypełnił go, a nie dał za niego waluty P. 136. Również i w tym razie, kiedy A dostał taki blankiet do eskontu i odstąpił go bezprawnie na pokrycie długu swemu wierzycielowi B, wierzyciel ten nie ma prawa wpisać się za wystawcę, a w razie, gdy to uczynił, nie ma legitymacyi ani prawa skargi Cz. 500 (?). Przeciw takiemu nabywcy jednak, który się wpisał — choćby w dobrej wierze — za wystawcę, ma dłużnik wszystkie te zarzuty, którymi mógł się bronić wobec pierwotnego odbiorcy blankietu K. 91, Cz. 550, 578, O. z 13. października 1897 L. 9776 Links 5098; nabywca blankietu ma tylko stanowisko cesyonaryusza (inaczej Cz. 477, kładące nacisk na to, czy nabywca wypełniający weksel wiedział o stosunku prawnym zachodzącym między swym poprzednikiem a dłużnikiem; podobnie O. T. L. XIV. 286).

Sposób wypełnienia jest niedozwolony, skoro umowy w danym kierunku nie było, ale wypełnienie nie jest zgodne z zwyczajną formą weksla w obrocie. Nie można więc takiego blankietu domicylować O. T. L. XV. 431, o ile wystawca blankietu nie dał szczególnego pozwolenia; pozwolenie takie przyjąć jednak należy n. p. skoro w stosunku między temi stronami biorący blankiet już dawniej takie blankiety — bez zarzutu z strony przeciwnika — domicylował O. T. L. XV. 433. Niedozwolonem jest również wypełnienie nie odpowiadające rzeczywistym stosunkom, a przedłużające znacznie odpowiedzialność podpisanego: tak n. p., kiedy dziedzice osoby zmarłej w r. 1867 wpisują jako datę wystawienia rok 1873, a zmarłego wpisują za wystawcę Cz. 123. Zresztą jednak biorący blankiet może w braku umowy czas wystawienia i płatności dowolnie oznaczyć P. 310, Cz. 305. Przy kwestyi przedawnienia weksla rozstrzyga w każdym razie czas płatności wymieniony na wekslu Cz. 526.

Pytanie, czy wypełnienie nie sprzeciwia się zawartej umowie, ocenić można w konkretnym przypadku tylko na podstawie interpretacyi woli stron. O ile wola została jasno i dokładnie wyrażona, należy jej się trzymać. Tak więc może posiadacz blankietu wpisać datę wystawienia, skoro zachodzą warunki, w których wedle umowy wolno mu było zrobić użytek z weksla Cz. 295; nie wolno jednak oznaczać czasu płatności na pewien czas po wystawieniu, skoro według umowy weksel miał być płatny za okazaniem Cz. 471. W innych przypadkach zbadać należy, czego strony istotnie chciały. Tak n. p. choć dłużnik miał płacić »według możności« (nach Möglichkeit), nie może się samą tą umową bronić przeciw skardze wniesionej po wpisaniu daty płatności O. z 16. lutego 1898 ad L. 40140 JBl. 1898 s. 178, lecz wykazać musi, że te pomyślniejsze okoliczności jeszcze nie nadeszły Cz 113. W razie umowy, że z blankietu wolno zrobić użytek dopiero po obrachunku, ma biorący blankiet podać rachunek, nie potrzebuje jednak czekać, aż przeciwnik ten rachunek uzna Cz. 17, 403. Nie można wpisywać sumy wyższej niż rzeczywiście udzielona pożyczka Cz. 550; jeżeli jednak dłużnik zaskarżony przysłał akcept in bianco, może wierzyciel do kwoty należącej mu się za towary doliczyć rzeczywiste koszta sporu i całą sumę wstawić w weksel

Cz. 521. Jeżeli wierzyciel otrzymał dwa blankiety na zabezpieczenie rat płatnych pierwszego marca i pierwszego kwietnia, i stanęła umowa, że w razie niepunktualności co do jednej raty i zwłoki czternastodniowej akcepty zapadają, może wierzyciel jako czas płatności pierwszego akceptu wpisać datę 1. marca, bo owe 14 dni to tylko określenie, kiedy właściwie następuje utrata terminu Cz. 483. Za wystawcę można wpisać się tylko wtedy, kiedy można zrobić użytek z blankietu; jeżeli weksel ma być płatny dopiero po rozsprzedaży towaru, dopiero po rozsprzedaży K. 91 i t. p. Komisant, który dostał taki blankiet na pokrycie swej należności, może się wpisać za wystawcę i zaskarżyć weksel, choć ma w ręku towar, z którego mógłby poszukiwać zaspokojenia po myśli art. 374 kod. handl. A. 570 Jeżeli dłużnik wręcza wierzyrzycielowi weksel brzmiący na zlecenie wystawcy, gdzie ktoś trzeci jest przekazanym i przyjemcą, ale podpisuje się sam tylko na pierwszej stronie jako wystawca, nie umieszcza zaś swego żyra, wierzyciel może mimo tego wpisać siebie za wystawcę tak, że podpis dłużnika nabiera przez to charakteru współakceptu K. 130, Cz. 6, 336; por. także K. 124, które — zd. n. zupełnie błędnie — pozwala mu wpisać się za wystawcę nawet wtedy, gdy weksel opiewa na jego zlecenie, argumentując, że wręczający chciał dla większej pewności odpowiadać wierzycielowi na równi z przyjemcą. Wpisać się za wystawcę może wierzyciel — w stosunku do przyjemcy in bianco — nawet po proteście K. 65 (?),

W razie niedozwolonego lub przeciwnego umowie wypełnieniu blankietu odpowiada dłużnik, który go przed wypełnieniem podpisał, tylko o tyle, o ile by odpowiadał w razie wypełnienia prawidłowego, więc za mniejszą sumę Cz. 550, lub od późniejszego dnia O. T. N. XXIII. 110. Nie odpowiada jednak zupełnie temu, kto wypełnił weksel nie mając do tego prawa: zob. ust. 1. tej uwagi.

Zdolność wekslową ocenia się według chwili podpisu, względnie wręczenia papieru O. T. N. XI. 7; choć więc akcept in bianco spółki jawnej wypełniono po jej rozwiązaniu, to ważności zobowiązania zupełnie nie narusza O. T. L. XXI. 324.

Że wypełnienie było nieprawne, dowodzić musi pozwany P. 399, Cz. 109. 550; gdyby zarzucił to tylko, że wekslowi

w chwili podpisu brakło warunku ważności, zarzut jest bez wszelkiego znaczenia P. 127, Cz. 526, O. T. L. VI. 44.

II. Zobowiązanie wystawcy.

Art. 8. Wystawca weksla odpowiada wekslowo za jego przyjęcie i zapłatę [1]).

[1]) Wystawca odpowiada, choć żyrując weksel na własne zlecenie dodał przy żyrze »bez obligo« Cz. 212; co do skutków wykluczenia odpowiedzialności przy podpisie wystawcy zob. art. 4. uw. 16. Uwolnienie wystawcy od odpowiedzialności, nie uwidocznione w wekslu, jest ważne i może posłużyć do odparcia skargi O. T. L. I. 100.

Wystawca odpowiada swoim następcom, i dlatego, jeżeli nabył później weksel za pomocą żyra, nie ma regresu do poprzedników P. 30, Cz. 213, 491. Wobec trzeciego nabywcy w dobrej wierze odpowiada on według weksla, choćby według umowy zawartej przy wręczeniu weksla miał być tylko ręczycielem Cz. 5,3.

Przyjemcy wystawca odpowiadać może tylko według prawa cywilnego: tak n. p. jeżeli uzyskał akcept z grzeczności i zobowiązał się sam wykupić weksel w terminie, w którym to razie przyjemca może po nadejściu terminu płatności żądać od niego wypełnienia tego przyrzeczenia, choć mu weksla jeszcze do zapłaty nie przedstawiono O. z 16. marca 1898 L. 3653 JBl. 1898 s. 298. Przeciwnie, wystawca ma przeciw przyjemcy roszczenie z weksla Cz. 565. a może mieć i roszczenie cywilne, jeżeli n. p. sam zapłacił weksel, a przyjemca otrzymał walutę O. z 2. marca 1898 L. 7576 JBl. 1898 s. 490. W stosunku do przekazanego jest wystawca zazwyczaj tylko przekazującym, który może aż do chwili akceptu odwołać polecenie i cofnąć pokrycie. O. T. L. XXV. 142.

Co do stosunku między kilku (współ)wystawcami weksla zob. uw. do art. 81.

III. Indos.

Art. 9. Wekslobiorca może przenieść weksel na inną osobę zapomocą indosu (żyra) [1]).

Jeżeli jednak wystawca zabronił w wekslu przeniesienia zapomocą słów »nie na zlecenie« lub innego równoznacznego wyrażenia, indos nie ma skutków według prawa wekslowego [2]).

[1]) Co do formy indosu oraz miejsca, gdzie się ma znajdować, por. art. 11, 12.

Art. 19 odnosi się do nabycia własności na wekslu (nie do nabycia praw wynikających z weksla) i stwierdza, że indos jest jednym z środków, zapomocą których można przenieść własność weksla. Zauważyć tu jednak należy: a) że indos jest co najwyżej jednym z warunków, od których zależy przejście własności weksla; b) że własność (i prawa rzeczowe) na wekslu mogą przechodzić także w inny sposób, bez indosu. Zob. szczegółowe przedstawienie tych kwestyi przy art. 36 i 74.

Jeżeli jest kilku wekslobiorców, mogą przenieść weksel tylko wszyscy razem. Indos częściowy w tem znaczeniu jest więc niedopuszczalny O. z 27 września 1892 L. 10086 Links 2889, a tak samo niemożliwem jest przeniesienie jednego weksla częściowo na różne osoby O. T. N. XI. 148. Można natomiast jednym indosem przenieść weksel na kilku indosataryuszy.

[2]) Dodatek »nie na zlecenie« tworzy weksel imienny (Rekta-wechsel). Dodatek ten musi pochodzić od wystawcy; umieszczony przy przyjęciu ogranicza tylko w myśl art. 22 odpowiedzialność przyjemcy O. T. L. XIV. 261; co do indosu »nie na zlecenie« zob. art. 15. Musi on dalej znajdować się na wekslu i to w jego osnowie; jeżeli jest zamieszczony in dorso, nie wiąże wekslobiorcy i wogóle nie jest ważny O. T. L. II. 499 (por. atoli art. 4. uw. 3). Forma jest obojętna, byleby treść nie budziła wątpliwości: dodatek »weksla tego nie wolno puszczać w obieg pod zagrożeniem utraty pretensyi wekslowej« tworzy weksel imienny. Nie wystarczy jednak dodatek: »tylko na zlecenie A« K. 2; nie wyklucza również indosu oznaczenie jako weksel depozytowy lub kaucyjny O. T. L. VI. 437. Biorący weksel imienny może go wprawdzie zaskarżyć przez pełnomocnika i posłużyć się w tym celu indosem per procura P. 423; indos właściwy jednak, skierowany na przeniesienie weksla, nie ma nawet skutków indosu zastępczego O. T. L. XIV. 61. Biorący weksel może także prze-

nieść go n. p. zapomocą cesyi; wtedy jednak potrzeba do pełnej skuteczności zawiadomienia dłużnika (?), a nabywca ma tylko stanowisko cesyonaryusza i narażony jest na wszystkie zarzuty, które dłużnik miał przeciw cedentowi Cz. 153. Podobnie ma się rzecz z indosem po proteście (art. 16. ust. 2).

Art. 10. Wszystkie prawa z weksla [1]) przechodzą [2]) przez indos na indosataryusza, w szczególności także prawo do indosowania weksla dalej. Można ważnie indosować weksel także na rzecz wystawcy, przekazanego, przyjemcy lub dawniejszego indosanta, a osoby te mogą indosować go dalej [3]).

[1]) Art. poprzedni odnosi się do praw na wekslu i wymienia indos jako sposób nabycia tych praw, mianowicie prawa własności. Art. niniejszy traktuje o prawach z weksla i określa, w jakim rozmiarze indosataryusz staje się wierzycielem wekslowym. Powtórzyć tu należy, że sam indos jako taki praw z weksla nie przenosi, i że obok przejścia przy pomocy indosu także inne sposoby przejścia są możliwe, choć w skutkach różnią się od przeniesienia za pomocą indosu; por. art. 36 i 74. Dodać nadto należy, że wprawdzie właściciel weksla jest zawsze wierzycielem z weksla, ale stanowisko jego jako wierzyciela może być odmienne według tego, w jaki sposób nabył własność, że natomiast można być wierzycielem wekslowym nie będąc właścicielem weksla.

Indos (dokonany w taki sposób i w takich warunkach, że indosataryusz staje się właścicielem weksla lub co najmniej wierzycielem wekslowym) przenosi na indosataryusza wszystkie prawa z weksla. Przedmiotem nabycia nie są więc prawa indosanta, a różnica ta objawia się przy zarzutach. Dłużnik mianowicie nie może w sporze z indosataryuszem bronić się zarzutami, które mógł podnieść przeciw indosantowi, a które nie wynikają z weksla (art. 82); wyjątek zachodzi tylko przy indosie po proteście (art. 16 ust. 2). Ustalone w prawie cywilnem pojęcie sukcesyi (Rechtsnachfolge) nie dopisuje przeto w tym przypadku; pretensya z weksla w rozmiarze z weksla wynikającym powstaje u indosataryusza, a stosunek prawny między nim a dłużnikiem jest taki, jak gdyby dłużnik jemu bezpośrednio uczynił był

przyrzeczenie wekslem objęte. Okoliczność, że indosant indosując weksel postąpił nieprawnie, nie wzrusza bynajmniej stanowiska indosataryusza; czy i o ile zła wiara indosataryuszowi w takim razie szkodzi (t. zw. exceptio doli), zob. przy art. 82. Konsekwentnie przeto rozstrzyga A. 412, że pretensya wekslowa uprawnia indosataryusza do wykonania prawa zatrzymania wobec przyjemcy, bo choć art. 313 kod. handl. żąda, aby wierzytelność wynikała z czynności między stronami zawartej, to w tym przypadku warunek ten istnieje, gdyż dłużnik przez akcept zobowiązuje się bezpośrednio wobec każdego prawnego nabywcy weksla. Zupełnie tak samo określa stosunek między indosataryuszem a dłużnikiem O. T. L. XIX. 31.

Tylko prawa z weksla przechodzą na indosataryusza. Cywilna pretensya wystawcy do przekazanego n. p. z tytułu ceny kupna przez indos nie przechodzi O. T. N. XXXIX s. 371 (Links 281) podobnie, jak i ewentualne roszczenie o zwrot pokrycia O. T. L. XVIII. 191. Nie przechodzą następnie przez indos prawa uboczne pretensyi wekslowej towarzyszące, jakoto oparte na osobnym dokumencie prawo do kary umownej K. 177; prawo z tytułu poręki przyrzeczonej indosantowi po za wekslem O. z 5. stycznia 1876 L. 10361 Advoc. Ztg. 1879 No 5 i t. p. Co do skargi o zbogacenie zob. art. 83.

Indos jest możliwy, choć weksel już zaskarżono; w tym razie indosataryusz wstępuje w stosunek procesowy i może, jeżeli już zapadło orzeczenie prawomocne, prowadzić na jego podstawie egzekucyą Cz. 86, 217, 293, 474; jeżeli weksel jest jeszcze przedmiotem sporu, indosataryusz przed końcem tego sporu powtórnej skargi przeciw tym samym osobom wytoczyć nie może K. 164 (inaczej ma się rzecz, jeżeli on sam jako indosant był współpozwanym, a wykupiwszy weksel każe go na siebie żyrować i wytoczy skargę przeciw swym poprzednikom, choćby ci poprzednio razem z nimi byli zapozwani K. 15). Okoliczność, że obecny indosataryusz weksla zaskarżonego był poprzednio indosantem, nie wyklucza skutków prawnych indosu Cz. 546; tylko w razie, jeżeli obecny indosataryusz był także zaskarżony i wykupił weksel, w proces przeciw współpozwanym nie wstępuje i egzekucyi przeciw nim na podstawie orzeczenia skierowanego także przeciw sobie prowadzić nie może, choćby ci współpozwani byli jego

poprzednikami, a owszem może i musi przeciw tym poprzednikom z odrębną wystąpić skargą; zob. co do tego art. 81.

[2]) Wyrażenie to niedokładne jest z dwóch względów. Przedewszystkiem nie można przy indosie mówić o sukcesyi czyli przejściu prawa w zwyczajnem słów tych znaczeniu (uw. 1). Następnie wynikałoby z niego, iż indosant traci swe prawa bezpowrotnie; tak jednak nie jest, gdyż wykupiwszy weksel przy regresie indosant w zupełności w dawne swe prawa wraca i uważany jest za uprawnionego nie od chwili wykupna, lecz od chwili, kiedy pierwszy raz jako indosataryusz nabył weksel O. T. L XXIV 1 n: może więc n. p. wykreślić swój indos i indosy następne bez szkody dla swej legitymacyi O. T. L. XIII. 257, a zarzuty przeciw niemu dopuszczalne są tylko o tyle, o ile możnaby je było podnieść przeciw niemu przed jego indosem, zarzuty zaś ex persona jego następców nie są dopuszczalne, choć wykupił weksel po proteście O. T. N. XXIII. 50 n. Wobec tego nie można mówić o utracie wszelkich praw przez indos: indosant stwarza nowe prawo u indosataryusza, nie przestaje jednak sam być wierzycielem wekslowym. Prawo jego jest wprawdzie od chwili indosu aż do wykupna tylko warunkowem, i dlatego n. p. oświadczenie, że odstępuje od skargi wniesionej przez siebie przed indosem, złożone przez niego w tym międzyczasie, jest bezskuteczne P. 394. Bądź co bądź jednak pozostaje on uprawnionym i n. p. w razie, jeżeli protestował weksel z powodu nieprzyjęcia, może mimo indosu żądać zabezpieczenia (art. 26).

[3]) Wyliczenie art. 10. nie jest wyczerpujące; możliwym jest także indos n. p. na rzecz adresata w potrzebie lub awalisty O. T. L. X. 186, lub na rzecz wskazanego w umiejscowieniu (domicyliata) O. T. L. V. 126. Na rzecz przyjemcy jednak indos z skutkiem prawnym możliwy jest tylko do chwili zapadłości, a żyro późniejsze pociąga za sobą zgaśnięcie wierzytelności i obowiązku przez zejście się (confusio) Cz. 277, O. T. L. XXV. 20. Jasną jest przy tem rzeczą, że indosataryusz nie ma regresu do tych osób, wobec których sam z weksla odpowiada; zob. co do wystawcy art. 8 uw. 1. ust. 1, co do indosanta O. T. L. XVIII. 413.

Art. **11.** Indos musi być napisany na wekslu lub na tegoż odpisie lub wreszcie na kartce połączonej z wekslem lub odpisem (przydłużek, alonge [1]).

[1]) Oświadczenie, że się weksel żyruje i odpowiada jako żyrant, złożone w osobnym dokumencie, jest bez znaczenia dla prawo wekslowego K. 114.

Nie jest bynajmniej koniecznem, by indos był umieszczony na odwrotnej stronie weksla; jeżeli atoli na pierwszej stronie weksla na własne zlecenie znajdują się u dołu dwa podpisy i rozpoznać nie można, która z tych dwóch osób jest wystawcą, a jedna z nich skarży powołując się na to, że przy podpisie drugiej jest dodatek »odstąpił«, zachodzi brak legitymacyi Cz. 31. Kto jednak weksel na pierwszej stronie podpisał »jako żyrant«, w innym charakterze n. p. jako współakceptant z weksla nie odpowiada Cz. 83 (w danym razie indos ten do legitymacyi nie był potrzebny, a szło tylko o rozmiar odpowiedzialności).

Forma indosu jest dwojaka: jest on albo imienny albo bezimienny (pusty, indos in bianco). Co do tego ostatniego zob. art. następny; indos imienny musi zawierać nazwisko indosataryusza, podane w taki sposób, żeby nie było później wątpliwości co do tożsamości osoby O. T. L. XVIII. 421, podpis indosanta (por. art. 4 l. 5, 94, 95) i dodatek wyrażający przejście praw z indosanta na indosataryusza, np. »do p. A, na zlecenie p. A, dla mnie na zlecenie p. A« i t. p. Dodatek »pour acquit« nie odbiera indosowi właściwego znaczenia, o ile pozwany nie wykaże, że to osoba poprzednio z weksla zobowiązana wykupiła go w terminie płatności; w przeciwnym razie indos taki legitymuje należycie indosataryusza O. z 16 czerwca 1898 L. 8076 JBl. 1898 s. 503; por. atoli objaśn. do artykułu 12.

Art. **12.** Indos jest ważny, jeżeli indosant podpisze samo tylko swe nazwisko lub samą tylko swą firmę na na odwrotnej stronie weksla lub odpisu, albo na przydłużku (indos in bianco) [1]).

[1]) Indosem in bianco jest każdy indos nie wymieniający nazwiska indosataryusza, n. p. »dla mnie na zlecenie p...« Przepis art. 12 odnosi się tylko do najprostszej formy, gdzie indos zawiera tylko nazwisko indosanta; wolnego miejsca między poprzednim indosem a podpisem indosanta in bianco nie potrzeba (por. atoli P. 259).

Dodatek »walutę otrzymałem« przy podpisie wystawcy weksla na własne zlecenie, umieszczonym na odwrotnej stronie

weksla, nie odbiera temu podpisowi znaczenia indosu in bianco, gdyż nie wyraża bynajmniej, iż weksel zapłacono, lecz zawiera tylko poświadczenie odbioru waluty za żyro Cz. 554; jeżeli jednak umieszczone tam jest formalne potwierdzenie odbioru zapłaty, brak warunków indosu, gdyż zobowiązanie przyjemcy przez tę na wekslu uwidocznioną zapłatę zgasło i wystawca nie ma legitymacyi do skargi, choćby on sam tę zapłatę był uiścił O. z 13 lutego 1896 L. 1747 Beil. Bl. 1268 Links 4510.

Indosu imiennego nie można przez wykreślenie wszystkiego prócz podpisu indosanta zamienić na ważny indos in bianco; osoba, która się takiem żyrem legitymuje, nie ma legitymacyi Cz. 11 Rep. 36, O. z 14. marca 1893 L. 3097 Gz. 1893 s. 247, O. T. L. XVI. 142; indos taki nie traci jednak ważności, jeżeli posiadacz weksla wykaże, że poprawka nastąpiła z wolą indosanta lub że sam indosant swemu indosowi tę wadliwą nadał formę O. T. L. XVII. 412. Indos imienny, nie mający ważności z powodu zbyt niedokładnego oznaczenia indosataryusza, nie może uchodzić za ważny indos in bianco O. T. L. XVIII. 419. Por. jednak O. z 29. marca 1892 L. 3157, według którego wykupiwszy weksel od indosataryusza można się w ostatnim indosie na jego miejsce wpisać.

Jak każdy indos, tak samo i indos in bianco jest tylko jednym warunkiem przeniesienia prawa na wekslu i praw z weksla, a sam jako taki do przeniesienia nie wystarcza; zob. co do tego art. 36 i 74. Tu zauważymy tylko, że jeden indos in bianco posłużyć może do kilkakrotnego przejścia weksla i praw z weksla z rąk do rąk.

Art. **13.** Każdy dzierżyciel weksla [1]) jest upoważniony do wypełnienia znajdujących się na tymże indosów in bianco [2]); może jednak i bez tego wypełnienia indosować weksel dalej [3]).

[1]) Ustawa używa w tem miejscu wyrażenia brzmiącego zupełnie ogólnie; nie należy stąd jednak wnosić, by każdy, kto weksel z ostatnim indosem in bianco ma w rękach, miał prawo do wypełnienia i do indosowania dalej. Jak już przy art. 12 zauważono, on może nie być właścicielem weksla ani nawet wierzyciecielem wekslowym (złodziej), a wtedy o prawie u niego mówić nie można. I w tym jednak razie może on de facto wypełnić

indosy i indosować weksel dalej, a indosataryusz może nawet w takich warunkach stać się wierzycielem wekslowym w myśl art. 36 i 74.

[2]) Wypełnienie dozwolone w art. 13 polega tylko na tem że się w indosie in bianco jako indosataryusza wypisuje indosanta z następującego bezpośrednio indosu. Zresztą wolno przy wypełnieniu czynić dodatki zmniejszające odpowiedzialność indosanta in bianco np. dodać »bez obligo«, nie jednak przeciwnie. Jeżeli indosant in bianco zastrzegł sobie ustnie zwolnienie od odpowiedzialności, biorący weksel nie ma prawa wypełniać tego indosu w sposób przeciwny umowie, a w razie takiego wypełnienia indosant wobec niego nie odpowiada K. 29; jeżeli nie było żadnej umowy, wolno wypełniać indos w sposób normalny, nie wolno jednak dodawać »bez protestu« O. T. L. XVII 267, i indosant mimo tego dodatku nie odpowiada wobec biorącego weksel, skoro protestu nie założono. Co do osób trzecich odróżnić należy, czy one nabyły weksel już po nieprawnem wypełnieniu indosu, czy nie: w tym ostatnim razie może trzeci nabywca wypełnić indos w myśl art. 13 w sposób normalny, w pierwszym przypadku ma do indosanta prawa według treści wypełnionego indosu. Tak n. p. uczciwy nabywca weksla upadłego może dochodzić praw wekslowych przeciw indosantowi in bianco, skoro poprzednik tegoż nabywcy, tzn. posiadacz weksla w czasie zapadłości, wypełniając indos in bianco dopisał »bez kosztów« Cz. 27. Czy w obu tych przypadkach brak dobrej wiary pociąga za sobą niekorzystne dla posiadacza skutki, czy innemi słowy exceptio doli w tym kierunku jest dopuszczalna, zob. przy art. 82.

Dalsza zmiana raz wypełnionego indosu in bianco nie jest dozwolona i stanowi sfałszowanie.

[3]) Art. 13 mówi o przypadku, kiedy dzierżyciel weksla żyrowanego in bianco przy przeniesieniu umieszcza na nim swój indos. Dzierżyciel taki może jednak, jak już wspomniano przy art. 12, przenieść weksel i bez swego żyra zapomocą samego oddania tak, że weksel na podstawie jednego żyra in bianco obiega przez ręce całego szeregu osób, z których każda jest samoistnym wierzycielem wekslowym (art. 10. uw. 1. ust. 2). Skutkiem tej zasady, uznawanej stale w judykaturze (wyjątek stanowi Cz. 365,

gdzie atoli stan faktyczny jest podany nader niedokładnie), zbliża się weksel żyrowany in bianco do papieru na okaziciela, choć się nim nie staje (jak to mylnie przyjmuje P. 251). Różnice: *a*) możliwy później indos imienny, skutkiem czego podobieństwo zanika; *b*) posiadacz weksla żyrowanego in bianco jest uprawniony nie jako posiadacz lecz jako indosataryusz, i brak związku w poprzednich indosach pozbawia go legitymacyi. Każdy wierzyciel wekslowy (zob. co do tego art. 36 i 74), legitymujący się żyrem in bianco, jest wobec dłużnika bezpośrednio uprawnionym. Zarzuty dopuszczalne przeciw poprzednikowi nie mogą mu być przeciwstawione bez względu na to, czy ci poprzednicy podpisani są na wekslu, czy też nabyli i pozbyli weksel zapomocą tegoż samego indosu in bianco: tak n. p. skoro indosant umieścił żyro in bianco na wekslu otrzymanym od akceptanta celem spieniężenia, odpowiada z swego indosu trzeciemu uczciwemu nabywcy, choć po nieudaniu się próby spieniężenia weksel jako nieprzydatny zwrócił przyjemcy i tylko przez zapomnienie swego żyra nie wykreślił Cz. 144. Co do wpływu protestu na znaczenie żyra in bianco zob. artykuł 16.

Art. **14.** Indosant odpowiada według weksla [1]) każdemu późniejszemu dzierżycielowi weksla [2]) za tegoż przyjęcie i zapłatę [3]). Jeżeli jednak do indosu dodał uwagę »bez rękojmi«, »bez odpowiedzialności« lub inne zastrzeżenie tego samego znaczenia, wolny jest od zobowiązania z swego indosu [4]).

[1]) Jako indosant odpowiada ten tylko, kto w tym charakterze na wekslu jest podpisany. Osoba przeto, która przenosi weksel na podstawie znajdującego się już na nim żyra in bianco, nie jest indosantem i może odpowiadać tylko cywilnie z stosunku, jaki zachodził między nią a biorącym weksel przy oddaniu O. T. L. XVII. 403; odpowiedzialność jej może być w razie takiej umowy równa z odpowiedzialnością indosanta, lecz w żadnym razie nie jest odpowiedzialnością z weksla ani według weksla (wechselmässig), i nie można jej dochodzić w drodze procesu wekslowego: por. K. 165.

Ustawa ma tu na myśli indos znajdujący się w szeregu indosów na właściwem miejscu, t. zn. taki, który stanowi jedno z ogniw tworzących łańcuch legitymacyi formalnej z art. 36. Jeżeli na wekslu znajduje się luka, indosy późniejsze są bez znaczenia i nie rodzą odpowiedzialności; indosataryusz po luce nie ma więc regresu nawet do indosantów po luce O. T. L. XV. 169 (inaczej — zd. n. błędnie — P. 203). Podpis na odwrotnej stronie bez dodatku, nie stojący w żadnym związku z treścią weksla (znajdował się sam jeden in dorso, a skargę wniósł wystawca na własne zlecenie), może wprawdzie uzasadnić współodpowiedzialność podpisanego, lecz nie musi mieć tego znaczenia: przeciw podpisanemu można przeto tylko wdrożyć postępowanie wekslowe Cz. 382.

Co do kwestyi, jakie osoby z danego indosu odpowiadają wekslowo, zob. art. 81.

[2]) Indosant nie odpowiada jednak wystawcy, choć ten nabył później weksel jako żyrataryusz Cz. 491; nie odpowiada tak samo i poprzednikowi, który przy żyrze swej odpowiedzialności nie wykluczył, a potem drugi raz nabył weksel.

[3]) Odpowiedzialność ta nie zależy bynajmniej od tego, czy indosant otrzymał walutę za żyro P. 142, 309 i t. d.; zob. co do tej kwestyi i wogóle co do zarzutów indosanta art. 82.

[4]) Dodatek taki zwalnia indosanta b e z w z g l ę d n i e od wszelkiej odpowiedzialności nawet wobec trzeciego nabywcy; a tak samo działa i ograniczenie odpowiedzialności na wekslu uwidocznione (arg. a maiori). Jeżeli indosant tylko wobec biorącego weksel zastrzegł sobie, że odpowiadać nie będzie, umowa taka skutkuje, lecz tylko inter partes O. T. L. I. 100 por. K, 29 przy art. 13 uw. 2. Trzeciego uczciwego nabywcy umowa taka nie wiąże; co do przypadku, gdzie on o tej umowie wiedział (exco doli), patrz art. 82.

Wystawca weksla na własne zlecenie, który go żyrował »bez obligo«, odpowiada z weksla jako wystawca Cz. 213, 491, O. T. L. XVIII. 112.

Art. **15.** Jeżeli w indosie [1]) zabroniono dalszego przeniesienia zapomocą słów »nie na zlecenie« lub zapomocą równoznacznego wyrażenia [2]), ci, do których się

weksel dostanie z rąk indosataryusza, nie mają zupełnie regresu przeciw temu indosantowi [3]).

[1]) »in dem Indossamente«; słowa te oznaczają miejsce, w którem się ten dodatek ma znajdować.

[2]) Zob. art. 9 uw. 2.

[3]) Dalsze indosy mają pełny skutek w każdym innym kierunku: w szczególności dają indosataryuszom legitymacyą formalną oraz mogą dać im prawo na wekslu i prawa z weksla przeciw wszystkim innym osobom odpowiadającym z weksla, a z drugiej strony czynią indosantów odpowiedzialnymi wobec następców. Indosant jednak, który takie zastrzeżenie dodał, odpowiada zawsze tak, jak gdyby weksel nie był wyszedł z rąk indosataryusza. Przy indosie in bianco dodatek taki skutkuje i wobec tych osób, które nabyły weksel na podstawie tego samego indosu, bez nowego żyra.

Art. 16. Jeżeli się weksel indosuje wtedy, kiedy upłynął już termin zakreślony do założenia protestu z powodu niezapłaty [1]), indosataryusz [2]) nabywa prawa [3]) z przyjęcia [4]), które się na wekslu znajduje, do przekazanego, oraz prawa zwrotnego poszukiwania (regresu) przeciw tym, którzy weksel po upływie owego terminu indosowali [5]).

Jeżeli jednak przed indosem zaprotestowano już weksel z powodu niezapłaty [6]), indosataryusz [7]) ma tylko prawa swego indosanta [8]) przeciw przyjemcy, wystawcy i tym, którzy weksel indosowali aż do chwili założenia protestu. W tym przypadku nie jest również indosant wekslowo zobowiązany [9]).

[1]) Ust. 1. art. 16 mówi o indosie weksla upadłego (präjudicierter W.) Do tego potrzeba, by cały termin zakreślony do protestu upłynął bez skutku; indos uskuteczniony po dniu zapadłości względnie dniu płatności (zob. art. 4 uw. 7), lecz w takim czasie, że weksel można jeszcze protestować, tu nie należy. Sam jednak fakt protestowania jest bez znaczenia, bo i weksel prote-

stowany zapóźno jest wekslem upadłym O. T. N. I. 94; podobnie i w tym razie, kiedy protest z powodu nieformalności jest nieważny.

Granicą czasu, aż do którego weksel upadły, można indosować, jest tegoż przedawnienie (art. 77); z upływem bowiem przedawnienia gaśnie moc wekslowa O. T. L. VII. 317. Czy indos takiego weksla uprawnia do skargi o zbogacenie, zob. przy art. 83.

Jeżeli indosant przed zapadłością zwolnił od założenia protestu w myśl art. 42, weksel co do niego — ale tylko co do niego — nie jest upadłym, skoro go w należytym czasie przedstawiono do zapłaty, nie zakładając protestu: zob. Cz 27 przy art. 13 uw. 2. W innych jednak kierunkach decyduje zd. n. brak protestu, t. zn. indos ma skutki indosu weksla upadłego: por. także omówiony przy art. 43 przypadek, gdzie weksel domicylowany, płatny u wskazanego w umiejscowieniu, znajdował się w terminie płatności w rękach tegoż wskazanego i po bezskutecznym upływie terminu do protestu został żyrowany.

[2]) Można weksel upadły indosować także in bianco O. T. L. VI. 99; można także z tym samym skutkiem przenieść weksel upadły bez nowego indosu zapomocą znajdującego się na nim żyra in bianco, które pochodzi jeszcze z czasu przed upadłością O. T. N. XXXIII. 145. W tym ostatnim razie indosant in bianco nie odpowiada, tak, że pierwszy nabywca weksla upadłego ma prawo tylko do przyjemcy.

[3]) Nabycie praw z weksla ma tu ten sam charakter, co przy indosie (art. 10); indosataryusz ma prawo samodzielne i bezpieczny jest wobec zarzutów dopuszczalnych co do poprzedników, n. p. wobec zarzutu zapłaty. Okoliczność, że poprzednik, któremu zapłata rzekomo miała być uiszczona, przystąpił do sporu jako interwenient, stanu rzeczy nie zmienia Cz 249; zob. O. T. L. VIII. 168.

[4]) Co do weksla umiejscowionego, na którym jest wymieniony domicyliat, zob. art. 43.

[5]) Ponieważ weksel upadły w chwili indosu był już płatny, przeto wobec przyjemcy jest odtąd płatny każdej chwili; z tego powodu uważa go judykatura w o g ó l e, t. zn. także co do późniejszych indosantów, za weksel płatny za okazaniem: P. 121. K. 179, Cz. 49, 136. Że do zachowania regresu przeciw indosantom po upadłości potrzeba protestu, to jest zupełnie niewątpliwe wobec

brzmienia art. 41, i judykatura zgodnie to uznaje (wyjątek stanowi K. 78 na podstawie dziwacznego wprost poglądu, że indosant weksla upadłego przez indos w tym czasie objawia chęć odpowiadania bezwarunkowo). Skoro jednak weksel ma naturę weksla płatnego za okazaniem, to warunkiem regresu jest także przestrzeganie terminu dwuletniego zakreślonego w art. 31, i tę konsekwencyą praktyka również zgodnie przyjmuje Cz. 49, 424, K 179, P. 121, 402, O. T. L. VI. 100. Termin liczyć się winno od chwili pierwszego indosu weksla upadłego, bo ta chwila przedstawia się zarazem jako moment wystawienia weksla płatnego za okazaniem (przedtem takiego weksla nie było); judykatura jednak austr. uznaje zgodnie, że czas ten liczyć się ma od wystawienia pierwotnego weksla (co jest błędnem, bo weksel może być płatny od początku w 3 lata po dacie, a wtedy indos z art. 16 ust. 1 byłby — wbrew ustawie — wykluczony).

Weksel upadły jako płatny za okazaniem staje się płatnym w dniu, kiedy go przedstawiono przekazanemu do zapłaty, i wtedy trzeba go protestować; zaniechanie protestu zwalnia wszystkich indosantów po upadłości od odpowiedzialności, a ponowne przedstawienie weksla przekazanemu już ich zobowiązania wskrzesić nie zdoła O. T. L. VI. 99. Indosant po upadłości może jednak z skutkiem prawnym zwolnić od protestu, a w tym razie odpowiada już po bezskutecznem przedstawieniu weksla do zapłaty.

Co do przedawnienia odpowiedzialności indosantów weksla upadłego zob. art 78.

[6]) Ustęp drugi art. 16 mówi o *indosie weksla protestowanego*. Weksel nie protestowany uchodzi jednak za protestowany w stosunku do tego, kto w należyty sposób zwolnił posiadacza od protestu (art. 42), jeżeli został tylko w właściwym czasie przedstawiony do zapłaty; zob. Cz. 27. W takim więc razie indosataryusz, który nabył weksel po upływie czasu zakreślonego do protestu, ma przeciw temu indosantowi — w terminie przedawnienia — prawo regresu tak, jak je miał ten, kto go indosował po upadłości, i wogóle w stosunku do tego indosanta, który zwolnił od protestu, indos po upadłości ma tylko znaczenie indosu po proteście.

[7]) Indosataryusz po proteście może się legitymować także żyrem in bianco umieszczonem po proteście, czyli innemi słowy takie żyro posłużyć może do kilkakrotnego przejścia weksla protestowanego z rąk do rąk. Natomiast żyro in bianco, zamieszczone przed protestem, nie może służyć do przeniesienia weksla po proteście tak, iżby przenoszący zupełnie na wekslu nie figurował; protest bowiem stwierdza, iż on w tej chwili jako żyrataryusz in bianco posiadał weksel, a stąd wynika, że każdy późniejszy nabywca do legitymacyi potrzebuje żyra protestującego, gdyż inaczej brak nieprzerwanego szeregu indosów. Protest kładzie niejako nazwisko żyrataryusza na żyrze in bianco, a więc ten żyrataryusz musi być żyrantem w następnym indosie Cz. 265. Można jednak w tych warunkach przenieść weksel protestowany bez indosu n. p. zapomocą cesyi (zob. objaśn. do art. 36).

Zwrotnie zobowiązany, który od protestującego weksel wykupił, nie ma stanowiska indosataryusza po proteście; zob. art. 10 uw. 2. Dlatego też indosant in bianco, którego indos jest ostatnim przed protestem, ma prawo do skargi przeciw poprzednikom i przyjemcy, choć się swem żyrem legitymuje, a protest założył ktoś inny Links 3322. Wykupiwszy weksel może go taki zwrotnie zobowiązany indosować i to nawet bez wykreślenia swego indosu oraz indosów następnych (art. 55), i ten indos po proteście wystarczy do legitymacyi indosataryusza; i w tym jednak razie nie może on pozbywać weksla na podstawie swego żyra in bianco z przed protestu, a nabywcy brak legitymacyi, jeżeli żyra wykupującego nie ma Cz. 464, O. T. N. II. 75.

Jeżeli weksel nieprotestowany uchodzi za protestowany, żyro in bianco umieszczone przed upadłością wystarczy (uw. 6).

[8]) Jeżeli więc indosantem po proteście jest osoba zobowiązana zwrotnie z swego podpisu przed protestem, ona indosataryuszowi nie odpowiada, bo do siebie nie miała praw wekslowych O. T. L. XXI. 273.

Indosataryusz po proteście ma wszystkie prawa swego indosanta: przerwa przedawnienia wywołana przez indosanta po proteście liczy się także na korzyść indosataryusza O. T. L. XXIII. 406. Indosataryusz taki ma jednak tylko prawa swego indosanta; nie ma n. p. osobiście prawa do prowizyi O. T. L. XVIII. 140,

a dłużnik może się przeciw niemu bronić wszystkimi zarzutami, które mu służyły przeciw indosantowi po proteście K. 153, Cz. 557, 574, 596, O. T. L. III. 218. Jeżeli było kilka indosów po proteście, indosataryusz ostatni wystawiony jest na wszystkie zarzuty, jakie dłużnik ma przeciw któremukolwiek z indosantów O. T. L. XXIII. 35, O. T. N. XIV. 109. Jeżeli weksel protestowany na podstawie jednego żyra in bianco przebiegł przez kilka rąk, duch ustawy każe dopuścić przeciw ostatniemu posiadaczowi także zarzuty, które dłużnik ma przeciw posiadaczom pośrednim, na wekslu nieuwidocznionym (przeciwnie P. 436). Co do wstąpienia w spór zob. art. 10 uw. 1 ust. 4.

Judykatura widzi w indosie po proteście rodzaj cesyi. n. p. Cz. 217, O. T. L. II. 64.

[9]) Czy zachodzi odpowiedzialność cywilna, to zależy od stosunku między indosataryuszem a indosantem.

Art. **17.** Jeżeli do indosu dodano uwagę »do inkasowania«, »in procura« lub inny zwrot wyrażający upełnomocnienie [1]), wówczas indos nie przenosi własności weksla, lecz upoważnia [2]) indosataryusza do ściągnięcia pretensyi wekslowej, do założenia protestu i zawiadomienia poprzednika swego indosanta o nienastąpieniu zapłaty (art. 45), jakoteż do zaskarżenia niezapłaconego długu wekslowego, a w razie złożenia tegoż do depozytu, do podjęcia go [3]).

Indosataryusz taki ma również prawo przenieść na innego to upoważnienie zapomocą dalszego indosu zastępczego [4]).

Natomiast nie ma on mocy do dalszego przeniesienia zapomocą właściwego indosu [5]), i to nawet wtedy, kiedy do indosu zastępczego dodano »lub na zlecenie« (oder Ordre) [6]).

[1]) Treść tego t. zw. indosu per procura musi sama wskazywać stosunek pełnomocnictwa; okoliczność, że po indosie in bianco następny indosant podpisuje się jako generalny pełnomocnik

indosanta in bianco, nie czyni jeszcze indosu in bianco indosem per procura i nie dowodzi jeszcze, by ten indos był tylko indosem per procura O. T. L. XXII. 253. Co do t. zw. indosu w zaufaniu zob. uw. 6.

[2]) Upoważnienie to czyni indosataryusza pełnomocnikiem w stosunku do trzecich; na wewnątrz zachodzi między nim a indosantem stosunek zlecenia (Auftrag, mandatum), i według tego stosunku ocenia się ich wzajemne prawa i obowiązki. W szczególności obowiązany jest indosataryusz przedsięwziąć w należytym czasie wszelkie akty potrzebne do utrzymania praw wekslowych indosanta, jako to przedstawienie do zapłaty, założenie protestu, zawiadomienie poprzednika O. T. L. XVII. 413. W razie zaniechania odpowiada za szkodę: tak n. p. jeżeli nie zaprotestował weksla, na którym nie ma akceptu, i indosant skutkiem tego stracił regres, ma prawo żądać od indosataryusza zwrotu całej sumy regresowej bez względu na to, czy i jakie roszczenia z art. 83 ma jeszcze do wystawcy A. 565.

Z stosunku zastępstwa wynika, iż dłużnik ma tylko te zarzuty, które mu służą przeciw indosantowi, a korzystać nie może z zarzutów odnoszących się osobiście do indosataryusza (ma zarzuty ex persona indosanta, nie zaś ex persona indosataryusza) O. T. L. XXII. 176.

[3]) Wszystkie te czynności wykonać ma i może indosataryusz w imieniu indosanta: nie może zatem wnieść skargi imieniem własnem P. 120, K. 75, Cz. 22 (według P. 198 wstąpienie indosanta w roli interwenienta usuwać ma ten brak, co zd. n. nie da się uzasadnić). Indosant jest tedy stroną w sporze wytoczonym przez indosataryusza; nie może być słuchany jako świadek, nie może wystąpić z nową skargą przed końcem tego sporu O. T. L. VII. 81, a wyrok w sporze indosataryusza stanowi w stosunku do indosanta rem iudicatam. Jako mocodawca może indosant każdej chwili cofnąć pełnomocnictwo; w stosunku do osób trzecich musi jednak cofnięcie takie być uwidocznione na wekslu. Dlatego też indosant, choć odzyska weksel, wtedy dopiero ma legitymacyą do sporu, gdy swój indos wykreśli O. T. N. XXXII. 78 (?).

Indosataryusz per procura nie potrzebuje do sporu odrębnego pełnomocnictwa; z drugiej strony jednak nie jest pełnomocni-

kiem procesowym, owszem musi sam przy skardze ustanowić pełnomocnikiem adwokata (§ 51 l. 3 normy jurysd., §§ 27, 30 p. c.) Indosataryusz taki nie ma jednak według ust. weksl. umocowania n. p. do zawierania ugody, a udzielone przez niego pełnomocnictwo procesowe jest w tym kierunku ograniczone; ograniczenie to skutkuje wobec przeciwnika nawet w braku warunków § 32 p. c.

[4]) Przez takie przeniesienie traci pierwotny indosataryusz upoważnienia wyliczone w ust. 1 tego art., a następca jego staje się wyłącznym pełnomocnikiem O. T. N. XXXII. 77.

[5]) Indos taki, pochodzący od indosataryusza per procura, przenosi tylko pełnomocnictwo w ust. 1 określone, ma więc tylko znaczenie drugiego indosu per procura; kwestya zresztą w nauce sporna.

[6]) Podobną funkcyą pełni w obrocie t. zw. indos w zaufaniu (indos pozorny; fiduciarisches Indossament, Scheingiro). Jestto indos, który wygląda tak, jak gdyby indosataryusz miał nabyć weksel na własność i stać się samoistnym wierzycielem wekslowym, przy którym jednak wola stron skierowaną jest na to, by indosataryusz zrobił z weksla użytek, w szczególności zaskarżył go, na rachunek indosanta choć w imieniu własnem. Indos taki jest ważny, bo żaden przepis ustawy ważności jego nie wyklucza; dlatego też praktyka zgodnie niemal przyznaje takiemu indosataryuszowi legitymacyą do skargi imieniem własnem; dąży jednakowoż — choć nie tak już zgodnie — do tego, by przez to nie pogorszono sytuacyi dłużnika, i dlatego dopuszcza przeciw indosataryuszowi wszystkich zarzutów, którymi dłużnik mógł się bronić przeciw indosantowi; zob. bliższe wyjaśnienia przy art. 82. W każdym razie indosataryusz taki nie ma praw wekslowych do indosanta Cz. 596, O. T. L. I. 95.

Także indos in bianco może być tylko indosem w zaufaniu Cz. 596; również wręczenie weksla z poprzedniem żyrem in bianco (bez żyra wręczającego) może być połączone z opisaną powyżej umową, iż dochodzenie ma nastąpić na rachunek wręczającego Cz. 416.

IV. Przedstawienie do przyjęcia.

Art. 18. Kto ma weksel w rękach [1]), ma prawo [2]) przedstawić go natychmiast przekazanemu do przyjęcia [3])

i spowodować założenie protestu, jeżeli przyjęcie nie nastąpi [4]); umowa sprzeciwiająca się temu nie ma skuteczności dla prawa wekslowego*) [5]).

Tylko przy wekslach jarmarcznych lub targowych zachodzi ten wyjątek, iż weksle takie dopiero w czasie przedstawienia ustalonem ustawą dla miejsca jarmarku lub targu można przedstawiać do przyjęcia i protestować, jeżeli przyjęcie nie nastąpi [6]).

Już samo posiadanie weksla uprawnia do przedstawienia weksla i do założenia protestu z powodu nieprzyjęcia.

[1]) Żądać przyjęcia może więc i ten, kto nie jest ani właścicielem weksla, ani wierzycielem wekslowym w myśl art. 36.

[2]) Co do obowiązku przedstawienia zob. art. 19 i 24 ust. 2.

[3]) Przedstawienie nastąpić ma w wekslowem miejscu zamieszkania przekazanego (nie w osobno na wekslu wskazanem miejscu płatności: art. 4 l. 8) O T. L. X. 49. Gdyby na wekslu wskazanem było szczególne miejsce przedstawienia do przyjęcia, trzymać go się należy O. T. L. III. 298.

[4]) Przekazany nie jest wekslowo zobowiązany do przyjęcia, może jednak być do tego zobowiązany według prawa cywilnego lub handlowego n. p. w razie umowy, że dłużna cena kupna pokryta będzie zapomocą weksli ciągnionych na kupującego. W takim razie odpowiada kupujący za koszta protestu: art. 283 k handl

[5]) Mimo takiej umowy odpowiada n. p. wystawca za koszta protestu (art. 25 ust. 1).

[6]) Zob. §§ 2–4 ust. wprow.

Art. **19.** Tylko przy wekslach opiewających na pewien oznaczony czas po okazaniu istnieje dla dzierżyciela obowiązek przedstawić weksel do przyjęcia [1]). Weksle takie muszą być przedstawione do przyjęcia stosownie

*) Słowa drukowane czcionkami rozstawionemi dodało rozp. minist. z 2 listopada 1858 L. 197 D. u. p.

do szczególnego postanowienia w tym względzie, mieszczącego się w wekslu [2]), a gdyby takiego postanowienia nie było, w przeciągu dwóch lat po wystawieniu; w przeciwnym razie gasną roszczenia z weksla do indosantów i wystawcy.

Jeżeli na wekslu takiego rodzaju indosant dodał do swego indosu szczególny termin do przedstawienia, wówczas gaśnie jego zobowiązanie z weksla, skoro weksla w tym terminie nie przedstawiono do przyjęcia.

[1]) Zob. art. 24 ust. 2. Umowa, nakładająca w innych przypadkach obowiązek przedstawienia do przyjęcia, jest ważna, nie rodzi jednak skutków wobec prawa wekslowego O. T. L. IV. 403.

Art. 19 mówi o przedstawieniu do przyjęcia; z art. 20 jednak i z natury weksla płatnego w pewien czas po okazaniu wynika z wszelką pewnością, iż właściwie chodzi o to, aby przekazany umieścił datę okazania i aby według tego można oznaczyć czas płatności. Dlatego weksel przyjęty (n. p. akcept in bianco) musi być przecież przedstawiony celem zamieszczenia daty przy akcepcie, a w dalszym ciągu protestowany, gdyż inaczej wystawca i indosanci stają się wolnymi O. T. L. XVI. 348. Z drugiej strony konsekwencya kazałaby uznać, że warunkom art. 19 (i 20) czyni zadość przedstawienie (i protest), przy których żądano od przekazanego tylko poświadczenia daty okazania (Sicht), nie domagając się przyjęcia; gdyby więc przekazany napisał »widziałem lecz nie przyjmuję« i położył datę (samo położenie daty z podpisem stanowi przyjęcie w myśl art. 21), należałoby przyjąć, że przepisom ustawy stało się zadość i że posiadacz zachował prawa regresu przeciw wystawcy i indosantom — nawet bez protestu z powodu nieprzyjęcia; por. cytowane O. T. L. XVI. 348. Ustawa jednak w tym kierunku nie jest konsekwentna i żąda kategorycznie przedstawienia do przyjęcia i protestu z powodu nieprzyjęcia. Przepisu ustawy trzymać się należy zwłaszcza, że z praktycznego punktu widzenia żadnych zarzutów przeciw tej niekonsekwencyi podnieść nie można.

[2]) Zakreślenie terminu przedstawienia znajdować się ma w wekslu, więc pochodzić od wystawcy; termin może być także dłuższy od terminu ustawowego O. T. L. III. 298.

Art. **20.** Jeżeli nie można uzyskać przyjęcia weksla płatnego w pewien oznaczony czas po okazaniu, lub jeżeli przekazany odmówi umieszczenia daty przy przyjęciu [1]), musi dzierżyciel weksla postarać się o stwierdzenie, że weksel był na czasie przedstawiony [2]), a to zapomocą protestu założonego w terminie zakreślonym do przedstawienia (art. 19) [3]), gdyż inaczej traci roszczenie z weksla do wystawcy i indosantów.

Dzień protestu uważa się w tym razie za dzień przedstawienia. [4]).

Jeżeli zaniechano założenia protestu, a przyjemca nie zaopatrzył swego przyjęcia datą, czas zapadłości weksla liczy się przeciw temu przyjemcy począwszy od ostatniego dnia terminu zakreślonego do przedstawienia [5]).

[1]) Zob. art. 19 uw. 1.

[2]) Wynika stąd, że do zachowania praw z weksla przeciw wystawcy i indosantom nie potrzeba protestu już przy p i e r w s z e m przedstawieniu weksla do przyjęcia, względnie do zaopatrzenia przyjęcia datą. Owszem, posiadacz weksla, może przedstawienie powtórzyć, a skoro tylko protest będzie założony w terminie art. 19, zwrotnie zobowiązani nie mogą się bronić tem, że przedstawienie już poprzednio nastąpiło bez skutku O. T. L. VI. 99 n.

[3]) W stosunku do wystawcy i indosantów tylko założenie protestu zdoła zastąpić brak przyjęcia, względnie brak daty przy przyjęciu O. T. L. XX. 173; wytoczenie skargi przeciw przyjemcy nie ratuje regresu. Co do przyjemcy zob. niżej uw. 5.

[4]) Oczywiście protest z powodu nieprzyjęcia lub braku daty oznacza tylko początek terminu »po okazaniu«; za nadejściem czasu płatności trzeba weksel przedstawić do zapłaty i protestować, jeżeli się chce zachować regres Cz. 13, O. T. L. VI. 99.

[5]) Przez zaniedbanie protestu nie staje się akceptant wolnym od zobowiązania; w stosunku do niego przyjmuje się, że okaza-

nie nastąpiło w ostatnim dniu terminu dwuletniego względnie terminu zakreślonego przez wystawcę, i według tego oblicza się czas zapadłości O. T. L. XVI. 346 (por. atoli Cz. 390 przy art. 31), a w dalszym ciągu i przedawnienie. Przepis ustawy jest bezwzględny, i dlatego wykazanie, że przedstawienie do przyjęcia w rzeczywistości wcześniej nastąpiło, nie ma żadnego znaczenia O. T. L. XX. 173 (inaczej Cz. 161 (?), według którego dzień rzeczywistego przedstawienia rozstrzyga, skoro przyjemca wykaże, że daty nie położył tylko przez zapomnienie, bo jej od niego nie żądano). Stosuje on się i w przypadku, gdy przedstawienia do przyjęcia zupełnie nie było, n. p. w razie akceptu in bianco O. T. L. XVI. 346.

Jeżeli z powodu braku daty przy przyjęciu założono protest, dzień protestu stanowi dzień okazania i początek terminu »po okazaniu« także w stosunku do akceptanta. Praktyka uważa nadto i dzień doręczenia skargi wekslowej przyjemcy w stosunku do niego za dzień okazania (oczywiście, jeżeli to doręczenie nastąpiło przed upływem terminu z art. 19) i na tej podstawie oznacza czas płatności O. T. L III. 300, O. T. N. VIII. 69; por. także Cz. 109, 295 przy art. 31. Pogląd ten zd. n. nie da się uzasadnić.

Jeżeli skarga wekslowa opiera się na obliczeniu z ustępu 3. art. 20, wdrożyć należy postępowanie wekslowe K. 119.

V. Przyjęcie (akcept).

Art. 21. Przyjęcie weksla nastąpić musi pisemnie na wekslu [1]).

Każde oświadczenie napisane na wekslu i podpisane przez przekazanego ma znaczenie przyjęcia nieograniczonego, o ile w niem nie powiedziano wyraźnie, że przekazany albo wogóle nie chce przyjąć, albo też chce przyjąć tylko z pewnemi ograniczeniami [2]).

Jeżeli przekazany podpisze swe nazwisko [3]) lub swą firmę [4]) bez żadnego dodatku na pierwszej stronie weksla, stanowi to również przyjęcie nieograniczone.

Skoro już raz weksel przyjęto, nie można tego cofnąć [5]).

[1]) Przyjęcie ustne nie ma znaczenia dla prawa wekslowego; dlatego też oświadczenie przekazanego, że jego podpis jest wprawdzie fałszywy, że on jednak i tak weksel zapłaci, nie zobowiązuje go wekslowo K. 189, Cz. 308, O. T. L. XXI. 165. Inna kwestya, czy uznanie podpisu podrobionego za własnoręczny ma skutki prawne i jakie; rozstrzygnienie tego pytania należy do prawa procesowego.

Przyjęcie musi zawierać podpis, nie może więc w całości być drukowane; może jednak być drukowane samo oświadczenie, że się weksel przyjmuje, zwłaszcza że sam podpis — bez tego oświadczenia — może wystarczyć O. T. N. XIV. 17. Co do warunków ważności podpisu zob. art. 94, 95.

Miejsce przyjęcia przepisane jest tylko dla przyjęcia składającego się jedynie z nazwiska lub firmy przekazanego, które musi być umieszczone na pierwszej stronie weksla, jeżeli ma mieć znaczenie przyjęcia. Jeżeli jednak obok podpisu znajduje się oświadczenie przyjęcia (»przyjmuję«, »angenommen«), akcept taki może być ważnie umieszczony na stronie odwrotnej P. 259. Na pierwszej stronie nazwisko (względnie firma) przekazanego może stać gdziekolwiek: zazwyczaj w poprzek obok tekstu na lewo Cz. 202, jednak także tam, gdzie z reguły umieszcza się adres O. T. N. XII. 120.

Przyjęcie umieszczone na osobnym dokumencie jest bez znaczenia dla prawa wekslowego, choćby nawet ten dokument był z wekslem złączony O. T. L. XXII. 213.

[2]) Przyjęcie istnieje więc, choćby nawet treść oświadczenia wekslowego budziła wątpliwości; tak n. p. wzmianka nad podpisem przekazanego »prolongowano na....« nie stoi w drodze ważności akceptu O. T. L. XXIV. 268. Nie ma natomiast przyjęcia, skoro przekazany przy podpisie dodał »jako świadek» P. 333, Cz. 505. O. T. L. IV. 392.

Przyjęcie wiąże tylko wtedy, jeżeli pochodzi od przekazanego; co do identyczności zob. objaśn. do art. 23.

[3]) Imienia do ważności akceptu nie potrzeba, a skrócenie podpisu nie szkodzi (o ile oczywiście nie wywołuje wątpliwości co do autentyczności) O. T. L. XXII. 407.

[4]) Jeżeli weksel jest adresowany do firmy, przyjąć go ważnie może ten tylko, kto tej firmy używać ma prawo; w innym razie nie można mówić o podpisie swej firmy. Nie wiąże więc

przyjęcie podpisane różną od nazwiska firmą przez kupca wyłączonego od wpisu w rejestr. Spółka jawna (i komandytowa), nie wyłączona od wpisu w rejestr, ma prawo do firmy, choć jeszcze faktycznie nie została zarejestrowana; przyjęcie powinno więc ją wiązać (art. 110 k. handl.) Judykatura austr. żąda jednak przeważnie, by firma spółki była wpisaną do rejestru w chwili skargi A. 1400, Cz. 42, 399, 512; por. co do odpowiedzialności spólników art. 81.

Jeżeli adresat w międzyczasie zwinął przedsiębiorstwo, podpis firmy (różniącej się od nazwiska) również go nie wiąże O. T. N. XIV. 17; konkurs jednak (przy spółce jawnej) nie wyklucza ważności przyjęcia, bo firma w myśl art. 123 k. handl. przez konkurs nie gaśnie A. 1181, Cz. 384. uw. 1.

[5]) W przepisie tym punkt ciężkości leży w pytaniu, kiedy weksel przyjęto, kiedy akt przyjęcia jest skończony? P. 90 uważa za rozstrzygającą chwilę, kiedy przekazany weksel wraz z przyjęciem wydał z rąk, i w konsekwencyi pozwala aż do tej chwili cofnąć przyjęcie t. zn. przekreślić je z skutkiem prawnym. Praktyka niemiecka widzi natomiast dokonanie aktu przyjęcia w samym podpisie i z tego powodu ignoruje na podstawie art. 21 przekreślenie, choćby przekazany wykreślił swój podpis jeszcze przed puszczeniem weksla akceptowanego w obieg O. T. N. IX. 57, XXIV. 90. Zd. n. pogląd pierwszy jest i z logicznego i z praktycznego punktu widzenia jedynie uzasadniony. Po puszczeniu weksla akceptowanego w obieg cofnięcie przyjęcia bezwarunkowo nie jest możliwe; tak n. p. mimo zniszczenia weksla dopuszczalna jest skarga wekslowa, skoro stwierdzonem zostanie, iż dłużnik weksel samowolnie zniszczył, kiedy mu go przedstawiono do zapłaty Cz. 187; por. także K. 7 i art. 73. Krok taki (podobnie i uczynienie podpisu nieczytelnym) wpływa wprawdzie nader niekorzystnie na rolę wierzyciela w sporze, ale poza tym wpływem faktycznym nie ma znaczenia dla prawa wekslowego.

Art. **22.** Przekazany ograniczyć może przyjęcie do części sumy w wekslu wyrażonej [1]).

Jeżeli do przyjęcia dodano inne ograniczenia, weksel uważa się na równi z takim, którego przyjęcia zupełnie

odmówiono [2]), przyjemca odpowiada jednak z weksla według treści swego przyjęcia [3]).

[1]) W tym więc kierunku przyjęcie jest podzielne, i tylko co do nieprzyjętej kwoty można żądać zabezpieczenia (art. 25).

[2]) Można więc żądać zabezpieczenia co do całej sumy wekslowej (art. 25). Jeżeli przyjemca oznaczył w przyjęciu inny czas zapłaty, rozstrzyga co do wystawcy i indosantów pierwotny czas zapłaty; w tym więc czasie należy weksel przedstawić do zapłaty i zaprotestować, jeżeli się niechce stracić prawa zwrotnego poszukiwania P. 36, i to nawet wtedy, kiedy posiadacz weksla porozumiał się z przekazanym i przystał na modyfikacyą przyjęcia O. T. L. XXI. 150. Jeżeli przekazany napisze »zapłacę p. X. lecz nie na jego zlecenie«, weksel nie jest przyjęty i może dalej obiegać zapomocą indosu O. T. L. XIV. 61. Również brak przyjęcia, jeżeli przyjemca przyrzekł zapłatę gdzieindziej, nie w wekslowem miejscu zapłaty (weksel przez taki dodatek przy przyjęciu nie staje się wekslem domicylowanym) O. T. L. XVII. 53; przyjęcie jest jednak nieograniczone, skoro przyjemca w tej samej miejscowości oznaczył bliżej lokal, gdzie się do niego z wekslem zgłosić należy (Zahlstelle), a protest z powodu niezapłaty, w tym lokalu założony, ratuje prawa regresu O. T. L. XVII. 53. Bez skutku jest przyjęcie (tzn. można zwrotnie poszukiwać zabezpieczenia), skoro przyjemca na drugiej stronie w ten sposób oznaczył warunek swego zobowiązania i swej odpowiedzialności, iż dzień płatności stał się niepewnym P. 269.

[3]) Tak w razie przyjęcia z dodatkiem »nie na zlecenie« odpowiada akceptant tylko temu, kogo oznaczył jako uprawnionego, i odpowiada mu w tym tylko rozmiarze, jak gdyby akcept nie był dalej kursował; nie dotykają go więc koszta regresu następców tego uprawnionego przeciw niemu O. T. L. XIV. 61. Jeżeli przyjemca wskazał inne miejsce zapłaty i wymienił domicyliata (por. art. 24), w tem miejscu trzeba założyć protest u domicyliata, jeżeli się chce dochodzić praw wekslowych przeciw przyjemcy itp. Podnieść jednak raz jeszcze należy, że w stosunku do wystawcy i indosantów rozstrzyga tylko treść weksla, nie treść przyjęcia.

Art. **23.** Przez przyjęcie powstaje dla przekaza-

nego[1]) zobowiązanie z weksla do zapłaty przyjętej sumy w czasie zapadłości[2]).

Również i wystawcy odpowiada przekazany z weksla na podstawie przyjęcia[3]).

Przekazany natomiast nie ma żadnych praw wekslowych do wystawcy[4]).

[1]) Nie przekazany nie odpowiada jako przyjemca, choćby nawet przy swym podpisie umieścił dodatek »przyjmuję« O. T. N. X. 4, i choćby w dotyczącym interesie działał na rachunek przekazanego O. T. N. w Cb. z r. 1895 s. 623 (inaczej — zd. n. błędnie — K. 150, argumentując dopuszczalnością przyjęcia przez wyręczenie). Jeżeli przeto adres brzmi »Verwaltungsrath X«, a weksel podpiszą swemi nazwiskami członkowie rady zawiadowczej, oni z weksla nie odpowiadają Cz. 12. Osoba taka odpowiadać może tylko jako współdłużnik, jeżeli na wekslu znajduje się przyjęcie; zob. co do tego art. 81.

Przyjęcie może pochodzić tylko od przekazanego, czyli innemi słowy między przekazanym a przyjemcą zachodzić musi tożsamość. Tożsamość ta musi być i materyalna i formalna. Przedewszystkiem więc sam przekazany musi przyjąć weksel czy to osobiście czy przez pełnomocnika (co do warunków ważności przyjęcia w tym ostatnim przypadku zob. art. 95); jego uniwersalny sukcesor stanowi wprawdzie jedną z nim osobę, ale akceptować może tylko o tyle, o ile możliwe jest także zachowanie identyczności formalnej (n. p. to samo nazwisko). Nabywca przedsiębiorstwa handlowego z firmą nie jest według teoryi sukcesorem uniwersalnym, mimo tego jednak może zd. n weksel adresowany do firmy ważnie przyjąć, bo w dzisiejszych stosunkach konstrukcya sukcesyi singularnej w tym przypadku jest tylko konstrukcyą i naturze rzeczy nie odpowiada; por. A. 1608. Zresztą jednak nawet tożsamość formalna nie czyni przyjęcia skutecznem wobec prawa wekslowego: jeżeli przekazanego podpisała osoba trzecia, a brak warunków przyjęcia przez pełnomocnika, przekazany nie odpowiada nawet, gdyby dał upoważnienie, a podpisujący nie jest przyjemcą i nie odpowiada jako przyjemca, choć może odpowiadać jak przyjemca; zob. co do tego art. 95, a co do odpowiedzialności

awalisty w tych warunkach art. 81. Następnie tożsamość przekazanego i przyjemcy musi być widoczna już z samego weksla, t. zn. brzmienie podpisu przyjemcy musi się zgadzać z oznaczeniem przekazanego w adresie. Drobne różnice n. p. w tytulaturze nie szkodzą ważności przyjęcia O. T. L. XII. 172; kto akceptował weksel do siebie adresowany nazwiskiem podanem w adresie, odpowiada wekslowo, choć w adresie jego nazwisko niezupełnie dokładnie podano Cz. 216; nie szkodzi również różnica płci (adres »Herrn X«; akcept »Frau X«), choć nakazu wydawać nie można i wdrożyć należy tylko postępowanie wekslowe Cz. 138 (por. atoli O. T. L. XXI. 416 wykluczające w tym razie identyczność). Dlatego można wydać nakaz przeciw firmie, choć w adresie stoi: »do p. X«, a i w przyjęciu nie uwidoczniono, że firma przyjmuje Cz. 516, z przyjęcia »Louis A« przekazany »Alois A.« odpowiada wekslowo, zwłaszcza, że skargę skierowaną przeciw »Louis A« przyjął bez zarzutu K. 4. Jeżeli jednak w adresie znajduje się brzmienie firmy zawierające dodatek, którego w przyjęciu brak, akcept taki firmy przekazanej nie wiąże(?) O. T. L. XII. 472; jeżeli adres brzmi »do firmy A i B«, a spólnik jawny podpisuje: »A in firma A i B«, nie ma przyjęcia firmy O. T. L. XIV. 201. XX. 262; nie ma dalej przyjęcia, skoro właściciel przekazanej firmy podpisał swe nazwisko różniące się od firmy; por. także przytoczone wyżej Cz. 12.

Przekazany odpowiada tylko wskutek przyjęcia; jeżeli przeto złudzony podobieństwem zapłacił weksel, na którym jego akcept był podrobiony, może żądać nawet od uczciwego posiadacza weksla zwrotu O. z 1 maja 1895 L. 2899 JBl. 1895 N. 35. Przekazany odpowiada jednak już przez samo przyjęcie; dlatego przyjęty weksel wystarcza do uzasadnienia wniosku z § 63 ord. konk. przeciw przyjemcy O z 21. marca 1893 L. 3456 Gz. 1893 s. 253.

[2]) Co do rozmiaru odpowiedzialności przyjemcy zob. art. 50, 51 i 81. Okoliczność, że według weksla dano za niego przy indosie mniejszą kwotę, zobowiązania przyjemcy zupełnie nie dotyka P. 18.

[3]) Wystawca musi jednak mieć za sobą formalną legitymacyą lub wykupić weksel przy regresie; zob. co do tego art. 36.

[4]) Skarga przyjemcy przeciw wystawcy o zwrot waluty (t. zw. Revalirungsklage) nie jest więc skargą z weksla K. 28 i nie

nadaje się do postępowania wekslowego Zb. c. 2483. Przyjemca oprzeć ją może tylko na stosunku prawnym, który poza wekslem łączy go z wystawcą O. T. L. VII. 353, n. p. na tem, że weksel przyjął li tylko z grzeczności (akcept z grzeczności, Gefälligkeitsaccept). W tym przypadku może on oczywiście żądać zwrotu zapłaconej kwoty Cz. 423, i to nawet w takim razie, gdyby i wystawca jemu także akceptował nawzajem z grzeczności wystawiane przez niego weksle, t. zn. w razie t. zw. matactwa wekslowego (Wechselreiterei, faire la navette) Cz. 511; wystawca bowiem powinien nadesłać przyjemcy z grzeczności na czas pokrycie, lub też sam weksel w terminie zapłacić O. T. L. XIX. 251. I przed rzeczywistą zapłatą jednak może przyjemca mieć roszczenia do wystawcy, jeżeli taka była umowa; tak np. może pokryć się z towaru komisowego w myśl art. 375 k. handl., skoro jako komisant akceptował weksle ciągnione na siebie przez komitenta, a ten ostatni przed terminem płatności popadł w konkurs A. 41. Sam fakt atoli, że się komuś oddało z grzeczności akcept in bianco, by mógł za jego pomocą uzyskać pieniądze, i że on dotąd nie zrobił z niego użytku, nie daje jeszcze prawa do żądania zwrotu tego akceptu Cz. 99.

Art. **24.** Jeżeli w wekslu podane jest miejsce zapłaty różniące się od miejsca zamieszkania przekazanego [1]) (art. 4. l. 8 — weksel umiejscowiony, domicylowany), a sam weksel nie wskazuje, przez kogo ma nastąpić zapłata w miejscu płatności, przekazany przy przyjęciu oznaczyć to ma na wekslu [2]). Jeżeli to nie nastąpiło, przyjmuje się, że sam przekazany chce uiścić zapłatę w miejscu płatności [3]).

Wystawca weksla umiejscowionego może w nim polecić przedstawienie do przyjęcia [4]). Jeżeli się nie posłucha tego polecenia, traci się skutkiem tego prawo zwrotnego poszukiwania przeciw wystawcy i indosantom.

[1]) Przy wekslu domicylowanym różnica między miejscem płatności a miejscem zamieszkania przekazanego musi być uwidoczniona n a w e k s l u. Jeżeli w obrębie jednego i tego samego miejsca (w znaczeniu administracyjnem) wskazane jest na wekslu

i miejsce zamieszkania adresata i inne miejsce (inny lokal), gdzie ma nastąpić zapłata, weksel nie jest umiejscowiony, a wymieniona na nim osoba, różna od przekazanego, która w tem innem miejscu (innym lokalu) ma uiścić zapłatę, nie jest domicyliatem (wskazanym w umiejscowieniu) P. 250 Jud. 47, 335, K. 187, Cz. 286, 411, O. T. L. XVIII. 146, O. T. N. XV. 113. Z jednej tedy strony obojętną jest okoliczność, że w rzeczywistości przekazany mieszka w miejscu zapłaty, skoro weksel wskazuje inne miejsce jako miejsce jego zamieszkania; z drugiej atoli strony nie ma umiejscowienia, choćby de facto miejsce zapłaty leżało w innej gminie, niż miejsce zamieszkania adresata, skoro to z weksla nie jest widoczne (n. p. weksel do p. A w X płatny na ulicy Z. Nr. 100, choć ten dom należy już do gminy przedmiejskiej). Musi więc na wekslu wskazana być jako miejsce płatności miejscowość, różniąca się w administracyjnem znaczeniu od miejscowości oznaczonej jako miejsce zamieszkania przekazanego; por. art. 6.

Domicyl musi pochodzić od wystawcy O. T. L. XXV 122 i musi być umieszczony przedtem, zanim ktokolwiek inny weksel podpisał O. T. N. IX. 135; wtedy tylko wiąże on wszystkich wekslowo zobowiązanych, bo stanowi integralną część weksla. Jeżeli po przyjęciu lub po umieszczeniu innego oświadczenia wekslowego dodano umiejscowienie, dodatek ten stanowi zmianę miejsca płatności weksla; zob. co do skutków tego objaśn. do XII tytułu tego rozdziału (art. 75, 76). Na równi z umiejscowieniem pochodzącem od wystawcy stoi domicyl wpisany przez inną osobę z upoważnienia wystawcy przed puszczeniem weksla w obieg; upoważnionym może być i przyjemca O. T. N. XVIII. 115. W każdym jednak razie, od kogokolwiek pochodzi domicyl, wiąże on te osoby, które później weksel podpisały O. T. N. XXXII. 38. Co do umieszczenia domicylu na wekslu niezupełnym, któremu brak warunków ważności, zob. art. 7 uw. 5.

Jeżeli przekazany przy przyjęciu umieści domicyl bez zezwolenia wystawcy i innych osób już z weksla zobowiązanych, osoby te odpowiadają tylko według pierwotnej treści weksla, i protest w miejscu wskazanem przez przyjemcę ich nie wiąże O. T. L. III. 51, VI. 24. Z strony przekazanego zaś nastąpiło w tym razie przyjęcie ograniczone (art. 22), i on odpowiada tylko według treści swego przyjęcia.

[7]) Osoba w ten sposób oznaczona nazywa się domicyliatem czyli wskazanym w umiejscowieniu; co do skutków prawnych tego dodatku zob. art. 43. Oznaczenie musi nastąpić w taki sposób, jak przy wymienieniu przekazanego t. zn. wskazywać musi pewną osobę lub firmę; nie ma domicyliata na wekslu płatnym »w sekretaryacie pewnego urzędu« O. T. L. III. 299, a tego rodzaju dodatek oznacza tylko miejsce (lokal), gdzie ma nastąpić zapłata (Zahlstelle). Może on wywołać ten skutek, że dłużnik musi się z zapłatą zgłosić do wierzyciela (Bringschuld), n. p. jeżeli wekslobiorca nie wypuści weksla z rąk, a lokal, w którym sprawy załatwia, jest wskazany jako lokal zapłaty O. T. L. VIII. 164; art. 43 ust. weksl. nie ma jednak w takim razie zastosowania, a protest ma być skierowany przeciw przekazanemu (zob. uw. 3). Domicyliatem może być n. p. pocztowa kasa oszczędności O. z 22 kwietnia 1896 L. 3821 Beil. Bl. 1285 Links 4587.

Osoba wskazana musi się różnić od przyjemcy; nader często wystawca jest domicyliatem, a w tym razie umiejscowienie ma zazwyczaj na celu zamienić dług wekslowy na dług płatny w mieszkaniu wierzyciela.

Domicyliat musi być wskazany jako ten, przez kogo ma nastąpić zapłata; zazwyczaj używa się w tym celu wyrażenia »płatny u« »zahlbar bei«, które wystarcza (mimo, iż nie jest dostatecznie wyraźne) O. T. L. IX. 421. Jeżeli w wekslu domicylowanym obok adresu znajduje się wyciśnięty stampilią dodatek »zahlbar in der Giro-Abtheilung d. n. ö. Escomptegesellsch.« nie jest rzeczą pewną, iż w tem wskazany jest domicyliat, i dlatego bez przedłożenia protestu nakazu wprawdzie przeciw przyjemcy uzyskać nie można, wdrożyć jednak trzeba postępowanie wekslowe Cz. 90. Nie zawiera oznaczenia domicyliata zwrot »zahlbar auf dem Comptoir der Vereinsbank«, który wskazuje tylko lokal, gdzie przekazany ma uiścić zapłatę O. T. N. XXVIII. 103. Samo podanie nazwiska obok domicylu, bez dodatku »u« lub »przez«, nie wystarcza Cz. 260 (inaczej Cz. 583, które uważa wystawcę za domicyliata, skoro przy domicylu znajduje się bez dodatku jego bliższy adres i jego nazwisko, argumentując, że gdyby wystawca chciał tylko swój bliższy adres podać, byłby ten dodatek uczynił przy swoim podpisie).

Wymienienie większej ilości domicyliatów do wyboru wierzyciela nie jest dopuszczalne O. T. N. XXV. 62.

Oznaczenie domicyliata należy przedewszystkiem do wystawcy, a dopiero, o ile on tego nie uczynił, do przyjemcy przy przyjęciu: zob. uw. 4. Inne wskazanie jest już zmianą weksla; zob. objaśn. do tyt. XII. tego rozdziału (art. 75, 76).

Domicyliat jest wobec prawa wekslowego tylko zastępcą przyjemcy, w imieniu którego uiścić ma zapłatę; nie jest on w żadnym razie zastępcą wierzyciela wekslowego n. p. wystawcy, choćby go nawet sam wystawca był wskazał. Dlatego przyjemca nie staje się w żadnym razie wolnym od odpowiedzialności wekslowej przez to samo, że na termin nadesłał domicyliatowi sumę wekslową, a dopiero zapłata z strony domicyliata zwalnia go Cz. 313, 316, 372, 457, O. z 10 sierpnia 1897 L. 9757 Gh. 1897 s. 472 Links 5055. Zapłata domicyliatowi (wymienionemu przez samego wierzyciela) nie zwalnia przyjemcy ani wtedy, gdy sam wierzyciel wzywał go o nadesłanie w terminie sumy wekslowej domicyliatowi Cz. 372, ani nawet wtedy, gdy wierzyciel w fakturze pokrytej akceptem policzył sobie prowizyę za domicyl Cz. 316.

Stosunki między przyjemcą, względnie wystawcą a domicyliatem układają się według prawa cywilnego lub handlowego. Jeżeli pocztowa kasa oszczędności jako domicyliat płaci weksel nie otrzymawszy od przekazanego i posiadacza konta odpowiedniej dyspozycyi (czeku), postąpienie takie nie jest wprawdzie poprawne, kasa jednak przez zapłatę nabywa na podstawie §§ 1014 i 1358 k. c. prawo do żądania zwrotu zapłaconej kwoty od posiadacza konta, i może mu tę kwotę z jego salda potrącić O. z 22 kwietnia 1896 L. 3821 Beil. Bl. 1285 Links 4587.

[3]) W tym razie protest musi być skierowany przeciw samemu przekazanemu, zob. zresztą co do tego, jak i co do wpływu niewłaściwego domicylu (bez różnicy miejsca) na protest art. 88 i 91

[4]) Celem tego polecenia jest dać adresatowi sposobność do wskazania domicyliata.

VI. Zwrotne poszukiwanie zabezpieczenia.

I. Z powodu nie uzyskania przyjęcia.

Art. **25.** Jeżeli weksla całkiem nie przyjęto, albo przyjęto z ograniczeniami [1]) lub tylko na mniejszą sumę,

wówczas indosanci i wystawca są z weksla zobowiązani [2]) dać, za wydaniem sobie protestu założonego z powodu nieprzyjęcia [3]), dostateczne zabezpieczenie, że w dniu zapadłości nastąpi zapłata sumy wekslem objętej lub nie przyjętej kwoty, oraz zwrot kosztów [4]) spowodowanych nieprzyjęciem.

Od porozumienia się stron zależy sposób zabezpieczenia oraz miejsce, gdzie ma być przechowaną rzecz dana na zabezpieczenie. Jeżeli strony nie doszły w tym względzie do porozumienia, wówczas kwota, jaką się ma zabezpieczyć, musi być złożona w sądzie gotówką [5]).

Wierzycielowi wekslowemu przysługuje prawo zastawu na rzeczy złożonej w celu zabezpieczenia, choćby mu go nawet nie udzielono wyraźnie.

[1]) Przyjęcie takie wiąże wprawdzie przyjmującego, stoi jednak zupełnie na równi z odmową przyjęcia, o ile idzie o regres. Tylko ograniczenie co do kwoty skutkuje co do przyjętej części tak wobec przyjemcy jak i w stosunku do zwrotnie zobowiązanych tak, że w tym razie regres obejmuje tylko nieprzyjętą resztę.

[2]) Zobowiązanie to płynie z podpisu, jest więc zobowiązaniem z weksla (wechselmässig), i można go dochodzić w drodze procesu wekslowego: § 558 p. c.; zob. niżej pod V.

[3]) Założenie tego protestu jest nieodzownym warunkiem zwrotnego poszukiwania P. 257.

[4]) Tu należą przedewszystkiem koszta protestu, ale żądać można także zabezpieczenia innych kosztów rzeczywiście poniesionych. Co do kosztów skargi o zabezpieczenie zob. proces weksl. (V).

[5]) W razie skargi petitum ma być skierowane na złożenie gotówki do depozytu, i wyrok również w ten sposób ma opiewać Cz. 433.

Art. 26. Posiadanie protestu założonego z powodu nieprzyjęcia uprawnia remitenta, jak niemniej każdego indosataryusza [1]), do żądania zabezpieczenia od wystawcy

i innych poprzedników i do dochodzenia tego zapomocą skargi w drodze procesu wekslowego.

Zwrotnie poszukującego nie wiąże przy tem ani porządek, w jakim indosy po sobie następują [2]), ani wybór raz uczyniony [3]).

Nie potrzeba dostarczenia weksla [4]) ani dowodu, że sam poszukujący zwrotnie dał już zabezpieczenie swoim następcom.

[1]) Wystawca nie ma prawa żądać zabezpieczenia, choćby był indosataryuszem, bo z ważnego weksla sam odpowiada indosataryuszom poprzedzającym indos uskuteczniony na jego korzyść, zob. O. T. L. XVIII. 413. Podobnie indosataryusz, który figuruje już na wekslu jako indosant, nie ma regresu do tych indosantów, którzy po jego indosie następują.

[2]) Ma on więc t. zw. regres na wyrywki (wyrywkowy, springender Regress).

[3]) Dopuszczalne jest także pociągnięcie do odpowiedzialności kilku zwrotnie zobowiązanych naraz.

[4]) Można więc indosować weksel dalej i tylko na podstawie protestu żądać zabezpieczenia.

Art. **27.** Dane zabezpieczenie odpowiada nietylko zwrotnie poszukującemu, lecz także wszystkim innym następcom tego, kto dał zabezpieczenie, o ile żądają od niego w drodze regresu zabezpieczenia [1]). Następcy ci wtedy tylko mają prawo żądać dalszego zabezpieczenia, jeżeli zdołają uczynić uzasadnione zarzuty co do sposobu lub wysokości danego zabezpieczenia [2]).

[1]) Idzie tu o przypadek, kiedy A dał już zabezpieczenie osobie B, a B puścił weksel w dalszy obieg i jeden z następnych indosataryuszów C przedstawił go ponownie do przyjęcia, a nie uzyskawszy go założył protest i ponownie od A żąda zabezpieczenia. W tym razie dane zabezpieczenie odpowiada także indosataryuszowi C, ale tylko w tym razie, t. zn. C chcąc mieć prawo do zabezpieczenia musi zaprotestować weksel i wystąpić z żądaniem

zabezpieczenia wobec A i od tej chwili dopiero może to zabezpieczenie już dane uważać także za swoje. Z drugiej strony A w zasadzie nie ma obowiązku do powtórnego zabezpieczenia; zob. jednak uw. 2.

[2]) Ocena, czy zarzuty są uzasadnione, należy do uznania sędziego; jeżeli zabezpieczenie nastąpiło przez złożenie gotówki w sądzie, nie można podnosić zarzutów przeciw jego wysokości (n. p. ze względu na koszta ponownego nieprzyjęcia). Ciężar dowodu co do tych zarzutów spoczywa na poszukującym zwrotnie.

Roszczenie o uzupełnienię zabezpieczenia jest roszczeniem z weksla, więc można go dochodzić w drodze procesu wekslowego.

Art. 28. Dane zabezpieczenie zwrócić się musi [1]):

1) skoro później nastąpiło zupełne przyjęcie weksla [2]);

2) jeżeli przeciw temu zwrotnie zobowiązanemu, który dał zabezpieczenie, nie wytoczono skargi o zapłatę z weksla w przeciągu roku licząc od dnia zapadłości weksla [3]);

3) jeżeli nastąpiła zapłata weksla [2]) lub jego moc wekslowa zgasła [4]).

[1]) Skarga o zwrot zabezpieczenia nie jest skargą z weksla (wechselmassig), choć wynika z prawa wekslowego (wechselrechtlich); nie nadaje się zatem do postępowania wekslowego.

[2]) Ani »zupełne« przyjęcie weksla, ani jego zapłata, nie pokrywa kosztów spowodowanych nieprzyjęciem, które są przecież także przedmiotem zabezpieczenia. Powstaje tedy wątpliwość, czy mimo przyjęcia względnie zapłaty zabezpieczenie za te koszta i nadal odpowiada, czy w szczególności odpowiednia część złożonej do depozytu sumy ma być na zabezpieczenie tych kosztów zatrzymaną. Przepis art. 28 l. 1 daje na to pytanie odpowiedź przeczącą, co z postanowieniem art. 25 stoi w sprzeczności; zauważyć jednak należy, że cała kwestya jest niesłychanie mało praktyczna, czego dowodzi choćby ta okoliczność, że w tym przedmiocie nie spotykamy ani jednego orzeczenia.

[3]) Idzie tu oczywiście o dzień płatności: zob. wyżej art. 4. uw. 7.

[4]) Idzie tu o względne zgaśnięcie mocy wekslowej w stosunku do tego zwrotnie zobowiązanego, który dał zabezpieczenie; może to nastąpić przez zaniechanie przedstawienia do zapłaty

w przypadku art. 31, przez zaniechanie protestu w razie niezapłaty oraz przez upływ trzechmiesięcznego przedawnienia.

2. Z powodu niepewnej płatności przyjemcy *).

Art. 29. Jeżeli weksel przyjęto w całości lub co do części, można co do przyjętej sumy żądać zabezpieczenia tylko wtedy:

1) jeżeli do majątku przyjemcy otwarto konkurs (upadłość)[1], lub przyjemca choćby tylko wstrzymał swe wypłaty[2];

2) jeżeli po wystawieniu weksla egzekucyę na majątek przyjemcy przeprowadzono bezskutecznie[3]) lub jeżeli przeciw niemu zarządzono wykonanie aresztu osobistego dla wypełnienia zobowiązania do zapłaty[4]).

Jeżeli w tych przypadkach przyjemca nie da zabezpieczenia i założy się przeciw niemu protest z tego powodu[5]), jeżeli także od wymienionych na wekslu adresatów w potrzebie nie można za świadectwem protestu uzyskać przyjęcia[6]), wówczas może dzierżyciel weksla i każdy indosataryusz[7]) żądać od swych poprzedników zabezpieczenia[8]) za wydaniem protestu (art. 25—28)[9]).

Samo posiadanie weksla zastępuje pełnomocnictwo do żądania od przyjemcy zabezpieczenia w przypadkach pod pod l. 1 i 2 wymienionych i do spowodowania założenia protestu, skoro zabezpieczenia uzyskać nie można.

Rozp. min. sprawiedl. z 2 listop. 1858 L. 198 D. u. p. stanowi:

Dzierżyciel weksla w przypadkach wspomnianych

*) **Fierich.** O prawie żądania zabezpieczenia z powodu niepewnej płatności dłużnika głównego. Kraków 1888.

w art. 29 ma prawo żądać i od przyjemcy zabezpieczenia w drodze procesu wekslowego [10]).

[1]) W przypadkach, gdzie się nie otwiera konkursu na podstawie § 66 ord. konk., nie można żądać zabezpieczenia, o ile nie zachodzi wstrzymanie wypłat lub bezowocność egzekucyi. Obojętnem jest natomiast, czy otwarcie konkursu nastąpiło przed wystawieniem weksla, czy po wystawieniu: stwierdza to różnica stylizacyi co do punktów 1 i 2, choć w nauce kwestya jest sporna.

Od krydataryusza można także żądać zabezpieczenia, choć on go w myśl § 3 ust. konk. ważnie dać nie może; nie można w tym razie udawać się do zarządcy masy upadłości: por. O. T. L. XXIV. 22. Co do dochodzenia pretensyi o zabezpieczenie przeciw masie upadłości zob. uw. 10.

[2]) Zawieszenie wypłat (Zahlungseinstellung) jest to stan, w którym dłużnik przestaje wogóle swe zobowiązania wypełniać O. T. N. VI. 95. Aby przyjąć istnienie takiego stanu, trzeba wyraźnego lub dorozumianego oświadczenia dłużnika, iż swych długów wogóle płacić nie będzie Cz. 40, 79, 502, O. T. L. X. 69. Samo prawdopodobieństwo, że dłużnik zawiesi wypłaty, nie wystarczy O. T. N. III. 114. Nie zachodzi również zawieszenie wypłat: skoro udowodniono, że przeciw przyjemcy założono z innego weksla protest z powodu niezapłaty P. 56, Zb. c. 13877, i to choćby nawet dłużnik od dłuższego czasu nie był obecny, a miejsce jego pobytu było niewiadome Cz. 171, 502; skoro przyjemca oświadczył, że nie jest w stanie zapłacić spornego weksla ani dać zabezpieczenia Links 5105; skoro zagroził konkursem na przypadek, gdyby odrzucono jego propozycye ugodowe co do innego (zakwestyonowanego przez niego) długu P. 263; skoro zniknął bez wieści z powodu nadwerężonych stosunków majątkowych zostawiając lokal zupełnie opróżniony K. 141; skoro de facto kilku wierzycieli nie zaspokoił Cz. 40. Oświadczenie jednak kupca, że swym zobowiązaniom zadość uczynić nie jest w stanie, połączone z propozycyą zapłaty 45%, wystosowaną przez adwokata do wierzycieli, stanowi zawieszenie wypłat Cz. 79. Por. także § 194 ord. konk.

[3]) Okoliczność, że dłużnik ścigany jest egzekucyami, jest bez znaczenia, póki wykazanem nie zostanie, że choć jedna egze-

kucya była bezowocna P. 289, Cz. 40, 441; z drugiej jednak strony nie jest bynajmniej koniecznem, by wszystkie środki egzekucyjne wyczerpano, i n. p. egzekucyjne oszacowanie wystarczy, skoro z niego wynika z wszelką pewnością, iż licytacya nie byłaby doprowadziła do zaspokojenia.

[4]) Przepis ten stracił znaczenie, odkąd ust. z 4 maja 1868 L. 34. D. u. p. zniosła areszt za długi.

[5]) W jaki sposób żądać można zabezpieczenia od samego przyjemcy, zob. uw. 10. W każdym jednak razie do regresu trzeba koniecznie tego żądać, i odmowę — która w tych warunkach będzie regułą — stwierdzić protestem (t. zw. Securitätsprotest).

[6]) Zob. co do tego art. 56 i nast. Przyjęcie przez wyręczenie nie wyklucza jednak regresu od wyręczonego w dół: art 61.

[7]) Uprawnionym jest przedewszystkiem wierzyciel legitymujący się należycie (art. 36); na równi z nim stoi wekslobiorca, choć nie jest indosataryuszem. Że dzierżyciel weksla jako taki nie ma prawa do regresu o zabezpieczenie, wynika stąd, iż ustawa posiadanie stawia na równi z pełnomocnictwem. Do skargi regresowej potrzeba wprawdzie tylko protestu, lecz ma ją ten tylko, kto był na wekslu indosataryuszem; protest nie może kursować poza szeregiem uprawnionych ustalonym w wekslu, i to oznacza wymienienie indosataryusza obok dzierżyciela. Wystawca nie ma regresu o zabezpieczenie, bo sam jest ostatnim do zabezpieczenia zobowiązanym; inaczej w stosunku do przyjemcy (uw. 10).

[8]) Prawo to ma on aż do chwili płatności weksla O. T. N. XXXIX. 122 Links 283 (mylnie Cz. 43). Żądać może zabezpieczenia całej sumy przyjętej z kosztami, a zwrotnie zobowiązany nie może się zasłaniać tem, iż od akceptanta otrzymał weksel na pokrycie mniejszej kwoty, niż suma przyjęta Cz. 349. Warunki, od których to prawo zależy (l. 1, 2), istnieć muszą w chwili skargi; że zaistniały w toku sporu, tego się nie uwzględnia P. 289.

[9]) Do regresu tego stosują się przepisy odnoszące się do zwrotnego poszukiwania zabezpieczenia z powodu nieprzyjęcia. Z natury rzeczy wynika jednak, że uzyskanie przyjęcia (art. 28 l. 1) nie zwalnia zabezpieczenia; natomiast ma ten skutek przyjęcie przez wyręczenie.

[10]) Do wykonania tego prawa trzeba wprawdzie wykazać materyalne jego warunki (n. p. zawieszenie wypłat), nie potrzeba jednak przedkładać protestu Cz. 421.

Uprawnionym jest każdy należycie legitymowany posiadacz weksla, także remitent i wystawca (inaczej przy regresie). Z drugiej strony jednak musi się posiadać weksel; zwrotnie zobowiązany, który dostał protest w zamian za zabezpieczenie, nie może żądać zabezpieczenia od przyjemcy, a tak samo i ten, kto mając weksel założył protest, weksel jednak potem w dalszy puścił obieg (inaczej przy regresie).

Jeżeli się chce wnieść skargę o zabezpieczenie przeciw krydataryuszowi, trzebaby najpierw zgłosić pretensyę do masy, a potem dopiero w razie zaprzeczenia droga procesu stoi otworem (§ 6. ord. konk.) Akcept przeto udzielony już po otwarciu konkursu (zob. wyżej uw. 1.), wyklucza bezwarunkowo ze względu na § 3. ord. konk. prawo żądania zabezpieczenia od przyjmującego krydataryusza; droga zaś procesu wekslowego jest w tym razie (bez względu na chwilę przyjęcia) zawsze wykluczona. Co do skargi o zabezpieczenie przeciw przyjemcy z powodu wstrzymania wypłat por. §§ 6, 8 ust. o wzruszaniu skuteczn. czynn. prawn. z 16 marca 1884 L. 36 D. u. p.

Jeżeli jeden z kilku współakceptantów popadł w konkurs lub zawiesił wypłaty, tylko od niego, nie zaś od współakceptanta żądać można zabezpieczenia; każde bowiem oświadczenie wekslowe jest samoistnem zobowiązaniem Cz. 515, O. z 21 października 1897 L. 12561 Links 5105.

Skarga o zabezpieczenie przeciw akceptantowi nie wyklucza innych środków zabezpieczenia np. aresztu lub zapowiedzenia, o ile tego prawo krajowe dopuszcza O. T. L. XX. 112.

VII. Wypełnienie zobowiązania wekslowego.

I. Dzień płatności.

Art. **30.** Jeżeli w wekslu podano pewien oznaczony dzień jako dzień zapłaty, czas zapadłości przypada na ten dzień [1]).

Jeżeli czas płatności oznaczono na środek miesiąca, weksel zapada dnia 15. tego miesiąca, *jeżeli czas płatności podano na początek lub koniec miesiąca, rozumieć przez to należy pierwszy lub ostatni dzień miesiąca**).

[1]) Tylko dzień zapadłości podany w wekslu ma znaczenie dla wszystkich wekslowo zobowiązanych; jeżeli przyjemca przy przyjęciu oznaczył inny dzień, to on wprawdzie odpowiada tylko według treści swego oświadczenia, dla zachowania jednak regresu trzeba trzymać się czasu zapadłości wskazanego w wekslu P. 36.

Co do prolongacyi zob. art. 77, 82.

Art. **31.** Weksel wystawiony za okazaniem płatny jest przy okazaniu[1]).

Weksel taki musi się przedstawić do zapłaty stosownie do szczególnego postanowienia w wekslu umieszczonego, a gdyby takiego postanowienia nie było, w przeciągu dwóch lat po wystawieniu, gdyż inaczej traci się roszczenie z weksla do indosantów i wystawcy[2]).

Jeżeli indosant na takim wekslu dodał do swego indosu szczególny termin do przedstawienia, wówczas gaśnie jego zobowiązanie z weksla, skoro weksla w ciągu tego terminu nie przedstawiono.

[1]) Aby weksel taki stał się płatnym, trzeba przedstawienia *do zapłaty*. Przedstawienie takie różni się od okazania w celu zawiadomienia adresata, że taki weksel na niego jest ciągniony O. T. L. VI. 101; różni się także od przedstawienia do przyjęcia, z czego wynika, iż także przyjęty weksel a vista trzeba przedstawić do zapłaty, by sprowadzić jego zapadłość Cz. 364, 390, O. z 17 lutego 1891 L 708 Gz. 1891 N. 25, O. T. L. XIV. 31 (inaczej: K. 158, które przy wekslu akceptowanym uważa przedstawienie za potrzebne tylko w przypadku, gdy weksel jest umiejscowiony

---

*) Słowa drukowane czcionkami rozstawionemi dodało rozp. min. spraw. z 2 listopada 1858 L. 198 D. u. p.

i wymieniony jest domicyliat; K. 196, Cz. 96, które wprost datę przyjęcia uważają za czas zapadłości; por. także: Cz. 295, według którego akcept a vista jest płatny bez przedstawienia do zapłaty, skoro według umowy miał być natychmiast zaskarżalny, gdyby akceptant do pewnego terminu nie wypełnił kontraktu, a kontrakt nie został na czasie wypełniony; Cz. 353, które na skargę opartą na takim akcepcie, a wniesioną w 3 lata od daty wystawienia, pozwala tylko na wdrożenie postępowania wekslowego, przypuszczając, że nastąpiło przedawnienie). Upomnienie nie starczy za przedstawienie do zapłaty O. z 7 lutego 1891 L. 708 Gz. 1891 N. 25; natomiast doręczenie skargi wekslowej stoi na równi z przedstawieniem do zapłaty O. T. L. V. 315 (por. także objaśn. do art. 39). W tym ostatnim jednak razie dopiero doręczenie skargi sprowadza zapadłość, nie wniesienie skargi; dlatego odsetki zwłoki należą się dopiero od dnia doręczenia O. T. L. V. 315 (por. także Cz. 364 z trafną uwagą, że wniesienie skargi nie może zastąpić przedstawienia, które jest potrzebne do uzasadnienia skargi i objaśn. do art. 39 i 40).

Jeżeli na wekslu wymieniony jest domicyliat, jemu trzeba przedstawić weksel do zapłaty, by sprowadzić zapadłość K. 158, Cz. 109.

Jeżeli jest dwóch przyjemców, przedstawienie do zapłaty tylko jednemu z nich nie sprowadza zapadłości Cz. 364 (?).

[2]) Przepis art. 41, wymieniający protest jako warunek regresu, stosuje się i do weksli płatnych za okazaniem O. T. L. VI. 100.

Termin zakreślony do przedstawienia do zapłaty może być dłuższy od dwóch lat O. T. N. XXVIII. 104; musi jednak pochodzić od wystawcy, jeżeli ma mieć skutki wobec wszystkich z weksla zobowiązanych.

Do zachowania praw z weksla przeciw przyjemcy nie potrzeba przedstawienia do zapłaty w terminie art. 31. Jeżeli takie przedstawienie nastąpi, sprowadza zapadłość także wobec przyjemcy; jeżeli jednak nie nastąpi, wówczas ostatni dzień terminu dwuletniego (względnie terminu zakreślonego w wekslu przez wystawcę) uważa się w stosunku do przyjemcy za dzień okazania

i dzień zapadłości, i odtąd rozpoczyna się liczyć przedawnienie wekslowe P. 108, 118, O. T. L. IV. 344. O. T. N. XXVIII. 104 (por atoli K. 158, 196, Cz. 96, 295, 353 przytocz. w uw. 1; zob. także art. 16 uw. 5.) Podobnie ma się rzecz i przy wystawcy weksla własnego Cz. 338.

W razie przedstawienia weksla do zapłaty zbyteczny jest w stosunku do przyjemcy protest, o ile nie zachodzi przypadek art. 43 (weksel umiejscowiony z wymienieniem domicyliata) K. 158, Cz. 208. O ile atoli ma nastąpić założenie protestu, musi nastąpić w terminie art. 41 po przedstawieniu do zapłaty: bez wartości jest protest założony przy powtórnem przedstawieniu, a po upływie terminu oznaczonego w art. 41 od pierwszego przedstawienia. Por. zresztą art. 41 i 43.

Art. **32.** Przy wekslach, które są płatne z upływem oznaczonego terminu po okazaniu lub po wystawieniu, następuje zapadłość weksla:

1) jeżeli termin jest oznaczony w dniach, w ostatnim dniu terminu; przy obliczaniu terminu nie wlicza się dnia, w którym weksel płatny po wystawieniu został wystawiony lub w którym weksel płatny po okazaniu został przedstawiony do przyjęcia;

2) jeżeli termin jest oznaczony w tygodniach, miesiącach lub w jednostkach czasu obejmujących większą ilość miesięcy (rok, pół roku, kwartał), w tym dniu tygodnia zapłaty lub miesiąca zapłaty, który swą nazwą lub liczbą odpowiada dniowi wystawienia lub przedstawienia; jeżeli takiego dnia w miesiącu płatności nie ma, zapadłość następuje w ostatnim dniu miesiąca płatności.

Wyrażenie »pół miesiąca« uważa się na równi z okresem pietnastu dni. Jeżeli termin w wekslu jest oznaczony na jeden cały miesiąc lub kilka całych miesięcy i nadto na pół miesiąca, liczy się te pietnaście dni na końcu [1]).

[1]) Według judykatury obowiązuje ten sposób obliczania przy wszystkich terminach prawa wekslowego, w szczególności przy przedawnieniu; zob. art. 77 i 78.

Art. **33.** Nie ma dni względności [1]).

[1]) Są to dni, w ciągu których wolno dłużnikowi pomimo nadejścia czasu zapadłości zwlekać z zapłatą O. T. L. I. 288. Ustawie weksl. znane są one tylko o tyle, o ile dzień płatności różni się od dnia zapadłości (art. 92); natomiast termin do założenia protestu z art. 41 nie jest terminem względności, bo zwłoka zależy tylko od wierzyciela i tylko dla niego (pro creditore) jest ustanowiona. Protestować można skutecznie już w dniu płatności.

Co do weksli obcych zob. art. 86.

Art. **34.** Jeżeli weksel płatny w Austryi wystawiony jest jako płatny po wystawieniu w takim kraju, gdzie się czas liczy według dawnego stylu, a nie dodano przy tem uwagi, że data wystawienia oznaczona jest według nowego stylu, wówczas oblicza się dzień zapadłości według tego dnia kalendarzowego nowego stylu, który odpowiada dniowi wystawienia, jeżeli się ten ostatni uważać będzie za podany według starego stylu. Tak samo, jeżeli taki weksel ma datę wystawienia oznaczoną w obu stylach, oblicza się dzień zapadłości według tego dnia kalendarzowego nowego stylu, który odpowiada dacie wystawienia podanej według starego stylu [1]).

[1]) Przepis ten, stanowiący wyjątek od reguły, musi być ściśle tłómaczony; dlatego w innych przypadkach rozstrzyga o czasie zapadłości względnie płatności tylko sposób liczenia przyjęty w miejscu płatności: art. 336 kod. handl., O. T. L. XV. 242. Jeżeli przeto weksel wystawiony w kraju liczącym według starego stylu płatny jest w oznaczonym ściśle dniu w miejscu, gdzie się czas liczy według nowego stylu, termin płatności uważa się za oznaczony według nowego stylu Cz. 186.

Jeżeli czy przy dacie wystawienia czy przy dacie płatności podane jest oznaczenie według obu stylów, ale między oznaczę-

niami zachodzi sprzeczność, wówczas rozstrzyga zawsze data podana w tym stylu, według którego się ma liczyć (tak n. p. w przypadku art. 34 data starego stylu), a drugie oznaczenie uważa się tylko za fałszywe objaśnienie.

Art. **35.** Weksle jarmarczne lub targowe zapadają w terminie zapłaty oznaczonym w ustawach miejsca jarmarku lub targu, a jeżeli takiego ustawowego oznaczenia brak, w dniu poprzedzającym ustawowe zamknięcie jarmarku lub targu.

Jeżeli jarmark lub targ trwa jeden tylko dzień, zapadłość weksla następuje w tym dniu [1]).

[1]) Zob. §§ 2—4 ust. wprow.

2. Zapłata.

Art. **36.** Dzierżyciela weksla indosowanego legitymuje dochodzący aż do niego szereg indosów zostających z sobą w związku jako właściciela weksla [1]). Pierwszy indos musi zatem być podpisany nazwiskiem wekslobiorcy, każdy następny indos nazwiskiem tego, kogo poprzedzający bezpośrednio indos wymienia jako indosataryusza [2]). Jeżeli po indosie in bianco następuje dalszy indos, przyjmuje się, iż wystawca tego ostatniego nabył weksel na podstawie indosu in bianco [3]).

Indosy wykreślone uchodzą przy badaniu legitymacyi za nie napisane [4]).

Płacący nie ma obowiązku badać, czy indosy są prawdziwe [5]).

Do tej samej kwestyi odnosi się dekret nadworny z 13 lipca 1789 L. 1033 Zb. u. s. który stanowi:

Kto się wylegitymuje, że weksel przyjęty dzierży tytułem zastawu, ma wprawdzie prawo do odbioru za-

płaty od przyjemcy po nadejściu czasu zapadłości weksla i do pokrycia swej pretensyi z uzyskanej zapłaty, nadwyżkę jednak zwrócić ma właścicielowi, a w razie konkursu masie upadłości [6]).

[1]) Art. ten określa znaczenie t. zw. legitymacyi formalnej i dotyka przy tem z jednej strony pytania, kto jest właścicielem weksla (art. 9 i 74), z drugiej strony (jak z napisu wynika) kwestyi, kto jest wierzycielem z weksla (art. 10), kto ma prawa z weksla wobec dłużnika.

A). Co do pierwszego pytania stanowi art. 36, że nieprzerwany szereg indosów (zob. co do tego uw. 2 i nast.) legitymuje ostatniego indosataryusza i dzierżyciela weksla jako właściciela weksla. Z stylizacyi ustawy wynikają dwie zasady. Przedewszystkiem nie ulega wątpliwości, że jeżeli kto kwestyonuje prawo własności na wekslu, a za dzierżycielem przemawia legitymacya formalna, wówczas ciężar dowodu spoczywa na tym, kto podnosi zarzuty przeciw prawu własności, nie na dzierżycielu P. 383, K. 21, 57, Cz. 274, O. z 25 stycznia 1893 JBl. 1893 s. 430, O. T. N. IV. 147, V. 84. Z drugiej strony jasną jest rzeczą, że legitymacya formalna i własność weksla nie są bynajmniej pojęciami równoznacznemi, lecz owszem jedna z nich może istnieć, choć drugiej brak.

a) Przedewszystkiem tedy dzierżyciel, który ma za sobą legitymacyą formalną, może nie być właścicielem weksla. Do nabycia własności trzeba według prawa cywilnego tytułu i przeniesienia posiadania, a nadto właścicielem staje się ten tylko nabywca, którego poprzednik (prawozlewca, auctor) sam był właścicielem (§ 367 k. c. i art. 306 kod. handl. do weksli nie mają zastosowania, gdyż ustawa wekslowa zawiera w tym względzie specyalny przepis w art. 74). Przepisy te obowiązują także co do weksli; art. 74 k. weksl. wyklucza w razie dobrej wiary tylko skargę (windykacyjną) o wydanie weksla, nie daje jednak bynajmniej uczciwemu indosataryuszowi własności (por. objaśn. do tegoż artykułu). Do nabycia więc własności weksla przez indos trzeba (oprócz oddania weksla indosowanego, które należy już do legitymacyi formalnej, skoro tylko dzierżyciel weksla na tę legitymacyą powoływać się może) także własności u pozbywającego i tytułu, t. zn. kon-

traktu, według którego weksel ma być przeniesiony zapomocą indosu; okoliczność, że przeniesieniu towarzyszy indos, wywiera wpływ tylko co do samoistności stanowiska indosataryusza jako wierzyciela (art. 10 i 82) oraz co do ciężaru dowodu (zob. ustęp poprzedni). Dzierżyciel mający legitymacyą formalną nie jest więc właścicielem weksla, skoro którykolwiek z jego poprzedników nie był właścicielem, a nadto i wtedy, kiedy między nim a jego bezpośrednim poprzednikiem nie było umowy o przeniesienie weksla; nie można jednak żądać od niego zwrotu weksla, skoro on sam przy nabyciu weksla działał w dobrej wierze (zob. art. 74). W tym ostatnim razie rzeczywisty właściciel nie może przeciw dzierżycielowi wystąpić z skargą wydobywczą, może jednak zatrzymać swój weksel, gdyby w sposób niewadliwy wrócił w jego posiadanie (por. uw. 6 i. f.); co do stanowiska dłużnika wobec nie-właściciela, który nabył weksel w dobrej wierze, zob. niżej.

b) Z drugiej jednak strony można być właścicielem weksla, choć się nie ma legitymacyi formalnej, jeżeli zaszły warunki, od których prawo cywilne czyni zawisłem nabycie własności, lub też jeżeli się weksel wykupiło jako zwrotnie zobowiązany. Bez legitymacyi, bo bez indosu, nabywa się własność weksla: *a*) inter vivos przez darowiznę, kupno-sprzedaż i t. p. w połączeniu z przeniesieniem posiadania; *b*) mortis causa w drodze spadku lub zapisu. Bez legitymacyi pozostaje się właścicielem weksla, skoro tenże dostał się w ręce osoby takiej, która nie nabyła własności mimo, iż ma za sobą legitymacyą formalną (ktoś ukradł weksel i podrobił indos). Bez legitymacyi wreszcie jest właścicielem ten, kto go wykupił przy regresie jako zwrotnie zobowiązany; w tym przypadku jednak posiadanie weksla wraz z protestem zastępuje w zupełności legitymacyą formalną. Poza tem okoliczność, że tej legitymacyi brak, wpływa niekorzystnie na rolę procesową właściciela, bo przerzuca na niego ciężar dowodu co do prawa własności: zresztą jednak stosunku prawno-rzeczowego nie alteruje zupełnie. Stanowisko właściciela jako właściciela tego dokumentu, który się zwie wekslem, jest w każdym razie takie samo, czy legitymacya dopisuje, czy nie; jedyny wyjątek stanowi wykluczenie skargi windykacyjnej w przypadku art. 74. O ile jednak idzie o wierzytelność z weksla, o prawo do dłużnika, legitymacya formalna ma

w tym kierunku nader doniosłe znaczenie, jak to w dalszym ciągu wyjaśnionem będzie.

c) Wspomnieć wreszcie należy, że pojęcie legitymacyi formalnej z art. 36 stosuje się do tych tylko przypadków, gdzie weksel obiegał zapomocą indosu. Przed rozpoczęciem jednak takiego obiegu weksel jest własnością remitenta, względnie wystawcy przy wekslu na własne zlecenie.

B.) Dotychczasowe nasze wywody odnoszą się jedynie i wyłącznie do sprawy własności na wekslu. Weksel jednak jako taki nie ma wartości w obrocie; istotna jego wartość leży w związanej z nim pretensyi do osób na wekslu podpisanych. Dlatego też zwrócić obecnie należy uwagę na drugie pytanie: **kto jest wierzycielem z weksla** i jaki w tym kierunku wywiera wpływ legitymacya formalna? Art. 36 ma na myśli to właśnie pytanie, choć mówi o własności i właścicielu. Że tak jest, dowodzi tytuł, w którym ten artykuł pomieszczono, a który zajmuje się wypełnieniem **zobowiązania**, następnie zas ustęp ostatni tegoż artykułu; wytłómaczenie pewnej niedokładności terminologicznej leży w tem właśnie, że weksel jako taki nie ma wartości, i z tego powodu zapomina się nader często o teoretycznej różnicy między prawem na wekslu a prawem z weksla (tak n. p. O. T. L. VI. 53, XVII. 406 uważają wierzyciela wekslowego jako właściciela weksla; dokładniej O. T. L. XVI. 149).

Na poruszone pytanie daje art. 36 odpowiedź w zdaniu pierwszem i ostatniem. Według pierwszego legitymacya formalna pociąga za sobą ten skutek, iż dłużnik musi dowieść prawdziwości zarzutów, dotyczących kwestyi własności a przez siebie podniesionych. Ważniejsza jest jednak kwestya, czy i o ile zarzuty, dotyczące braku własności, są z strony dłużnika dopuszczalne? Z ustępu pierwszego w porównaniu z ustępem ostatnim wynika bezwarunkowo, że dłużnik zarzuty tego rodzaju podnieść może, ale w jakim rozmiarze? W tym względzie decyduje przedewszystkiem przepis art. 74, który także w tym kierunku obowiązuje, choć właściwie odnosi się do kwestyi własności na wekslu; zob. uzasadnienie przy tymże art. oraz art. 82 uw. 2 lit. a l. 4. Wynika stąd, że legitymowany formalnie dzierżyciel weksla jest w stosunku do dłużnika wierzycielem i nie potrzebuje się obawiać

żadnych z jego strony zarzutów co do legitymacyi, jeżeli weksel nabył w dobrej wierze (co do tego pojęcia zob. art. 74); czy uzyskał własność weksla czy nie, jest w tym razie w stosunku do dłużnika rzeczą najzupełniej obojętną: nawet jeżeli sam dłużnik był właścicielem weksla (skradziono mu n. p. weksel), nie może z tytułu swej własności czynić zarzutów legitymowanemu należycie nabywcy w dobrej wierze tak samo, jak nie może żądać zwrotu weksla. Gdyby się nawet — zd. n. niesłusznie — chciało przyjąć, że n. p. wystawca z skradzionego sobie weksla zupełnie nie odpowiada, to znaczyłoby tylko, że wystawca nie jest w tym razie z weksla zobowiązany, lecz zarzut ten nie odnosiłby się bynajmniej do stanowiska wierzyciela i do jego legitymacyi, podobnie jak n. p. zarzut małoletności: por. co do tego O. T. L. XIX. 33, art. I. uw. 1 i art. 82.

Do szczegółowego określenia znaczenia legitymacyi formalnej w stosunku do dłużnika posłużą następujące uwagi:

a) Jeżeli dzierżyciel nie może powołać się na dobrą wiarę przy nabyciu w rozumieniu art. 74, legitymacya formalna daje mu tylko korzyści procesowe, mianowicie wolność od ciężaru dowodu, materyalnie jednak jego stanowiska bynajmniej nie polepsza. W takim razie więc dłużnik może podnieść zarzuty tak co do wadliwości samego nabycia, jeżeli n. p. nie było zupełnie tytułu t. zn. kontraktu o przeniesienie weksla zapomocą indosu, lub jeżeli ten tytuł był nieważny, jak i co do braku własności u poprzednika; czy dłużnik ma obowiązek wdawać się w te kwestye, czy przeciwnie może niewłaścicielowi zapłacić dług wekslowy bez niekorzystnych dla siebie skutków, zob. art. 74 i art. 82 uw. 2 lit. a l. 4. Tak n. p. może każdy dłużnik zarzucić: że ostatnie żyro jest podrobione przez samego żyrataryusza Cz. 274, O. T. L. II. 281 (samo to, że ostatnie żyro podrobiono, nie wyklucza jeszcze dobrej wiary nabywcy, który mógł nabyć weksel od stręczyciela O. T. L. II. 282 por. K. 41 z mylnem uzasadnieniem, że dłużnik nie ma obowiązku, więc nie ma i prawa badać autentyczności indosu, i tak samo Cz. 257 przy czem musi oczywiście dowieść prawdziwości swego zarzutu K. 21; że wierzyciel nabył weksel przez wymuszenie O. T. L. XXIII. 226 lub w drodze gry zakazanej O. T. L. X. 387; że osoba, która podpisała ostatni indos jako pełnomo-

cnik (n. p. jako dyrektor towarzystwa zaliczkowego), nie miała w rzeczywistości potrzebnego upoważnienia O. T. L. X. 405; że ostatni indosant umieścił swój indos już po otwarciu konkursu do jego majątku; że przy umowie o przeniesienie zapomocą indosu nie zachowano formy ustawą przepisanej (arg. O. z 23 marca 1892 L. 2786 Cb. 1893 N. 230, które jednak zasadę tę zupełnie błędnie stosuje do darowizny weksla i żąda tu aktu notaryalnego jak przy przyrzeczeniu darowizny, pomimo, iż nastąpiło oddanie weksla; por. atoli O. z 6 sierpnia 1896 L. 8981 JBl. 1896 N. 40) i t. p. Okoliczność, iż legitymowany formalnie dzierżyciel jest tylko indosataryuszem w zaufaniu (art. 17), nie odbiera mu prawa do skargi imieniem własnem Cz. 393, 574 (inaczej dawniejsze orzeczenia P. 120, K. 6, 57, 75); indos taki nie jest zabroniony i nie ma powodu, dlaczegoby nie miał wywołać skutków przez strony zamierzonych tzn. uczynić indosataryusza na zewnątrz — w stosunku do trzecich — właścicielem weksla (co do zarzutów dłużnika w tym razie zob. art. 82). Inaczej ma się rzecz zd. n. przy indosie pozornym w właściwem słowa tego znaczeniu, gdzie nie nastąpiło przeniesienie weksla, gdzie owszem właściciel indosując weksel n. p. na rzecz żony chce tylko pod jej imieniem, a bez jej nawet wiedzy, zrobić użytek z weksla. Przypadek taki da się pomyśleć, a wtedy oczywiście skarga żony musi być oddalona (zob. n. p. Cz. 22), skoroby dłużnik wykazał istotny stan rzeczy; żona bowiem, nie będąc nawet dzierżycielką weksla, ani legitymacyi formalnej nie ma za sobą. Por. w tym względzie O. z 10 listopada 1897 L. 12046 JBl. 1898 s. 94 Links 5126.

b) Właściciel weksla jest wierzycielem z weksla w tych wszystkich przypadkach, gdzie nie może się powołać na legitymacyą formalną; musi jednak wykazać, że jest właścicielem mimo braku legitymacyi formalnej. Wierzycielem z weksla jest więc przedewszystkiem cesyonaryusz, t. zn. ten, komu weksel wręczono. odstępując mu równocześnie pretensyą wekslem objętą P. 222 Jud. 42, Cz. 153, 282, O. T. L. XI. 250, O. T. N. XXVI. 100 (nieco odmiennie Cz. 278, które w przypadku, kiedy spólnik przy rozwiązaniu spółki jawnej otrzymał weksel na rzecz tejże spółki indosowany, pozwala na jego skargę wdrożyć tylko postępowanie wekslowe). Wyrażenie »cesya«, używane zazwyczaj na oznaczenie

tego przypadku, nie wydaje się odpowiedniem; właściwie bowiem idzie tylko o przeniesienie własności weksla tak, że z jednej strony w oddaniu weksla na własność mieści się »cesya« bez względu na to, czy strony istotnie tego chciały, z drugiej zaś strony samo odstąpienie pretensyi z weksla bez weksla nie czyni cesyonaryusza wierzycielem z weksla O. T. L. XI. 250, i może co najwyżej ten mieć skutek, że zapłata uiszczona cesyonaryuszowi może być zarzucona także cedentowi. Do takiego przeniesienia weksla, a z nim i pretensyi wekslowej, nie potrzeba zezwolenia dłużnika O. z 17 listopada 1897 L. 13786 Links 5130; dlatego można w ten sposób przenieść także weksel brzmiący »nie na zlecenie« Cz. 153, który w inny sposób przeniesiony być nie może. Takie przeniesienie nie wywołuje jednak skutków prawnych związanych z przeniesieniem zapomocą indosu: przenoszący nie odpowiada nabywcy z weksla, lecz tylko według prawa cywilnego P. 222, a nadto nabywca wystawiony jest na wszystkie zarzuty, które dłużnik miał przeciw poprzednikowi, ma więc tylko prawa swego poprzednika Cz. 153, O. T. N. XXXIII. 145 Nie inaczej ma się rzecz, jeżeli ktoś trzeci zapłaci weksel (§ 1422 k. c.) O. z 29 marca 1892 L. 3157 Gz. 1893 s. 175. Takie samo stanowisko ma również nabywca weksla przy licytacyi, choćby nawet na wekslu znajdowało się wystarczające do legitymacyi żyro in bianco; dłużnik ma przeciw niemu wszystkie zarzuty, które mu służyły przeciw egzekutowi Cz. 163, 170 (przeciwnie Cz. 398, które takiemu nabywcy przyznaje samoistne stanowisko indosataryusza); co do zajęcia i przekazania pretensyi wekslowych (do ściągnięcia lub w miejsce zapłaty) zob. §§ 296, 297, 304, 305, 319 l. 5—348 i 374 ord. egzek. oraz Cz. 57, 185, 262, według których zarzuty przysługujące przeciw egzekutowi mogą być podniesione także przeciw egzekwentowi. Własność weksla, a z nią i pretensya z weksla przejść również może w drodze spadku, a i w tym razie dziedzic ma tylko prawa spadkodawcy O. T. N. XII. 132; nawet wpisanie żyra spadkodawcy przez dziedzica nie zmienia bynajmniej stanu rzeczy K. 155. Brak legitymacyi nie szkodzi następnie, jeżeli właścicielowi weksel n. p. ukradziono, a on zdołał go po myśli art. 74 wydobyć od tego, kto miał za sobą legitymacyą formalną; taki właściciel może skarżyć bez wykreślenia następnych indosów,

o ile wykaże swą własność. Nie inaczej ma się rzecz u zwrotnie zobowiązanego, który przy regresie weksel wykupił i w którego rękach protest zastępuje legitymacyą formalną; on może zrobić użytek z weksla nie przywracając legitymacyi formalnej t. zn. nie wykreślając indosu swego oraz następców (art. 55). Jeżeli więc przedłoży weksel, na którym jest jego indos, i dołączy protest z powodu braku zapłaty, wydać należy nakaz zapłaty, choć ostatni indos wymienia inną osobę jako indosataryusza Cz. 279, 546, O. T. L. III. 124. XII. 105; zasada ta stosuje się także do indosanta in bianco, który jako zwrotnie zobowiązany wykupił weksel wraz z protestem O. z 10 sierpnia 1893 L. 9046 Links 3322, O. z 26 października 1893 L. 10858 Gh. 1894 nr. 37: w obu tych przypadkach wykupujący wraca w swe prawa z dawnego indosu na swą korzyść i od chwili tego dawnego indosu uchodzi za właściciela, co jest ważne n. p. przy konkursie (art. 10.) W każdym jednak razie warunkiem tego odzyskania dawnych praw jest wykupienie w toku regresu. Dowodzi tego zazwyczaj protest, który, jak już powiedziano, zastępuje brak legitymacyi formalnej. Jeżeli jednak takiego protestu nie ma, zwrotnie zobowiązany może wprawdzie mieć za sobą legitymacyą formalną, jeżeli wykreśli swój indos i indosy następne, lub uzyska żyro powrotne O. T. L. XIV. 153, XXII. 322; por. także Cz. 350 niżej pod c); musi jednak, jeżeli chce wrócić w dawne prawa i uchodzić za właściciela już od chwili dawnego indosu, wykazać, że wykupił weksel, bo był do tego zobowiązany. Gdyby mu w tym razie legitymacyi formalnej brakło, musi także dowieść albo, że wykupił weksel jako zwrotnie zobowiązany (art. 42), w którym to razie odzyskuje dawne swe stanowisko, albo przynajmniej wykazać nabycie własności (n. p. jeżeli wykupił weksel nie mając do tego obowiązku), przez co staje zd. n. na równi z cesyonaryuszem. Por art. 82 uw. 2 lit. c.

c) Remitent nie potrzebuje do legitymacyi formalnej nieprzerwanego szeregu indosów, gdyż jego legitymacyą stanowi to, że jako remitent jest w wekslu wymieniony; to samo odnosi się do wystawcy weksla na własne zlecenie. Jeżeli remitentem jest firma spółki jawnej, okoliczność, że ta firma nie jest wpisana do rejestru, nie ma znaczenia, skoro faktyczne istnienie spółki zostanie wykazane O. T. L. XXIII. 52. Natomiast wystawca weksla

przekazowego jako taki nie jest ani właścicielem weksla ani wierzycielem z weksla, a przyznanych sobie w art. 23 praw wekslowych do przyjemcy dochodzić może tylko o tyle, o ile jest indosataryuszem lub wykupił weksel w drodze regresu Cz. 246, 350 (inaczej O. T. L. XIV. 327); jeżeli występuje z skargą bez dowodu, że weksel wykupił jako zwrotnie zobowiązany, wdrożyć należy postępowanie wekslowe pozostawiając dłużnikowi zarzut braku legitymacyi K. 140, Cz. 244, 261. Dodatek remitenta »pour acquit« nie wchodzi w rachubę, skoro jest przekreślony, a samo posiadanie weksla nie daje prawa do dalszych wniosków Cz. 350. Przez wykupno nie nabywa wystawca nowych praw, lecz odzyskuje tylko dawne O. T. N. XXI. 401.

²) Pierwszy indos musi pochodzić od wekslobiorcy. Jeżeli takiego żyra nie ma, a osoba trzecia wytacza skargę podając, iż tylko przez pomyłkę kto inny za remitenta został wpisany, zachodzi brak legitymacyi O. z 16 czerwca 1897 L. 7016 Gh. 1897 s. 430 Links 5011. Przy wekslu tedy na własne zlecenie wystawcy pierwszy indos pochodzić musi od wystawcy; jeżeli jednak na innym wekslu pierwszym indosantem jest wystawca, a drugim dopiero remitent, brak legitymacyi (błędnie K. 2, według którego legitymacya nie jest wykluczona, choć żyro in bianco wystawcy znajduje się przed żyrem in bianco remitenta).

Każde dalsze żyro pochodzić musi w zasadzie od tego, kto w poprzednim indosie jest indosataryuszem; co do identyczności zob. art. 23 uw. 1. Osoba jednak, która jest właścicielem weksla i wierzycielem z weksla mimo braku legitymacyi (uw. 1. b.), może weksel indosować, choć sama nie jest indosataryuszką; w tym razie indos jej nie przerywa szeregu indosów w związku z sobą zostających, lecz wkłada tylko na każdego dalszego indosataryusza obowiązek wykazania, że przerwa jest pozorną, że indosant nie wymieniony jako indosataryusz był właścicielem weksla; nie jest rzeczą konieczną, by ten stosunek (nabycie lub zatrzymanie własności mimo braku legitymacyi formalnej) był uwidoczniony na samym wekslu O. T. N. XII. 152. Nie przerywa więc legitymacyi: indos pochodzący od t. zw. cesyonaryusza; indos tego, komu weksel ukradziono, który go jednak zdołał odzyskać mimo podrobienia jego indosu; indos pochodzący od tego, kto weksel przy regresie wy-

kupił, a nie przywrócił legitymacyi formalnej na swą korzyść O. T. L. XII. 49, w którym to razie protest uzupełnia legitymacyą. Taki nie legitymowany właściciel ma prawo do przedsięwzięcia zmian potrzebnych do stworzenia legitymacyi na swoją korzyść, lub na korzyść tego, komu odstępuje weksel. Jeżeli więc ktoś trzeci wykupi weksel od indosataryusza (§ 1422 k. cyw.), może się w jego miejsce wpisać w ostatnim indosie O. z 29 marca 1892 L. 3157 Gz. 1893 s. 175; jeżeli indosant wykupił weksel przy regresie i w swym indosie dawnym wykreślił nazwisko dawnego indosataryusza, a wpisał kogoś innego, ten ostatni ma legitymacyą. Co do indosu właściwego zamieszczonego przez indosataryusza per procura zob. art. 9 uw. 2 i art. 17.

Jeżeli szereg indosów jest przerwany, indosy po przerwie są bez znaczenia dla prawa wekslowego: nie rodzą zobowiązania wobec następców (por. art. 14), i nie nadają się do stworzenia legitymacyi formalnej. W takim razie legitymowanym jest owszem ostatni indosataryusz przed przerwą, i on może wystąpić jako właściciel i wierzyciel, jeżeli weksel znajduje się w jego rękach O. T. L. XV. 169. Materyalna bezskuteczność żyra nie ma żadnego znaczenia dla legitymacyi formalnej O. T. L. XV. 128.

Jeżeli weksel z pokwitowaniem (nieprzekreślonem) znajduje się w rękach tego wierzyciela, który wystawił pokwitowanie, lub wraz z protestem u jego poprzednika zwrotnie zobowiązanego, przyjąć należy, że pokwitowanie napisano z góry w nadziei uzyskania zapłaty, że zapłata jednak nie nastąpiła O. T. L. XIV. 154. O. T. N. VII. 67.

Por. także art. 41 (legitymacya do protestu) i art. 87 (legitymacya do odbioru zapłaty).

[8]) Indos in bianco nie daje jeszcze jako taki własności temu, kto weksel indosowany in bianco ma w rękach, ani też nie czyni go wierzycielem z weksla: por. uw. 1. Indosataryusz taki ma wprawdzie legitymacyą formalną, i to nawet na podstawie swego własnego żyra in bianco Cz. 416 (co do przypadku, kiedy żyrataryusz in bianco założył protest, por. art. 16 uw. 7), z czego wynika, że uchodzi za właściciela i wierzyciela tak długo, póki nie będzie wykazane przeciwieństwo O. z 25 stycznia 1893 L. 746 JBl. 1893 nr. 36. Do przeniesienia własności (i wierzytelności)

trzeba jednak i w tym razie tytułu oraz przeniesienia posiadania O. z 26 marca 1874 L. 2445 Zb. c. 5310, O. T. L. XXV. 67 (por. Cz. 185 i 262, według których przy zajęciu egzekucyjnem takiego weksla egzekwent ma tylko stanowisko pełnomocnika). Dobra wiara nabywcy chroni go wprawdzie i w tym razie: dlatego indosant nie utrzyma się z zarzutem braku legitymacyi, choć wykaże, że po nieudanej próbie eskontu zwrócił weksel przyjemcy i tylko przez zapomnienie nie wykreślił swego żyra, a akceptant popełnił nadużycie i odstąpił weksel powodowi O. z 25 stycznia 1893 L. 746 JBl. 1893 s. 430. W razie jednak złej wiary dłużnik dopuszczony będzie do przeciwdowodu P. 266, 383, i posiadacz oddalony będzie z skargą, jeżeli n. p. dłużnik wykaże, że powód dostał weksel tylko jako zarządca masy konkursowej żyranta do zaskarżenia Cz. 186.

Zamiana indosu imiennego w indos in bianco (przez przekreślenie całej osnowy indosu prócz podpisu indosanta) nie jest dopuszczalna i nie można się legitymować takim indosem jako indosem in bianco Cz. 11 Rep. 36, O. z 14 marca 1893 L. 3097 Gz. 1893 s. 247.

Przy kwestyi legitymacyi formalnej rozstrzyga tylko weksel, nie treść skargi; jeżeli indosataryusz in bianco skarży jako remitent, to jego praw nie wzrusza O. T. L. XV. 332.

[4]) Przy badaniu legitymacyi formalnej uwzględnia się tylko indosy nie przekreślone. Rozstrzyga w tym względzie sam fakt przekreślenia: dlatego z jednej strony przekreślenie usuwa indos, choćby treść jego pozostała czytelną O. T. L. XIX. 271, a z drugiej strony obojętną jest zupełnie kwestya, czy przekreślenie nastąpiło prawnie n. p. przez właściciela, któremu brakowało legitymacyi formalnej, czy nieprawnie: w tym ostatnim razie nabywca w dobrej wierze żadnych zarzutów obawiać się nie potrzebuje O. T. L. XIV. 153. Przekreślenie nieumyślne stoi zupełnie na równi z przekreśleniem umyślnem, bo idzie tylko o formę.

[5]) Dłużnik obowiązany jest zbadać, czy istnieje legitymacya formalna; gdyby zapłacił bez względu na brak legitymacyi, odpowiedzialność jego wobec legitymowanego posiadacza nie gaśnie (art. 74), a w razie zniszczenia weksla może ten, kto był formalnie legitymowany, żądać umorzenia (art. 73). Prócz tego musi ró-

wnież dłużnik przekonać się, czy osoba, która od niego żąda zapłaty, jest identyczną z ostatnim indosataryuszem: gdyby zapłacił komuś innemu nawet w dobrej wierze, musi indosataryuszowi weksel zwrócić i zapłacić mu powtórnie, a zostaje mu tylko skarga o zbogacenie z tytułu pierwszej zapłaty O. T. L. XIX. 147 (por. także Cz. 110 przytocz. przy art. 88). Drobne różnice i niedokładności, zaszłe przy oznaczeniu indosataryusza na wekslu, nie szkodzą legitymacyi O. T. L. III. 271, XII. 172; jeżeli jednak ostatnim indosataryuszem jest firma, a ten, kto praw z weksla dochodzi, nie jest kupcem, brak tożsamości, bo tylko kupiec może mieć firmę O. T. N. XIV. 17.

Dłużnik nie ma jednak obowiązku badać i tego, czy dzierżyciel formalnie legitymowany jest istotnie właścicielem weksla: jeżeli takiemu dzierżycielowi uiści w dobrej wierze zapłatę, staje się wolnym od odpowiedzialności; co do zapłaty w złej wierze zob. art. 74. Dłużnik ma jednak w każdym razie prawo zarzucić, że dzierżyciel formalnie legitymowany nie jest właścicielem weksla ani wierzycielem z weksla, o ile ten dzierżyciel nie jest nabywcą w dobrej wierze; w tym atoli razie dowód spada na dłużnika i to tak co do braku dobrej wiary, jak i co do braku własności.

[6]) Dotychczas była mowa o własności na wekslu, nabytej już to przez indos, już też w inny sposób znany prawu powszechnemu. Weksel może być jednak także przedmiotem innych praw rzeczowych, w szczególności prawa zastawu. Zastawnik weksla może mieć legitymacyą formalną, jeżeli zastawca umieścił na wekslu odpowiedni indos (zbliżony naturą do indosu w zaufaniu z art. 17; por. art. 309 k. handl.); w tym razie jest on bezwarunkowo upoważniony do dochodzenia praw z weksla w imieniu własnem, dłużnik jednak wykazawszy zastaw ma przeciw niemu wszystkie te zarzuty, które mu służyły przeciw zastawcy (Cz. 236 idzie jeszcze dalej, bo wyklucza w takim razie legitymacyą zastawnika do skargi, co zd. n. nie jest uzasadnione). Nie ma jednak zastawu, skoro przy indosie indosant zastrzegł sobie tylko prawo wykupienia weksla przed terminem zapadłości: w tym razie nastąpiło przeniesienie własności weksla, i dłużnik nie może podnosić zarzutów, które miał przeciw indosantowi O. z 11 maja 1892 L. 4763 JBl. 1892 nr. 38. Jeżeli przy ustanowieniu zastawu

nie umieszczono indosu, zastawnik nie ma wprawdzie legitymacyi formalnej, lecz, o ile wykaże zastaw, może również dochodzić praw z weksla przeciw wszystkim wekslowo zobowiązanym P. 440, Cz. 162, 275, wobec których ma prawa poprzednika. W stosunku do zastawcy nie ma zastawnik w tym ostatnim razie praw z weksla; praktyka stosuje tę zasadę także tam, gdzie do ustanowienia zastawu użyto formy indosu P. 187, Cz. 236, co zd. n. nie jest uzasadnione, o ile w tym względzie nie było wyraźnej umowy między stronami.

Możliwe jest także p r a w o z a t r z y m a n i a na wekslu, nie jednak w stosunku do dłużnika, przeciw któremu się chce wykonać prawo zatrzymania. Dłużnik ten nie odpowiada z weksla retinentowi A. 491, 585.

Jeżeli dłużnik oświadczy, że chce zapłacić weksel, lecz po okazaniu i wręczeniu sobie weksla zabierze go i oddali się oświadczając, że go nie zapłaci, dopuszcza się n a r u s z e n i a w p o s i a d a n i u O. z 23 marca 1892 L. 3478 Gz. 1892 s. 335.

Art. **37.** Jeżeli weksel opiewa na rodzaj monety, który nie znajduje się w obiegu na miejscu płatności, lub też na walutę rachunkową [1]), można zapłacić sumę wekslową w monecie krajowej według jej wartości w czasie zapadłości [2]), chyba, że wystawca przepisał wyraźnie zapłatę w rodzaju monety wymienionym na wekslu zapomocą słowa »rzeczywiście« (effectiv), lub innego podobnego dodatku [3]).

[1]) Zob. art. 4. uw. 5.

[2]) Kurs obliczyć należy według chwili pierwszego indosu, jeżeli na wekslu znajduje się dodatek wystawcy »po kursie według żyra« O. z 30 lipca 1873 L. 5999 Gh. 1893 s. 78.

[3]) Przepis art. 37 nie ma jednak zastosowania tam, gdzie zastosowanie sprzeciwiałoby się przepisom o kursie przymusowym pieniądza papierowego. Przy zapłacie przeto weksla płatnego w walucie krajowej musi wierzyciel przyjąć papierowy pieniądz w pełnej wartości nominalnej, choćby na wekslu zapłata w tym pieniądzu wyraźnie była wykluczona (»rzeczywiście w srebrze«) P. 25, 71, 181, 284, i to nawet wtedy, gdy weksel jest wystawiony

za granicą przez cudzoziemca P. 71. Jeżeli jednak kurs przymusowy uchylono, wierzyciel nie ma obowiązku do przyjęcia pieniądza papierowego po kursie wyższym niż w rzeczywistości P. 25.

Art. **38.** Dzierżycielowi weksla nie wolno odmówić przyjęcia ofiarowanej sobie zapłaty częściowej [1]) nawet w takim razie, kiedy przyjęcie nastąpiło co do całej sumy wekslem objętej.

[1]) Zob. art. 39 uw. 2.

Art. **39.** Dłużnik wekslowy obowiązany jest do zapłaty tylko za wręczeniem sobie pokwitowanego weksla [1]).

Jeżeli dłużnik wekslowy uiścił zapłatę częściową, żądać może tylko, by tę zapłatę na wekslu odpisano [2]) i by mu dano pokwitowanie na odpisie weksla [3]).

[1]) Innemi słowy wierzyciel zwrócić ma dłużnikowi przy zapłacie weksel zaopatrzony pokwitowaniem. Z zasady tej wynikają następujące konsekwencye:

a) wierzyciel musi mieć weksel w rękach P. 199, 420, a jeżeli dochodzi praw z weksla w drodze skargi, musi weksel in originali dołączyć do skargi, inaczej bowiem nastąpi odrzucenie skargi a limine Cz. 542. Wyjątek zachodzi w razie umorzenia weksla (art. 73), a nadto może wierzyciel skarżyć bez weksla, jeżeli go n. p. poprzednio w nadziei zapłaty dłużnikowi wydał (replica doli) O. T. L. X. 151. por. K. 7, Cz. 199. Zob. także art. 83.

b) Weksel ma być dłużnikowi zwrócony: jeżeli dłużnik podpisał kilka egzemplarzy jednego i tego samego weksla, żądać może zwrotu wszystkich egzemplarzy P. 209 (?); jeżeli dał nowy weksel celem prolongaty dawnego, tylko za zwrotem obydwu weksli zapłacić winien K. 13, 37. Wierzyciel obowiązany jest do zwrotu weksla płacącemu żyrantowi pomimo tego, że przyjemca zgłosił się i zaprotestował przeciw temu podając, że ma prawo żądać zwrotu tego weksla od żyranta; złożenie weksla do depozytu nie zwalnia wierzyciela w tym razie od obowiązku do zwrotu weksla O. z 30 czerwca 1892 L. 7078 Cb. 1893 nr. 56.

c) Weksel ma być pokwitowany przez wierzyciela lub jego pełnomocnika: potwierdzenie odbioru zapłaty może być umieszczone

także na odwrotnej stronie weksla, byleby było podpisane przez wierzyciela O. z 18 lutego 1896 L. 1747 Beil. Bl. 1298 Links 4510. Indos nie zastępuje pokwitowania. Przedstawienie weksla do zapłaty bez pokwitowania nie pociąga za sobą skutków prawnych należytej prezentacyi (art. 40) Cz. 351; co do protestu por. art. 87. Jeżeli pretensyą wekslową ściąga organ wykonawczy, ten organ ma umieścić pokwitowanie: § 297 ord. egz

d) Jeżeli kilku dłużników wspólnie płaci weksel, zwrot ma nastąpić do rąk tego, który ma najszersze prawa z weksla: jeżeli więc płaci indosant i przyjemca, do rąk indosanta O. T. N. IV. 58, jeżeli płacą indosanci, do rąk najpóźniejszego.

e) Jeżeli wierzyciel dochodzi praw z weksla w drodze skargi, wyrok orzekać winien obowiązek zapłaty za wydaniem pokwitowanego weksla, a w każdym razie w ten sposób ma być tłómaczony; por. O. T. L. XXI. 303.

f) Płacącemu dłużnikowi weksel ma być zwrócony wraz z pokwitowaniem, choć on tego nie żąda Cz. 321. Jeżeli dostał weksel bez pokwitowania, sam fakt, że ma weksel, uzasadnia domniemanie zapłaty; jeżeli mu jednak weksla nie zwrócono, może domagać się zwrotu w drodze skargi, przyczem nie potrzebuje dowodzić, że przeciwnik ma weksel, bo tu nie idzie o windykacyą weksla, lecz o wypełnienie zobowiązania Cz. 321, 507, O. T. N. IV. 58 Skarga ta nie nadaje się do postępowania wekslowego, bo roszczenie nie wynika z weksla Cz. 507.

g) Zapłata ma nastąpić w miejscu płatności; jeżeli dłużnik przesyła wierzycielowi pieniądze do tego miejsca, na niego spada niebezpieczeństwo przesyłki nawet w tym razie, gdy go wierzyciel (będący zarazem domicyliatem) o przysłanie wzywał O. z 17 października 1895 L. 15507 Gh. 1896 nr. 15. Z drugiej jednak strony wierzyciel odbierając przesyłkę winien zachować środki ostrożności potrzebne do regresu przeciw poczcie; w przeciwnym bowiem razie rozstrzyga jedynie i wyłącznie recepis pocztowy stwierdzający, iż dłużnik całą należną kwotę wysłał K. 197. Że przesłanie pieniędzy domicyliatowi nie jest zapłatą, zob. przy art. 24; dłużnik odpowiada w tym razie za koszta sporu, choć w toku sporu powtórnie uiścił zapłatę Cz. 457.

h) Dłużnik płacąc żądać może z reguły tylko zwrotu po-

kwitowanego weksla; jeżeli przeto ktoś obcy płaci w porozumieniu z dłużnikiem, nie może żądać cesyi wszelkich praw przeciw dłużnikowi, a złożenie ofiarowanej sumy do depozytu nie zastąpi w tych warunkach zapłaty K. 117. Jeżeli jednak płaci także należytości uboczne, może żądać także wydania protestu i pokwitowanego rachunku zwrotnego (art. 54). Jeżeli następnie pretensya wekslowa jest zabezpieczona hipotecznie, może dłużnik żądać, by mu wierzyciel dał możność wykreślenia, t. zn. zazwyczaj, by wystawił kwit ekstabulacyjny, którego koszta ponosi dłużnik Zb. c. 14541 Cz. 415; o ileby to nie było możliwe, należy złożyć sumę dłużną do depozytu sądowego, co zastępuje zapłatę, n. p. w razie gdy pretensya wekslowa obciążona jest prawem nadzastawu P. 233.

[1]) Co do skutków prawnych zapłaty zob. objaśn. do art. 82.

[2]) Tylko dłużnik mą prawo żądać odpisania: jeżeli się wierzycielowi wydaje częściową upłatę z depozytu sądowego, a dłużnik nie zażądał odpisania, sąd z urzędu tego odpisania za warunek wydania nie może stawiać Cz. 530, a w razie zgody dłużnika na wydanie bez odpisania trzeci, który sobie rości pretensye do weksla i do kwoty złożonej na zabezpieczenie, sprzeciwiać się wydaniu nie może K. 92.

Przez częściową zapłatę gaśnie częściowo w stosunku między płacącym a odbiorcą pretensya wekslowa (bez względu na odpisanie) i nie wraca już do życia skutkiem późniejszej ustnej umowy K. 52, Cz. 32, 530.

Zapłata jest częściowa, skoro nie obejmuje wszystkiego tego, czego wierzyciel ma prawo żądać z weksla; zob. co do tego art. 50, 51, 81.

[3]) Indosant, który zapłacił część i dostał potwierdzenie odbioru na odpisie weksla, nie ma na tej podstawie roszczenia wekslowego o zwrot do przyjemcy P. 199.

Gdyby wierzyciel mimo częściowej tylko upłaty zwrócił weksel, to mu praw nie odbiera, chyba, że nastąpiło zrzeczenie się O. T. L. III. 9; por. uw. 1. a.

Art. **40.** Jeżeli zapłaty weksla nie zażądano [1]) w czasie zapadłości, wolno przyjemcy po upływie terminu zakreślonego do protestu z powodu niezapłaty zło-

żyć sumę wekslową do sądu na koszt i niebezpieczeństwo tego, kto ma weksel[2]).

Wzywania dzierżyciela niepotrzeba.

[1]) Po zapłatę weksla zgłosić się ma wierzyciel do dłużnika głównego (Bringschuld); zapomocą wymienienia domicyliata można tę regułę zmodyfikować (por. objaśn. do art. 24), należy ona jednak do natury zobowiązania z weksla. Zazwyczaj tedy potrzebne jest przedstawienie do zapłaty, i to nietylko ze względu na zwrotnie zobowiązanych (art. 41), lecz także w stosunku do samego dłużnika głównego. Przed tem przedstawieniem dłużnik główny nie jest w zwłoce, lecz ma owszem prawa z art. 40. Dłużnik główny może jednak zwolnić wierzyciela od obowiązku przedstawienia czy to przez dodatek na wekslu, czy w inny sposób: w takim razie zwłoka dłużnika tego rozpoczyna się z dniem płatności weksla O. T. L. VIII. 164, XIX. 130; co do zwolnienia z strony zwrotnie zobowiązanych zob. art. 42.

Przy przedstawieniu do zapłaty musi się dłużnikowi okazać weksel zaopatrzony pokwitowaniem legitymowanego posiadacza: odmowa jest uzasadniona, skoro dłużnikowi przedstawiono weksel pokwitowany w imieniu »opieki dzieci posiadacza« bez wykazania tego stosunku Cz. 351. Tembardziej nie zastąpi przedstawienie listowne upomnienie dłużnika O. z 3 października 1894 L. 11793 Cb. 1895 nr. 27 JBl. 1895 s. 598.

Przedstawienie weksla do zapłaty nastąpić może także w drodze zlecenia pocztowego (Postauftrag), o ile kwota nie przewyższa 500 fl. w. a. O. z 3 marca 1896 L. 2589 Beil. Bl. 1276 Links 4532. Przepisy wprowadzające ten instytut w wewnętrznym obrocie Austro-Węgier (rozp. min. handl. z 9 października 1892 L. 144 D. u. p., zwłaszcza §§ 10, 11, i rozp. tegoż minist. z 15 lipca 1888 L. 65 D. rozp. poczt.) uzasadniają w zupełności to rozstrzygnięcie. Według tych przepisów do zlecenia pocztowego dołączyć należy pokwitowany weksel celem wydania go tej osobie, która ma uskutecznić zapłatę; można nawet kilka takich weksli ściągnąć za pomocą jednego zlecenia, o ile kwota do ściągnięcia nie przenosi łącznie 500 fl. wa. Przy ściągnięciu okazać należy adresatowi zlecenie pocztowe oraz wydać mu załączniki, w tym razie pokwitowany weksel. Organ poczty przedstawia to zlecenie

adresatowi i odbiera zapłatę. Jeżeli adresat lub jego należycie wykazany pełnomocnik odmówił zapłaty, a nadający zlecenie zażądał bezzwłocznego zwrotu i w tym celu na formularzu z odwrotnej strony napisał »natychmiast napowrót«, poczta odsyła natychmiast nadającemu zlecenie listem poleconym wraz z załącznikami, bez kosztów; tak samo postąpi poczta, skoro adresata całkiem odszukać nie można. W innych przypadkach, kiedy nadający nie żądał bezzwłocznego zwrotu, pozostaje zlecenie po odmowie zapłaty jeszcze przez 14 dni w urzędzie pocztowym miejsca przeznaczenia. W ciągu tego terminu może adresat zgłosić się i uiścić zapłatę, a jeżeli przy okazaniu zlecenia nie odmówił stanowczo zapłaty, lecz n. p żądał zwłoki, należy mu raz jeszcze tuż przed końcem terminu okazać zlecenie i zażądać zapłaty, i dopiero po upływie terminu lub po powtórnej odmowie zwraca się zlecenie nadającemu w sposób poprzednio opisany.

Wątpliwą jest rzeczą, czy i o ile doręczenie skargi wekslowej zastępuje (w stosunku do dłużnika głównego) przedstawienie do zapłaty. Ściśle biorąc należałoby na to pytanie dać odpowiedź przeczącą, gdyż dłużnik dostaje tylko odpis weksla, a oryginału nawet nie widzi, podczas gdy ma prawo do tego, by mu zaofiarowano wydanie oryginału z pokwitowaniem. Prawa tedy dłużnika zdają się być uszczuplone, i z tego punktu widzenia należałoby nietylko zwolnić dłużnika od obowiązku do płacenia odsetek zwłoki aż do chwili, kiedy nastąpi prawidłowe przedstawienie do zapłaty, lecz nawet odrzucić skargę jako przedwczesną: tak O. z 20 września 1894 L 9817 Cb. 1895 nr. 68 Gz. 1895 s. 52. Konsekwencya ta jest jednak w judykaturze tylko wyjątkiem. Przeważna część orzeczeń uznaje przedewszystkiem, że skargę można wnieść po terminie płatności bez uprzedniego przedstawienia do zapłaty, choć dłużnik główny nie jest w zwłoce. Zasada ta wobec jasnego przepisu art. 44 nie może ulegać wątpliwości, praktyka idzie jednak dalej jeszcze, bo stawia doręczenie skargi na równi z formalnem przedstawieniem do zapłaty i od chwili doręczenia skargi uważa dłużnika za będącego w zwłoce oraz odmawia mu odtąd prawa żądania formalnego przedstawienia; zob. n. p. K. 190, Cz. 206, 386, O. z 22 października 1895 L 12437 JBl. 1896 s.

214, O. z 12 lutego 1896 L. 385 JBl. 1896 s. 299 Links 4507, O. T. L. III. 300, XIX. 31, O. T. N. VIII. 66.

Od chwili tedy formalnego przedstawienia lub doręczenia skargi wekslowej rozpoczyna się zwłoka dłużnika. Dłużnik jest w zwłoce nawet wtedy, gdy przy przedstawieniu zaofiarował zapłatę, ale kwoty ofiarowanej nie złożył do depozytu mimo, iż wierzyciel przyjąć jej nie chciał twierdząc, że to za mało P. 61; por. atoli Cz. 132, według którego zaofiarowanie dłużnej sumy zwalnia od obowiązku ponoszenia kosztów, choćby dłużnik nieprzyjętej sumy nie złożył do depozytu. Od chwili zwłoki musi dłużnik płacić odsetki zwłoki, ale dopiero od tego dnia, nie od chwili płatności czy zapadłości weksla K. 190, Cz. 333, 394, 553, 559 i t. d. (niektóre dawniejsze orzeczenia liczą odsetki od dnia zapadłości powołując się na to, że dłużnik mógł sumę wekslową złożyć do depozytu; por co do tego uw. 2). Wysokość odsetek wynosi 6% O. T. L. I. 250. Następnie ponosi dłużnik od chwili zwłoki koszta, t. zn. jeżeli nastąpiło formalne przedstawienie, koszta protestu, skargi i sporu; jeżeli zaś zwłokę rozpoczęło doręczenie skargi, koszta skargi nie należą się wierzycielowi w żadnym razie Cz. 333, 559, a koszta sporu tylko wtedy, jeżeli dłużnik nie zapłacił mimo doręczenia, a wdał się w spór. Jeżeli więc dłużnik zapłacił sumę wekslową zaraz po doręczeniu skargi wniesionej bez poprzedniego przedstawienia, wolny jest od wszelkiej dalszej odpowiedzialności Cz. 351, 406, 543, 553, O. z 3 października 1894 L. 11793 Cb. 1895 nr. 27 JBl. 1895 s. 598, a zaofiarowanie zapłaty sumy wekslowej i złożenie jej do depozytu wskutek odmowy przyjęcia stoi w tym razie z zapłatą zupełnie na równi Cz. 206, 386; tak samo ma się rzecz, jeżeli dłużnik w tym razie na pierwszej audyencyi uzna pretensyą powoda: § 45 p. c. Jeżeli jednak dłużnik otrzymawszy skargę, natychmiast — bez zaofiarowania zapłaty — złoży sumę wekslową do depozytu, to złożenie nie ma znaczenia zapłaty i nie zwalnia go od ponoszenia kosztów dalszego sporu P. 427, Cz. 70, 576; por. także O. z 31 października 1894 L. 12071 Cb. 1895 nr. 429. Nałożenie na dłużnika obowiązku do zapłacenia kosztów skargi, skoro nie zapłaci weksla natychmiast po doręczeniu, nie da się zupełnie uzasadnić. Skutkiem zwłoki wreszcie zmienia się natura zobowiązania z weksla o tyle, iż teraz

dłużnik musi się zgłosić z zapłatą do wiadomego mu już wierzyciela (Bringschuld) O. T. L. V. 386. Czy okoliczność, że z weksla odpowiadają zwrotnie zobowiązani, wpływa niekorzystnie na odpowiedzialność dłużnika głównego, choćby nawet po jego stronie nie było zwłoki, zob. przy art. 81.

W razie prolongaty nie ma mowy o zwłoce dłużnika przed upływem respiro, możliwa jest natomiast zwłoka wierzyciela, jeżeli nie przyjmie zapłaty zaofiarowanej przed upływem terminu przedłużonego, gdyż prolongata ma na celu tylko korzyść dłużnika (pro reo) Cz. 582.

Że nastąpiło przedstawienie, udowodnić można w stosunku do dłużnika głównego nietylko protestem, lecz także w każdy inny sposób.

Art. 40 mówi tylko o przyjemcy; czy zwrotnie zobowiązani również dopiero od przedstawienia im weksla do zapłaty lub od doręczenia skargi są w zwłoce, jest nader wątpliwem, a art. 50 i 51 przemawiają przeciw temu. Judykatura jednak jest przeciwnego zdania: O. z 24 marca 1898 L. 4029 JBl. 1898 s. 261 nie przyznaje kosztów skargi wniesionej przeciw zwrotnie zobowiązanemu, którego nie zawiadomiono o proteście, a który po doręczeniu skargi natychmiast całą sumę wekslową zapłacił, i to nie z powodów prawa procesowego (§ 45 p. c.), lecz dlatego, że nie było zwłoki; por. O. T. L. XXIII. 7.

[2]) Art. 40 określa jeden tylko szczególny skutek zaniedbania przedstawienia do zapłaty; że dłużnik aż do przedstawienia wogóle nie jest w zwłoce, zob. uw. 1.

Dłużnik ma tylko prawo złożenia do depozytu, nie jest zaś do tego zobowiązany. Jeżeli z prawa swego nie skorzystał, nie pociąga to dla niego żadnych niekorzystnych skutków; w szczególności błędnem jest rozumowanie, że zaniechanie złożenia pociąga za sobą skutki zwłoki, i że w razie takiego zaniedbania dłużnik musi płacić odsetki zwłoki od dnia zapadłości, jak sądzi P. 337, 403, K. 131.

Złożenie do depozytu w myśl art. 40 pociąga za sobą bezwzględnie zgaśnięcie wszelkich pretensyi z weksla do składającego; musi jednak nastąpić pod warunkami objętymi art. 40. Złożenie przeto przed upływem terminu protestu nie zwalnia dłużnika P. 12, i to

nawet wtedy, gdy nastąpiło zapowiedzenie pretensyi z weksla P. 114; nie zwalnia go również, gdy tę pretensyą ktoś trzeci zajął, a dłużnik główny został o tem zawiadomiony Cz. 269, bo i w tym razie dłużnik obowiązany jest do zapłaty legitymowanemu nabywcy w dobrej wierze (inaczej Cz. 7, 260, przyznające zapowiedzeniu względnie zajęciu moc bezwzględną, tak że nawet nabywca w dobrej wierze tylko złożenia do depozytu żądać może).

Art. 40 nie dotyka bynajmniej innych przypadków, w których dłużnik według prawa cywilnego jest uprawniony lub zobowiązany do złożenia długu O. T. L. VI. 230; por. P. 61, Cz. 206, 386 przytoczone w uw. 1. Także w razie prolongaty ma dłużnik prawo zaofiarować zapłatę przed upływem terminu przedłużonego, a w razie odmowy złożyć ofiarowaną sumę do depozytu Cz. 582.

Według art. XVIII. u. wprow. do normy jurysd. z 1 sierpnia 1895 L. 110 D. u. p. żaden sąd zwyczajny (przy którym znajduje się urząd depozytowy) nie może odrzucić z powodu niewłaściwości złożenia uskutecznionego według przepisów prawa cywilnego, handlowego i wekslowego.

VIII. Zwrotne poszukiwanie z powodu niezapłaty.

Art. **41.** Jeżeli się chce wykonać przeciw wystawcy i indosantom [1]) prawo zwrotnego poszukiwania, przysługujące z powodu nie uzyskania zapłaty, potrzeba do tego:

1) przedstawienia weksla do zapłaty i

2) wykazania zapomocą założonego w należytym czasie protestu, że przedstawienie nastąpiło, oraz że zapłaty nie uzyskano [2]).

Można założyć protest w dniu płatności; musi się jednak założyć go najpóźniej w drugim powszednim dniu po dniu płatności [3]).

[1]) Protest jest warunkiem regresu także co do indosantów weksla upadłego: art. 16 uw. 5; także przeciw wystawcy weksla osobisto-przekazowego. Okoliczność, że weksel protestowano z powodu nieprzyjęcia, nie usuwa konieczności protestu z powodu nie uzyskania zapłaty, i to nawet przy wekslu płatnym a vista Cz. 13.

Nie przekazany, który na pierwszej stronie podpisał weksel z dodatkiem »jako żyrant«, odpowiada tylko jak indosant i wolny jest od wszelkiej odpowiedzialności w razie niezałożenia protestu Cz. 83

[2]) Założenie protestu jest nieodzownym warunkiem regresu, i nie można go zastąpić innymi środkami dowodowymi, n. p. poświadczeniem dłużnika lub zeznaniem świadków. Tylko w przypadku art. 42 założenie protestu jest zbyteczne; zresztą jednak regres bez założenia protestu jest absolutnie niedopuszczalny, choćby nawet założeniu protestu stanęły w drodze okoliczności podpadające pod pojęcie siły wyższej O. T. L. I. 293, IX. 197. Otwarcie upadłości do majątku dłużnika głównego nie zastąpi protestu, a nie można nawet w tym razie ograniczyć się do skonstatowania upadłości w proteście, lecz trzeba weksel rzeczywiście przedstawić do zapłaty P. 106 Jud. 21 (inaczej — zd. n. błędnie — K. 62); u kogo w tym razie należy protestować, zob. przy art. 88. Również należy przedstawić do zapłaty i zaprotestować weksel fałszywy (z podrobionem przyjęciem), jeżeli się chce zachować prawo regresu do tych poprzedników, których podpisy są prawdziwe K. 12.

Przedstawienie do zapłaty musi być stwierdzone protestem, fakt jednak założenia protestu można udowodnić i w inny sposób, nietylko przez przedłożenie dokumentu protestu: jeżeli przeto wierzyciel twierdzi, iż protest był założony, a dłużnik na pierwszej audyencyi nie stanie, należy go skazać na zapłatę Cz. 556; co do przypadku, kiedy dokument protestu stronie zaginął, zob. objaśn. do art. 90. Z drugiej strony można także mimo przedłożenia protestu zarzucić i wykazać, iż on zawiera podania nieprawdziwe Cz. 110; por. § 292 ust. 2 p. c. i O. T. L. XIX. 147.

Czy nastąpiło założenie protestu, zbadać należy z urzędu. Skargę przeto wekslową przeciw zwrotnie zobowiązanemu odrzuci sąd a limine, skoro powód ani protestu nie dołączył, ani nie twierdzi, by protest był założony P. 24, Cz. 556, O. T. L. VII. 135, XII 113. Jeżeli powód twierdzi, iż protest był założony, lecz go nie dołącza, wdrożyć należy postępowanie wekslowe Cz. 556; gdyby jednak przez pomyłkę wdrożono postępowanie wekslowe, choć ani protestu nie ma, ani nie twierdzono, iż był założony, dłużnik musi

podnieść ten brak P. 27, lecz terminem trzechdniowym nie jest wiązany (?) Cz. 101.

[3]) Co do innych warunków ważności protestu zob. art. 87, 88 i 91; art. 41 normuje tylko termin do założenia protestu. Termin ten odnosi się oczywiście także i do przedstawienia do zapłaty Cz. 110.

Termin do założenia protestu liczy się od dnia płatności, t. zn. od dnia zapadłości podanego w wekslu z uwzględnieniem niedziel i dni świątecznych (art. 4. uw. 7). Okoliczność, że przyjemca w przyjęciu oznaczył inny dzień płatności (art. 22), nie ma żadnego znaczenia w stosunku do wystawcy i indosantów; ze względu na nich konieczny jest protest w terminie wynikającym z weksla, P. 36. O. T. L. XXI. 151. Również bez wpływu jest przedłużenie umówione ustnie z przyjemcą O. T. L. I. 288; jeżeli zaś prolongaty udzielono zwrotnie zobowiązanemu, to wiąże wprawdzie jego, nie jednak innych zwrotnie zobowiązanych Cz. 166.

Protest spóźniony nie ratuje regresu, choćby nawet spóźnienie wynikło stąd, że na wekslu data płatności była niewyraźnie napisana (wierzyciel wziął 4 za 11) K. 19. Z drugiej jednak strony protest przed dniem zapadłości jest także bez znaczenia; tylko wtedy, kiedy prawdopodobnie przypuścić można pomyłkę pisarską w proteście wdrożyć należy postępowanie wekslowe Cz. 519.

Protest musi być w terminie art. 41 ukończony, t. zn. dokument protestu musi być w tym terminie zaopatrzony wszystkimi warunkami z art. 88; późniejsze dodanie n. p. podpisu notaryusza nie chroni od nieważności Cz. 533, O. T. L. VII. 187.

Co do terminu protestu przy wekslach płatnych za granicą zob. art. 86; co do godzin, w których można protestować, art. 91.

Art. 42. Wezwanie, by protestu nie zakładano (»bez protestu«, »bez kosztów« etc.), uważa się za zwolnienie od protestu, lecz nie za zwolnienie od obowiązku do przedstawienia w właściwym czasie [1]). Ten zobowiązany z weksla, od którego pochodzi owo wezwanie [2]), musi wziąć na siebie ciężar dowodu, skoro zarzuca, iż przedstawienie na czasie nie nastąpiło [3]).

Wezwanie owo nie chroni od obowiązku zwrotu kosztów protestu.

[1]) Zwolnienie takie nastąpić może nietylko na wekslu, lecz także po za wekslem i to pisemnie lub ustnie P. 343, O. T. L. V. 102; por. także K. 51 przytoczone przy art. 43. Różnica objawia się w dwóch punktach: przedewszystkiem tu wierzyciel musi wykazać, że nastąpiło zwolnienie, podczas gdy w razie wypisania tego zwolnienia na wekslu wolny jest od ciężaru dowodu (por. jednak uw. 2); następnie z zwolnienia od protestu wypisanego na wekslu korzysta każdy nabywca weksla O. T. L. XVII. 264, z zwolnienia zaś, które nastąpiło po za wekslem, korzysta tylko ten, kogo zwolniono, względnie jego prawonabywca w rozumieniu prawa cywilnego O. T. L. XXIII. 218.

W razie umieszczenia zwolnienia na wekslu miejsce, gdzie je umieszczono, jest obojętne; co do oznaczenia, od kogo zwolnienie pochodzi, zob. uw. 2.

Przy zwolnieniu od protestu użyć należy takiego zwrotu, któryby nie zostawiał wątpliwości, o co chodzi: takiego znaczenia nie mają n. p. słowa „zostaję in obligo aż do zapłaty« Cz. 73 (inaczej P. 256, które w tem widzi nawet zwolnienie od obowiązku przedstawienia); co do wpływu tego dodatku na przedawnienie weksl. zob. art. 78. Jeżeli jednak dodatek ten uczyniono już po nadejściu terminu zapadłości, należy go tłómaczyć jako zwolnienie nietylko od protestu, lecz nawet i od przedstawienia P. 343, 367. Można także zwolnić od protestu tylko warunkowo, t. zn. na przypadek, gdyby wierzyciel mimo dołożenia zwyczajnej staranności nie mógł spowodować założenia protestu: zachodzi to n. p. w razie, gdy wierzyciel biorąc weksel na jakąś małą miejscowość, której ruch handlowy nie obejmuje, oświadczył, że nie bierze na siebie odpowiedzialności za protest i spóźnienie, a dający weksel przyjął to zastrzeżenie bez oporu O. T. L. XIV. 417. Skrócenie formuły (o. K. zamiast ohne Kosten) jest dopuszczalne O. T. L. XIX. 167.

Zwolnienie od założenia protestu już po upadłości weksla nie ma znaczenia dla prawa wekslowego i nie przywraca do życia zgasłego zobowiązania wekslowego; zob. Cz. 73. Może ono rodzić tylko zobowiązanie cywilne O. z 31 maja 1893 L. 6034 Gh. 1893 nr. 43; reguła ta nie stosuje się jednak w razie, gdy indosant in bianco

ustnie zwolnił biorącego weksel od protestu, a ten ostatni zwolnienie to dopisał już po upływie terminu z art. 41. P. 343.

Zwolnienie od obowiązku przedstawienia jest możliwe; musi jednak nastąpić odrębnie O. T. L. XIV. 416. Wyjątkowo jednak może już samo zwolnienie od protestu zawierać w sobie także zwolnienie od przedstawienia, jeżeli mianowicie nastąpiło już po zapadłości P. 343, 367, K. 93. Por. także art. 16 uw. 1, 6.

[2]) Jeżeli zwolnienie od protestu znajduje się na wekslu w bezpośrednim związku z pewnym indosem, uważa się, że ono pochodzi od tego indosanta, i to tak długo, póki on nie wykaże przeciwieństwa (n. p. że ten dodatek sfałszowano, lub że go umieszczono bez zezwolenia indosanta przy wypełnieniu jego indosu in bianco: por. art. 13 uw 2) Cz. 27, O. T. L. XVII. 261. Jeżeli jednak z weksla nie można poznać, do którego indosu odnosi się zwolnienie, ten, kto się na nie powołuje, musi udowodnić związek O. T. L. XIX. 167.

Zwolnienie skutkuje tylko przeciw temu zwrotnie zobowiązanemu, od którego pochodzi; w razie przeto zaniechania protestu wszyscy inni zwrotnie zobowiązani stają się wolnymi od odpowiedzialności O. T. L. XVII 266.

[3]) Innemi słowy zwolnienie od protestu przerzuca ciężar dowodu co do przedstawienia z wierzyciela na dłużnika. Przeciw takiej osobie, która zwolniła wierzyciela od protestu, można wydać nakaz zapłaty, choć w skardze nie ma dowodu, ani nawet twierdzenia, że na czasie nastąpiło przedstawienie K. 26, Cz. 167 Rep. 91 (inaczej a błędnie Cz. 34, które wdraża tylko postępowanie wekslowe).

Art. **43.** Weksle umiejscowione przedstawić należy do zapłaty wskazanemu w umiejscowieniu (domicyliatowi) [1]), a jeżeli taki wskazany nie jest wymieniony, samemu przekazanemu w tem miejscu [2]), na które opiewa umiejscowienie, i tamże założyć protest, jeżeli zapłata nie nastąpi.

Jeżeli się zaniedba założyć na czasie protest u wskazanego w umiejscowieniu, traci się skutkiem tego roszcze-

nie z weksla nietylko do wystawcy i indosantów, lecz także do przyjemcy [3]).

[3]) Kiedy można mówić o wskazanym w umiejscowieniu, zob. przy art. 24. Jeżeli weksel jest istotnie umiejscowiony i wymienia domicyliata, protest musi być skierowany przeciw domicyliatowi, nie przeciw przekazanemu O. T. L. XVIII. 327; protest skierowany przeciw przyjemcy i stwierdzający, że przyjemcy w mieszkaniu domicyliata nie zastano, jest nieważny O. T. N. w Cb 1895 s. 622. Okoliczność, że przyjemca w czasie płatności znajduje się w konkursie, nie zwalnia od obowiązku protestu u domicyliata (inaczej a błędnie K. 87). Jeżeli weksel jest płatny za okazaniem, termin protestu liczy się od chwili okazania domicyliatowi K. 158.

Jeżeli weksel w czasie płatności znajduje się w rękach wskazanego w umiejscowieniu, powstaje pytanie, czy domicyliat musi u siebie założyć protest, aby zachować prawa z weksla do przyjemcy i zwrotnie zobowiązanych. Judykatura niemiecka obstaje i w tym razie przy konieczności protestu, który zawiera oświadczenie samegoż wierzyciela, iż weksla nie zapłaci n. p. z powodu braku pokrycia, i stąd nazywa się protestem deklaracyjnym (Deklarations protest) O. T. L. VIII. 89, XI 188, XIV. 160 i t. d., i żąda nawet wtedy takiego protestu, gdy weksel jest domicylowany u wystawcy, a wystawca wcale go z rąk nie wypuścił O. T. L. IX 421, XV. 208. Judykatura austryacka jest innego zdania; w przypadku, kiedy weksel płatny u wystawcy i remitenta zupełnie nie był przez niego puszczony w obieg, uważa protest za zbędną formalność i nie wymaga go do zachowania praw z weksla przeciw przyjemcy Jud. 13. P. 73, 193 (K. 191, 200 wygłaszają nawet dziwaczną zasadę, że wystawca i remitent wogóle nie jest domicyliatem, skoro jest wierzycielem z weksla, i dlatego uważają protest u niego za zbyteczny nawet wtedy, gdy weksel w chwili płatności znajduje się w rękach osoby trzeciej), a ulgę tę stosuje konsekwentnie i wtedy, kiedy weksel był wprawdzie w obiegu, lecz w czasie płatności lub przynajmniej przed upływem terminu do protestu znajdował się w rękach domicyliata K. 157, 204, 210, Cz. 78, 91, 264, 407, 517, 568, 594, O. z 1 czerwca 1892 L. 6653 Cb. 1893 nr. 20, O. z 31 sierpnia 1892 L. 9267 Gz. 1893 s. 14

Cb. 1893 nr. 138, tak, że protest u domicyliata wtedy tylko jest potrzebny, skoro wierzycielem z weksla jest osoba różniąca się od domicyliata Jud. 75, Cz. 78 i t. d. Zasadę judykatury austryackiej można uznać za usprawiedliwioną, nie jednak wysnute z niej dalsze konsekwencye. Pamiętać mianowicie trzeba, że protest to tylko szczególny środek dowodowy co do przedstawienia do zapłaty; choć więc protest jako taki jest zbyteczny, to przedstawienie na czasie nie przestaje przez to być warunkiem zachowania praw z weksla, a więc weksel musi się znajdować u domicyliata przed upływem terminu do założenia protestu. Tę ostatnią okoliczność należy wykazać, a skoro wierzyciel i domicyliat korzysta z ulgi i nie ucieka się w tym celu do protestu, to musi ją wykazać w inny sposób, gdyż ulga formalna dla niego nie powinna być obciążeniem strony przeciwnej. Wynika stąd, że na skarżącym domicyliacie spoczywa ciężar dowodu, iż weksel w krytycznym czasie znajdował się u niego, że następnie w tym kierunku musi on dostarczyć zupełnego dowodu, a uprawdopodobnienie nie wystarczy, gdyż nadużycie jest bardzo łatwe. Dalszą wreszcie konsekwencyą jest to, że domicyliat w skardze musi co najmniej postawić twierdzenie, iż weksel w chwili płatności był w jego rękach, że nadto nakazu wydawać nie można, skoro nie przedłożono dowodu pisemnego na tę okoliczność. Zasady te uznane są istotnie w niektórych orzeczeniach: tak n. p. K. 210 rozstrzyga, że skarżący domicyliat musi udowodnić, iż weksel w krytycznej chwili był w jego posiadaniu, a żyra datowanego przed płatnością i wymieniającego domicyliata jako żyrataryusza nie uważa nawet w razie stwierdzenia autentyczności podpisu żyranta za dowód dostateczny; O. z 1 czerwca 1892 L. 6653 Cb. 1893 nr. 20 żąda również takiego dowodu i widzi go — zupełnie słusznie — w wniesieniu skargi wekslowej przed upływem terminu protestu; por. także Cz. 284, które wdraża tylko postępowanie wekslowe mimo, iż na wekslu znajduje się pokwitowanie następcy. To są jednak tylko wyjątki. Za zasadę przyjęto owszem, iż ciężar dowodu spoczywa na pozwanym K. 181, Cz. 264, O. z 31 sierpnia 1892 L. 9267 Gz. 1893 s. 14 Cb. 1893 nr. 138, że więc wydać należy nakaz, skoro tylko z weksla nie wynika, iż weksel w terminie protestu nie był u domicyliata K. 157, Cz. 164, 264, a tem-

bardziej, skoro na wekslu znajduje się pokwitowanie następcy Cz. 568, że wreszcie postępowanie wekslowe na skargę domicyliata zawsze wdrożyć należy, choć w skardze nie ma twierdzenia, iż on miał weksel w chwili płatności K. 3, Cz. 91, 517, 594.

Choć domicyliat nie musi protestować u siebie weksla, to przecież niewątpliwie może to uczynić, a przyjemca jest obowiązany do zwrotu kosztów O z 14 marca 1893 L. 3131 Cb. 1893 nr. 229 (błędnie Cz. 407); co do prowizyi zob. art. 50 i 81.

Jeżeli domicyliat znajdował się w takich warunkach, iż nie potrzebował u siebie zakładać protestu, ten, kto nabył od niego weksel zapomocą indosu, ma stanowisko indosataryusza po proteście (art. 16 ust. 2).

Co do przypadków, kiedy domicyl lub ustęp wymieniający domicyliata później dodano lub wykreślono, zob. art. 24 i objaśn. do tyt. XII. tego rozdziału (art. 75, 76). Zasada kierująca jest ta, że każdy, kto weksel podpisał, odpowiada z niego według tej treści, jaką weksel miał w chwili podpisu względnie powstania zobowiązania z podpisu, że jednak co do dowodu rozstrzyga wygląd weksla w chwili skargi, a kto twierdzi, że ten obecny wygląd jest rezultatem zmiany, musi to udowodnić; tylko, gdyby z samego weksla widocznem było, że nastąpiła zmiana, dowód w tym kierunku jest zbyteczny, a owszem posiadacz musi wykazać, że ona nastąpiła w takich warunkach, iż pozwanego wiąże.

Jeżeli weksel nie jest umiejscowiony, lecz na tem samem miejscu płatny jest u innej osoby, nie u przekazanego, protest ma być założony na tem miejscu i w mieszkaniu tej osoby, u której jest płatny; żądanie zapłaty skierować jednak należy do samego przekazanego O. T. L. XXV. 107, O. T. N. XIV. 148 (błędnie zd. n. Cz. 376, według którego protest ma być skierowany przeciw temu niewłaściwemu domicyliatowi).

[2]) Protest skierowany wprawdzie przeciw domicyliatowi, lecz założony w innem miejscu, nie w miejscu płatności, jest bez znaczenia Cz. 238.

[3]) Wyjątkowy ten przepis odnosi się tylko do weksli domicylowanych, w których jest wymieniony domicyliat; jeżeli domicyliata nie ma, nie potrzeba założenia protestu do zachowania praw z weksla przeciw przyjemcy P. 7, K. 192, Cz. 299, 458, O.

O. T. L. XX. 414, O. T. N. XXVIII. 102; nie potrzeba więc przeciw przyjemcy założenia protestu przy wekslu płatnym »u właściciela« bo przez to nie oznaczono domicyliata P. 443. Również nie potrzeba w stosunku do przyjemcy założenia protestu, skoro weksel nie jest domicylowany, choćby nawet wymieniona była osoba, która ma uiścić zapłatę zamiast przekazanego O. T. L. XVII. 53. Por. także wyżej uw. 1. oraz art. 24 i objaśn. do tytułu XII. tego rozdziału (art. 75, 76).

Jeżeli weksel jest umiejscowiony a domicyliat wymieniony, założenie protestu jest konieczne celem zachowania praw do przyjemcy. Nie zwalnia od tej konieczności ani upadłość przyjemcy P. 48 (błędnie K. 87), ani upadłość domicyliata P. 252; co do przypadku, kiedy weksel zaginął, zob. art. 73. Zaniechanie protestu zwalnia przyjemcę bezwarunkowo od odpowiedzialności, chyba, że sam domicyliat był wierzycielem (uw. 1); zobowiązanie raz zgasłe nie wraca do życia przez umówienie się z przyjemcą o prolongatę P. 206; razem z odpowiedzialnością przyjemcy gaśnie także zobowiązanie awalisty O. T. L. V. 381. Jeżeli jednak przyjemca przed upływem terminu do protestu porozumie się z posiadaczem weksla i przyrzeknie mu, że sam weksel w innem miejscu zapłaci, w przyrzeczeniu takiem leży zwolnienie od protestu, i przyjemca odpowiada bezwarunkowo, choćby posiadacz wykreślił domicyl dopiero po upływie terminu do protestu K. 51.

Warunkiem odpowiedzialności przyjemcy jest jednak i w tym razie tylko założenie protestu; jeżeli dokument protestu zaginął, może wierzyciel fakt założenia protestu udowodnić w inny sposób Cz. 556.

Przyjemca pozostaje dłużnikiem głównym także w przypadku art. 43; nie staje się zwrotnie zobowiązanym O. T. N. XXVIII. 102. Dlatego też nie potrzeba go zawiadamiać o proteście po myśli art. 45: O. T. N. XIV. 329. Co do rozmiaru jego odpowiedzialności zob. art. 40, 50 i 81.

Stosunek między przyjemcą a domicyliatem należy do prawa cywilnego: art. 24 uw. 2 i. f.

Art. **44.** Do zachowania prawa wekslowego przeciw przyjemcy nie potrzeba ani przedstawienia w dniu

płatności, ani założenia protestu[1]), z wyjątkiem przypadku wymienionego w art. 43.

[1]) Jeżeli nadszedł czas płatności, można weksel zaskarżyć przeciw przyjemcy bez poprzedniego przedstawienia do zapłaty; zob. w tym względzie art 40. Protest nie jest potrzebny w stosunku do przyjemcy także przy wekslu płatnym za okazaniem, lub w pewien czas po okazaniu; zob. art. 31, 19, 20.

Art. 45. O tem, że zapłata nie nastąpiła, obowiązany jest dzierżyciel[1]) weksla zaprotestowanego[2]) z powodu niezapłaty zawiadomić pisemnie[3]) swego bezpośredniego poprzednika[4]) w ciągu dwóch dni po dniu założenia protestu. Wystarczy w tym celu oddać w ciągu tych dwóch dni pismo zawiadamiające na pocztę[5]).

Każdy zawiadomiony poprzednik musi w ten sam sposób zawiadomić swego najbliższego poprzednika w przeciągu takiego samego terminu, który się liczy od dnia otrzymania zawiadomienia.

Dzierżyciel lub indosataryusz, który zaniedbał zawiadomienia lub wystosował je nie do bezpośredniego poprzednika[6]), obowiązany jest wskutek tego do wynagrodzenia wszystkim poprzednikom lub tym, których pominął, szkody, jakąby ponieśli przez zaniechanie zawiadomienia. Nadto traci on wobec tych osób roszczenie do odsetek[7]) i kosztów[8]) tak, że żądać może samej tylko sumy wekslowej.

[1]) Indosataryusz per procura jest i uprawniony i zobowiązany do zawiadomienia.

[2]) Weksel musi być protestowany z powodu nie uzyskania zapłaty: zawiadomienie przed założeniem protestu nie wystarczy Cz. 325, taksamo zawiadomienie o proteście z powodu odmowy przyjęcia P. 152.

[3]) Zawiadomienie to, zwane notyfikacyą, musi nastąpić na piśmie, i to nawet w tym razie, gdy poprzednik jest skądinąd

zupełnie pewnie poinformowany, gdy n. p. u niego jako u domicyliata (lub wystawcy weksla przekazowo-osobistego) założono protest Cz. 18, 409. Ustne zawiadomienie nie wystarczy Cz. 368 (przeciwnie Cz. 408)

[4]) Do poprzedników należy wystawca i każdy poprzedni indosant; nawet przyjemca, o ile jest także indosantem O. T. L. XIV. 429. Przyjemca jako taki nie jest poprzednikiem, i nie potrzeba go zawiadamiać nawet wtedy, gdy na wekslu wymieniony jest domicyliat: zob. art. 43 uw. 3. Okoliczność, że bezpośredni poprzednik popadł w konkurs, nie zwalnia od obowiązku notyfikacyi, którą skierować należy do zarządcy masy konkursowej P. 137.

Nie potrzeba zawiadamiać poprzedników nie odpowiadających zwrotnie, a w myśl art. 47 także i tych, którzy przy indosie miejsca zamieszkania nie podali. Ta ostatnia okoliczność zmniejsza znacznie praktyczną doniosłość notyfikacyi.

Przez zawiadomienie bezpośredniego poprzednika, który ma prawo do tego, spełnia posiadacz weksla wszystko, co do niego należy, i ma pełny regres przeciw wszystkim poprzednikom, nawet przeciw tym, którzy wogóle nie zostali zawiadomieni, choć mieli do tego prawo O. T. L. II. 125. Indosataryusz per procura zawiadomić ma bezpośredniego poprzednika swego indosanta.

[5]) Nie potrzeba więc, by pismo zawiadamiające w terminie dwóch dni doszło do adresata, lecz tylko, by w tym czasie na pocztę zostało oddane i by wogóle do adresata doszło. Zobowiązany do notyfikacyi musi te obie okoliczności: że zachował termin przepisany i że adresat rzeczywiście zawiadomienie otrzymał, należycie udowodnić O. T. L. II. 125, XVI. 362. Art. 46 daje mu jednak w tym względzie daleko idące ułatwienie.

[6]) Braku tego nie uwzględnia się z urzędu; rzeczą jest pozwanego wytknąć go w zarzutach Cz. 467; według P. 373 termin trzechdniowy nie wiąże w tym razie (?).

[7]) Aż do dnia doręczenia skargi wekslowej; od tego dnia obowiązany jest do płacenia odsetek P. 146, K. 132. Zwolnienie od odsetek aż po tę chwilę jest skutkiem wyraźnego przepisu ustawy; nie można stąd jednak wnosić, by posiadacz weksla obo-

wiązany był przedstawić go do zapłaty zwrotnie zobowiązanemu; por. art. 40 uw. 1 i. f.

[8]) Do kosztów tych należy także prowizya Cz. 18, O. T. N. XIV. 107. Natomiast nie odnosi się art. 45 do kosztów sporu, co do których rozstrzygają jedynie reguły prawa procesowego, a które nie należą się w żadnym razie na podstawie prawa wekslowego, podczas gdy art. 45 tylko koszta wynikające z prawa wekslowego ma na myśli Cz. 18, 325, 368, 428, O. z 24 marca 1898 L. 4029 JBl. 1898 s. 261, O. z 1 grudnia 1898 L. 16258 Cb. 1899 s. 238 (przeciwnie P. 142, 373, K. 148, Cz. 292, 317, O. z 30 stycznia 1894 L. 1204 Gz. 1894 s. 202). Jeżeli tedy pozwany nie dał powodu do skargi, a po doręczeniu skargi pretensyą bezzwłocznie uzna (§ 45 p. c.), powód ponosi koszta sporu O. z 24 marca 1898 L. 4029 JBl. 1898 s. 261 (że kwestya zwłoki dłużnika nie odgrywa tu roli, zob. art. 40 uw. 1 i. f.).

Art. **46.** Jeżeli idzie o dowód, że poprzednika w właściwym czasie pisemnie zawiadomiono, wystarczy w tym celu udowodnić poświadczeniem pocztowem [1]), że w tym dniu wysłany został list od strony interesowanej do adresata, a rzeczą przeciwnika jest wykazać, że list, który otrzymał, miał inną treść [2]).

Zapomocą poświadczenia pocztowego można również udowodnić dzień, w którym się pisemne zawiadomienie otrzymało.

[1]) Rozp. min. handl. z 25 sierpnia 1850 L. 337 D. u. p. poleca w myśl art. 45 i 46 ust. w. wszystkim pocztowym władzom i urzędom, by przy nadawaniu listów poleconych w sprawach protestu wekslowego, które to listy należy na adresie oznaczyć jako takie, wypisywały zarówno na dowodzie nadania (Aufgabsrecepisse) jak i na dowodzie zwrotnym (Retourrecepisse), o ile tego dowodu zażądano, całkowitą firmę lub też imię i nazwisko adresata stosownie do tego, jak brzmi adres listu, a na odwrotnej stronie dowodu oddania całkowitą firmę lub też imię i nazwisko nadającego. Nadawcę takiego listu wezwać jednak należy, by po myśli § 15 ordyn. dla poczty listo-

wej podał całe swoje nazwisko (lub firmę) na tej stronie listu poleconego, gdzie się umieszcza pieczęcie. Idzie o to, że na tych dowodach umieszcza się zazwyczaj tylko skrócenie adresu.

[2]) Artykuł ten przerzuca tedy ciężar dowodu (art. 45 uw. 5); przy listach nie poleconych jednak reguła odzyskuje moc.

Art. **47.** Jeżeli indosant pozbył weksel nie dodając oznaczenia miejscowości [1]), zawiadomić należy jego poprzednika [2]) o tem, że zapłata nie nastąpiła.

[1]) Jeżeli przy indosie nie podano miejsca, nie ma obowiązku zawiadamiania tego indosanta, choćby jego miejsce zamieszkania skąd inąd wierzycielowi było wiadome Cz. 409, O. T. L. XVIII. 139 (inaczej P. 382). Choć żyrant jest zarazem wystawcą nie potrzeba go zawiadamiać, skoro nie podał adresu; miejsce bowiem wystawienia weksla nie jest jeszcze jako takie miejscem zamieszkania wystawcy O. z 2 maja 1893 L. 5035 Cb 1893 nr. 414 Gz. 1893 s. 303. O. T. L. III. 7, XVIII. 138 (inaczej — zd. n. błędnie — Cz. 18, 92, 317, 439).

Notyfikacyą wystosować trzeba do miejsca podanego przy indosie, choćby się wiedziało, że indosant tam już nie mieszka.

[2]) Zawiadomienie tego poprzednika daje wierzycielowi pełny regres do wszystkich poprzedników.

Art. **48.** Każdy dłużnik wekslowy [1]) ma prawo żądać od dzierżyciela wydania weksla pokwitowanego [2]) i protestu założonego z powodu niezapłaty za zapłatą sumy wekslowej z odsetkami [3]) i kosztami [4]).

[1]) Jeżeli osoba nie zobowiązana z weksla płaci dług wekslowy za porozumieniem z dłużnikiem, żądać może tylko wydania pokwitowanego weksla i protestu, nie jednak cesyi K. 117, O. T. N. VIII. 46, ani indosu.

[2]) Por. objaśn. do art. 39. który zajmuje się tą kwestyą w stosunku do przyjemcy.

Od obowiązku tego nie uwalnia wierzyciela złożenie weksla do depozytu sądowego. choćby nawet trzecia osoba rościła sobie do weksla pretensyą O. z 30 czerwca 1892 L. 7078 JBl. 1892 nr. 47.

Prawa tego nie można dochodzić w drodze procesu wekslowego Cz. 507.

[3]) Zob. art. 50 i 51. Jeżeli wierzyciel domagał się zapłaty odsetek umownych i z żądaniem tem został w sporze oddalony, nie może odmawiać wydania weksla z powodu, iż mu odsetek ustawowych nie zapłacono P. 442.

[4]) Do kosztów tych należy i prowizya O. T. N XIV. Nr. 25 s. 107, nie jednak koszta sporu prowadzonego przeciw innemu dłużnikowi wekslowemu, które należą się na podstawie prawa procesowego, nie na podstawie prawa wekslowego; por. co do tego art. 50 i 51.

Art. **49.** Dzierżyciel weksla zaprotestowanego z powodu niezapłaty może wytoczyć skargę wekslową przeciw wszystkim zobowiązanym z weksla [1]) lub tylko przeciw niektórym z nich albo tylko przeciw jednemu [2]), a nie traci przez to roszczenia do tych zobowiązanych, których nie pociągnął do odpowiedzialności.

Nie wiąże go porządek, w jakim indosy po sobie następują [3]).

[1]) Wszyscy zobowiązani z weksla są dłużnikami solidarnymi i dlatego, o ile jedną skargą byli zapozwani, odpowiadają solidarnie także za koszta sporu P. 185, O. T. L. III. 81. O. T. N. XXXIII. 88; dalsze konsekwencye tej solidarności zob. przy art. 81. Co do kosztów w przypadku kilku sporów prowadzonych odrębnie por. art. 48 uw. 4. 50 i 51.

Co do konkursu kilku dłużników zob. art. 81.

[2]) Wierzyciel może zrzec się prawa zastawu ustanowionego przez jednego dłużnika bez względu na spółdłużników, bo może każdego dłużnika z osobna zwolnić od odpowiedzialności K. 83.

[3]) Jestto t. zw. regres wyrywkowy (na wyrywki, springender Regress).

Art. **50.** Zwrotne roszczenie [1]) dzierżyciela, który zaprotestował weksel z powodu niezapłaty [2]), ogranicza się do [3]):

1) niezapłaconej sumy wekslowej wraz z odsetkami po sześć od sta rocznie począwszy od dnia zapadłości [4]),

2) kosztów protestu i innych wydatków [5]),

3) prowizyi $1/_3$ od sta [6]).

Jeżeli zwrotnie zobowiązany mieszka w innem miejscu, nie w miejscu płatności, wówczas kwoty wymienione musi się zapłacić według tego kursu, jaki ma weksel płatny za okazaniem, ciągniony z miejsca płatności na miejsce zamieszkania zwrotnie zobowiązanego [7]).

Jeżeli zwrotnie zobowiązany tego zażąda, wykazać należy kurs zapomocą cedułý kursowej (Courszettel) wystawionej pod powagą publiczną, lub zapomocą poświadczenia zaprzysiężonego stręczyciela, lub wreszcie, gdyby jednego ani drugiego nie było, przez poświadczenie dwóch kupców.

[1]) Artykuł ten normuje tylko odpowiedzialność zwrotnie zobowiązanych; nie dotyka zaś zupełnie odpowiedzialności przyjemcy. Tej ostatniej kwestyi dotknięto już częściowo przy art. 40, a dla ułatwienia przeglądu uwzględniamy ją i na tem miejscu, ograniczając się jednak do przypadku, gdzie zwrotnie zobowiązanych nie ma i z weksla odpowiada sam tylko przyjemca. Odpowiedzialność przyjemcy w razie, gdy obok niego istnieją zwrotnie zobowiązani, przedstawioną będzie przy art. 81.

[2]) Artykuł ten nie odnosi się do wierzyciela, który pociąga do odpowiedzialności zwrotnie zobowiązanych (czy przyjemcę) przed założeniem protestu, bo to nie jest zwrotne poszukiwanie; w szczególności nie ma taki wierzyciel prawa do prowizyi Cz. 529. Także adresat w potrzebie nie jest zwrotnie zobowiązanym i nie odpowiada za prowizyą, choćby weksel był przyjął przez wyręczenie K. 208.

[3]) Obowiązek do ponoszenia kosztów sporu nie wypływa z prawa wekslowego, lecz może być tylko wynikiem prawa procesowego; zob. art. 45 uw. 8.

[4]) Odsetki te nie są odsetkami zwłoki O. T. L. VI. 155 i należą się od dnia zapadłości, choćby notyfikacya później na-

stąpiła, względnie, choćby zwrotnie zobowiązany nie był zawiadomionym wskutek braku adresu (art. 47); że przedstawienia weksla zwrotnie zobowiązanemu nie potrzeba, zob. przy art. 40. Za sam dzień zapadłości odsetki się nie należą K. 143.

Przyjemca odpowiada za odsetki dopiero od chwili zwłoki, skoro nie ma zobowiązanych zwrotnie; zob. co do tego art. 40 i 81. Wysokości odsetek ustawa w tym kierunku nie oznacza; judykatura liczy sześć od sta O. T. L. I. 251.

Jeżeli na wekslu wymieniony jest domicyliat, przyjemca odpowiada za odsetki od chwili, kiedy weksel domicyliatowi przedstawiono do zapłaty, nie od dnia zapadłości, bo i w tym razie jest on dłużnikiem głównym, nie zwrotnie zobowiązanym, choć od chwili bezskutecznego przedstawienia domicyliatowi jest w zwłoce.

W razie zapłacenia odsetek wyższych nad 6% na skutek ustnej umowy należy nadwyżkę strącić z kapitału sumy wekslowej Cz. 166 (?), a przy ugodzie zawartej odnośnie do zobowiązania wekslowego stypulacya odsetek wyższych nad 6% nie jest ważna Cz. 268 (?). Por. art. 7 uw. 2 i art. 48 uw. 3.

*) Tu należą n. p. porto od listu z zawiadomieniem i inne wydatki w gotówce poniesione, nie jednak koszta sporu prowadzonego przeciw innemu zobowiązanemu z weksla, bo koszta te nie wynikły z weksla, lecz z prowadzenia sporu, a skoro wierzyciel zaskarża inne osoby odrębnie, działa na własne niebezpieczeństwo K. 209, Cz. 125, 148, O. T. L. XXIV. 93. Natomiast należy tu prowizya zapłacona przyjemcy przez wyręczenie w przypadku art. 65; zob. tenże art. uw. 2.

Przyjemca, który nie ma obok siebie zwrotnie zobowiązanych (art. 81), odpowiada i tak za koszta protestu (arg. art. 42 ust. 2), bo choć protestu nie potrzeba do zachowania przeciw niemu praw wekslowych (art. 44), to przecież wierzyciel ma prawo stwierdzić chwilę, od której przyjemca jest w zwłoce (odmiennie O. T. L. V. 104, które uważa protest w takim razie za zupełnie zbyteczny). Tem bardziej odpowiada przyjemca za koszta protestu u domicyliata nawet, gdyby wierzyciel sam był domicyliatem; zob. art. 43. Za koszta notyfikacyi przyjemca i w tym razie nie odpowiada (art. 43 uw. 3): O. z 11 marca 1891 L. 2880 Not. Ztg.

1891 nr. 17. Co do odpowiedzialności przyjemcy za koszta sporu por. art. 40.

[6]) Zob. wyżej uw. 2.

W stosunku do przyjemcy wystawca, który sam weksel zaprotestował, nie ma prawa do prowizyi Cz. 582 Links 5182; por. P. 271 przy art. 98; jeżeli protestujący miał także zwrotnie zobowiązanych, zob. art. 81. Przyjemca jako taki nie odpowiada za prowizyą także w razie, gdy na wekslu był wymieniony domicyliat, przeciw któremu protest założono O. z 11 marca 1891 L. 2880 Not. Ztg. 1891 nr. 17.

[7]) Idzie o to, by wierzyciel dostał w rezultacie to wszystko. co mu się należy, na miejscu płatności O. T. L. XXIV. 5, i w tym celu finguje ustawa weksel zwrotny.

Art. 51. Indosant, który weksel wykupił lub otrzymał jako rymessę [1]), żądać może od poprzedniego indosanta lub od wystawcy [2]):

1) sumy zapłaconej przez siebie lub pokrytej rymessą z odsetkami po sześć od sta rocznie od dnia zapłaty [3]),

2) kosztów, które sam poniósł [4]),

3) prowizyi $^1/_3$ od sta [5]).

Jeżeli zwrotnie zobowiązany mieszka w innem miejscu niż zwrotnie poszukujący, wówczas kwoty wymienione [6]) musi się zapłacić według tego kursu, jaki ma weksel płatny za okazaniem, ciągniony z miejsca zamieszkania zwrotnie poszukującego na miejsce zamieszkania zwrotnie zobowiązanego.

Jeżeli w miejscu zamieszkania zwrotnie poszukującego kurs na miejsce zamieszkania zwrotnie zobowiązanego nie jest znany, bierze się kurs według tego miejsca, które jest najbliższe miejsca zamieszkania zwrotnie zobowiązanego.

Co do poświadczenia kursu stosuje się przepis art. 50.

[1]) Art. ten normuje prawa indosanta, który wykupił weksel przy regresie jako zwrotnie zobowiązany lub też jako zwrotnie zobowiązany przyjął go w zapłacie (Remboursregress). Wspomniano już przy art. 36, że taki wykupujący jest właścicielem weksla i wierzycielem z weksla mimo, iż mu brak formalnej legitymacyi. On może wprawdzie przywrócić tę formalną legitymacyą na swą korzyść; choć tego jednak nie uczynił, praw nie traci, a owszem z chwilą, kiedy posiada weksel z swoim indosem i z protestem założonym z powodu niezapłaty, przemawia za nim domniemanie, że weksel ten dostał się do niego w drodze regresu tak, że potrzeba dalszego dowodu na fakt wykupienia odpada Cz. 279, 546, O. z 26 października 1893 L. 10858 Cb. 1894 nr. 382, O. T. L. III. 124, XII. 105. Indosant in bianco może zatem dochodzić zwrotnie praw z weksla, choć jego indos był ostatni, a kto inny założył protest Links 3322.

Reguły te stosują się jednak tylko do tego, kto wykupił weksel jako zwrotnie zobowiązany. Jeżeli weksel wykupiła osoba nie odpowiadająca zwrotnie (n. p. indosant bez obligo), przepis art. 51 do niej się nie stosuje O. T. L. I 225, w szczególności nie ma ona prawa do odsetek od chwili wykupna, ani do prowizyi, choć zresztą może być właścicielką weksla i wierzycielką z weksla.

Wykupić weksel należy w całości: indosant, który zapłacił tylko część sumy wekslowej za pokwitowaniem na odpisie weksla, nie może żądać od przyjemcy zwrotu zapłaconej kwoty P. 199. Zgłoszenie do konkursu nie stoi na równi z zapłatą, i dlatego masa konkursowa nie może wskutek zgłoszenia żądać od poprzednika zapłaty ani zabezpieczenia P. 163; masa konkursowa zwrotnie zobowiązanego może jednak w tym razie zgłosić swą pretensyę zwrotną do masy upadłości przyjemcy, choćby zwrotnie poszukujący także zgłosił już swą pretensyą do tej ostatniej masy P. 149 (?).

Do wystawcy, który weksel wykupił jako zwrotnie zobowiązany, art. 51 się nie stosuje, bo prawo jego do przyjemcy nie jest prawem regresu. Że wystawca w tym razie ma prawo skargi

przeciw przyjemcy, i to bez względu na legitymacyą formalną, zob. art. 36.

Zwrotnie zobowiązany, który wykupił weksel, nie nabywa nowego prawa, lecz odzyskuje swe dawne prawo z weksla O. T. L. XXIV. I; dlatego zarzut wystawcy, że zapłacil sumę regresową następcy powoda, jest bez znaczenia K. 138 (błędnie P. 158).

[2]) Poprzednicy odpowiadają także w tym razie, gdy podpisali weksel — podobnie jak zwrotnie poszukujący — tylko w zamiarze poręczenia za dług przyjemcy; o ile między takimi ręczycielami nie było specyalnej umowy, stosunek ich między sobą układa się według weksla Cz. 573, O. z 22 listopada 1893 L. 13602 Cb. 1895 nr. 139.

Okoliczność, że weksel był już zaskarżony przeciw zwrotnie zobowiązanemu lub przyjemcy, nie odbiera temu, kto weksel wykupił, prawa regresu do poprzedników już raz zaskarżonych oraz do przyjemcy. Obowiązują tu podobne zasady, jak w przypadku, gdy wykupujący dał na siebie weksel żyrować (art. 10 uw. 1 ust. 4); jeżeli ten, kto wykupił weksel, był już poprzednio razem z swymi poprzednikami i przyjemcą zapozwany, musi przeciw nim z nową wystąpić skargą; jeżeli sam nie był zapozwany, może wstąpić w wszczęty już spór Cz. 217, 474, 546, może jednak niewątpliwie wnieść także osobną skargę (jego prowizya), do czego nie ma prawa zwykły indosataryusz. Bliższe wyjaśnienie zob. przy art. 81 i 82.

Art. 51 nie wspomina o odpowiedzialności przyjemcy; por. w tym względzie uwagi do art. 50, a zwłaszcza art. 81.

[3]) Odsetki liczy się od całej sumy regresowej, którą poszukujący obecnie zwrotnie zapłacić musiał; może on jednak bez dowodu, kiedy weksel wykupił, żądać 6% od dnia zapadłości, bo tę należytość musiał zapłacić O. T. L. XIV. 327.

[4]) Koszta procesu, który wykupujący przegrał, tu nie należą; zob. art. 50 uw. 5.

[5]) Od całej sumy, którą sam zapłacił. Jeżeli weksel z zakładu głównego był żyrowany na zakład filialny w innem miejscu, i zakład filialny go wykupił, zakład główny ma prawo tylko do jednorazowej prowizyi, bo z zakładem filialnym uważa się za jedno K. 17. Prawo do prowizyi zaczyna się dopiero od tego, kto założył

protest; jeżeli się żąda kilkakrotnej prowizyi, wystarczy przedłożyć ostatni pokwitowany rachunek zwrotny Cz. 529.

[6]) Tylko co do tych pozycyi, które nie wynikają na podstawie ustawy z weksla i protestu, potrzeba osobnego dowodu (pokwitowanego rachunku zwrotnego): tak n. p. co do odsetek od całej sumy regresowej, co do kosztów poprzedników, co do kilkakrotnej prowizyi O. T. L. XIV. 327, XVI. 361.

Art. **52.** Przepisy art. 50 i 51 l. 1 i 3 nie wykluczają przy regresie na miejsce zagraniczne policzenia wyższych kwot w tem obcem miejscu dopuszczalnych.

Art. **53.** Zwrotnie poszukujący trasować może na zwrotnie zobowiązanego weksel zwrotny[1]), opiewający na kwotę, jaką ma do żądania.

Pretensya jego zwiększa się w tym razie o wysokość stręcznego za spieniężenie weksla zwrotnego oraz o należytości stemplowe.

Weksel zwrotny musi być płatny za okazaniem i musi być wystawiony bezpośrednio (a drittura)[2]).

[1]) Rück =, Retour-wechsel, retraite, rechange, ritratta, ricambio, cambiale di ritorno, di ricorso. Oznaczenia, że to jest »weksel zwrotny«, nie potrzeba; z reguły jednak dołącza się do niego pierwotny weksel, protest i rachunek zwrotny, gdyż przekazany bez wydania sobie tych dokumentów niewątpliwie nie zapłaci (art. 54).

[2]) Weksel taki nie może być domicylowany, lecz musi być wystawiony wprost na miejsce zamieszkania zwrotnie zobowiązanego.

Art. **54.** Zwrotnie zobowiązany[1]) ma obowiązek uiścić zapłatę tylko za wręczeniem sobie weksla[2]), protestu[3]) i pokwitowanego rachunku zwrotnego[4]).

[1]) Co do przyjemcy por. art. 39. Że protestu wydawać mu nie potrzeba, że owszem fakt założenia protestu można wykazać innymi środkami dowodowymi nawet w razie, gdy na wekslu jest wymieniony domicyliat, zob. wyżej art 41 uw. 2 i art. 43 uw. 3,

[2]) Weksel ten ma być wydany w stanie nienaruszonym (zob. art. 7 uw. 1 ust. 4), t. zn. z wszystkimi podpisami poprzedzającymi chwilę, kiedy zwrotnie zobowiązany puścił go w obieg, a jeżeli później nastąpiło przyjęcie, także z nienaruszonym akceptem O. T. L. XI. 220. Nie wystarczy zaofiarowanie weksla, jeżeli zobowiązanie przyjemcy zgasło już przez przedawnienie O. T. N. IX. 22.

[3]) Protest zagubiony zastąpić może drugie wygotowanie O. T. L. XXIII. 410; por. art. 90.

[4]) Rachunek zwrotny (Retourrechnung, compte de retour, account of exchange) zawiera szczegółowe wyliczenie należytości zapłaconych zwrotnie poszukującemu. Rachunki zwrotne poprzedników zwrotnie poszukującego nie muszą być wydane, zazwyczaj jednak wręcza się je celem ułatwienia dowodu w ewentualnym sporze.

Art. **55.** Indosant, który zaspokoił jednego z swych poprzedników, wykreślić może swój indos i indosy swych następców [1]).

[1]) Idzie tu tylko o legitymacyą; zob. art. 36 uw. 1.

IX. Wyręczenie.

I. Przyjęcie przez wyręczenie.

Art. **56.** Jeżeli na wekslu zaprotestowanym z powodu nieprzyjęcia znajduje się adres w potrzebie [1]) opiewający na miejsce płatności [2]), wówczas nie można żądać zabezpieczenia, dopóki się nie zażąda przyjęcia od adresata w potrzebie [3]).

Jeżeli jest kilka adresów w potrzebie, pierwszeństwo należy się temu adresatowi, którego zapłata uwalnia największą ilość zobowiązanych [4]).

[1]) Adres w potrzebie czyli na przypadek (Nothadresse — un besoin, le recommandataire — indicato al bisogno — reference in case of need) jest to dodatek na wekslu, wskazujący osobę, do której udać się należy przed wykonaniem regresu, gdyby przekazany odmówił przyjęcia lub zapłaty. Wskazanie takiej osoby ma

na celu uwolnić tego zwrotnie zobowiązanego, który ją wskazał, od ponoszenia kosztów związanych z regresem lub przynajmniej zredukować te koszta, i uchronić go następnie przed niekorzystnymi skutkami, jakie w opinii świata handlowego odmowa przyjęcia lub zapłaty weksla pociąga za sobą dla wszystkich na tym wekslu podpisanych. W stosunku do adresata zawiera taki adres polecenie przyjęcia, względnie zapłaty.

Adres taki ma być umieszczony na wekslu lub odpisie weksla (art. 62). Z celu jego wynika, iż może on pochodzić tylko od zwrotnie zobowiązanego; dlatego przyjęcie przez wyręczenie jest nieważne, skoro weksel już był upadły O. T. L. XXIV. 126. Osoba, od której adres pochodzi, może być z weksla widoczna, jeżeli n. p. swój podpis pod adresem położy; nie uwidocznienie tego nie pociąga jednak za sobą nieważności adresu, lecz ma ten tylko skutek, iż się adres uważa za pochodzący od wystawcy.

Czy przyjemca weksla domicylowanego, na którym jest wymieniony domicyliat, może wskazać z skutkiem prawnym adresata w potrzebie, jest rzeczą sporną. Przyjemca taki w innych kierunkach (n. p. co do notyfikacyi, prowizyi i t. d.) nie stoi na równi z zwrotnie zobowiązanymi; konsekwencya każe jego adresowi w potrzebie odmówić znaczenia.

Adresatem może być każdy, kto może być przekazanym (art. 4 uw. 21), i choćby osoba w adresie wymieniona zupełnie nie istniała, adres wywołuje przecież skutki prawne, jeżeli tylko adresat według brzmienia weksla może mieć zdolność wekslową, W szczególności można weksel zaadresować w potrzebie do zwrotnie zobowiązanych (tak n. p. wystawca do siebie samego: im Falle bei mir selbst O. T. L. XX. 164), a nawet do przekazanego, który wtedy odbiera na jednym wekslu podwójne polecenie, raz od wystawcy, drugi raz od indosanta i może, jeżeli zechce, tylko to drugie przyjąć n. p. akceptować weksel w wyręczeniu i na rachunek indosanta P. 28. Również posiadacz weksla może być adresatem w potrzebie i przyjemcą przez wyręczenie O. T. L. X. 286.

Wyrażenie: »do A w X płatny u B w X« oznacza lokal zapłaty i osobę, która ma uiścić zapłatę (Zahlstelle), nie stanowi jednak adresu w potrzebie K. 68.

²) Adres opiewający na inne miejsce nie ma znaczenia dla

prawa wekslowego. Jeżeli przy adresie brak zupełnie oznaczenia miejsca, uważa się go za opiewający na miejsce płatności O. T. L. XI. 301.

[3]) Gdyby tego zaniechał, lub nie założył protestu z powodu nieprzyjęcia traci prawa do tego zwrotnie zobowiązanego, od którego adres pochodzi, i do jego następców, zachowuje jednak regres do jego poprzedników. Ta reguła obowiązuje także przy regresie z powodu niepewnej płatności przyjemcy (art. 29).

Co do skutków przyjęcia przez adresata w potrzebie zob. art. 58 nast.

[4]) Posiadacz weksla może wprawdzie bez niekorzystnych dla siebie skutków przyjąć akcept od któregokolwiek z adresatów w potrzebie; każdy jednak adresat powinien odesłać posiadacza do tego adresata, którego zapłata zwolniłaby największą ilość dłużników (w pierwszym więc rzędzie do adresata wskazanego przez wystawcę i t. d.), bo, gdyby przyjął weksel, choć posiadacz nie żądał poprzednio przyjęcia od tego adresata, który ma pierwszeństwo, wyręczony nie miałby regresu do tych osób, które przez zapłatę pominiętego adresata stałyby się wolne (n. p. przeciw wystawcy i jego następcom, gdy pominięty adres w potrzebie pochodził od wystawcy i t. p.). Wynika stąd, że posiadacz weksla chcąc zachować regres przeciw wszystkim zwrotnie zobowiązanym musi udać się do wszystkich adresatów w potrzebie, że dalej musi przy tem rozpocząć od tego adresata, którego zapłata największą ilość zobowiązanych uwalnia, i w tym porządku postępować naprzód. Gdyby tego porządku nie zachował, a adresaci przedwcześnie zawezwani do przyjęcia oświadczyli, że nie przyjmują z tego tylko powodu, ponieważ na wekslu znajdują się inni adresaci bliżsi do przyjęcia, odmowa jest prawem wekslowem uzasadniona, i nawet protest nie ratuje regresu do tych osób, które wskazały owych przedwcześnie zawezwanych adresatów, oraz do ich następców (por. co do tego Lehmann s. 527).

Art. **57.** Dzierżyciel weksla nie ma obowiązku dopuścić przyjęcia przez wyręczenie z strony osoby, która na wekslu nie jest wymieniona jako adresat na przypadek [1]).

[1]) Odmowa przyjęcia takiej interwencyi nie pociąga za sobą żadnych niekorzystnych skutków dla posiadacza weksla; w razie jednak, gdy on się na tę interwencyą zgodzi, stanowisko przyjemcy przez wyręczenie jest wobec prawa wekslowego takie samo, jak gdyby był adresatem w potrzebie.

Interwenientem może być każdy, kto może być adresatem w potrzebie; w szczególności także przekazany może przyjąć weksel jako wyręczający indosanta P. 28.

Art. **58.** Przyjemca przez wyręczenie musi postarać się o to, by mu wydano za zwrotem kosztów protest z powodu nieprzyjęcia oraz by w dodatku do tego protestu umieszczono uwagę, że nastąpiło przyjęcie przez wyręczenie [1]).

O przyjęciu przez wyręczenie musi zawiadomić wyręczonego przesyłając mu równocześnie protest, a zawiadomienie to wraz z protestem oddać musi na pocztę w przeciągu dwóch dni po założeniu protestu.

Gdyby tego uczynić zaniedbał, odpowiada za szkodę wynikłą z zaniedbania.

[1]) Posiadacz weksla musi tedy założyć protest u przekazanego i dopiero z tym protestem, stwierdzającym, że zachodzi potrzeba, udać się może do adresata w potrzebie i zażądać od niego przyjęcia przez wyręczenie O. T. L XX. 113. Gdyby zażądał przyjęcia przez wyręczenie bez protestu z powodu nieprzyjęcia, uważa się, że pominął tego adresata, od którego bez protestu zażądał wyręczenia, i założenie odrębnego protestu u tego adresata nie ma znaczenia.

Koszta protestu zwrócić musi wyręczający wierzycielowi; gdyby tego nie chciał uczynić, uważa się, że odmówił przyjęcia.

Art. **59.** Jeżeli przyjemca przez wyręczenie nie nadmienił w swem przyjęciu [1]), na czyją rzecz przyjmuje, uważa się wystawcę za wyręczonego [2]).

[1]) Przyjęcie przez wyręczenie nastąpić ma na wekslu lub odpisie (art. 62); oświadczenie złożone poza wekslem (n. p. w pro-

teścic) nie jest przyjęciem przez wyręczenie P. 77. Forma jest obojętna, byleby treść nie ulegała wątpliwości (awal). Z strony adresata w potrzebie nie potrzeba wzmianki, że przyjmuje »przez wyręczenie«.

[2]) Przyjmuje się tedy, iż weksel jako taki (twórca weksla) jest wyręczony (zu Ehren des Wechsels, per onor di lettera).

Art. **60.** Skutkiem przyjęcia przyjemca przez wyręczenie odpowiada z weksla wszystkim następcom wyręczonego [1]). Zobowiązanie jego gaśnie, jeżeli mu weksel nie będzie przedstawiony do zapłaty najpóźniej w drugim dniu powszednim po dniu płatności [2]).

[1]) Nie zaś wyręczonemu i jego poprzednikom; choć jest przyjemcą, to przecież przyjął tylko przez wyręczenie, i odpowiada tym tylko osobom, ktorym i wyręczony odpowiada z weksla. Samemu wyręczonemu nie odpowiada (inaczej przyjemca wobec wystawcy), bo szło tylko o zwolnienie wyręczonego od zwrotnej odpowiedzialności, nie o zobowiązanie się bezwzględnie.

Z swego podpisu odpowiada przyjemca przez wyręczenie samodzielnie (art. 3) i nie może się bronić zarzutami, któreby przysługiwały wyręczonemu.

Co do rozmiaru odpowiedzialności zob. art. 63. Art 29 ma zastosowanie także przeciw przyjemcy przez wyręczenie.

[2]) Założenie protestu nie jest konieczne; wierzyciel musi jednak wykazać, że przedstawienie do zapłaty w właściwym czasie nastąpiło, bo to jest warunek jego prawa (inaczej w stosunku do przyjemcy zwyczajnego). Celem uzyskania nakazu trzeba przedłożyć dowód pisemny co do faktu przedstawienia; zob. proces wekslowy (V).

Kiedy przedawnia odpowiedzialność przyjemcy przez wyręczenie, zob. przy art. 77.

Art. **61.** Jeżeli adresat w potrzebie lub trzeci interwenient przyjmie weksel przez wyręczenie, dzierżyciel weksla i następcy wyręczonego nie mają w tym razie zupełnie prawa do zwrotnego poszukiwania zabezpieczenia [1]).

Zwrotnie poszukiwać zabezpieczenia mogą jednak wyręczony i jego poprzednicy [2]),

[1]) Wyjątek zachodzi w razie niepewnej płatności przyjemcy przez wyręczenie (art. 29). Zresztą może dzierżyciel weksla lub jego następca przedstawić weksel powtórnie do przyjęcia, a w razie odmowy ma regres do poprzedników wyręczonego (art. 27).

[2]) Wynika to już z art. 58, skoro protest z powodu nieprzyjęcia dostaje się w ręce wyręczonego (art. 26).

2. Zapłata przez wyręczenie.

Art. **62.** Jeżeli na wekslu nie zapłaconym przez przekazanego lub na odpisie weksla znajdują się adresy w potrzebie albo przyjęcie przez wyręczenie [1]), które opiewają na miejsce płatności, dzierżyciel weksla musi przedstawić go do zapłaty wszystkim adresatom w potrzebie oraz przyjemcy przez wyręczenie najpóźniej w drugim dniu powszednim po dniu płatności, a wynik tego przedstawienia musi być stwierdzony w proteście założonym z powodu nie uzyskania zapłaty lub w dodatku do tegoż [2]).

Gdyby tego nie uczynił, traci prawo zwrotnego poszukiwania przeciw temu, od kogo pochodzi adres, lub przeciw wyręczonemu i przeciw ich następcom [3]).

Jeżeli inny interwenient zaofiaruje dzierżycielowi weksla zapłatę przez wyręczenie, a dzierżyciel jej nie przyjmie, traci wówczas regres przeciw następcom wyręczonego [4]).

[1]) Oświadczenie adresata w potrzebie, że zapłaci weksel przez wyręczenie, umieszczone w proteście z powodu niezapłaty, nie stwarza zobowiązania z weksla P. 77.

[2]) Płacący przez wyręczenie ma otrzymać protest założony u przekazanego z powodu niezapłaty (art. 63). Wynika stąd, że najpierw udać się należy do przekazanego, a potem z protestem

do adresata w potrzebie lub przyjemcy przez wyręczenie, i dopiero, gdy adresat lub przyjemca przez wyręczenie w tych warunkach odmówi zapłaty, można założyć odrębny protest (t. zw. kontraprotest) lub uczynić odpowiedni dodatek w pierwotnym proteście (art. 89): O. T. L. XX. 116. Jeżeli zapłata przez wyręczenie nastąpi, dodaje się odpowiednią wzmiankę w proteście założonym u przekazanego (art. 88 l. 5) i protest z tym dodatkiem wręcza się wyręczającemu.

[3]) Przedstawienie do zapłaty adresatom w potrzebie i przyjemcy przez wyręczenie oraz założenie protestu potrzebne jest tylko ze względu na regres. W stosunku do przekazanego, który weksel przyjął, kroki te są zbyteczne nawet w tym razie, gdy na wekslu wymieniony był domicyliat O. T. L. XI. 305; w stosunku do przyjemcy przez wyręczenie należy wprawdzie weksel przedstawić mu do zapłaty (art. 60), lecz protestu (kontraprotestu) zakładać nie potrzeba.

[4]) Zapłatę przez wyręczenie ofiarować może każdy, kto może być adresatem w potrzebie; indosant, który jest zarazem domicyliatem, także na rzecz jednego z swych następców O. z 26 października 1893 L. 10-58 Cb. 1894 nr. 382; przekazany na rzecz indosanta P. 28 i t. d. Koniecznem jest jednak, by w zaofiarowaniu wyrażonem zostało, że się chce wyręczyć i kogo się chce wyręczyć, bo inaczej odmowa przyjęcia nie ma skutków wobec prawa wekslowego, skoro zaofiarowana nie była zapłata przez wyręczenie. Nadto wyręczonym t. zn. tym, za kogo się ofiaruje zapłatę, musi być zwrotnie zobowiązany, bo z celu instytucyi wynika, iż tylko taką osobę wyręczyć można (zob. art. 56 uw. 1); tak n. p. zapłata w wyręczeniu następcy obecnego wierzyciela, t. zn. indosanta, który już wyszedł z odpowiedzialności, nie ma znaczenia zapłaty przez wyręczenie O. z 21 lipca 1876 L. 2599 JBl. 1876 s. 375 Zb. c. 6209.

Posiadacz przez odrzucenie zaofiarowanej sobie przez trzeciego zapłaty przez wyręczenie nie traci prawa regresu do tego, za kogo zapłatę ofiarowano.

Art. **63.** Płacącemu przez wyręczenie musi być wydany weksel[1]) i protest założony z powodu niezapłaty za zwrotem kosztów[2]).

Płacący przez wyręczenie[3]) wstępuje przez zapłatę w prawa dzierżyciela (art. 50 i 52) przeciw wyręczonemu, jego poprzednikom i przyjemcy[4]).

[1]) Zob. art. 54 uw. 2.

[2]) Płacący przez wyręczenie adresat w potrzebie nie ma obowiązku do zaofiarowania prowizyi 1/3 od sta; posiadacz, który nie przyjmie zaofiarowania z tego powodu, choć ono pokrywa sumę wekslową i koszta protestu, traci regres przeciw temu, od kogo adres pochodzi, i przeciw jego następcom K. 208, a założony przez niego (kontra-) protest jest bezskuteczny. Adresat w potrzebie stoi w tym kierunku na równi z przekazanym P. 82.

Firma, której filia płaci weksel wyręczając zakład główny, nie ma prawa do podwójnej prowizyi K. 17.

[3]) Zapłata musi mieć charakterystyczne cechy zapłaty przez wyręczenie, t. zn. w proteście musi być uczyniona odpowiednia wzmianka, chyba że płaci adresat w potrzebie lub przyjemca przez wyręczenie, w którym to razie już samo oznaczenie płacącego stanowi dostateczną charakterystykę. Jeżeli jednak n. p. domicyliat płaci przez wyręczenie, a w proteście nie ma odpowiedniej wzmianki, uważa się, iż zapłacił za przyjemcę, i wszelkie zobowiązania z weksla gasną O. T. L. V. 127.

Do legitymacyi musi płacący przez wyręczenie posiadać weksel i protest założony u przekazanego z wzmianką o zapłacie przez wyręczenie. Jeżeli znajduje się w posiadaniu tych dokumentów, może uzyskać egzekucyą z nakazu zapłaty wydanego na skargę tego posiadacza, któremu uiścił zapłatę przez wyręczenie P. 97 (?).

[4]) Płacący przez wyręczenie ma te prawa nawet wtedy, gdy jest przekazanym (nie przyjemcą) P. 28. Nie ma on jednak regresu przeciw tym osobom, które już posiadaczowi z weksla nie odpowiadały: tak n. p. przeciw wyręczonemu, jeżeli ten stał się wolnym od wszelkiej odpowiedzialności z powodu, iż weksel protestowano stosownie do domicylu, a wyręczony podpisał weksel wtedy, kiedy domicylu jeszcze nie było O. T. L. XXIV. 127.

Rozmiar jego praw określają art. 50 i 52 oraz art. 65; zarzutów dopuszczalnych przeciw spłaconemu posiadaczowi weksla podnosić przeciw niemu nie można.

Obok roszczenia z weksla ma on także cywilną pretensyą do wyręczonego o zwrot zapłaty (Revalirungsklage); nie ma jej jednak. skoro wyręczony z weksla nie odpowiada, bo weksel w stosunku do niego nie był należycie protestowany; por. przytoczone wyżej O. T. L. XXIV. 127.

Wyręczony (lub jego poprzednik), który zaspokoi płacącego przez wyręczenie, dostaje w myśl art. 54 weksel i protest, a te dokumenta legitymują go do skargi przeciw poprzednikom i przyjemcy; ma on nadto prawo z art. 55 do wykreślenia swego indosu i indosów następnych O. T. N. XII. 131. Jeżeli on zaspokoił płacącego przez wyręczenie, a następnie odstąpił weksel jednemu z następców wyręczonego, nabywca ten, który już raz skutkiem zapłaty przez wyręczenie stał się wolnym od odpowiedzialności, nie odzyskuje swych pierwotnych praw, lecz ma tylko stanowisko indosataryusza po proteście O. T. L. VI. 162, O. T. N. XII. 134.

Wyręczony indosant, który ma w rękach weksel i protest, może skarżyć nawet wtedy, gdy zapłatę przez wyręczenie uiścił jego poprzednik O. z 26 października 1893 L. 10858 Cb. 1894 nr. 382; por. art. 82.

Art. **64.** Jeżeli kilka osób oświadcza gotowość zapłaty przez wyręczenie, pierwszeństwo należy się temu, którego zapłata uwalnia największą ilość zobowiązanych wekslowo [1]).

Wyręczający, który w tym razie płaci pomimo, iż z weksla lub protestu widocznem jest, że ktoś inny, mający przed nim pierwszeństwo, gotów był weksel zapłacić, nie ma regresu do tych indosantów, którzyby byli uwolnieni, gdyby ów inny, który zapłatę ofiarował, był ją rzeczywiście uskutecznił [2]).

[1]) Jak z ustępu 2 wynika, pominięcie pierwszeństwa tylko dla płacącego przez wyręczenie ma niekorzystne skutki. Jego więc rzeczą jest przestrzegać porządku przepisanego w ustawie, posiadacz zaś może spokojnie od kogokowiek przyjąć ofiarowaną zapłatę przez wyręczenie.

[2]) Por. art. 56 uw. 4. Ofiarujący zapłatę przez wyręczenie

winien oglądać się według brzmienia art. 64 tylko na tych, którzy oświadczyli również gotowość zapłaty, a których gotowość widoczna jest z weksla lub protestu. Wynikałoby stąd, iż okoliczność, że na wekslu wymienieni są adresaci w potrzebie, jest jako taka dla ofiarującego zapłatę zupełnie obojętną, skoro gotowość zapłaty tychże adresatów ani na wekslu, ani w proteście nie jest uwidoczniona, skoro n. p. posiadacz weksla zupełnie do tych adresatów się nie udawał. Zdaniem naszem jednak interpretacya taka jest stanowczo za ciasną, czego dowodzą już słowa »z weksla lub protestu«; na wekslu bowiem gotowości zapłaty przez wyręczenie się nie uwidacznia. Idzie więc o to, czy na wekslu są adresaci w potrzebie lub przyjemca przez wyręczenie, czy następnie kto inny według protestu nie zaofiarował zapłaty przez wyręczenie. Na te okoliczności winni ofiarujący zapłatę zwrócić uwagę i nie narzucać się z wyręczeniem, skoro ofiarował zapłatę ktoś inny, którego zapłata uwolniłaby większą ilość osób, oraz skoro na wekslu znajdują się adresaci w potrzebie lub przyjemca przez wyręczenie, których całkiem o zapłatę nie wzywano lub wzywano bez (kontra-) protestu, a których zapłata również zwalniałaby większą ilość dłużników regresowych.

Art. **65.** Przyjemca przez wyręczenie, który nie doszedł do uiszczenia zapłaty z powodu, iż zapłacił przekazany [1]) lub też inny wyręczający, ma prawo żądać od płacącego prowizyi $^1/_3$ od sta [2]).

[1]) O ile przekazany płaci przez wyręczenie; jeżeli przekazany jako taki uiścił zapłatę, nie należy się przyjemcy przez wyręczenie prowizya.

[2]) Jestto wynagrodzenie za koszta połączone z przygotowaniem zapłaty na termin. Pretensya ta wynika z prawa wekslowego, lecz nie z podpisu na wekslu, i dlatego nie można jej dochodzić w drodze procesu wekslowego.

Płacący przez wyręczenie, który zapłacił tę prowizyą, może zwrotu tego wydatku żądać od zwrotnie zobowiązanych (niezależnie od prowizyi, która się mu na podstawie art. 50 należy).

X. Zwielokrotnienie weksla.

I. Wtóropisy weksla.

Art. **66.** Wystawca weksla przekazowego obowiązany jest wydać wekslobiorcy na żądanie większą ilość równobrzmiących egzemplarzy weksla [1]).

Egzemplarze te muszą być oznaczone w osnowie jako prima, secunda, tertia i t. d., w przeciwnym bowiem razie każdy egzemplarz uchodzi za zupełnie odrębny weksel (sola-weksel) [2]).

Także indosataryusz może żądać wtóropisu weksla. Musi się w tym celu zwrócić do swego bezpośredniego poprzednika, który znów swego poprzednika zawezwie tak, aż wezwanie dojdzie do wystawcy. Każdy indosataryusz może żądać od swego poprzednika, by na wtóropisie powtórzono dawniejsze indosy [3]).

[1]) Wtóropisy weksla (Wechselduplicate) służą albo do ułatwienia obrotu wekslowego czyli do wygody, lub też do bezpieczeństwa obrotu. Z jednej bowiem strony umożliwiają one obieg weksla w czasie, kiedy się go przesyła przekazanemu do przyjęcia, z drugiej strony zmniejszają niebezpieczeństwo zaginięcia weksla, i z tych względów są często używane w handlu zamorskim.

Wtóropis wystawić może tylko wystawca weksla pierwotnego.

[2]) Wystawca odpowiada więc kilka razy, a zarzut, że miał zamiar wystawić kilka egzemplarzy jednego i tego samego weksla, dopuszczalny jest tylko bezpośrednio wobec wekslobiorcy, nie przeciw trzeciemu, bo nie wynika z samego prawa wekslowego (art. 82). Co do przyjęcia na kilku egzemplarzach zob. art. 67 uw. 3.

Wszystkie egzemplarze równe zupełnie mają dla prawa znaczenie, w szczególności prima nie ma pierwszeństwa przy ustaleniu tekstu K. 19.

[3]) Wystawca obowiązany jest wystawić remitentowi tyle egzemplarzy, ile on żąda (w praktyce najwyżej trzy). Remitent może zażądać wtóropisów także dodatkowo, w pewien czas po otrzymaniu weksla; wtedy jednak przedstawić musi wystawcy

pierwotny egzemplarz przedewszystkiem w celu ustalenia tekstu, a następnie w celu umieszczenia na tym pierwotnym egzemplarzu liczby porządkowej (prima). W praktyce dodatek ten umieszcza się na wekslu z góry, t. zn. nawet i wtedy, kiedy go się wystawia w jednym egzemplarzu.

Indosataryusz ma prawo żądać wystawienia jednego wtóropisu; to prawo jednak zależy w znacznej bardzo części od dobrej woli poprzedników, bo jeżeli n. p. jego poprzednik zwróci się z tem żądaniem do swego poprzednika, a ten ostatni nie zakomunikuje wezwania dalej w tył, indosataryusz, od którego wyszło żądanie, nie ma żadnych środków przymusowych, w szczególności nie może zmusić swego poprzednika do wytoczenia skargi przeciw jego poprzednikowi.

Posiadanie weksla nie jest warunkiem prawa żądania wtóropisów, chyba, że żądający nabył weksel na podstawie żyra in bianco i na wekslu zupełnie nie figuruje. Ze względu jednak na wystawcę, który może żądać okazania sobie pierwotnego egzemplarza, wskazanem jest wręczyć zawsze weksel temu, do kogo się zwraca z żądaniem wtóropisu.

Skarga o wystawienie wtóropisu nie jest skargą wekslową w znaczeniu technicznem, choć wynika z prawa wekslowego O. T. L. XX. nr. 28 s. 92.

Art. 67. Jeżeli zapłacono jeden z kilku wystawionych egzemplarzy, inne tracą przez to swą moc[1]).

Z tych innych egzemplarzy odpowiadają jednak i nadal:

1) ze swych indosów: indosant, który kilka egzemplarzy jednego i tego samego weksla indosował na rzecz różnych osób, oraz wszyscy późniejsi indosanci, których podpisy znajdują się na egzemplarzach nie zwróconych przy zapłacie[2]);

2) przyjemca, który przyjął kilka egzemplarzy jednego i tego samego weksla, ze swych akceptów znajdujących się na egzemplarzach nie zwróconych przy zapłacie[3]).

[1]) Choć istnieje kilka wtóropisów, weksel jest tylko jeden. Każdy wtóropis daje wprawdzie zupełne prawa z weksla, i dlatego przyjemca odpowiada nawet żyrataryuszowi tego egzemplarza, na którym nic położył akceptu O. T. N. IX. 60; wszystkie egzemplarze razem dają jednak jedno tylko prawo z weksla tak, że wystawca i indosanci odpowiadają raz tylko jeden (co do przyjemcy zob. uw. 3).

Jedną z konsekwencyi tych zasad jest właśnie przepis, że całe zobowiązanie gaśnie, skoro nastąpi zapłata jednego egzemplarza. Oczywiście znaczenie takie ma tylko zapłata z strony przekazanego (bez względu na to, czy zapłacił egzemplarz z swoim akceptem, czy nie); zapłata zwrotnie zobowiązanego zwalnia tylko jego i jego następców, nie odbiera mu jednak regresu do poprzedników (por. art. 82).

Dotychczasowe wywody odnoszą się tylko do tych osób, których zobowiązanie z weksla jest jedno, choć ich podpisy znajdują się na kilku egzemplarzach, t. zn. do wystawcy i indosantów, a opierają się na przypuszczeniu, że obieg weksla był normalny, że więc jedna i ta sama osoba ma prawa z wszystkich egzemplarzy, choć ich może wszystkich nie ma w ręku. W braku tych warunków wchodzą w zastosowanie przepisy art. 67 l. 1 i 2.

[2]) Kto ma kilka egzemplarzy w rękach, ma właściwie jeden tylko weksel; może go więc przenieść raz tylko, bo przez to przenosi prawa z wszystkich egzemplarzy: zachodzi materyalna jedność uprawnienia, choć formalnie rzecz biorąc każdy wtóropis stanowi odrębny weksel. Posiadacz taki może jednak zapomnieć o materyalnej jedności weksla i korzystając z formalnej odrębności pojedynczych egzemplarzy, indosować n. p. dwa wtóropisy na różne osoby. W takim razie indosataryusz każdego egzemplarza ma pełne prawa z weksla; wystawca jednak oraz indosanci, którzy weksel podpisali przed rozdzieleniem biegu wtóropisów odpowiadają raz tylko, choć odpowiadają dwom różnym osobom, a tak samo ma się rzecz i co do przyjemcy, który przed tem rozdzieleniem na jednym egzemplarzu umieścił swoje przyjęcie. Natomiast indosanci po rozdzieleniu odpowiadają zawsze tylko posiadaczowi tego egzemplarza, na którym znajdują się ich indosy, a indosant, który wywołał tę nieprawidłowość i bieg wtóropisów rozdzielił, odpo-

wiada posiadaczom obydwu egzemplarzy i to każdemu z osobna, a więc podwójnie.

Jeżeli tedy przekazany zapłaci pierwszy egzemplarz (z akceptem czy bez akceptu), z którym się do niego zgłoszono, gaśnie jego odpowiedzialność oraz odpowiedzialność wystawcy i tych indosantów, którzy przed rozdzieleniem biegu wtóropisów na obu egzemplarzach indosy swe zamieścili. Posiadacz natomiast drugiego egzemplarza musi go protestować u przekazanego i na tej podstawie ma regres przeciw poprzednikom aż do tego indosanta włącznie, który dał powód do komplikacyi; nie ma natomiast prawa do reszty zwrotnie zobowiązanych i do przyjemcy, gdyby nawet na tym egzemplarzu znajdował się akcept.

Jeżeli przekazany odmówi zapłaty pierwszego egzemplarza (n. p. z powodu, że na nim nie ma akceptu) a zapłaci drugi, który mu później przedstawiono, sprawa przedstawia się w zasadzie, tak samo jak w poprzednim przypadku. Możliwa jest jednak taka komplikacya, że posiadacz pierwszego egzemplarza zaprotestował go i na tej podstawie uzyskał w drodze regresu zapłatę n. p. od wystawcy, mimo, iż ten właściwie wolnym jest od odpowiedzialności, bo przekazany zapłacił drugi egzemplarz. Wystawca nie ma w tym razie regresu do swych następców, w szczególności do indosanta, który bieg wtóropisów rozdzielił, a który właściwie za skutki powinien odpowiadać. Wystawca ma jednak w tym razie skargę o zwrot niesłusznego zbogacenia (condictio indebiti) przeciw temu, komu uiścił zapłatę, a nadto, by go ochronić przed niekorzyściami tej sytuacyi, przyznać mu należy prawo do odmowy zapłaty, póki zwrotnie poszukujący nie zwróci mu obu egzemplarzy albo póki nie da zabezpieczenia, że zapłatę zwróci wystawcy, skoro przekazany drugi egzemplarz zapłaci (Lehmann s. 560).

Jeżeli przekazany żadnego egzemplarza nie zapłaci, i rozpocznie się zwrotne poszukiwanie na podstawie obydwu wtóropisów, obowiązuje zasada, że zwrotnie zobowiązani, których podpisy pochodzą z czasu przed rozdzieleniem biegu, odpowiadają z obydwu egzemplarzy tylko raz, indosanci z czasu po rozdzieleniu z każdego egzemplarza osobno, a indosant, który rozdzielił bieg egzemplarzy podwójnie. Jeżeli więc wystawca wykupił jeden egzemplarz, jest sam wolny i wolni są jego następcy z czasu prawidłowego obiegu

obydwu egzemplarzy; natomiast regres z drugiego egzemplarza jest dopuszczalny, a jako ostatni zwrotnie zobowiązany odpowiada ten indosant, który bieg wtóropisów rozdzielił. Jeżeli jednak jeden egzemplarz wykupi jeden z indosantów przed rozdzieleniem, a z drugim egzemplarzem posiadacz zwróci się do wystawcy, wystawca zapłaty odmówić nie może. Rezultat jest więc taki, że z czasu przed rozdzieleniem aż dwie osoby ponoszą odpowiedzialność: wystawca i indosant, który wykupił weksel, a który nie ma regresu do poprzedników, bo tych zwolniła zapłata wystawcy. Jestto rezultat sprzeczny z celem ustawy, która stanowi, że podwójna odpowiedzialność ciąży na tym tylko indosancie, który bieg indosów rozdzielił, a co do wszystkich zwrotnie zobowiązanych z czasu przed rozdzieleniem uznaje jednorazową tylko odpowiedzialność, kończącą się na wystawcy. By tego uniknąć, dać należy zwrotnie zobowiązanemu, którego podpis znajduje się na kilku egzemplarzach, prawo odmówienia zapłaty, póki mu zwrotnie poszukujący nie zwróci wszystkich wtóropisów lub nie da zabezpieczenia, że zapłaciwszy będzie miał z swej strony skuteczny regres do poprzedników.

Jeżeli przyjemca zapłaci oba egzemplarze mimo, iż na jednym tylko znajduje się jego akcept, możę żądać zwrotu zapłaty później uiszczonej z tytułu niesłusznego zbogacenia.

Jeżeli rozdzielenie biegu egzemplarzy nastąpiło w ten sposób, iż indosataryusz in bianco oddał każdy egzemplarz bez nowego żyra innej osobie. skutki są podobne jak w przypadku dotąd omawianym, z tą jednak różnicą, że ani indosant in bianco ani ów indosataryusz nie odpowiadają podwójnie. Ten ostatni może jednak odpowiadać cywilnie.

[3]) Oczywiście w tym tylko razie, kiedy pojedyncze egzemplarze znajdują się w rękach różnych osób. Przyjemca więc odpowiada z każdego akceptu odrębnie, i w tym kierunku nie ma materyalnej jedności zobowiązania, jaka istnieje co do wystawcy i indosantów.

Jeżeli jedna i ta sama osoba posiada wszystkie egzemplarze przyjęte, ale niechce ich zwrócić płacącemu przyjemcy, ten ostatni może zażądać zwrotu wszystkich egzemplarzy i odmó-

wić zapłaty, póki to nie nastąpi; jasną jest bowiem rzeczą, iż on jedno tylko chciał zaciągnąć zobowiązanie. Tembardziej, jeżeli przyjął większą ilość egzemplarzy na rzecz tej samej osoby, a ta zgłasza się z jednym tylko wtóropisem i żąda zapłaty, może przyjemca zwrot wszystkich wtóropisów postawić za warunek zapłaty, bo ten zarzut wynika bezpośrednio z stosunku między nim a żądającym zapłaty (art. 82) P. 209.

Art. **68.** Kto przesłał jeden z kilku egzemplarzy jednego i tego samego weksla do przyjęcia, musi na pozostałych egzemplarzach zamieścić uwagę, u kogo znaleść można egzemplarz przesłany przez niego do przyjęcia [1]. Nie zamieszczenie tej uwagi nie odbiera jednak wekslowi mocy wekslowej.

Osoba, w której przechowaniu znajduje się egzemplarz przesłany do przyjęcia, obowiązaną jest wydać go temu, kto się jako indosataryusz (art. 36) lub w inny sposób wylegitymuje jako uprawniony do odbioru [2].

[1]) Biorący weksel ma prawo żądać od oddawcy (n. p. od wystawcy) zamieszczenia tej wzmianki w drodze sporu.

[2]) Wynika to już z jedności pretensyi wekslowej; nabywca egzemplarza przeznaczonego do obiegu nabywa weksel, t. zn. wszystkie jego egzemplarze.

Wydania egzemplarza przesłanego do przyjęcia żądać można w drodze skargi i to nawet od przekazanego, jeżeli jemu ten egzemplarz był przesłany O. T. N. IX. 59; nie można jednak w tym ostatnim razie żądać od przekazanego wprost zapłaty, choćby on przesłany sobie egzemplarz już był przyjął (art 21 uw.5). Skarga o wydanie egzemplarza przesłanego do przyjęcia nie jest skargą z weksla, choć się opiera na prawie wekslowem O. T. L. XX. 92.

Obowiązek wydania staje się nieodwołalny dopiero z chwilą, gdy do tego, kto przechowuje egzemplarz przesłany do przyjęcia, zgłosi się wylegitymowany należycie posiadacz egzemplarza obiegowego i wydania zażąda. Aż do tej chwili obowiązany jest przechowujący stosować się do zleceń tego, kto mu wtóropis prze-

znaczony do przyjęcia przesłał: jeżeli więc zwróci mu ten egzemplarz przed tą chwilą, wolny jest od wszelkiej odpowiedzialności; gdyby jednak już po zgłoszeniu się należycie wylegitymowanego posiadacza drugiego egzemplarza egzemplarz przyjęty zwrócił przesyłającemu na tegoż wezwanie, odpowiada posiadaczowi drugiego egzemplarza za sumę wekslową wraz z odsetkami i kosztami protestu O. T. L. XI. 390.

Art. **69.** Dzierżyciel wtóropisu, na którym podano, gdzie się znajduje egzemplarz przesłany do przyjęcia [1]), nie może poszukiwać zwrotnie zabezpieczenia z powodu nieprzyjęcia, ani poszukiwać zwrotnie zapłaty z powodu, iż przekazany nie zapłacił, dopóki nie postara się o stwierdzenie zapomocą protestu:

1) że przechowujący nie wydał mu egzemplarza przesłanego do przyjęcia [2]), i

2) że na swój wtóropis również nie mógł uzyskać przyjęcia lub zapłaty.

[1]) W przeciwnym razie zakłada się protest na podstawie egzemplarza posiadanego i już na tej podstawie można zwrotnie poszukiwać zabezpieczenia względnie zapłaty; por. art. 67 uw. 2.

[2]) Protest ten konieczny jest i w tym razie, gdy egzemplarz przesłany do przyjęcia nie został przyjęty, a to bez względu, czy idzie o regres z powodu nieprzyjęcia czy o zwrotne poszukiwanie zapłaty; z drugiej strony jednak nie wydanie tego egzemplarza daje prawo do żądania zabezpieczenia z powodu nieprzyjęcia, choćby nawet przyjęcie egzemplarza przesłanego było nastąpiło. W tym ostatnim razie musi jednak posiadacz egzemplarza obiegowego spróbować, czy przekazany tego egzemplarza nie przyjmie (art. 69 l. 2) pomimo przepisu art. 67 l. 2.

Z jakiego powodu przechowujący odmówi wydania, jest dla regresu zupełnie obojętnem O. T. L. XXI. 137. Nie potrzeba protestu, skoro przechowujący wyda duplikat, choćby nie w nienaruszonym stanie; w razie zarzutów z strony zwrotnie zobowiązanych musi atoli zwrotnie poszukujący udowodnić, że mu w takim stanie duplikat wydano O. T. L. XXI. 137.

W razie założenia protestu protestujący nie potrzebuje później przy regresie z powodu niezapłaty zwracać wszystkich egzemplarzy ani dawać jakiegokolwiek zabezpieczenia; por. art. 67 uw. 2.

2. Odpisy weksla.

Art. **70.** Kopia weksla [1]) zawierać musi odpis weksla oraz znajdujących się na nim indosów i uwag i musi być zaopatrzona oświadczeniem: »aż dotąd odpis (kopia)« lub innem podobnem oznaczeniem [2]).

W kopii podać należy, u kogo znaleść można oryginał weksla przesłany do przyjęcia. Brak tej wskazówki nie odbiera jednak kopii indosowanej mocy wekslowej [3]).

[1]) Kopia służy do ułatwienia obiegu weksla w czasie, kiedy go się przesyła do przyjęcia. Jeżeli mianowicie sporządzoną została w formie ustawą przepisanej i jeżeli sporządzający przeniesie ją zapomocą swego indosu, indosataryusz kopii staje się właścicielem weksla i wierzycielem z weksla, o ile zachodzą warunki art. 36, a nadto ma regres do indosantów na kopii podpisanych (art. 71). Tylko w tym ostatnim kierunku stanowi kopia podstawę wiążących oświadczeń wekslowych; por. art. 39 uw. 3.

Kopią w tem znaczeniu sporządzić może tylko indosant. Ponieważ ma jeden weksel, więc sporządzić może jedną tylko kopią; gdyby ich sporządził więcej i każdą indosował na rzecz innej osoby, odpowiada tyle razy, ile kopii odrębnie wprowadził w obieg. Właścicielem weksla i uprawnionym do żądania wydania jest w takim razie zd. n. ten indosataryusz, któremu najpierw taką kopią wręczono.

[2]) Dodatek ten (Arretirungsklausel) musi się z natury rzeczy znajdować po odpisie ostatniego indosu z oryginału weksla. Brak tego dodatku pociąga za sobą ten skutek, iż się odpis uważa za oryginalny weksel, który wprawdzie w części jest podrobiony, który jednak i tak służyć może za podstawę ważnych indosów (art. 75). Odpis taki nie jest kopią w znaczeniu technicznem i nie daje prawa do żądania wydania oryginału.

[3]) Zmniejsza natomiast pokupność kopii i utrudnia jej po-

zbycie, gdyż bardzo łatwo możliwa jest nawet utrata regresu do indosantów na kopii podpisanych; por. art. 72.

Art. **71.** Każdy indos oryginalny [1]) znajdujący się na kopii zobowiązuje indosanta tak samo, jak gdyby był umieszczony na oryginalnym wekslu [2]).

[1]) Zobowiązuje również przyjęcie przez wyręczenie napisane na kopii (art. 62); przyjęcie natomiast zwyczajne na kopii nie ma znaczenia prawnego.

[2]) Do dochodzenia praw przeciw takiemu indosantowi trzeba jednak mieć w ręku obok odpisu także oryginał weksla, chyba że zachodzą warunki art. 72.

Art. **72.** Kto ma oryginał weksla w przechowaniu, zobowiązany jest wydać go posiadaczowi odpisu, na którym zamieszczono jeden lub więcej indosów oryginalnych, o ile ten posiadacz wylegitymuje się jako indosataryusz lub w inny sposób, że jest uprawnionym do odbioru [1]).

Jeżeli przechowujący nie wyda oryginału weksla, posiadacz odpisu weksla musi postarać się o założenie protestu wymienionego w art. 70 [2]) l. 1 i dopiero po założeniu tego protestu [3]) może zwrotnie dochodzić zabezpieczenia, a po nadejściu wymienionego w odpisie dnia płatności poszukiwać zwrotnie zapłaty przeciw tym indosantom, których oryginalne indosy znajdują się na odpisie.

[1]) Por. art. 68. Posiadacz kopii ma prawo do oryginału, choć na kopii nie ma wskazówki, gdzie się znajduje oryginał.

[2]) Jestto oczywista pomyłka: właściwie przytoczony ma być art. 69.

[3]) Jeżeli na odpisie znajduje się wzmianka, u kogo jest oryginał, protest ten założyć należy u osoby wymienionej na odpisie. Jeżeli takiej wzmianki nie ma, wówczas dla prawa wekslowego nie istnieje przechowujący, i gdyby nawet posiadacz kopii skądinąd miał wiadomość, gdzie się znajduje oryginał, a przechowujący

przyznał w proteście, że go ma u siebie, to i tak protest byłby bez znaczenia; posiadacz takiej kopii nie ma więc regresu, o ile nie doprowadzi do wydania sobie oryginału na czasie; zob. art. 70 uw. 3. Na podstawie samej kopii protestu zakładać nie można, a regres bez protestu nie jest dopuszczalny (art. 41 uw. 2).

Protest wydawczy musi być założony w terminie art. 41. Wystarcza on zupełnie do regresu, gdyż przyjęcia ani zapłaty na podstawie kopii żądać nie można, wobec czego potrzeba protestu u przekazanego odpada.

XI. Weksle zaginione.

Art. **73.** Właściciel [1]) weksla [2]), któremu ten weksel zaginął [3]), uczynić może w sądzie miejsca zapłaty [4]) wniosek o jego umorzenie.

Sąd, do którego wniesiono podanie o umorzenie weksla [5]), wydać ma na to podanie edykt z wezwaniem do dzierżyciela weksla, by go przedłożył sądowi; termin należy w tym edykcie zakreślić na czterdzieści pięć dni, a jako początek terminu oznaczyć pierwszy dzień po zapadłości weksla, jeżeli czas zapadłości jeszcze nie nadszedł [6]).

Po wdrożeniu postępowania amortyzacyjnego i po zapadłości weksla może właściciel żądać od przyjemcy zapłaty, jeżeli da zabezpieczenie aż do czasu, kiedy umorzenie nastąpi [7]). Bez tego zabezpieczenia żądać on może tylko, aby sumę należącą się z przyjęcia złożono do sądu [8]).

[1]) Zob. co do tego art. 36. Także dłużnik może żądać umorzenia, jeżeli mu weksel zaginął przed puszczeniem go w obieg O. T. L. XXV. 116, lub po zapłacie.

Zastawnikowi i indosataryuszowi w zaufaniu (art. 17 uw. 6) nie można zd. n. odmówić prawa żądania umorzenia; nie ma go natomiast indosataryusz per procura ani imieniem własnem ani imieniem indosanta.

[2]) Okoliczność, że z zaginionego weksla uzyskano już przeciw przyjemcy wyrok prawomocny, nie wyklucza umorzenia, bo dłużnik ma płacić tylko za zwrotem weksla O. T. L. XI. 67 n.

Można żądać także umorzenia weksla przedawnionego lub upadłego O. T. L. VI. 385; jeżeli się jednak chce żądać zwrotu niesłusznego zbogacenia na podstawie art. 83, poprzednie umorzenie nie jest według judykatury austryackiej bynajmniej potrzebnem; zob objaśn. do art. 83.

Można żądać także umorzenia blankietu wekslowego, nie posiadającego jeszcze warunków ważności z art. 4, jeżeli się na nim znajduje podpis żądającego; zachodzi bowiem niebezpieczeństwo, iż po wypełnieniu podpisani będą odpowiadali (art. 7 uw. 4) O. T. L XXV. 16. Można więc żądać n. p. umorzenia swego akceptu in bianco, któremu do ważności brak tylko podpisu wystawcy Cz. 64 Rep. 75 (błędnie K. 139 wykluczające w ogóle możność umorzenia takiego blankietu, któremu brakowało podpisu wystawcy i nazwiska przekazanego). Uprawnioną do wniosku jest ta osoba, której ostatniej przysługiwało prawo wypełnienia blankietu (art. 7 uw. 5), o ile jej podpis znajdował się na blankiecie. Niedopuszczalnem jest natomiast zd. n. umorzenie, skoro ten, komu blankiet zaginął i kto umorzenia żąda, nie był na blankiecie podpisany; umorzenie bowiem blankietu ten tylko ma skutek, że wyklucza możliwą odpowiedzialność podpisanego, a nie daje z natury rzeczy w żadnym razie prawa do późniejszego wypełnienia blankietu i do dochodzenia praw po tem wypełnieniu O. T. L. XXV. 18. Jeżeli więc żądający umorzenia nie był na blankiecie podpisany, umorzenie jest z jednej strony niepotrzebne, bo on i tak nie odpowiada, a z drugiej strony bezcelowe, bo on i tak żadnych praw z blankietu nie będzie mógł dochodzić; z tego punktu widzenia przytoczone wyżej orzeczenie K. 139 jest zupełnie uzasadnione.

[3]) Weksel zaginął, skoro się straciło jego dzierżenie bez swej woli: to, że on n. p. skutkiem długiego obiegu rozpadł się na kawałki i stracił moc wekslową (art. 7 uw. 1), nie daje prawa do żądania umorzenia. Por. także art. 39 uw. 1 a.

[4]) § 115 normy jurysd. stanowi w tym względzie, że do umorzenia zaginionych weksli oraz dokumentów, które należy

umarzać w myśl przepisu art. 73 ust. weksl., właściwy jest sąd handlowy (senat handlowy sądu obwodowego lub krajowego) miejsca płatności. Co do sposobu załatwiania wniosków o umorzenie zob. § 7 normy jurysd. i § 10 organiz. sąd. Przepis ten odnosi się także do umorzenia weksla przedawnionego O. T. L. VI. 381.

Amortyzacya blankietów należy również do sądu handlowego miejsca płatności Cz. 64 Rep. 75, a jeżeli na blankiecie to miejsce nie jest podane, do sądu handlowego miejsca zamieszkania przekazanego, lub gdyby i przekazany nie był wymieniony, tej osoby na wekslu podpisanej, która prosi o umorzenie.

[5]) Wniosek taki uczynić można także do protokołu sądowego. Podanie ma być wniesione w jednym egzemplarzu i zaopatrzone stemplem na dwie korony za pierwszy arkusz i po 1 koronie od arkuszy dalszych. Należy opisać weksel jak najdokładniej, w szczególności wymienić warunki ważności z art 4; w sporze jednak z dłużnikiem, wszczętym na podstawie dekretu umorzenia, musi powód wykazać, że weksel posiadał wszystkie istotne warunki ważności Cz. 188.

[6]) W przeciwnym razie liczy się termin od dnia ostatniego ogłoszenia edyktu.

Jeżeli w ciągu terminu edyktalnego posiadacz się zgłosi, postępowanie amortyzacyjne na tem się kończy, a sprawa między proszącym o umorzenie i posiadaczem rozgrywa się na podstawie art. 74. W przeciwnym razie po upływie terminu sąd wydaje dekret umorzenia bez ponownego wniosku strony. Dekret umorzenia wyklucza dochodzenie praw z weksla przez tego, kto rzeczywiście weksel posiada, a z drugiej strony stwarza dla tego, na czyją korzyść został wydany, formalną podstawę do dochodzenia praw przeciw przyjemcy, ale tylko tyle. Wynika stąd z jednej strony, że nie można już kwestyonować legitymacyi tego, kto uzyskał dekret umorzenia (por. uw. 1): tak n. p. pozwany akceptant nie może się bronić zarzutem, że sam posiada ten weksel, bo mu go powód na skutek zapłaty zwrócił Cz. 199. Z drugiej jednak strony powód skarżący na podstawie dekretu umorzenia musi w razie zaprzeczenia wykazać za pomocą zwyczajnych środków dowodowych, że weksel umorzony rzeczywiście istniał, że posiadał wszystkie warunki ważności i że go pozwany w sposób obowiązujący pod-

pisał P. 387, Cz. 188, O. z 3 listopada 1896 L. 11052 Gz. 1897 s. 86 Links 4728, a nadto pozwanemu przysługują wszystkie zarzuty, któreby miał na podstawie art. 82 przeciw powodowi, gdyby ten ostatni posiadał weksel O. T. L. XIV. 1 75; tak n. p. może dłużnik zarzucić zapłatę, i jeżeli zarzut ten udowodni, powód oddalony będzie z żądaniem skargi Cz. 199 (w orzeczeniu tem, przytoczonem już poprzednio, nie uwzględniono zarzutu, bo dłużnik bronił się tem tylko, że sam posiada weksel, a nie udowodnił, by go zapłacił); nie odpowiada również przyjemca, jeżeli na wekslu wymieniony był domicyliat, a protestu nie założono P. 112 (orzeczenie to pozwala błędnie założyć protest w toku postępowania amortyzacyjnego zapomocą odpisu weksla; zd. n. protest taki zupełnie nie ma znaczenia, i jeżeli weksel zaginął przed protestem, a nie wydobyto na czas duplikatu, umorzenie nic wierzycielowi nie pomoże: por. art. 72 uw. 3). Wreszcie dekret umorzenia ma znaczenie tylko wobec przyjemcy, z którym na równi stoją jego ręczyciele wekslowi (awaliści: art. 81). Natomiast regres przeciw zwrotnie zobowiązanym nie jest możliwy mimo umorzenia weksla O. T. L. I. 172, bo choć da się pomyśleć, że dekret umorzenia i w tym kierunku może zastąpić weksel, to przecież dekret działa tylko na korzyść tego, na czyj wniosek został wydany, i zwrotnie zobowiązany wykupiwszy go miałby co najwyżej prawa cesyonaryusza, nie miałby jednak tego stanowiska, które ma jako indosataryusz (art. 10 uw. 2). Por. atoli K. 7, według którego można wdrożyć postępowanie wekslowe przeciw indosantom, skoro powód twierdzi, że przyjemca przy przedstawieniu do zapłaty podarł weksel.

[7]) Wprawdzie płacący mógłby żądać zwrotu uiszczonej zapłaty, gdyby umorzenie nie nastąpiło (n. p. z powodu zgłoszenia się należycie wylegitymowanego posiadacza w dobrej wierze); narażony jest jednak na niebezpieczeństwo, gdyby amortyzujący popadł w międzyczasie w konkurs O. T. L. I. 172.

[8]) Obowiązek złożenia do depozytu obejmuje tylko sumę wekslową bez odsetek i kosztów Cz. 440. Zapłaty (względnie złożenia do depozytu) żądać można tylko w drodze postępowania wekslowego; wydanie nakazu zapłaty (względnie złożenia) nie jest jednak w tym razie dopuszczalne O. z 3 listopada 1896 L.

11052 Gz. 1897 s. 86 Links 4728 (inaczej P. 364, które wyklucza w tym razie postępowanie wekslowe.)

Wdrożenie postępowania amortyzacyjnego nie przerywa biegu przedawnienia; skutek ten wywiera dopiero doręczenie skargi o zapłatę, lub o złożenie do depozytu.

Art. **74.** Posiadacza weksla, wylegitymowanego stosownie do postanowień art. 36, wtedy tylko można zmusić do wydania weksla [1]), gdy go nabył w złej wierze, lub gdy przy nabyciu weksla zachodziło po jego stronie grube niedbalstwo [2]).

[1]) Artykuł ten, stojący w bezpośrednim związku z przepisami o umorzeniu weksla, zajmuje się określeniem stanowiska właściciela wobec posiadacza wylegitymowanego zapomocą nieprzerwanego szeregu indosów. Wiadomo już, że legitymacya formalna przerzuca zawsze ciężar dowodu (por. art. 36); art. 74 wyklucza nadto skargę wydobywczą w stosunku do wylegitymowanego formalnie posiadacza w dobrej wierze. Posiadacz taki nie jest jeszcze właścicielem, i gdyby weksel w sposób niewadliwy dostał się w ręce pierwotnego właściciela, nie może żądać zwrotu, skoro pozwany wykaże swą własność. Ma on jednak w stosunku do właściciela ochronę possessoryjną O. z 23 marca 1892 L. 3478 Gz. 1892 s. 335 i przez to w regule zapewnioną rolę pozwanego w sporze o własność weksla, a jako pozwany ma z art. 74 pewność, że mu nikt weksla wydrzeć nie zdoła; wobec trzecich zaś uchodzi za właściciela weksla. To stanowisko zajmuje uczciwy posiadacz legitymowany także w tym przypadku, gdy właścicielem weksla był dłużnik, który go n. p. jeszcze nie wprowadził w obieg; dłużnik nie może zatem żądać zwrotu weksla od posiadacza, za którym przemawia legitymacya formalna i dobra wiara.

Jeżeli posiadacz weksla ma za sobą tylko legitymacyą formalną, a brak mu dobrej wiary, wówczas właściciel (czy nim jest dłużnik, czy kto inny) może mu odebrać weksel w drodze zwyczajnego postępowania przed sądem zwyczajnym K. 135; musi jednak wykazać obok swej własności także jego złą wiarę, gdyż za dobrą wiarą przemawia zawsze domniemanie.

Jeżeli wreszcie właściciel stoi wobec posiadacza, który na

legitymacyą formalną powołać się nie może, właściciel udowodni tylko swe prawo własności (do czego wystarczy powołać się na legitymacyą formalną, jeżeli ta istnieje na jego korzyść); rzeczą zaś przeciwnika jest wykazać, iż nabył weksel prawidłowo, t. zn. zapomocą ważnego tytułu połączonego z przeniesieniem posiadania od takiej osoby, wobec której skarga wydobywcza nie była możliwa. Jeżeli posiadacz jako swego poprzednika i prawozlewcę wykaże posiadacza formalnie legitymowanego, skarżący musi wykazać, że mimo tego sam jest właścicielem, a nadto przechodzi na niego ciężar dowodu co do złej wiary, bo prawonabywca ma stanowisko prawne swego prawozlewcy: por. co do tego przypadku O. T. N. XXXIII. 147.

Omówić należy wreszcie przypadek nie objęty bezpośrednio przepisem art. 74, w którym dłużnik znajduje się w posiadaniu weksla, a właściciel występuje przeciw niemu z skargą o zwrot. Odróżnić tu musimy dłużnika głównego i dłużnika zwrotnie zobowiązanego. Jeżeli dłużnik główny posiada weksel choćby bez pokwitowania, zachodzi domniemanie, iż go zapłacił, skutkiem czego właściciel windykujący musi wykazać, że dłużnik w złej wierze doszedł do posiadania O. T. L. X. 153; a jasną jest rzeczą, że właściciel może w takim razie żądać wprost zapłaty bez obowiązku z swej strony do zwrotu weksla (jeżeli weksel jest już płatny) O. T. L. ibid. Tak samo ma się rzecz co do zwrotnie zobowiązanego, jeżeli posiada weksel i protest, lub sam tylko weksel, ale odpowiada bez protestu. Jeżeli jednak zwrotnie zobowiązany, który nie zwolnił od założenia protestu, posiada sam tylko weksel, domniemanie zapłaty za nim nie przemawia, i wtedy na skargę następcy, który udowodni swą własność, on sam musi wykazać, że mimo braku protestu ma prawo na wekslu, że go n. p. wykupił od następcy legitymującego się wekslem i protestem; skarżący musi w takim razie dowodzić złej wiary pozwanego.

Dotychczasowe wywody odnoszą się wyłącznie do stosunku prawno-rzeczowego, do własności na wekslu, bo tą tylko kwestyą zajmuje się art. 74. Że zasady podobne obowiązują także co do pytania, kto jest uprawnionym z weksla, t. zn. wierzycielem wekslowym, zob. przy art. 36.

[2]) Dobra wiara, która chroni posiadacza legitymowanego

wobec trzecich i zapewnia mu prawa wobec dłużnika, określona jest w art. 74 tylko ujemnie, jako brak złej wiary i grubego niedbalstwa; por. co do tych pojęć §§ 326 i 1297 kod. cyw. Potrzeba jej tylko w chwili nabycia weksla, a jasną jest rzeczą, że idzie tu o dobrą wiarę co do tego, że się nabywa własność weksla, że więc poprzednik jest właścicielem i że tytuł nabycia jest ważny. Wiadomość o zarzutach, jakie dłużnik ma przeciw poprzednikowi, nie wyklucza dobrej wiary z art. 74 nawet w tym razie, gdyby poprzednik oświadczył nabywającemu, że pozbywa weksel, by dłużnikowi odciąć zarzuty. Nabywca i w tym razie jest posiadaczem w dobrej wierze, jeżeli uważał poprzednika za właściciela weksla, a kwestya, czy i o ile taki układ wywołuje wobec dłużnika zamierzone skutki (zob. co do tego art. 82), na sprawę nabycia własności zupełnie nie wpływa i wogóle dla stosunku prawno-rzeczowego jest bez znaczenia. Tak n. p. indos weksla w celu zabezpieczenia pretensyi lub wskutek pomyłki rachunkowej przenosi własność bez względu na zarzuty, jakie indosant ma na tej podstawie przeciw indosataryuszowi; nie można więc żądać zwrotu weksla od tego indosataryusza P. 26, 224, ani tembardziej od jego następcy, choćby ten o całym stanie rzeczy był poinformowany. Indos w zaufaniu (art. 17 uw. 6) przenosi również własność, i nawet indosant nie ma prawa żądać zwrotu weksla jako swego, bo indosataryusz ma wobec niego tylko obligatoryjne obowiązki P. 26; art. 368 kod. handl. nie ma w tym razie zastosowania. Dlatego też, jeżeli indosataryusz w zaufaniu uzyskał pomyślny dla siebie wyrok, indosant musi mieć cesyą, jeżeli dochodzić chce praw z tego wyroku O. T. L. X. 156.

Zasady te stosują się także do blankietów niewypełnionych. Ten, kto drugiemu dał swój akcept in bianco z grzeczności w tym celu, by biorący blankiet dostał nań pieniądze, nie może tedy żądać zwrotu, choć biorący z niego nie zrobił użytku, chyba że termin zwrotu był zakreślony Cz. 99.

Jeżeli przed wykonaniem umowy o wręczenie weksla jedna z stron popadła w konkurs, rozstrzygnięcie zależy od tego, kogo to spotkało. Jeżeli upadłym jest ten, kto miał dostać weksel a n. p. dostarczyć towaru, masa konkursowa ma prawo wstąpić w interes po myśli § 22 lit. c ord. konk. i żądać wręczenia weksla; por.

§ 22 lit. a ord. konk. Jeżeli konkurs odnosi się do tego, kto miał swój weksel wręczyć, masa konkursowa nie może żądać, by kontrahent wziął ten weksel (§ 936 u. c.) i wykonał swe świadczenie; inaczej, jeżeli szło tylko o przeniesienie zapomocą żyra, w którym to razie § 22 lit. c. ord. konk. ma zastosowanie.

XII. Weksle fałszywe.[1]

[1]) Art. 75 i 76 mówią tylko o fałszywych podpisach; dla wyczerpania przedmiotu należy jednak kwestyą postawić szerzej i zbadać znaczenie wszelkich zmian pierwotnego tekstu weksla.

Odróżnić należy przedewszystkiem zmiany odnoszące się do nieistotnych części składowych weksla, i takie, które dotykają jednego z istotnych warunków ważności z art. 4.

Zmiany nieistotne mogą nie wpływać zupełnie na odpowiedzialność osób na wekslu podpisanych, a wtedy są dozwolone, i ważność weksla na tem nie cierpi. Tak n. p. jeżeli weksel przekazowy wystawiono na formularzu weksla własnego, a posiadacz zmienił »zapłacę« na »zapłacisz pan«, weksel pozostaje ważny O. z 26 lipca 1893 L. 8602 JBl. 1893 s. 530; nie wpływa również na ważność. jeżeli przy terminie płatności wpisano rok wynikający już z daty wystawienia O. T. L. XVIII. 348. Choćby jednak zmiana pociągała za sobą zmianę odpowiedzialności osób na wekslu podpisanych, weksel i tak ważności nie traci; każdy zobowiązany odpowiada jednak tylko według tej treści, jaką weksel miał w chwili powstania jego zobowiązania, a późniejsza zmiana nie wiąże go, chyba, że się na nią zgodził O. T. N. XXXII. 38; tak n. p. jeżeli wykreślono domicyliata bez zezwolenia przyjemcy, a w chwili przyjęcia domicyliat na wekslu był wymieniony, przyjemca nie odpowiada, jeżeli weksla u domicyliata nie protestowano, a odwrotnie, jeżeli domicyliata wpisano później, indosanci, którzy przedtem weksel podpisali, wolni są od wszelkiej odpowiedzialności, skoro protest założono u domicyliata i t. p. O. T. L. XXIII. 211. Czy ten, kto dochodzi praw z weksla, wiedział o tem, iż nastąpiła zmiana, czy owszem nabył weksel już po zmianie w dobrej wierze, jest rzeczą najzupełniej obojętną.

Jeżeli zmiana dotyka istotnego warunku ważności,

a weksel w zmienionej formie odpowiada warunkom art. 4 (co do przypadku przeciwnego zob. art. 7 uw. 1), wówczas ci wszyscy, którzy weksel podpisali już po dokonaniu zmiany, odpowiadają według zmienionej treści; ci jednak, którzy przedtem umieścili podpisy, a na zmianę się nie zgodzili, nie odpowiadają zupełnie, bo dawnego weksla, który oni podpisali, już nie ma, a obecnego weksla oni nie podpisali Cz. 514 (zmiana miejsca zapłaty), O. T. L. XIII. 155. Judykatura niemiecka uznaje tę zasadę prawie zupełnie konsekwentnie i wyklucza odpowiedzialność n. p. w razie zmiany daty płatności (25 zamiast 5) O. T. L. XIII. 155, podobnie w razie zmiany sumy wekslowej O. T. L. XXIII. 340; judykatura austryacka natomiast skłonna jest w tych przypadkach do utrzymania odpowiedzialności osób podpisanych przed zmianą według dawnej treści, jeżeli zmiana polegała na dodatku, i dlatego w przypadku sfałszowania sumy uznaje zobowiązanie dawniej podpisanych do zapłaty dawnej sumy mniejszej K. 205, O. z 16 marca 1893 L. 3037 Gz. 1893 s. 364; por. O. T. N. VIII. 42. W każdym razie zmianę taką zarzucić można także uczciwemu nabywcy K. 205, O. T. L. XXIII. 211; por. jednak P. 431 przytocz. przy art. 7 uw. 4 ust. 2. i Cz. 98. Co do domicylu zob. niżej.

W jaki sposób zmiany dokonano, jest rzeczą zupełnie obojętną, w szczególności przy przekreśleniu okoliczność, że ustęp przekreślony jest czytelny, lub, że przekreślenie nastąpiło przypadkowo, nie ma żadnego znaczenia: por. art. 7 uw. 1.

Co do ciężaru dowodu rozstrzyga wygląd weksla. Jeżeli zmiana jest widoczna na zewnątrz, weksel jest wadliwy, i posiadacz musi wykazać, że pozwany mimo tego odpowiada n. p., że sam zmienił czas lub miejsce płatności lub wykreślił domicyliata O. T. L. XIII. 252, O. T. N. VIII. 42. Jeżeli natomiast weksel na pierwszy rzut oka przedstawia się jako niewadliwy, pozwany musi wykazać, iż weksel miał inną treść w chwili, kiedy go pozwany podpisał O. T. L. V. 373.

Zmianę zarzucić musi pozwany w trzechdniowym terminie zakreślonym do wszelkich zarzutów. O ile tego nie uczynił, nie może nawet na podstawie wyroku karnego stwierdzającego sfałszowanie żądać wprost unieważnienia prawomocnego nakazu i kroków egzekucyjnych K. 79, 99, 174: może jednak później żą-

dać wznowienia postępowania (§ 530 l. 1. p. c.; por. atoli § 556 p. c.) i w toku wznowionego postępowania zarzucić sfałszowanie (por. Cz. 106). O ile zmiana przedstawia się jako przestępstwo kryminalne, może być zarządzona przerwa postępowania aż do zakończenia postępowania karno-sądowego (§ 191 p. c.); jeżeli się zaś z powodu tej zmiany żąda wznowienia, decyzya w tym względzie możliwa jest dopiero po ukończeniu postępowania karnego (§ 539 p. c.) Por. także § 39 l. 1 i § 42 l. 1. ord. egz.

Na odrębny rozbiór zasługuje zmiana miejsca płatności przez dodanie domicylu, zdarzająca się nader często w obrocie. Zmiana taka powinna ściśle biorąc niszczyć odpowiedzialność tych osób, które przed nią weksel podpisały; ponieważ jednak dawne miejsce płatności nie zostało z weksla usunięte, przeto judykatura austryacka i niemiecka uznaje zgodnie, iż w tym razie każdy podpisany odpowiada według tego miejsca płatności, które w chwili powstania jego zobowiązania wymienione było na wekslu. Jeżeli tedy domicyl dodano po przyjęciu bez zezwolenia przyjemcy, on odpowiada jak dawniej, i nie potrzeba przeciw niemu zakładać protestu u domicyliata K. 158, O. T. L. VI. 24, O. T. N. w Cb. 1892 s. 230, a owszem posiadacz weksla może domicyl wykreślić O. z 25 września 1890 L. 10107 JBl. 1892 nr. 34; jeżeli domicyl dodano po indosie, protest w dawnem miejscu płatności jest konieczny do zachowania praw wekslowych przeciw indosantowi Cz. 489, O. T. N. XXXII. 38 i t. d. Tylko w razie, gdy dłużnik zgodził się na dodanie domicylu, z tej zmiany zarzutu czynić nie może O. z 12 grudnia 1890 L. 13190 JBl. 1891 nr. 30, a zgodzenie się dłużnika przyjąć należy i wtedy, gdy pretensya wekslem pokryta miała być płatna w miejscu podanem jako domicyl P. 323, lub gdy go o dodaniu domicylu zawiadomiono i wezwano o nadesłanie pokrycia domicyliatowi, a on zawiadomienie i wezwanie przyjął w milczeniu Cz. 375 (błędnie Cz. 116, które przyjmuje zgodę, skoro dłużnik nie zastrzegł wyraźnie, że weksla domicylować nie wolno; błędnie również Cz. 176, 290, powołujące się na to, że dłużnik powinien był wykreślić słowo »płatny«, wydrukowane pod adresem). Zgoda jednak jednego dłużnika innych zobowiązanych zupełnie nie wiąże Cz. 514.

Spornem jest w judykaturze austryackiej, czy pozwany może

się bronić także przeciw nabywcy w dobrej wierze zarzutem, że domicylu nie było w czasie powstan a jego zobowiązania i że ten dodatek później nieprawnie uczyniono. Jedynie słuszną jest zasada, iż ten zarzut niedozwolonej zmiany miejsca płatności polega na prawie wekslowem, że więc działa in rem i może być podniesiony nawet przeciw uczciwemu nabywcy: tak P. 230, 414, Cz. 294. 297, 302, 405, 503, 579. Przeważna jednak ilość orzeczeń trzyma się poglądu, że dla trzeciego uczciwego nabywcy rozstrzyga postać weksla w chwili nabycia i że z poprzedniego dodania domicylu robić mu zarzutu nie można: tak P. 369, K. 44. 178, Cz. 172, 176, 288, 290, 434, 513, O z 2 marca 1892 L. 1876 Cb, 1892 nr. 380. Pogląd ten polega na mylnem zd. n. zastosowaniu zasad rozp. minist. z 6 października 1853 L. 200 D u. p.. które normuje wypełnienie blankietu w razie braku istotnych warunków ważności, do przypadku, gdzie idzie o zmianę jednego z warunków ważności wypełnionego już na wekslu.

W sporze musi pozwany wykazać, że domicylu nie było w chwili, kiedy powstało jego zobowiązanie wekslowe; rzeczą zaś powoda jest udowodnić, iż pozwany na ten dodatek się zgodził Cz. 294, 297, 405, O. T. L. XI. 30, O. T. N. XXXII. 38.

W razie późniejszego wykreślenia domicylu zmianę miejsca płatności oceniać należy według zasad ogólnych t. zn. uznać, że podpisani poprzednio są od wszelkiej odpowiedzialności wolni, o ile na wykreślenie się nie zgodzili; por. Cz. 514. Również do ciężaru dowodu stosują się reguły poprzednio podane (inaczej P. 312, które każe przyjemcy dowodzić, że w czasie akceptu weksel był domicylowany).

Co do wypełnienia blankietu, któremu brak istotnego warunku ważności, zob. art. 7 uw. 4 str. 36. Wymienienie sumy wekslowej w cyfrach ponad osnową weksla nie musi uchodzić za wypełnienie warunku ważności z art. 4 l. 2; dlatego wpisanie innej w tekście może być uzupełnieniem, nie zmianą O. T. N. II. 97.

Art. **75.** Choć podpis wystawcy weksla jest podrobiony [1]) lub sfałszowany, mimo tego prawdziwe przyjęcie oraz prawdziwe indosy nie tracą skuteczności według prawa wekslowego [2]).

[1]) Przez podpis podrobiony rozumie się podpis pochodzący w całości od innej osoby, niż ta, której nazwisko — bez jej woli — jest podpisane; o sfałszowaniu mówi się, skoro podpisowi prawdziwemu (autentycznemu) nadano zmienioną postać, tak, że on teraz inną oznacza osobę, niż ta, od której pochodzi. W jednym i drugim razie osoba, którą wskazuje brzmienie podpisu, nie odpowiada wekslowo. Wprawdzie uznanie podpisu za swój starczyć może za dowód prawdziwości według reguł prawa procesowego Cz. 259, 450; jeżeli jednak stwierdzono już, że podpis nie jest autentyczny, wówczas dowód, że podpisany uznał go za własnoręczny, jest w sporze wekslowym bez znaczenia Cz. 308, a z takiego oświadczenia nie wynika odpowiedzialność z weksla (wechselmässig), choćby z niem połączone było przyrzeczenie zapłaty P. 123, 179, K. 86. 189, Cz. 308, O. z 31 października 1894 L. 12071 Cb. 1895 nr. 429 (inaczej — zd. n. błędnie — P. 95, które tu niewłaściwie stosuje zasady obowiązujące przy prowadzeniu cudzych interesów bez zlecenia).

Jeżeli osoba, której fałszywy podpis znajduje się na wekslu, uiściła zapłatę złudzona podobieństwem podpisu, ma prawo żądać zwrotu zapłaty według przepisów prawa cywilnego O. z 1 maja 1895 L. 4899 JBl. 1895 nr. 35; jeżeli jednak skutkiem tej zapłaty posiadacz weksla w dobrej wierze stracił regres (n. p. przez zaniechanie założenia protestu, lub przez upływ czasu przedawnienia), płacący ma regres tylko przeciw fałszerzowi P. 111, O. T. L. XVII. 1.

Kto sprzedaje weksel z fałszywym podpisem bez indosu lub wogóle bez odpowiedzialności wekslowej, odpowiada kupującemu z tytułu rękojmi według prawa cywilnego Zb. c. 1413.

Podpisy osób fikcyjnych stoją na równi z podpisami fałszywymi, i na ważność podpisów prawdziwych zupełnie nie wpływają.

[2]) Z tego powodu okoliczność, że wystawcę podpisał ktoś inny, a brak warunków podpisu przez pełnomocnika (art. 95), nie wpływa całkiem na odpowiedzialność akceptanta Cz. 565; tak samo obojętną jest rzeczą, czy ten, kto podpisał stowarzyszenie jako wystawcę, był do tego upoważniony O. z 16 marca 1875 L. 2231 Gh. 1875 s. 58.

Art. **76.** Z weksla, na którym znajduje się podrobione lub sfałszowane [1]) przyjęcie [2]) lub żyro [3]), odpowiadają wekslowo wystawca i wszyscy indosanci, których podpisy są prawdziwe [4]).

[1]) Zob. art. 75 uw. 1.

[2]) Jeżeli przyjemca wykupił weksel z podrobionem przyjęciem po proteście od posiadacza i uzyskał od niego odstąpienie praw z weksla, wstępuje w jego prawa i ma jego regres przeciw wystawcy; zresztą jednak, na podstawie samego faktu zapłaty, żadnych praw do wystawcy rościć sobie nie może K. 49.

[3]) Co do znaczenia fałszywego indosu dla legitymacyi formalnej por. objaśn. do art. 36.

[4]) Również odpowiada z prawdziwego podpisu ten, kto wekslowo ręczył za przyjemcę (awalista), choćby przyjęcie było podrobione O. z 31 października 1894 L. 12071 JBl. 1895 nr. 41; zob. art. 81.

XIII. Przedawnienie wekslowe [1]).

1) Ustawa wekslowa nie zawiera wyczerpujących przepisów co do przedawnienia; luki należałoby tedy wypełnić na podstawie przepisów prawa cywilnego, odnoszących się do przedawnienia. Judykatura jednak zasady tej bynajmniej nie uznaje konsekwentnie. Uznanem jest wprawdzie, że kwestyą przedawnienia oceniać należy według tego prawa, które według przepisów prawa cywilnego dotyczącym stosunkiem obligatoryjnym rządzi, to znaczy po myśli §§ 36 i 37 k. c. według ustaw obowiązujących w miejscu powstania zobowiązania, n. p. w miejscu, gdzie położono akcept K. 192, Links 3589, 3977; por. O. T. N. II. 13. W innych jednak kierunkach judykatura jest chwiejna, bo nader często uważa się przedawnienie wekslowe nie za przedawnienie w rozumieniu prawa cywilnego, lecz za prekluzyą, i wyklucza się skutkiem tego zastosowanie prawa cywilnego. Tak n. p. przeważna część orzeczeń odrzuca a limine skargę wekslową, wniesioną po upływie czasu przedawnienia K. 212, 219, Cz. 37, 397, 523 (to ostatnie odrzuca nawet skargę, wniesioną w ostatni dzień terminu przedawnienia, skoro pozwany mieszka poza siedzibą sądu i doręczenie w tym dniu nie jest możliwe), z drugiej jednak strony wygłasza zasadę, iż, skoro raz nakaz za-

płaty został wydany, to pozwany musi zarzucić przedawnienie w trzechdniowym terminie, zakreślonym do wszelkich zarzutów P. 207, K. 77, 169, Cz. 27; a obok tej zasadniczej sprzeczności znajdują się co do obu tych kwestyi w mniejszości orzeczenia przeciwne: tak P. 370, 445, które wykluczają odrzucenie skargi a limine, Cz. 34, które wdraża postępowanie wekslowe, K. 5, które zarządza doręczenie nakazu wydanego przed przedawnieniem, choć w chwili zarządzenia doręczenia przedawnienie niewątpliwie już ubiegło, Cz. 105, które wdraża postępowanie wekslowe mimo przedawnienia, albowiem powód powołał się w skardze na ustną prolongatę, a z drugiej strony Cz. 287, które zarzut przedawnienia pozwala podnieść nawet w toku postępowania przed wyższą instancyą. Uznanem dalej jest, że z góry przedawnienia zrzec się nie można (§ 1502 k. c.) P. 283, lecz znów wątpliwa jest sprawa co do pytania, czy po upływie przedawnienia można się tego zarzutu zrzec: K. 193 wyklucza tę możność, uznają ją natomiast K. 80, Cz. 28, O. z 3 lutego 1898 L. 661 JBl. 1898 s. 154 (por. także co do przedłużenia odpowiedzialności zwrotnie zobowiązanego za pomocą zwrotu »aż do zapłaty in obligo« sprzeczne orzeczenia przy art. 78 uw. 3). Nieinaczej wreszcie ma się rzecz i co do początku przedawnienia; por. art. 77 uw. 3. Zd. n. zasady prawa cywilnego należałoby w tych wszystkich przypadkach stosować bez wyjątku, a w każdym razie ustalenie praktyki jest konieczne.

Weksel przedawniony nie staje się przez to ważnym zapisem długu według prawa cywilnego Zb. c. 3148 (chyba, że od początku nie był ważny jako weksel, a posiadał warunki ważności zapisu długu O. T. L. V. 250); nie daje przeto prawa do żądania rozdziału majątków (separatio bonorum) po myśli § 812 k. c. Zb. c. 13925, ani do uzyskania tymczasowych środków zabezpieczających O z 13 maja 1896 L. 5519 Beil. Bl. 1290; por. jednak art. 83.

Dodatek na wekslu, wykluczający w zupełności przedawnienie odpowiedzialności dłużnika, uważa się za nie napisany O. T.L. II. 66.

Art. **77.** Roszczenie z weksla przeciw przyjemcy [1]) ulega przedawnieniu w trzech latach [2]) licząc od dnia zapadłości weksla [3]).

1) Taki sam termin przedawnienia stosuje się do tego, kto

za przyjemcę wekslowo ręczył (awalista, współprzyjemca) P. 220, Cz. 130; zd. n. także do przyjemcy przez wyręczenie (zob. art. 60 i art. 63 uw. 1).

2) Termin ten oblicza się według art. 32 Cz. 30, 252. Choćby indosant wykupił weksel w takiej chwili, że nie ma już czasu do przerwania przedawnienia przeciw przyjemcy, to nie pociąga za sobą przedłużenia odpowiedzialności przyjemcy O. T. L. VII. 41

3) »vom Verfalltage an gerechnet«. W przepisie tym wątpliwem jest przedewszystkiem, czy rozstrzyga dzień zapadłości, czy dzień płatności (art. 4 uw. 7, art. 92). Jeżeli się przedawnienie pojmuje w rozumieniu prawa cywilnego, oświadczyć się należy za dniem płatności, bo przed tym dniem skarga jest niedopuszczalna, i tego poglądu trzyma się w przeważnej części judykatura austryacka, jak wynika z przytoczonych niżej orzeczeń o wpływie prolongaty. W przeciwnym razie można obstawać przy dniu zapadłości, bo przy prekluzyi możność wniesienia skargi jest zupełnie obojętną. Dalej nasuwa się pytanie, czy ten pierwszy dzień terminu się wlicza: co do tego praktyka przyjmuje zgodnie, iż w myśl art. 32 dnia początkowego się nie wlicza P. 144, Cz. 30, 252, O. z 28 sierpnia 1895 L. 10204 Bejl. Bl. 1194 Cb. 1895 nr. 466 (z błędnem uzasadnieniem, że początek liczy się dopiero od dnia, w którym prawo może być wykonane; por. art. 33 i art. 41 ust. ost), O. T. L. III. 415, O. T. N. XI. 45; przeciwnie jednak Cz. 230. Wreszcie rozstrzygnąć należy, czy i pod jakimi warunkami prolongata na przedawnienie wpływa. Judykatura przyznaje zgodnie, że w razie takiego przedłużenia skarga może być wniesiona dopiero po upływie respiro (zob. uw. do art. 82), a wobec tego musi się liczyć przedawnienie dopiero od końca prolongaty, jeżeli się je pojmuje w rozumieniu prawa cywilnego. Uznają to przeważnie orzeczenia S. Najw. (P. 124. 321, 348, Cz. 105, 166, O. z 28 listopada 1894 L. 13854 Cb. 1895 nr. 184; por. także Cz. 361); nie brak jednak i orzeczeń przeciwnych (K. 116, 184; tak samo O. T. L. XXV. 26), które można uzasadnić tylko z punktu widzenia prekluzyi. O ile się uznaje, że prolongata odsuwa początek przedawnienia, musi ona być oparta na umowie: choć dłużnik w ciągu czasu przedawnienia kilkakrotnie prosił o zwłokę, to nie ratuje mocy wekslowej (art. 80), skoro nie przyszło do ustanowienia nowego terminu zapłaty O. z 3 lutego 1898 L. 661 JBl.

1898 s. 154. Prolongata ustna wiąże tylko strony: jeżeli ją jednak uwidoczniono na wekslu, może się na nią powołać późniejszy posiadacz weksla i to także przeciw tym, którzy weksel później podpisali, n. p. przeciw awaliście, który potem swój podpis położył na wekslu K. 146 (?)

Subjektywne powody, które według prawa cywilnego wstrzymują początek przedawnienia (§§ 1494—1496 k. c.), nie stosują się do przedawnienia wekslowego O. T. L. III. 418, O. T. N. XXVII. 79. Co do nieobecności dłużnika zob. art. 80; co do moratoryum por. art. 86.

Co do początku przedawnienia przy wekslach płatnych za okazaniem lub w pewien czas po okazaniu por. art. 20 i 31.

Jeżeli czas płatności wypełniono już po puszczeniu blankietu w obieg, ten czas decyduje o przedawnieniu wekslowem Cz. 526.

Art. **78.** Zwrotne roszczenie dzierżyciela (art. 50)[1]) przeciw wystawcy i innym poprzednikom ulega przedawnieniu[2]):

1) w trzech miesiącach[3]), jeżeli weksel był płatny w Europie, z wyjątkiem Islandyi i wysp Faröer;

2) w sześciu miesiącach[3]), jeżeli weksel był płatny w krajach nadbrzeżnych Azyi i Afryki wzdłuż morza Śródziemnego i Czarnego, lub na wyspach tychże mórz należących do tych krajów;

3) w ośmnastu miesiącach[3]), jeżeli weksel był płatny w innym kraju nie należącym do Europy, albo w Islandyi, lub na wyspach Faröer.

Przedawnienie rozpoczyna się przeciw dzierżycielowi z dniem założenia protestu[4]).

1) Nie należy tu płacący przez wyręczenie, mimo, iż w artykule 63 przytoczony jest art. 50 P. 82; co do indosataryusza po proteście por. art. 16 uw. 8.

2) Przez przedawnienie gaśnie zupełnie odpowiedzialność zwrotnie zobowiązanego; jeżeli on jednak mimo tego wykupi weksel

i zażąda zapłaty od przyjemcy, przyjemca braku legitymacyi zarzucać nie może O. T. L. VII. 289.

3) Terminy te oblicza się według art. 32 Cz. 304, 330, O. T. L. III. 124. Ulegają one zmianie w dwóch przypadkach. Przedewszystkiem odpowiedzialność zwrotnie zobowiązanego gaśnie, skoro zobowiązanie przyjemcy uległo przedawnieniu, choćby nawet termin art. 78 (skutkiem zaszłej w międzyczasie przerwy) nie był jeszcze upłynął O. T. N. IX. 22. Następnie może wystawca i każdy indosant odpowiadać jako ręczyciel wekslowy aż do tej chwili, w której kończy się odpowiedzialność przyjemcy, choćby termin art. 78 już był przeminął — a to, jeżeli za pomocą dodatku przy swym indosie taką odpowiedzialność wziął na siebie, jeżeli n. p. dopisał »zostaję w obligu aż do całkowitej zapłaty« lub »zostaję na zawsze in obligo« P. 87, 256, 367, Cz. 65, 190, bo ust. weksl. nie przepisuje formy dla poręki wekslowej, a interpretacya taka odpowiada woli stron, i z ustawą nie stoi w sprzeczności O. z 28 stycznia 1896 L. 15144 Przegl. pr. 1896 s. 77 Links 4478 (przeciwnie P. 445, K. 26. 121, Cz. 34, 57, 73, które nie przyznają takiemu dodatkowi wpływu na przedłużenie przedawnienia). Dodatek ten musi jednak być umieszczony na wekslu i nie ma znaczenia dla prawa wekslowego, gdyby go umieszczono w odrębnym dokumencie K. 114, a nadto treść jego musi stwierdzać niewątpliwie, iż idzie o przedłużenie odpowiedzialności, co n. p. nie zachodzi przy dodatku »in Obligo zur sogleichen Bezahlung« P. 283.

4) Dzień ten wlicza się do terminu, bo stylizacya ustawy (»mit dem Tage«) nie dopuszcza w tym względzie wątpliwości O. z 16 maja 1894 L. 5549 Gz. 1894 s. 229 (przeciwnie — zd. n. błędnie — dawniejsze orzeczenia P. 122, 160, 388, Cz. 3, 85, 330). Zasada ta stosuje się również do indosantów weksla upadłego P. 308, 402, Cz. 136, 424.

Jeżeli zwrotnie zobowiązany zwolnił od założenia protestu, bieg przedawnienia na jego korzyść rozpoczyna się od ostatniego dnia, w którym można było protest założyć na czasie K. 26, 121, O. T. L. IV. 376; jeżeli indosant weksla upadłego zwolnił od protestu, przedawnienie liczy się od pierwszego dnia, w którym z weksla można było zrobić użytek, t. zn. od dnia indosu K. 166. Co do prolongaty por. art. 77 uw. 4.

Zwrotnie zobowiązany, który się powołuje na przedawnienie nie wynikające wprost z weksla i protestu, musi jego początek udowodnić O. T. L. III. 131, VI. 228.

Art. **79.** Zwrotne roszczenie indosanta (art. 51) [1]) przeciw wystawcy i innym poprzednikom ulega przedawnieniu:

1) w trzech miesiącach, jeżeli zwrotnie poszukujący mieszka w Europie, z wyjątkiem Islandyi i wysp Faröer;

2) w sześciu miesiącach, jeżeli zwrotnie poszukujący mieszka w krajach nadbrzeżnych Azyi i Afryki wzdłuż morza Śródziemnego i Czarnego, lub na wyspach tychże mórz, należących do tych krajów;

3) w ośmnastu miesiącach, jeżeli zwrotnie poszukujący mieszka w innym kraju poza Europą, albo w Islandyi lub na wyspach Faröer.

Termin biegnie przeciw indosantowi od dnia zapłaty [2]), jeżeli zapłatę uiścił przedtem, zanim przeciw niemu wytoczono skargę wekslową, w każdym zaś innym razie od dnia, kiedy mu doręczono skargę lub wezwanie [3]).

1) Na równi z indosantem, który wykupił weksel przy regresie, stoi płacący przez wyręczenie P. 82, a tak samo i wyręczony.

2) Na równi z zapłatą stoi każdy inny sposób zaspokojenia pretensyi, wskutek którego weksel przeszedł w ręce zwrotnie zobowiązanego O. T. L. III. 129.

3) Od tej chwili może już zwrotnie zobowiązany postarać się o przerwę przedawnienia przeciw swym poprzednikom. Z doręczeniem skargi stoi na równi podniesienie roszczenia wekslowego podczas ustnej rozprawy (§ 232 ust. 2. p. c.), choć art. 45 u. wprow. do p. c. stanowi równość tylko co do przerwy przedawnienia (art. 80); wezwanie (Ladung) obejmuje także zawiadomienie o sporze (Streitverkündigung: § 21 p. c.); zgłoszenie do konkursu stanowi także początek przedawnienia na korzyść poprzedników krydataryusza: Canstein Lehrb. s. 400 (?). Okoliczność, że poprzednik zwrotnie

zobowiązanego razem z nim był przez następcę zapozwany, nie wyklucza początku przedawnienia na korzyść poprzednika, a na niekorzyść zwrotnie zobowiązanego P. 260, Cz. 48, O. T. L. V. 361.

Zwrotnie zobowiązany, który się powołuje na przedawnienie, musi udowodnić jego początek, w przeciwnym bowiem razie zarzut przedawnienia nie będzie uwzględniony O. T. L. III. 131. VI. 228. Nie można w tym razie liczyć przedawnienia od dnia protestu K. 168.

Art. **80.** Przedawnienie (art. 77—79) przerywa się tylko [1]) przez doręczenie [2]) skargi [3]) i to tylko na niekorzyść tej osoby, przeciw której skarga jest skierowana [4]).

Zawiadomienie o sporze, uskutecznione przez pozwanego [5]), zastępuje jednak w tym względzie skargę [6]).

Art. 45 ust. wprow. do p. c. z 1 stycznia 1895 L. 112 D. u. p. dodaje:

Podniesienie roszczenia na ustnej rozprawie (§ 232 ust. 2. p. c.) stoi co do przedawnienia wekslowego (art. 80 ust. weksl.) na równi z doręczeniem skargi.

§ 8 ord. konk. z 25 grudnia 1868 L. 1 D. u. p. z r. 1869 stanowi:

Zgłoszenie wierzytelności wekslowych w konkursie ma te same skutki, co w myśl art. 80 ust. weksl. doręczenie skargi [7]). Jeżeli przy rozprawie konkursowej rzetelność zgłoszonej wierzytelności zaprzeczono, i jeżeli celem rozstrzygnięcia tej sprawy wdrożono nowy spór lub też podjęto na nowo postępowanie toczące się przed otwarciem konkursu, wówczas uważa się przedawnienie tylko za wstrzymane, i nie wlicza się do terminu przedawnienia czasu od dnia wniesienia zgłoszenia aż do dnia, w którym wierzycielowi wydano celem wdrożenia lub podjęcia na nowo sporu potrzebne załączniki (§ 125) [8]).

1) Prócz okoliczności wymienionych w art. 80 i przytoczonych przy nim przepisach ustawowych inne przyczyny przerwy przedawnienia, znane prawu cywilnemu, nie stosują się do przeda

wnienia wekslowego. W szczególności nie wywołuje przerwy: uznanie długu, które może mieć znaczenie tylko dla prawa cywilnego P. 451, Cz. 37, 73, O. z 15 października 1891 L. 11897 Cb. 1892 nr. 40, O. T. L. IV. 375; prośba o zwłokę (o ile nie przyszło do prolongaty) O. z 3 lutego 1898 L. 661 JBl. 1898 s. 154; częściowa zapłata K. 207, O. T. L. VIII. 147; zapłata odsetek Zb. c. 7433, o ile nie nastąpiła w takich warunkach, iżby należało przyjąć umowną prolongatę K. 118. Por. jednak Cz. 581, przytocz. w uw. 8.

[2]) Wniesienie skargi nie przerywa przedawnienia P. 117, 218, choćby nawet przed upływem przedawnienia usiłowano bezowocnie uskutecznić doręczenie O. z 15 października 1891 L. 11897 Cb. 1892 nr. 40 Zb. c. 13954; tembardziej nie ma mowy o przerwie, skoro skargę z powodu wadliwej formy zwrócono powodowi K. 212. Por. także uw. 4.

[3]) Musi to być skarga o pretensyą wekslową; wystarczy jednak doręczenie skargi ustalającej O. T. L. VIII. 147. Doręczenie nakazu zapłaty przerywa przedawnienie o tyle, o ile równocześnie nastąpiło doręczenie skargi.

Nie przerywa przedawnienia doręczenie: skargi nie zaopatrzonej w przepisane ustawą załączniki Cz. 46; skargi wniesionej przez sąd niewłaściwy Cz. 234, Zb. c. 5367; skargi, którą powód później cofnął P. 138, O. T. N. XXXIII. 394.

Doręczenie skargi wekslowej o część sumy wekslowej nie przerywa przedawnienia co do reszty O. T. N. X. 103 Links 274.

Do przerwy przedawnienia wystarczy sam fakt doręczenia; należyte popieranie sporu, którego żąda § 1497 k. c., nie jest potrzebne przy przedawnieniu wekslowem P. 348, K. 60, 169, Cz. 204, 383 Rep. 118, 387, 540, O. z 10 grudnia 1896 L. 13096 Beil. Bl. 1338 Links 4756, O. z 26 maja 1897 s. L 6306 Przegl. pr. 1897 s. 233 Links 4990 (przeciwnie P. 307, K. 54, Cz. 226, 344). Jeżeli raz nastąpiła przerwa wskutek doręczenia skargi, odtąd możliwe jest już tylko przedawnenie pretensyi zaskarżonej (t. zw. przedawnienie sporu) lub przysądzonej wyrokiem (t. zw. przedawnienie wyroku). Tylko w razie, gdy skargę oddalono w takich warunkach, że ponowne wniesienie skargi jest możliwe, przedawnienie wekslowe z chwilą prawomocności wyroku oddalającego rozpoczyna biedz na nowo O. T. N. V. 122.

Na dłużniku, który twierdzi, iż mu skargę zapóźno doręczono, spoczywa ciężar dowodu P. 148.

[4]) Doręczenie skargi ustanowionemu należycie (§ 276 k. c., §§ 116—118 p. c.) kuratorowi skutkuje przeciw kurandowi Cz. 3, 52, 58; por. jednak Cz. 267, które takiemu kuratorowi nie pozwala wnosić zarzutów. Tak n. p. doręczenie skargi kuratorowi spadku przerywa przedawnienie przeciw dziedzicom dłużnika P. 53, O. T. L. XIX. 314 (tembardziej doręczenie skargi deklarowanym dziedzicom K. 142). W szczególności żądać można ze względu na grożące przedawnienie ustanowienia kuratora, jeżeli skarga została wniesiona na czasie, a niewiadomo, czy została doręczona mimo, iż koniec przedawnienia się zbliża Cz. 52, 58; tak samo, jeżeli termin nadchodzi, a dłużnik wyjechał i adres jego nie jest wiadomy P. 33. Jeżeli jednak doręczenie w ten sposób uskuteczniono, wszelkie późniejsze poprawki co do osoby pozwanego są niedopuszczalne Cz. 296.

Jeżeli wierzyciel zaskarży jednego tylko dłużnika, przedawnienie przerywa się tylko co do pozwanego, a co do reszty zobowiązanych biegnie dalej O. T. L. XXII. 413; z drugiej jednak strony przerwa przedawnienia skutkuje tylko na korzyść tego, kto wytoczył skargę (por. art. 16 uw. 8). Jeżeli przeto posiadacz weksla zaskarżył wystawcę i przyjemcę, wystawca wykupiwszy weksel na przerwę wywołaną tą skargą nie może się powołać wobec przyjemcy, choćby mu nawet posiadacz weksla swe prawa cedował Cz. 48, O. T. L. V. 361. Dlatego też i zgłoszenie do konkursu spółki jawnej nie powinno przerywać przedawnienia przeciw spólnikom mimo art. 122 kod. handl.; por. jednak Cz. 581 przytocz. w uw. 8.

[5]) Zawiadomienie o sporze, dokonane przez powoda, nie przerywa przedawnienia w stosunku do dłużnika zawiadomionego P. 218. Co do formy zawiadomienia zob. § 21 p. c.

[6]) Przerwa wywołana zawiadomieniem kończy się z prawomocnem ukończeniem sporu, do którego się zawiadomienie odnosiło O. T. L. XVI. 364. Od tej chwili rozpoczyna się nowe przedawnienie wekslowe O. T. N. XXXII. 358.

[7]) Okoliczność, że zgłoszenie nastąpiło przed upływem terminu zakreślonego dla wierzycieli konkursowych w edykcie, jest

dla przedawnienia wekslowego zupełnie obojętną K. 1, gdyż termin ten w prawie wekslowem jest bez znaczenia P. 172. Zgłoszenie do konkursu spółki jawnej nie przerywa przedawnienia przeciw spólnikom; por. atoli O. T. N. V. 57 i Cz. 581 w uw. następnej.

[8]) Przerwa kończy się z chwilą, kiedy wierzyciela zawiadomiono o uchyleniu konkursu Cz. 135. Jeżeli konkurs spółki jawnej zamknięto później, a konkurs spólnika wcześniej, przedawnienie przeciw spólnikowi zaczyna biedz na nowo dopiero od zniesienia konkursu spółki, gdyż przedtem wobec art. 122 k. h. spólnika skarżyć nie można Cz. 581 (? skarga ustalająca?). Nowe przedawnienie jest również przedawnieniem wekslowem.

XIV. Prawo skargi wierzyciela wekslowego.

Art. **81.** Zobowiązanie z weksla ciąży na wystawcy, przyjemcy i indosancie weksla [1]), jak również na każdym, kto współpodpisał weksel, odpis weksla, przyjęcie lub indos, i to nawet wtedy, gdyby ten współpodpisujący oznaczył siebie tylko jako ręczyciela (per aval) [2]).

Zobowiązanie tych osób odnosi się do wszystkiego, czego wierzyciel ma prawo żądać z powodu niedopełnienia zobowiązania wekslowego [3]).

Dzierżyciel weksla może na każdym z osobna dochodzić całej swej wierzytelności; od jego wyboru zależy, kogo z wekslowo zobowiązanych chce najpierw pociągnąć do odpowiedzialności [4]).

[1]) Odpowiedzialność tych osób omówiono już przy art. 8, 14, 21 i 23; por. także art. 60. Tu należy jeszcze dać odpowiedź na pytanie, kto odpowiada wekslowo z podpisu. Jasną jest rzeczą, że przedewszystkiem odpowiada sam podpisany, z którym na równi stoją jego spadkobiercy; pewnem jest również, że dług wekslowy może przejąć na siebie inna osoba (n. p. nabywca przedsiębiorstwa), która wtedy odpowiada wekslowo tak samo jak pierwotny dłużnik Cz. 571 (natomiast zawarte w osobnym dokumencie oświadczenie, iż się bierze na siebie odpowiedzialność wystawcy

lub żyranta, nie stwarza zobowiązania z weksla, choć treść odpowiedzialności może być taka sama K. 114 — inaczej a błędnie K. 165.) Otwarta jednak zostaje kwestya, kto odpowiada z podpisu firmy, która nie należy do osoby pojedynczej (jeżeli właścicielem firmy jest osoba pojedyncza, można zaskarżyć tak firmę jak i obecnego jej właściciela osobiście A. 1608; jeżeli jednak wydano nakaz zapłaty przeciw firmie, nie należy wydawać osobnego nakazu przeciw właścicielowi, choć jego nazwisko różni się od brzmienia firmy O. z 29 kwietnia 1891 L. 5139 Gz. 1891 nr. 27). Otóż z podpisu rejestrowanej spółki jawnej i komandytowej spólnicy odpowiadają wekslowo Cz. 464, i na podstawie podpisu firmy może być przeciw nim wydany nakaz zapłaty, skoro stwierdzonem będzie zapomocą wyciągu z rejestru, iż oni do spółki należą Cz. 560, A. 1633, O. z 29 kwietnia 1896 L. 4991 Cb. 1897 nr. 62; nawet po rozwiązaniu i wykreśleniu firmy spółki można uzyskać nakaz przeciw byłym spólnikom, jeżeli się przedłoży poświadczenie z rejestru Cz. 359, A. 1114. Trzeba jednak do tego, by podpis firmy był położony na wekslu O. T. L. XII. 172; podpis spólnika jawnego nawet z dodatkiem »in firma A et B» nie zobowiązuje spółki, choćby wola stron niewątpliwie była skierowaną na zobowiązanie spółki O. T. L. XIV. 701. natomiast podpis, w którym figurują napisane jedną ręką brzmienie firmy i nazwisko spólnika, uważa się za podpis spółki Cz. 451. Nie potrzeba bynajmniej, by firma spółki w chwili podpisu była już wpisaną do rejestru; owszem, akcept położony w imieniu spółki za zgodą spólników stanowi właśnie początek istnienia spółki w myśl. art. 110 kod. handl. O. T. L. XII. 413; jeżeli jednak firma ma być pozwaną, musi być w chwili skargi zarejestrowaną: istnienie warunków potrzebnych do uzyskania wpisu nie wystarczy A. 1400, a po wykreśleniu firmy już jej skarżyć nie można A. 356 (inaczej A. 1114). Jeżeli na wekslu znajduje się podpis firmy spółki wyłączonej od rejestrowania, odpowiada z niego ten tylko, kto firmę podpisał, jeżeli jego nazwisko znajduje się w firmie Cz. 103 (por. art. 95); jeżeli na podstawie takiego podpisu wniesiono skargę przeciw spólnikom, których nazwiska znajdują się w firmie, wdrożyć należy postępowanie wekslowe Cz. 183, 512, O. z 7 grudnia 1892 L. 14065 Gh. 1893 nr. 20; skarga jednak wniesiona

przeciw takiej firmie odrzuconą być winna a limine Cz. 42, 399, 512. Natomiast z podpisu firmy spółki akcyjnej lub komandytowej na akcye odpowiadać może tylko spółka (por. art. 2. l. 2 ust. weksl.): z indosu stowarzyszenia członkowie nie odpowiadają wekslowo, choćby przedłożono poświadczenie z rejestru, iż w chwili podpisu do stowarzyszenia należeli i choćby ich odpowiedzialność według statutu była solidarna Cz. 218. Osoby, które na mocy swego upoważnienia położyły na wekslu podpis spółki akcyjnej i t. p., nie odpowiadają wekslowo (art. 2 l. 2 u. w.); por. także Cz. 12 przy art. 23 uw. 1. i art. 95.

[2]) Awalistą czyli ręczycielem wekslowym jest ten, kto podpisał pewne oświadczenie wekslowe innej osoby obok niej i przez to wziął na siebie taką samą odpowiedzialność. Forma awalu jest obojętną, byleby treść nie ulegała wątpliwości (por. art. 78 uw. 3); dodatek «jako świadek« wyklucza wszelką odpowiedzialność P. 333, Cz. 71, 120, 505, O. T. L. XII. 150; z drugiej jednak strony nie ma awalu, skoro podpisany według treści swego oświadczenia chce odpowiadać zupełnie samoistnie, nie jako ręczyciel wekslowy tego, czyje oświadczenie wekslowe podpisuje (n. p. dwie osoby wystawiają weksel na własne zlecenie i umieszczają łącznie żyro; weksel jest zaadresowany do A i B, którzy go obydwaj przyjmują). Potrzeba więc, by z weksla widocznem było, że awalista ręczy i za kogo ręczy. Co do tego ostatniego punktu wystarczy w każdym razie położenie podpisu tuż przy podpisie tej osoby, za którą się ręczy O. T. L. XIX. 89, a wogóle podpis nieprzekazanego bez dodatku na pierwszej stronie przyjętego już weksla uważa się za awal przyjęcia K. 146, Cz. 336: z tego powodu odpowiada na równi z przyjemcą indosant, który się podpisał bez dodatku także na pierwszej stronie weksla O. z 5 listopada 1897 L. 12978 JBl. 1897 s. 610 Links 5118; podobnie i nie przekazany, który podpisał na pierwszej stronie przyjęty już weksel na własne zlecenie wystawcy i wręczył go bez żyra wierzycielowi, odpowiada na równi z przyjemcą i nie może się bronić tem, że weksel podpisał jako wystawca K. 130 (zbyt daleko idzie zd. n. K. 124, które podpisującego na pierwszej stronie traktuje jako awalistę przyjemcy nawet w tym razie, gdy weksel opiewał na zlecenie tego wierzyciela, któremu go wręczono, i gdy ten wierzyciel — zd. n. bez-

prawnie — wpisał się za wystawcę). Z drugiej jednak strony awal przyjęcia może się znajdować i na odwrotnej stronie weksla; w tym atoli razie trzeba odpowiedniego dodatku O. T. L. XII. 257, gdyż bez niego podpis na odwrotnej stronie, nie stojący w związku z treścią weksla, bynajmniej nie musi mieć znaczenia wiążącego, i dlatego przeciw takiemu podpisanemu wdrożyć można tylko postępowanie wekslowe Cz. 382. Choć atoli odgadnąć nie można, do czyjego oświadczenia odnosi się obce oświadczenie, podpisany pod tem ostatniem odpowiada według treści swego oświadczenia, jeżeli według niego niewątpliwie chciał się wekslowo zobowiązać n. p. jeżeli weksel podpisał na pierwszej stronie z dodatkiem »jako żyrant« Cz. 83, w którym to razie odpowiada zupełnie samoistnie, lecz na równi z zwrotnie zobowiązanymi i w razie niezałożenia protestu jest wolny. Na równi z podpisem awalisty stoi własnoręczne oświadczenie »A ręczy za zapłatę«, choć brak podpisu P. 35; w razie wątpliwości odpowiada oświadczający w takim razie na równi z zwrotnie zobowiązanymi.

Awalista może ograniczyć swą odpowiedzialność do części sumy wekslowej O. T. L. XII. 259; dodatek jednak, że ręczy pewnej oznaczonej osobie, nie wyklucza odpowiedzialności wobec trzeciego nabywcy P. 35.

Odpowiedzialność awalisty jest odpowiedzialnością z poręki wekslowej. Jako ręczyciel nie odpowiada awalista, skoro według weksla nie ma zobowiązania tej osoby, za którą ręczył, n. p. jeżeli awal odnosi się do przyjęcia, a weksel zupełnie nie został przyjęty O. T. L. XV. 346 (przeciwnie — zd. n. błędnie — K. 150), jeżeli nie ma wystawcy, a w tem miejscu, gdzie jest zazwyczaj podpis wystawcy, znajdują się tylko dwa podpisy per aval O. T. N. X. 4 (w tym przypadku nadto weksel jest nieważny: zob. art. 7), jeżeli podpis główny składa się z znaku ręcznego nie legalizowanego O. T. L. XV. 346. Idzie jednak tylko o to, czy już sam wygląd weksla wyklucza zobowiązanie z podpisu głównego. Jeżeli tak nie jest, ważność zobowiązania awalisty nie traci nic na tem, że podpis główny nie zobowiązuje podpisanego z przyczyn prawa materyalnego, co wynika już z art. 3, 75 i 76 u. weksl. Awalista odpowiada tedy, choć podpis główny jest sfałszowany O. z 31 października 1894 L. 12071 Cb. 1895 nr. 429, a i w innych kierunkach zobo-

wiązanie jego jako zobowiązanie z weksla jest zupełnie samoistne, choć co do treści równa się zobowiązaniu tego, za kogo awalista ręczył. Tak więc co do awalisty rozstrzyga treść weksla w chwili, kiedy on umieścił awal, choćby w chwili podpisu głównego była inna K. 146, a prolongata udzielona umownie temu, za kogo on ręczył, ani mu za obronę służyć nie może O. T. L. XVIII. 304, ani jego odpowiedzialności nie przedłuża P. 220; również odpowiada on, choć wierzyciel dłużnika głównego uwolnił od odpowiedzialności (o ile przy tem nie miał zamiaru zrzeczenia się całej pretensyi wekslowej) O. T. N. XL. 57 Links 289; wreszcie stosunek zachodzący między nim a tym, za kogo ręczył, jest wobec posiadacza weksla w dobrej wierze bez znaczenia, i awalista nie może żądać od tego ostatniego zwrotu zapłaty, choćby wyrokiem karnym stwierdzono, że głównie zobowiązany wyłudził oszukańczo awal Cz. 322. Z drugiej zaś strony jego zobowiązanie wekslowe przedawnia się w tym samym czasie, co zobowiązanie z podpisu głównego P. 220, Cz. 130, a kroki przedsięwzięte w celu utrzymania praw wekslowych przeciw temu, za kogo ręczył, wystarczają także przeciw niemu O. T. N. VIII. 66; nie ma on także obowiązku przypozywać głównie zobowiązanego O. T. N. III. 219.

W stosunku do tego, wobec kogo bezpośrednio awalista bierze na siebie zobowiązanie, treść jego odpowiedzialności może być umownie zmodyfikowana. Tak z jednej strony wiąże umowa, iż awal ma mieć tylko skutki zwyczajnej poręki według prawa cywilnego O. T. N. XL. 57 Links 289; z drugiej zaś strony może awalista ręczyć także za dług cywilny, a wtedy odpowiada i po przedawnieniu weksla za pretensyą z art. 83, co jednak wierzyciel musi udowodnić O. T. N. IV. nr. 3 s. 12 (por. Zb. c. 1313).

Według prawa cywilnego oceniać należy stosunek awalisty do tego, za kogo ręczył; wekslowego roszczenia z tego tytułu awalista nie ma Cz. 598, O. z 5 listopada 1897 L. 12978 JBl. 1897 s. 610 Links 5118, O. T. L. XVI. 240; nawet w razie cesyi nie może awalista przyjemcy, skoro uiścił zapłatę posiadaczowi, wstąpić w spór rozpoczęty przez posiadacza przeciw przyjemcy Cz. 211. Nawet gdyby weksel przed terminem zapłacił i dał na siebie żyrować, to przecież zobowiązanie gaśnie, skoro weksel w czasie płatności znajduje się u niego, i jego skarga wekslowa

przeciw przyjemcy nie jest dopuszczalna Cz. 194 (przeciwnie O. T. L. XVIII. 369); podobnie ma się rzecz i wtedy, gdy on komuś trzeciemu zlecił zapłatę i dochodzenie praw przeciw głównie zobowiązanemu, a temu trzeciemu zwrócił walutę i umówił się z nim, że to, co uzyska z realizacyi, ma mu wydać, t. zn. głównie zobowiązany, o ile wykaże ten stan rzeczy, jest wolny od odpowiedzialności wekslowej Cz. 207.

Również stosunek wewnętrzny między kilku awalistami za jednego i tego samego dłużnika wekslowego układa się tylko według prawa cywilnego (§§ 896 k. c.) O. T. L. I. 103. Jeżeli ich razem zapozwano, a jeden z nich zapłacił cały dług, ma już na tej podstawie regres cywilny do reszty o zwrot stosunkowej części O. z 9 lutego 1898 L. 1889 Beil Bl. 1445 (przeciwnie Cz. 561, które daje regres tylko o tyle, o ile to wynika z szczególnego stosunku między awalistami). Por. także uw. 4.

Jeżeli wystawca lub indosant albo przyjemca ma wedle umowy z wekslobiorcą być tylko ręczycielem, stosunek między nim a trzecim posiadaczem układa się jedynie według weksla Cz. 573.

[3]) Por. art. 50 i 51. Tu zbadać tylko należy, czy i o ile przyjemca, obok którego istnieją i zwrotnie zobowiązani, odpowiada za należytości uboczne, do których ma prawo posiadacz, który weksel zaprotestował, lub też wykupił go jako zwrotnie zobowiązany. Co do odsetek idzie o to, czy przyjemca w takim razie odpowiada za nie od dnia zapadłości, względnie od dnia wykupienia, czy dopiero od dnia przedstawienia mu weksla do zapłaty względnie doręczenia skargi (n. p. w razie, jeżeli protestu nie założono, bo zwrotnie zobowiązany odpowiada »bez protestu«). Art. 81 każe rozstrzygnąć za pierwszą alternatywą, bo skoro posiadacz weksla może odsetek od chwili zapadłości lub od chwili wykupienia domagać się od zwrotnie zobowiązanego, a przyjemca jest dłużnikiem solidarnym i mógłby być zapozwany razem z zwrotnie zobowiązanym, to posiadacz weksla może takich odsetek żądać i od przyjemcy. Te same zasady odnoszą się także do kosztów protestu i innych kosztów z prawa wekslowego oraz do prowizyi Cz. 582, O. T. L. V. 104; por. Lehmann Lehrb. d. D. W. R. s. 451. Oczywiście jednak przyjemca za te należytości odpowiada tylko o tyle,

o ile za nie także zwrotnie zobowiązany odpowiada; nie ponosi ich więc, skoro protest w stosunku do zwrotnie zobowiązanego był spóźniony Cz. 166, lub skoro posiadacz weksla nie zawiadomił swego poprzednika P. 359. Również jasną jest rzeczą, że przyjemca nie odpowiada w żadnym razie za koszta sporów prowadzonych przeciw innym dłużnikom, bo koszta te nie wynikają z prawa wekslowego K. 209.

Zastaw kredytowy (Kredithypothek) dla akceptów dłużnika obejmuje także należące się z tytułu regresu odsetki i koszta K. 98.

[4]) Por. art. 49. Dłużnicy wekslowi są dłużnikami solidarnymi, t. zn. wierzyciel ma prawo tylko do jednorazowej zapłaty, ale za tę zapłatę odpowiada mu samoistnie każdy zobowiązany z weksla. Konsekwencyą tej solidarności jest przedewszystkiem to, że wierzyciel może jednego dłużnika uwolnić od odpowiedzialności, nie tracąc przez to praw wekslowych do reszty, i że pozostali dłużnicy nie mogą mu z tego zrobić zarzutu. Tak może wierzyciel dozwolić jednemu dłużnikowi na wykreślenie pretensyi wekslowej z jego hipoteki, a inni dłużnicy nie mogą się temu sprzeciwić K. 83; może podpis n. p. awalisty wykreślić, a przyjemca nie może się na to żalić Cz. 98; może przyjąć od jednego dłużnika częściową upłatę i zrzec się w zamian za to wszelkich praw do niego oraz dać mu pokwitowanie, a zastrzedz sobie prawa o resztę przeciw innym dłużnikom O. z 9 maja 1893 L. 5076 Cb. 1893 nr. 415 JBl. 1893 s. 419; jeżeli przyjmie częściową upłatę na zupełne zaspokojenie, ale umówi się, że w razie niepunktualności wszystkie prawa będą przywrócone, może w razie niepunktualności dochodzić całej reszty niezapłaconej na współdłużnikach Cz. 462 i t. d. Podobnie prolongata ma znaczenie tylko wobec tego dłużnika, do którego się odnosi O. T. L. XVIII. 304 (por. uw. 2), a w stosunku do innych zobowiązanych terminu płatności nie zmienia: wogóle każde zobowiązanie jest samodzielne, a zarzuty przysługujące osobiście jednemu dłużnikowi innym żadnej nie dają obrony. Co do zarzutu zapłaty por. art. 82.

Wierzyciel wekslowy może jednak pociągnąć równocześnie do odpowiedzialności większą ilość dłużników (w tym razie zamieścić należy w wyroku, iż oni odpowiadają solidarnie Cz. 535, a solidarność

obejmuje i koszta sporu P. 185, nie odnosi się jednak do kosztów egzekucyi wyłącznie przeciw jednemu dłużnikowi prowadzonej Cz. 148, 165). Zapłata jednego z współpozwanych jest całkowitem wypełnieniem wyroku (czy nakazu) i odbiera temu wyrokowi wszelką moc egzekucyjną tak, że płacący nie może z niego prowadzić egzekucyi przeciw współpozwanym, choćby nawet razem z nim pozwani byli jego poprzednicy wekslowi. Okoliczność, że spłacony posiadacz cedował płacącemu swe prawa z wyroku przeciw innym pozwanym, nie wraca wyrokowi mocy obowiązującej, a na równi z cesyą stoi indos na rzecz płacącego, który mu również nie daje prawa do prowadzenia egzekucyi z tego wyroku Cz. 87, 323, 524, O. z 30 listopada 1892 L. 13756 Cb. 1893 nr. 95 JBl. 1893. s. 93, O. z 17 lipca 1895 L. 8694 Cb. 1895 nr. 430 Gz. 1895 s. 442 (przeciwnie jednak Cz. 561, 522); nie pomoże także podstawienie osoby trzeciej, o ile będzie przez egzekuta wykazanem Cz. 207. Nawet gdyby zapłata nastąpiła przed wyrokiem, współpozwany, który ją uiścił, w proces przeciw innym pozwanym nie wstępuje, choćby to byli sami tylko poprzednicy jego; zob. Cz. 211. W wszystkich tych przypadkach wykupujący musi przeciw poprzednikom nową wytoczyć skargę, choćby byli poprzednio jego współpozwanymi i choćby spór poprzedni (o koszta) jeszcze się toczył K. 15, a cesya, indos, podstawienie trzeciego, to tylko próby zachowania sobie regresu do poprzedników, który się straciło przez przedawnienie skutkiem tego, że się z wykupieniem zwlekało i zaniedbało zawiadomienia o sporze O. T. N. XXXIV. 52. Próby te muszą zostać bez skutku, a wykupujący może mieć w takim razie tylko prawa z art. 83 lub roszczenie cywilne do byłych współpozwanych: tak n. p. jeżeli wystawca współpozwany zapłacił, a przyjemca dostał walutę, może wystawca już na podstawie § 1358 k. c. (więc nawet bez okazania weksla, czego potrzeba przy art. 83 ust. weksl.) żądać od przyjemcy zwrotu tego, co zapłacił wskutek nakazu zapłaty (nie jednak kosztów egzekucyjnych) O. z 2 czerwca 1898 L. 7576 JBl. 1898 s. 490.

Wierzyciel może praw z weksla dochodzić także w konkursie dłużnika. Jeżeli ich dochodzi w drodze zgłoszenia i skargi o uznanie płynności, nie potrzebuje opierać tej skargi na stosunku prawnym, jaki go wiązał z dłużnikiem, lecz może ją

oprzeć na samym wekslu, bo konkurs modyfikuje formę dochodzenia wykluczając proces wekslowy, nie zmienia jednak treści prawa z weksla Cz. 566, Zb. c. 14463 Cb. 1893 nr. 140; por. także art. 23 uw. 1. i. f. Może on również zaspokoić się w drodze potrącenia (§§ 20, 21 ord. konk.), do którego ma prawo, choćby jako zwrotnie zobowiązany wykupił weksel po otwarciu konkursu, bo przez wykupienie nie nabywa nowych praw, lecz wstępuje w dawne (art. 10 uw. 2) Zb. c. 8434, O. T. L. XXIV. 1. Jeżeli kilku dłużników popadnie w konkurs, wierzyciel może całą swą pretensyą zgłosić do każdej masy upadłości z osobna; por. § 19 ord. konk. Częściowa upłata, otrzymana przez wierzyciela z jednej masy, nie zmniejsza jego prawa wobec innych mas tak, że on z nich dostanie dywidendę według wysokości całej swej pretensyi aż do zupełnego pokrycia; inaczej ma się rzecz, jeżeli częściową upłatę otrzymał przed otwarciem konkursu: por. Zb. c. 5595 i Grünhut W. R. II. s. 448 n.

Art. **82.** Dłużnik wekslowy może się bronić takimi tylko zarzutami, które wynikają z samego prawa wekslowego [1]), lub przysługują mu bezpośrednio przeciw każdorazowemu powodowi [2]).

[1]) Art. 82 przeciwstawia zarzuty objektywne t. zn. takie, którymi dłużnik może się bronić przeciw każdemu wierzycielowi, bo one uchylają bezwzględnie (w całości lub części) jego zobowiązanie i zwalniają go (co do całości lub części długu) od wszelkiej odpowiedzialności, zarzutom osobistym, t. zn. takim, które usuwają lub ograniczają jego zobowiązanie tylko wobec pewnego oznaczonego wierzyciela, nie miałyby jednak znaczenia na korzyść tego samego dłużnika wobec innego wierzyciela. Terminologia ustawy grzeszy niedokładnością o tyle, że wprawdzie wszystkie zarzuty objektywne wynikają z samego prawa wekslowego, ale z drugiej strony prawo wekslowe zna także zarzuty osobiste n. p. zarzut nieprawidłowego wypełnienia, zarzut braku zawiadomienia dopuszczalny wobec następcy. który dopuścił się zaniedbania, a niemożliwy wobec dalszego następcy, który swego bezpośredniego poprzednika należycie zawiadomił i t. p.

Do zarzutów objektywnych należą:

a) zarzut braku zdolności wekslowej P. 202;

b) zarzut, że dokument podpisany nie ma w obecnym stanie istotnych warunków ważności weksla lub też zawiera dodatki pociągające za sobą nieważność: por. co do tego art. 7;

c) zarzut indosanta, oparty na uczynionym przy indosie dodatku »bez obligo«: art. 13;

d) zarzut indosanta, oparty na uczynionym przy indosie dodatku »nie na zlecenie«: art. 14;

e) zarzut indosanta, że jego indos nastąpił po proteście: art. 16;

f) zarzut wystawcy i indosanta, że nie zachowano terminu przedstawienia do przyjęcia w przypadkach art. 19, lub że zaniedbano przedstawić weksel do przyjęcia w przypadku art. 24 ust. 2;

g) zarzut wystawcy i indosanta, że weksla płatnego za okazaniem, względnie upadłego, nie przedstawiono do zapłaty w terminie art. 31 (por. art. 16 uw. 6);

h) zarzut zmierzający do uzyskania zwrotu pokwitowanego weksla (art. 39 i 54);

i) zarzut częściowej upłaty, o ile nastąpiło odpisanie. Judykat. niemiecka (O. T. N. VII. 67) widzi w takiem pokwitowaniu na wekslu tylko dowód zapłaty na korzy ć płacącego oraz okoliczność, która wyklucza dobrą wiarę u późniejszego nabywcy. Pogląd ten ten jednak wydaje nam się błędnym zwłaszcza, że — jak niżej wykazanem będzie — ta zła wiara t. zn. wiadomość o upłacie nie daje bynajmniej podstawy do zarzutu, i wobec tego płacący byłby zupełnie bezbronnym, choć innego środka ochrony nie ma. Upłatę zaś uwidocznioną na wekslu uważać można za część składową weksla i za ograniczenie sumy wekslowej.

k) zarzut dłużnika, że sumę wekslową w myśl art. 40 złożył do depozytu;

l) zarzut wystawcy i indosanta, a w przypadku art. 43 także przyjemcy, że weksla nie przedstawiono na czasie do zapłaty i nie protestowano (por. art. 69 i 72);

m) zarzut, że protest nie odpowiada przepisom ustawy: art. 88;

n) zarzut przyjemcy przez wyręczenie, że mu nie przedstawiono weksla do zapłaty w terminie art. 60;

o) zarzut zwrotnie zobowiązanego, że pominięto interwenienta: art. 62 i 64;

p) zarzut dłużnika, że jego podpis jest nie autentyczny, lub że weksel po jego podpisie sfałszowano K. 205, O. z 16 marca r. 1893 L. 3037 Gz. 1893 nr. 44 (co do domicylu zob. objaśn. do tytułu XII);

r) zarzut przedawnienia;

s) zarzut, że podpis nie odpowiada przepisom ustawowym (ust. 94, 95), lub że przy nim wykluczono odpowiedzialność podpisanego n. p. za pomocą dodatku »jako świadek« P. 333, Cz. 71, 120, 505, O. T. L. IV. 392.

O. z 31 lipca 1894 L. 9296 Gz. 1895 s. 44 wygłasza zasadę, że w razie, kiedy wyrokiem sądu karnego stwierdzono zbrodnię wymuszenia i orzeczono nieważność akceptu, wówczas dłużnik może się tem zasłonić nawet przeciw uczciwemu nabywcy. Orzeczenie to jest zdaniem naszem mylne, gdyż nawet prawo cywilne (§ 875 u. c.) nie idzie tak daleko, a wzgląd na bezpieczeństwo obrotu musi w prawie wekslowem dużo większą mieć wagę; por. także P. 116, O. T. L. IV. 392 wykluczające wobec uczciwego nabywcy zarzut, że podpis wyłudzono za pomocą oszustwa.

2) Zarzuty ex persona wierzyciela dzielimy na dwie grupy:

A) zarzuty wynikające z prawa wekslowego:

1) zarzut, że weksel wypełniono w sposób niedozwolony lub przeciwny umowie: art. 7 uw. 4 i 5;

2) zarzut indosanta, że jego indos in bianco wypełniono w sposób niedozwolony: art. 13;

3) zarzut zwrotnie zobowiązanego, a ewentualnie i przyjemcy (art. 81 uw. 3), oparty na tem, że wierzyciel zaniedbał zawiadomić poprzednika w sposób przepisany art. 45 (jestto zarzut ściśle osobisty, bo nie można go przeciwstawić temu, kto zawiadomienie należycie uskutecznił, choćby ono do dłużnika nie doszło);

4) zarzut, że powód nie jest w rzeczywistości uprawnionym z weksla t. zn. wierzycielem wekslowym. Tu należy przedewszystkiem zarzut braku legitymacyi formalnej, (art. 36), a następnie zarzut, że mimo legitymacyi formalnej powód nie nabył własności,

a dobrą wiarą przy nabyciu zasłaniać się nie może. Ten ostatni zarzut przysługuje dłużnikowi już na podstawie art. 74, jeżeli on sam jest właścicielem weksla, bo mogąc żądać zwrotu weksla może także, skoro jest pozwanym, uchylić się od obowiązku zapłaty. Ale i wtedy, gdy trzeci jest właścicielem weksla, może i powinien dłużnik, skoro o tem wie, odmówić zapłaty nabywcy w złej wierze. Powinien, bo gdyby zapłacił i uzyskał zwrot, jest sam nabywcą w złej wierze i musi weksel zwrócić właścicielowi, względnie zapłacić drugi raz (por. objaśn. do art. 74). Może, gdyż zarzut ten nie stanowi bynajmniej exceptio ex iure tertii; nie właściciel,' któremu brak dobrej wiary, nie jest wierzycielem z weksla, a więc dłużnik nie jest wobec niego zobowiązany. Z tego powodu dopuszczalny jest n. p. zarzut, że powód podrobił żyro na swą korzyść (art. 36); tak samo zarzut pozorności żyra, o ile się przez to wyrażenie rozumie, że weksel zupełnie nie wyszedł z rąk żyranta, że owszem żyrant posługuje się tylko cudzem nazwiskiem do dochodzenia praw z weksla, n. p. w razie, kiedy żyrant weksel z swem żyrem i z pełnomocnictwem rzekomego nabywcy sam oddał adwokatowi do zaskarżenia Cz. 22 (por. także Cz. 186 przy art. 36 uw. 3, Cz. 395 przytoczone niżej przy zarzucie zapłaty i O. z 10 listopada 1897 L. 12046 JBl. 1898 s. 94 Links 5126, gdzie ten przypadek jest trafnie scharakteryzowany; co do innych przypadków objętych nazwą żyra pozornego zob. niżej). Tu należy również zarzut, że pretensyą wekslową zapowiedziano lub zajęto, skoro egzekutowi nie odebrano weksla i weksel ten dostał się w ręce trzeciego; i tu rozstrzyga dobra wiara nabywcy, a dłużnik nie może odmawiać zapłaty indosataryuszowi w dobrej wierze, ani z tego powodu złożyć sumy wekslowej do depozytu Cz. 269 (przeciwnie — zd. n. błędnie — Cz. 7, 260, według których zapowiedzenie ma moc bezwzględną tak, iż uczciwy nabywca może żądać tylko złożenia do depozytu). Raz jednak jeszcze podnosimy, że idzie tu tylko o złą wiarę co do kwestyi własności, co do stosunku prawa rzeczowego, nie o to, czy nabywca wie o zarzutach, jakie dłużnik miał przeciw pozbywającemu, a które własności pozbywającego zupełnie nie dotykały. Do zarzutu opartego na złej wierze w tem ostatniem znaczeniu (exceptio doli) wrócimy niżej.

B) zarzuty oparte na innych przepisach, które dadzą się znów rozklasyfikować na dwie kategorye:

a) zarzuty oparte na okolicznościach, które w myśl przepisów prawa prywatnego zobowiązanie z weksla wprost i bezpośrednio uchylają lub ograniczają. Tu należy:

5). względna nieważność zobowiązania z weksla wynikająca stąd, iż mimo istnienia oświadczenia wekslowego brak woli potrzebnej według prawa prywatnego do zaciągnięcia zobowiązania z weksla. Zachodzi to w tych przypadkach, kiedy oświadczenie wekslowe złożono pod wpływem przymusu lub błędu. Co do przymusu odróżnić należy przymus fizyczny (vis absoluta) od przymusu moralnego zapomocą groźby (vis compulsiva.) Pierwszy zwalnia bezwzględnie od odpowiedzialności, bo podpis wydarty gwałtem fizycznym nie odpowiada ustawowym warunkom podpisu (uw. 1 lit. s; art. 94, 95); drugi pociąga za sobą względną nieważność w przypadkach §§ 870 i 875 k. cyw., t. zn. w stosunku do tej osoby, która wymusiła podpis zapomocą niesprawiedliwej groźby, zdolnej wzbudzić uzasadnioną obawę, i do tej, która o takim przymusie wiedziała lub musiała wiedzieć. Kiedy groźba jest niesprawiedliwa, o tem rozstrzyga prawo prywatne; nie zachodzi to w przypadku, kiedy się grozi doniesieniem karnem, do którego istnieje słuszna podstawa P. 243 (por. Zb. c. 9102), ani kiedy wierzyciel konkursowy grozi, iż się nie zgodzi na zniesienie konkursu, jeżeli mu krydataryusz nie da weksla na wyższą kwotę, niż na wierzyciela właściwie przypaść ma Cz. 588. Wobec trzeciego uczciwego posiadacza zarzut ten jest bezskuteczny, gdyż dla obrotu oświadczenie pociąga za sobą odpowiedzialność bez względu na wolę (§ 875 k. c.; por. atoli O. z 31 lipca 1894 L. 9296, przytoczone na końcu w uw. 1).

Zupełnie tak samo ma się rzecz co do błędu. Jeżeli on był istotny a nie zawiniony, wówczas pociąga za sobą nieważność zobowiązania wobec tego, kto błąd wywołał lub o nim wiedzieć musiał. Wobec trzeciego błąd taki jest bez znaczenia, choćby nawet stwierdzony był wyrokiem sądu karnego P. 116; tak n. p. jeżeli przyjemca wyłudził współpodpis, wobec wierzyciela wekslowego tym zarzutem bronić się nie można Zb. c. 9282. Mamy

tu jednak na myśli tylko przypadek, kiedy istnieje sprzeczność między oświadczeniem wekslowem a wolą n. p. gdy podpisujący sądził, że podpisuje całkiem inny dokument; jeżeli on wiedział, że podpisuje weksel, ale skłoniło go do tego błędne wyobrażenie o innych okolicznościach (błąd co do pobudki), zobowiązanie jest ważne; zob. niżej l. 11.

6) Sprzeczność między wolą i oświadczeniem może być także rozmyślna, jeżeli oświadczenie wekslowe złożone zostało tylko pozornie, t. zn. w razie symulacyi. Okoliczność ta zwalnia od odpowiedzialności wobec tego, kto dostał weksel z oświadczeniem wekslowem od dłużnika, a wiedział o tem, że istotna treść stosunku prawnego między nim a dłużnikiem jest inna O. T. L. IV. 388. lub że zachodzące okoliczności wykluczają wolę zobowiązania się Cz. 182. Zresztą jednak wobec innych osób nie może dłużnik bronić się tem, że w rzeczywistości nie chciał się zobowiązać z weksla O. T. L. VI. 44.

Jeżeli ktoś podpisał ważny weksel, ale wręczając go oświadczył, że to weksel nieważny i że on skutkiem tego nie odpowiada, nie może się zupełnie brakiem istotnej woli bronić Cz. 384.

7) Zbliżoną naturę ma zarzut, znany pod nazwą techniczną zarzutu weksla z grzeczności (Gefälligkeitswechsel). Rozumie się przez to oświadczenie wekslowe połączone z umową wykluczającą skutki prawne tego oświadczenia, według której oświadczający nie ma odpowiadać z weksla. Może to być przyjęcie z grzeczności (Gefälligkeitsaccept): osoba, która weksel w ten sposób przyjęła, nie odpowiada z weksla temu, z kim zawarła umowę wykluczającą odpowiedzialność O. z 10 grudnia 1896 L. 13991 Beil. Bl. 1354 Links 4757, O. T. L. XIV. 225. Tak n. p. nie odpowiada wystawcy przyjemca, który zostając w służbie u wystawcy przyjmuje na jego prośbę weksel na pokrycie ceny kupna, którą wystawca winien za towary pobrane za jego pośrednictwem Cz. 8; tak samo, jeżeli pozwany dał powodowi akcept w tym celu, by powód przez eskont weksla uzyskał pieniądze Cz. 50, 150; podobnie, jeżeli powód przy przyjęciu zaręczył przyjemcy, że sam weksel wykupi i że przyjemca z tego weksla nie potrzebuje się obawiać odpowiedzialności Cz. 298, O. z 13 października 1897 L. 9776 Links 5098 i t. d. Nieinaczej ma się rzecz przy

wystawieniu weksla z grzeczności i przy żyrze z grzeczności K. 29. Wobec trzecich jednak, którzy w umowie nie brali udziału, odpowiada się z podpisu z grzeczności bezwarunkowo: nawet w razie, gdy żyrant z grzeczności wykupił weksel, może żądać zwrotu od wystawcy z grzeczności, chyba gdyby między nimi była specyalna umowa, że do siebie z weksla nie mają pretensyi Cz. 573, O. z 22 września 1893 L. 13602 Cb. 1895 nr. 139. Co do przypadku, gdzie wierzyciel (nie kontrahent) wie o tym zarzucie, zob. niżej pod c.

Stosunek między przyjemcą z grzeczności, który zapłacił weksel, a tym, komu dał podpis, układa się według prawa cywilnego: zob. art. 23 uw. 4. Po spełnieniu funkcyi może podpisujący żądać zwrotu weksla; jeżeli jednak dał akcept z grzeczności in bianco nie zakreślając terminu eskontu, nie może żądać zwrotu, choć biorący nie zrobił z niego spiesznie użytku Cz. 99.

8) Zupełnie podobną naturę ma zarzut żyra pozornego w stosunku między żyrantem a żyrataryuszem Cz. 596; do istoty bowiem tego żyra należy właśnie wykluczenie odpowiedzialności żyranta wobec żyrataryusza: art. 17 uw. 6.

9) Zarzuty wymienione dotąd pod l. 6—8 polegają na tem, że umownie wykluczono zobowiązanie z oświadczenia wekslowego. Umową taką można jednak także zmienić treść zobowiązania wekslowego, bo choć tę treść ustala w pierwszym rzędzie sam weksel, to przecież strony mogą zobowiązaniu nadać treść inną, stojącą w sprzeczności z osnową weksla. Umowa taka wiąże strony i daje dłużnikowi prawo do zarzutów przeciw skardze kontrahenta, zgodnej z wekslem a przeciwnej umowie, a § 887 k. cyw. nie ma w tym przypadku zastosowania. Zasadę tę uznaje judykatura z rzadką zgodnością; wyjątek stanowi tylko Cz. 509, oddalające zarzut, że powód przyrzekł pozwanym przy zaciągnięciu zobowiązania wekslowego przedłużenie na pewien przeciąg czasu po zapadłości (por. także motywa w K. 188, gdzie jednak stan faktyczny orzeczenie w zupełności uzasadnia). Treść zmiany może być nader rozmaita. Można umownie ograniczyć kwotę, za którą się odpowiada Cz. 236; można ustanowić umownie inny termin płatności, niż podany w wekslu, n. p. umówić się, że weksel

jest płatny dopiero wtedy, gdy pozwany od pewnego przedsiębiorstwa dostanie należące mu się pieniądze O. z 24 stycznia 1894 L. 623 JBl. 1895 s. 491; można wreszcie zobowiązanie z weksla, w szczególności zobowiązanie do zapłaty, uczynić zawisłem od pewnych warunków na wekslu nie uwidocznionych a sprzecznych z jego brzmieniem P. 227, Cz. 181, O. z 12 stycznia 1897 L. 15231 JBl. 1897 s. 250 Links 4848, O. T. L. XXV. 302. Tak n. p. możliwy jest zarzut, że według umowy zapłata nastąpić miała pod warunkiem, iż powód zwróci dawne weksle, i że warunek ten się nie ziścił K. 13, 37, Cz. 93, 170, 201, w którym to razie w nakazie orzec należy, iż zapłata nastąpić ma za zwrotem także dawnego weksla Cz. 94; jeżeli przy zapłacie weksla miał być według umowy wystawiony kwit ekstabulacyjny co do kwoty wekslowej i kwot poprzednio upłaconych, a wierzyciel takiego kwitu nie wystawił i z powodu nadciężarów nie jest w stanie tego uczynić, oddalić należy skargę w zupełności i nie można skazać dłużnika nawet na złożenie do depozytu, bo nawet w ten sposób dłużnik nie uzyska podstawy do uzyskania wykreślenia całej pretensyi Cz. 585 (por. także art. 39); jeżeli zastrzeżono, iż akcept wiąże na ten tylko przypadek, gdy z obrachunku wyniknie pewien rezultat, a obrachunku nie było, wówczas umowa wyklucza odpowiedzialność przyjemcy K. 145; dopuszczalny jest zarzut, że według umowy weksel miał być płatny tylko w razie, gdyby pewne małżeństwo z winy pozwanego nie doszło do skutku, że jednak pozwany żadnej w tym względzie nie ponosi winy K. 182; jeżeli powód umówił się z pozwanym, iż weksel niezapłacony w terminie traci ważność, skarga z takiego weksla nie jest dopuszczalna Cz. 575; jeżeli zastrzeżono, że biorący weksel traci pretensyą z niego, gdyby go wypuścił z rąk, skarga tego wierzyciela oddaloną będzie, skoro on weksel indosował P. 423 i t. d. Można wreszcie zarzucić, że między stronami istnieje stosunek rachunku bieżącego i że skutkiem tego pretensyi wekslowej odrębnie dochodzić nie można; w tym razie jednak wykazać trzeba, iż według (wyraźnej lub dorozumianej) woli stron stosunek ten odnosi się także do pretensyi wekslowych, mimo że to nie jest regułą O. T. L. V. 339, XXII. 337.

Tu należy również częsty w praktyce zarzut, że weksel dano

tylko na zabezpieczenie, jako kaucyą (weksel kaucyjny Cautions =, Depot-wechsel). Znaczenie techniczne tego zarzutu jest to, że między stronami istnieje już pewna pretensya lub przynajmniej podstawa (stosunek prawny), z której w przyszłości taka pretensya wyróść może A. 147, i że dla bezpieczeństwa wierzyciela daje mu się weksel, który jednak ma być inną tylko formą owej pretensyi, i z którego o tyle tylko można zrobić użytek, o ileby owej pretensyi można było dochodzić. Szczegóły jednak umowy zawartej przy owem daniu weksla na zabezpieczenie mogą być bardzo rozmaite. Jeżeli weksel taki jest całkowicie wypełniony, a strony porozumiały się wprawdzie ogólnikowo, iż on ma służyć na zabezpieczenie, nie umówiły się jednak co do szczegółów, wówczas dłużnik może wprawdzie żądać zwrotu weksla po całkowitem rozwikłaniu dotyczącego stosunku i może z tą chwilą uwolnić się od obowiązku zapłaty, o ileby był pozwanym K. 129, 198. Cz. 15, O. T. L. IX 439, XVII. 281, ale, jeżeli termin płatności nadejdzie przed ostatecznem rozwikłaniem owego stosunku, musi weksel zapłacić i dać wierzycielowi w ten sposób zabezpieczenie w gotówce P. 311, Cz. 15, 95. Jeżeli natomiast przy oddaniu weksla na zabezpieczenie zastrzeżono wyraźnie, że zobowiązanie z weksla ma iść zupełnie równolegle z pretensyą zabezpieczoną, wówczas ta umowa wiąże kontrahentów, i weksla nawet po terminie płatności zaskarżyć nie można, jeżeli warunki dochodzenia pretensyi zabezpieczonej jeszcze nie nadeszły Cz. 472. Pozwany może tedy obronić się zarzutem, że dał weksel na zabezpieczenie wynagrodzenia za usługi, których mu powód aż do chwili skargi nie świadczył Cz. 102; przyjemca nie odpowiada z akceptu danego na zabezpieczenie rat, które miał płacić z tytułu umowy o kupno nadziei wygranej, jeżeli ta umowa nie odpowiadała warunkom ustawy z 30 czerwca 1878 L. 90 D. u. p. Cz. 225 i t. d.; jeżeli jednak weksel dano na zabezpieczenie, że kontrakt kupna przyjdzie do skutku, a to nie nastąpiło z winy pozwanego, ten, kto otrzymał weksel, może żądać zupełnej zapłaty Cz. 525.

Weksel kaucyjny w tych ostatnich przypadkach daje wierzycielowi tę tylko korzyść, że przerzuca na przeciwnika ciężar dowodu (zob. niżej pod d). Pozwany bowiem musi udowodnić tak

okoliczność, że weksel był dany na zabezpieczenie, jak i to, że w obecnych warunkach nie można domagać się zapłaty pretensyi ubezpieczonej. Wykazanie tylko pierwszej połowy zarzutu t. zn. kaucyjności weksla nie ma żadnego znaczenia, bo dłużnik chcąc się uwolnić od obowiązku zapłaty musi wykazać albo, że stosunek, do którego się odnosi kaucya, jest już zupełnie uregulowany, albo też, że według umowy powód nie miał jeszcze prawa robić z weksla jakiegokolwiek użytku, to drugie przy wekslu kaucyjnym w technicznem słowa tego znaczeniu. Posiadacza takiego weksla nie można w żadnym razie zmuszać do dowodu, że mu się wogóle coś z weksla należy i ile mu się należy; orzeczenia przeciwnę, które na niego wkładają obowiązek dowodu — tak K. 64, 72, 145 Cz. 107, 108, 209, 256 — są zd. n. błędne, bo zapoznają zupełnie że strony dając i biorąc weksel na zabezpieczenie chcą dać i zyskać jakąś korzyść, którejby w zupełności nie było, gdyby powód miał taki sam obowiązek dowodu, jak bez weksla. Zasadę przez nas przytoczoną uznają Cz. 15, 95, 102, 403, 425, O. z 28 stycznia 1891 L. 13265 Gz. 1893 s. 77 Cb. 1893 nr. 139 (niejasno O. z 17 marca 1897 L. 1379 Przegl. pr. 1897 s. 139 Links 4916). Z drugiej strony jednak zauważyć należy, że możliwa jest i taka umowa, według której cały ciężar dowodu spoczywa na posiadaczu weksla kaucyjnego, i Cz. 29, które ten zarzut zupełnie pomija, idzie zd. n. zbyt daleko.

Umowa modyfikująca treść zobowiązania z weksla może być zawarta i później, t. zn. już po złożeniu dotyczącego oświadczenia, i w tym razie wiąże również kontrahentów: błędnie O. z 9 listopada 1897 L. 13506 JBl. 1898 s. 70 Links 5124, według którego podpisawszy weksel bez zastrzeżeń nie można bronić się zarzutem, iż później zobowiązanie z weksla uczyniono w porozumieniu z powodem zawisłem od pewnych warunków, które się nie ziściły. Najczęstszym przypadkiem tego rodzaju jest prolongata weksla (zob. art. 77 uw. 3). Przez taką prolongatę zmienia się w stosunku między temi osobami, które się o przedłużenie umówiły, czas zapadłości weksla P. 124, 321, 348, Cz. 166. Umowa taka może być uwidoczniona na wekslu, ale, choć została zawarta tylko ustnie, wiąże strony, które ją zawarły P. 75, K. 71, Cz. 105, 574, 582, O. z 12 stycznia 1897 L. 15231 JBl. 1891 s. 250, Links 4848; nawet

przyjęcie odsetek za pewien czas z góry stanowi milczącą prolongatę K. 118, O. z 24 października 1893 L. 12443 JBl. 1895 s. 336, nie jednak zaniechanie wniesienia skargi O. T. L. V. 382. Tak samo wiąże umowa, że termin płatności przedłużono umownie »na dwa lub trzy lata«, jeżeli dłużnik da zabezpieczenie hipoteczne, i dłużnik, o ile dał takie zabezpieczenie, przed upływem 2 lat wolny jest od odpowiedzialności Cz. 602; można również z prolongatą połączyć układ o spłatę pretensyi wekslowej ratami, w którym to razie skarga wniesiona po terminie płatności weksla, lecz przed terminem płatności pierwszej raty, jest przedwczesną Cz. 220; jeżeli dłużnik ceduje wierzycielowi wekslowemu swą pretensyą hipoteczną i ułoży się z nim, że to, co wierzyciel ściągnie, ma po potrąceniu kosztów iść na zapłatę weksla, wierzyciel ma prawo skargi z weksla dopiero wtedy, gdy sprawa ściągnięcia z hipoteki będzie ostatecznie załatwiona O. z 13 kwietnia 1892 L. 4221 Cb. 1892 nr. 104; nawet w tym razie, kiedy niewiadomo, czy nowy dzień płatności nadejdzie i w którym czasie to nastąpi (dies incertus an et quando), weksel staje się płatny dopiero z chwilą nadejścia tego nowego terminu lub z chwilą, gdy się pewnem stało, że ten termin już nadejść nie może O. z 4 marca 1891 L. 4491 Cb. 1891 nr. 162 (ta ostatnia konsekwencya jest wątpliwą). W każdym razie prolongata wyklucza między stronami możność skargi aż do nadejścia nowego terminu P. 220, K. 71, 118, Cz. 220, O. T. L. XIV. 165 (choć dłużnik przed upływem terminu może zapłatę zaofiarować i w razie odmowy przyjęcia złożyć do depozytu Cz. 582); jeżeli jednak nowy termin nadszedł w toku sporu, należy wprawdzie nakaz przedwczesny uchylić, lecz równocześnie zobowiązać trzeba pozwanego do zapłaty obliczając wszystkie należytości według dnia, w którym się kończyła prolongata O. z 24 października 1893 L. 12443 JBl. 1895 s. 336. Wobec trzecich prolongata niema żadnego znaczenia: nie zmienia terminu do założenia protestu wobec tych zobowiązanych z weksla, którzy w umowie nie brali udziału Cz. 166; nie daje podstawy do zarzutu innym dłużnikom, nawet awaliście P. 220, O. T. L. XIV. 166; nie chroni dłużnika, który ją uzyskał, wobec następców wierzyciela, choćby była nawet uwidoczniona na wekslu O. T. L. XXV. 26 (co do znaczenia zapisku prolongacyjnego na wekslu zob. także niżej pod c).

Bardzo często strony umawiają się z góry o prolongatę po zapadłości z tem jednak zastrzeżeniem, iż dłużnik po zapadłości pierwotnego weksla wręczy wierzycielowi nowy weksel prolongacyjny. W tym razie dłużnik wtedy tylko może bronić się zarzutem prolongaty przeciw skardze z pierwotnego weksla, jeżeli w należytym czasie zaofiarował wierzycielowi weksel prolongacyjny; o ile zaś dał weksel nowy a dawnego mu nie zwrócono, obowiązany jest do zapłaty nowego weksla dopiero wtedy, gdy mu oba weksle będą zwrócone K. 37, O. T. L. XIX. 252. Weksel prolongacyjny stoi co do wszelkich zarzutów zupełnie na równi z wekslem dawnym Cz. 251, 589; por. także O. z 4 maja 1897 L. 5156 JBl. 1897 s. 514 Links 4962.

10) Ostatnim zarzutem tej kategoryi jest zarzut, że zobowiązanie z weksla zgasło przez zapłatę lub w inny sposób. Najważniejsze znaczenie dla obrotu ma zarzut zapłaty. Przypomnieć tu należy przedewszystkiem, że zobowiązanie z weksla jest zobowiązaniem solidarnem, t. zn., że wierzycielowi za całą zapłatę odpowiada wprawdzie większa ilość osób, że jednak wierzyciel raz jeden tylko może żądać zapłaty i raz zaspokojony niczego więcej nie może się domagać. Z tej zasady płyną następujące konsekwencye. Przedewszystkiem wierzyciel, który od jednego dłużnika uzyskał całkowitą lub częściową zapłatę, nie może żądać powtórnej zapłaty tej samej kwoty od tego dłużnika. Musi to być zapłata istotna i rzeczywista: nie wystarczy np. z strony przyjemcy przesłanie sumy wekslowej domicyliatowi (por. art. 24 uw. 2) ani z strony któregokolwiek dłużnika danie gotówki na zabezpieczenie O. T. N. XXIII. 125. Wprawdzie przy takiej zapłacie powinien właściwie nastąpić zwrot weksla pokwitowanego (art. 39 i 54), i okoliczność, że weksel dłużnikowi wydano, już sama przez się uzasadnia domniemanie zapłaty O. z 14 grudnia 1871 L. 6886 Gh. 1872 nr. 53; ale mimo tego możliwe są przypadki, gdzie weksla nie zwrócono, choć został zapłacony (zob. n. p. K. 197, gdzie dłużnik wykazuje recepisem pocztowym, iż całą sumę wekslową wysłał wierzycielowi, a wierzyciel przy odbiorze nie zachował środków ostrożności potrzebnych do zachowania regresu przeciw poczcie i mimo tego twierdzi, iż nie otrzymał wszystkiego). Otóż w tych przypadkach zapłata zwalnia płacącego dłużnika od odpowiedzialności wobec

tego wierzyciela, któremu zapłatę uiścił, i to tak dalece, że gdyby nawet strony po zapłacie umówiły się, że weksel ma zostać w rękach wierzyciela na zabezpieczenie innego długu, to i tak wierzyciel wobec tego dłużnika praw z tego weksla dochodzić nie może Cz. 32, bo ta umowa zgasłej mocy wekslowej nie wskrzesza K. 52, Cz. 530 (odmiennie — zd. n. słusznie — K. 72). Nawet jeżeli zapłata była warunkowa (dłużnik ceduje pretensyą hipoteczną i strony zgadzają się, że to, co wierzyciel ściągnie z hipoteki, to ma iść na pokrycie weksla), wierzyciel wtedy dopiero żądać może od dłużnika zapłaty, skoro warunek się nie ziścił O. z 13 kwietnia 1892 L. 4221. Cb. 1892 nr. 104.

Skutki zapłaty sięgają jednak dalej Według judykatury austr., zd. n. zupełnie trafnej, zapłata któregokolwiek dłużnika uwalnia wszystkich innych dłużników od odpowiedzialności wobec tego wierzyciela, któremu zapłatę uiszczono, i na zapłatę np. ostatniego indosanta może się powołać nawet przyjemca, nie narażając się na zarzut, iż jego obrona stanowi exceptio ex iure tertii P. 244, 291 Cz. 207. 462. Jeżeli przeto z kilku pozwanych jeden zapłaci natychmiast po doręczeniu skargi i nakazu, a inni, którym skargę później doręczono, wnieśli zarzuty i w nich powołują się właśnie na ową zapłatę, nakaz wobec nich utrzymać można w mocy tylko do dnia zapłaty, choć oczywiście odpowiadają za koszta sporu, jeżeli powód w właściwym czasie żądanie skargi zmodyfikował O z 6 maja 1896 L 5284 Przegl. pr. 1896 s. 149 Links 4605. Na równi z zapłatą dłużnika stoi zapłata uiszczona przez osobę trzecią w imieniu dłużnika O. T. L. VIII. 390, XVI. 218; zarzut jednak, że trzeci, nie zobowiązany z weksla, zapłacił weksel i że powód w jego imieniu skarży, jest bez znaczenia, bo taka zapłata ani dłużników nie uwalnia, ani powodowi legitymacyi nie odbiera Cz. 395.

Przez zapłatę jednego dłużnika wszyscy dłużnicy są wolni od odpowiedzialności z weksla wobec tego wierzyciela, który został zaspokojony; nie wynika stąd jednak bynajmniej, by oni już wogóle z weksla nie odpowiadali. Zwrotnie zobowiązany, który wykupił weksel, nie traci przez tę zapłatę regresu do poprzedników i praw z weksla do przyjemcy; wychodzą z węzła regresowego tylko ci, co wespół z płacącym, w tej samej

co on roli, podpisali weksel (w szczególności jego awaliści: por. art. 81), oraz następcy płacącego. Innemi słowy płacący nie ma regresu z weksla do współpodpisanych Cz 207, 277, ani do swych następców, a zapłata z strony przekazanego zwalnia wszystkich zobowiązanych z weksla Cz 277, O. T. L. V. 128, VIII. 389. Na równi z zapłatą przekazanego stoi zapłata uiszczona przez domicyliata O. T. L VIII. 387, O. T. N. IX 64, chyba że domicyliat zapłacił weksel wyręczając zwrotnie zobowiązanego (protest interwencyjny: O. T. L. X. 287), lub, że sam jest także zwrotnie zobowiązanym i dopuściwszy do założenia u siebie protestu zapłacił potem jako zwrotnie zobowiązany O. T. L. V. 313. Zresztą i osoba trzecia może zapłacić za dłużnika, w którym to razie skutki są takie, jak gdyby sam dłużnik uiścił był zapłatę: nawet zwrotnie zobowiązany może zapłacić za przekazanego, musi to jednak wyraźnie oświadczyć przy zapłacie, gdyż w razie wątpliwości przyjmuje się, iż zapłacił tylko za siebie O. T. L. IX. 42, XVI. 218.

Z dotychczasowych naszych wywodów wynika, iż zapłata jednego zobowiązanego z weksla zwalnia wszystkich dłużników od odpowiedzialności wobec wierzyciela zaspokojonego, że nadto zapłata zobowiązanego z weksla uchyla zupełnie odpowiedzialności współpodpisanych i następców płacącego. To »zupełne« zgaśnięcie odpowiedzialności nie działa jednak bynajmniej bezwzględnie. Jeżeli przedewszystkiem wierzyciel zaspokojony nie zwrócił płacącemu weksla, lecz puścił go (bez założenia protestu) w dalszy obieg zapomocą indosu nabywcy owa zapłata nie przeszkadza bynajmniej w dochodzeniu praw wekslowych ani co do dłużnika, który uiścił zapłatę, ani co do jego współpodpisanych i następców. Z całym naciskiem bowiem podnieść należy, że zarzut zapłaty ma naturę ściśle osobistą. Natura ta występuje najpierw w tem, że dłużnik, który uiścił zapłatę, tylko wobec wierzyciela zaspokojonego może się tą zapłatą bronić, a nie może jej przeciwstawiać innym wierzycielom z weksla P. 266, K. 22, 138, O. z 15 października 1895 L. 12317 JBl. 1895 nr. 50 (wyjątek zachodzi przy sukcesyi anormalnej: zob. niżej pod c) Dalszą zaś konsekwencyą tej osobistej natury zarzutu zapłaty jest to, że dłużnik, którego odpowiedzialność z weksla ustała wskutek za-

płaty współpodpisanego lub poprzednika, może się bronić tą zapłatą wobec tych tylko osób, wobec których już według samego weksla i według porządku podpisów na wekslu nie odpowiada, w szczególności wobec współpodpisanego i swych poprzedników. W naszym więc przypadku nabywca weksla nie potrzebuje się obawiać zarzutu zapłaty ani od tego, kto uiścił zapłatę, ani od jego następców i współpodpisanych. Musi on wprawdzie być nabywcą w dobrej wierze w rozumieniu art. 74; ale tej dobrej wiary nie odbiera mu wcale okoliczność, że na wekslu znajduje się nieprzekreślone pokwitowanie O. T. N. IX. 62 (inaczej przy zapłacie częściowej: zob. art. 82 uw. 1 lit. i, a co do znaczenia pokwitowania art. 36 uw. 2 i. f.), a nawet w razie, gdyby o fakcie zapłaty wiedział przy nabyciu weksla i gdyby w porozumieniu z pozbywającym dążył do tego, by zmusić dłużnika do powtórnej zapłaty, nie można mu zd. n. z tego robić zarzutu, bo t. zw. exceptio doli nie ma w prawie wekslowem podstawy (uzasadnienie niżej pod c), choć co do tego ostatniego punktu judykatura jest innego zdania P. 313, K. 18, 138, Cz. 207, 277, O. T. L. V. 128, O. T. N. XI. 21. Tak samo ma się rzecz, jeżeli płacący otrzymał wprawdzie weksel napowrót, ale potem odstąpił go komuś trzeciemu (o ile ten trzeci nie jest sukcesorem anormalnym). I w tym przypadku nabywca w dobrej wierze ma wszystkie prawa z weksla, nawet przeciw temu, kto weksel zapłacił, a tem bardziej przeciw jego następcom i współpodpisanym; i w tym razie dobrą wiarę oceniać należy według art. 74, t. zn. przyjąć jej istnienie, skoro nabywca miał przekonanie, że sprzedawca jest **właścicielem** weksla.

Nierównie większą praktyczną doniosłość ma zasada na końcu omówiona w judykaturze niemieckiej. Podczas bowiem, gdy judykatura austryacka pozwala każdemu dłużnikowi zasłonić się wobec wierzyciela zaspokojonego zapłatą innego dłużnika (czy poprzednika, czy następcy), sądy niemieckie dopuszczają tego zarzutu tylko wtedy, gdy zapłatę uiścił poprzednik lub współpodpisany, t. zn. gdy obecny pozwany zupełnie wyszedł z węzła odpowiedzialności, a w innych przypadkach odrzucają go jako exceptio ex iure tertii O. T. L. II. 122, IX. 142, i z tego powodu nie pozwalają n. p. przyjemcy powołać się na to, że temu wierzycielowi uiścił już zapłatę jeden z zwrotnie zobowiązanych O. T. N. XI. 18, 20. Po-

gląd ten nie odpowiada zd. n. solidarnej naturze zobowiązania wekslowego.

Jeżeli pozwany w toku restytucyi zapłacił chcąc się zabezpieczyć przed egzekucyą, nie uznaje przez to swego zobowiązania i może po uzyskaniu restytucyi zarzucić nieprawdziwość podpisu Cz. 106.

Takie samo znaczenie jak zapłata, mają inne okoliczności, które dają wierzycielowi materyalne zaspokojenie. Tu należy danie w miejsce zapłaty (zob. przytocz. już pod 6) O. z 13 kwietnia 1892 L. 4221); uzasadnione złożenie do depozytu na rzecz pewnego oznaczonego wierzyciela (por. art. 40 uw. 2 i art. 82 uw. 1 lit. k); wreszcie potrącenie. Jeżeli miała miejsce umowa o potrącenie, działa zupełnie tak samo jak zapłata. I bez umowy jednak można podnieść zarzut potrącenia, o ile się ma wzajemną pretensyą do wierzyciela K. 151, a ta pretensya jest płynna Cz. 187, i przysługuje pozwanemu już w chwili skargi P. 316. Co do potrącenia w konkursie zob. art. 81 uw. 4.

Inne surogaty zapłaty mają odmienny charakter, nie dają bowiem wierzycielowi realnego zaspokojenia. Wierzyciel może wprawdzie taki surogat uważać za zupełne zaspokojenie, bo może zrzec się zupełnie pretensyi z weksla, i taka interpretacya wskazana jest tam, gdzie surogat zapłaty odnosi się do jednego dłużnika, a wierzyciel wydał mu weksel lub zniszczył go; zresztą jednak wyjść należy z zasady, iż gaśnie tylko zobowiązanie tego dłużnika, do którego się odnosi bezpośrednio surogat zapłaty, a inni dłużnicy zostają i nadal zobowiązanymi bez względu na to, czy są poprzednikami czy następcami zwolnionego. Tak n. p. zwolnienie dłużnika od odpowiedzialności działa z reguły tylko osobiście t. zn. tylko na korzyść tego dłużnika, który został zwolniony, a wierzyciel może poszukiwać swych praw na innych zobowiązanych z weksla P. 142, Cz. 380, O. T. N. u Linksa nr. 289; wyjątkowo jednak może ono i innym dłużnikom posłużyć do obrony, jeżeli wierzyciel zwrócił n. p. weksel przyjemcy lub też zniszczył go: takie samo znaczenie ma i zwolnienie częściowe, a wierzyciel, który przyrzekł dłużnikowi, iż nie będzie żądał od niego zapłaty weksla, lecz że obaj niedobór z masy przyjemcy poniosą po połowie, może żądać od dłużnika tylko połowy tego niedoboru,

przy czem wykazać musi(?), ile ta połowa wynosi Cz. 4. Tak samo ma się rzecz i przy przenowieniu (nowacyi). Zasłania ono dłużnika przed skargą wekslową tego wierzyciela, z którym umowa o nowacyą przyszła do skutku P. 167, O T. N. IX. 95, ale zasłania z reguły tego tylko dłużnika, skoro wierzyciel zatrzymał weksel Cz. 431 (inaczej Cz. 247, które pozwala wystawcy powołać się na nowacyą, która przyszła do skutku między wierzycielem a przyjemcą, kładąc nacisk na to, że wierzyciel nie zastrzegł sobie prawa do wystawcy; podobnie, lubo mniej stanowczo, Cz. 63). Czy nowacya w danym razie nastąpiła, o tem rozstrzygają przepisy prawa cywilnego (§§ 1376—1379 k. c.) Nie ma nowacyi: jeżeli dłużnik zapłacił a wierzyciel przyjął odsetki od weksla niezupełnego, w którym czas zapadłości nie był jeszcze oznaczony P. 310; w przypadku, kiedy strony zgodziły się na zapłatę długu z weksla ratami P. 170, 321, i to nawet wtedy, gdy przy umowie zliczono parę weksli i dłużnik całą sumę wynikłą z zliczenia przyrzekł zapłacić w ratach Cz. 388 (Cz. 426 nie widzi nowacyi nawet przy obrachunku o cały szereg pretensyi — między niemi i o pretensyą z spornego weksla — które zesumowano, uznano za jeden dług z pożyczki i porozumiano się co do spłaty ratami, uzasadniając swe orzeczenie tem, że zwrotu weksla od powoda nie żądano i on się do zwrotu nie zobowiązał, co zd. n. jest błędne; por. P. 438 i orzeczenia przytoczone niżej przy ugodzie); tak samo w przypadku, kiedy dłużnik w miejsce dawnego weksla daje nowy weksel prolongacyjny O z 15 października 1895 L. 12317 JBl. 1895 nr. 50, O. T. N. IX. 62, gdyż owszem hipoteka ustanowiona dla pierwotnego weksla odpowiada także za dług z weksla prolongacyjnego Zb. c. 8821, i wogóle układy, odnoszące się do dawnego weksla, wiążą także przy wekslu prolongacyjnym O. z 24 stycznia 1894 L. 623 JBl. 1895 s. 491 (możliwym jest jednak układ, że nowy weksel w zupełności ma wstąpić w miejsce dawnego; por. art. 83); wreszcie i wtedy, gdy dłużnik zaproponował wierzycielowi, że zamiast zapłaty weksla (danego na pokrycie ceny kupna towaru) zwróci mu towar, a wierzyciel tę propozycyą przyjął, o ile z okoliczności nie wynika, że wierzyciel uważał tę umowę za ostateczne uregulowanie pretensyi z weksla O. z 24 października 1872 L. 10523 JBl. 1872 nr. 42. Nowacyą stanowi natomiast: wystawienie i przy-

jęcie skryptu dłużnego na sumę wekslową Cz. 247, 303, tembardziej, jeżeli dłużnik dał przy tem zabezpieczenie hipoteczne Cz. 303 (odmiennie — zd. n. błędnie — K. 152, które skargę wekslową mimo takiego skryptu uznaje za uzasadnioną); tak samo umowa, że suma wekslowa ma być uiszczona w towarach Cz. 63. Na równi z nowacyą stoi przekaz (asygnacya), i jeżeli za zgodą dłużnika i wierzyciela trzeci przejął na siebie zobowiązanie wekslowe (przekaz zupełny: § 1401 k. c.), dłużnik temu wierzycielowi z weksla nie odpowiada K. 120 (por. także przytocz. już Cz. 380, według którego dłużnicy mogą się bronić tem, iż wierzyciel innego dłużnika przyjął jako jedynie odpowiedzialnego). Takie samo znaczenie ma następnie ugoda: wiąże ona strony K. 213, Cz. 416, ale wiąże z reguły tylko strony P. 413, O. z 9 maja 1893 L. 5076 JBl. 1893 nr. 35, a inni dłużnicy mogą się na nią powołać tylko wyjątkowo, jeżeli wierzyciel niewątpliwie na pretensyi z ugody chciał poprzestać Cz. 455. Często ugoda przychodzi do skutku pod warunkiem, że pretensya z weksla ma wrócić do życia, jeżeli dłużnik nie dopełni punktualnie zobowiązania z ugody. W tym razie nie może dłużnik zasłaniać się ugodą, jeżeli świadczenia z jego strony nie nastąpiły punktualnie: jeżeli n. p. dłużnik dał wierzycielowi akcepty na ugodzoną kwotę, a ugoda była zawarta z takiem zastrzeżeniem, może wierzyciel w razie niepunktualności zrobić użytek z dawnego weksla O. z 13 sierpnia 1889 L. 8222 Cb. 1891 nr. 92; jeżeli wierzyciel ma kilka weksli tego samego dłużnika i opuści mu z każdego pewną część oraz pozwoli mu spłacać je ratami z tem jednak zastrzeżeniem, iż zwrot weksli nastąpi dopiero po zapłacie ostatniej raty, ma prawo w razie niepłacenia rat zaskarżyć którykolwiek weksel aż do wysokości całej reszty, która się z uwzględnieniem opustu należy, musi jednak wykazać także autentyczność reszty weksli O. z 15 lutego 1893 L. 1817 Cb. 1893 nr. 325 JBl. 1893 s. 273. Można jednak bronić się skutecznie zarzutem ugody, jeżeli się zobowiązania tą ugodą objęte wypełniło niezupełnie wprawdzie punktualnie, lecz bez zarzutów z strony przeciwnika A. 1496. W razie ugody pretensya z weksla między stronami ginie, a powstaje nowa pretensya z ugody, której dochodzić należy przed sądem zwyczajnym Cz. 607; dlatego też, jeżeli dłużnik w zamian za dawne swe akcepty dał wierzycielowi nowe na znacznie mniej-

szą sumę, i postanowiono przytem, że w razie niezapłaty jednego z nowych akceptów dawna pretensya ma wrócić do życia, a dłużnik następnie popadł w konkurs i nowego akceptu nie zapłacił, wierzyciel może na podstawie ugody całą dawną pretensyą zgłosić do konkursu dłużnika, choć niektóre z dawnych akceptów są już przedawnione Cz. 361. Ugoda przymusowa w konkursie zwalnia również dłużnika od odpowiedzialności wekslowej (§ 233 ord. konk.), wierzyciel nie traci jednak prawa dochodzenia reszty swej pretensyi na innych zobowiązanych z weksla O. T. L. XI. 308. Z drugiej strony każdą ugodą bronić się można z reguły tylko przeciw temu wierzycielowi, z którym ugoda była zawarta, a przeciw innym osobom zarzut ten dopuszczalny jest tylko w razie anormalnej sukcesyi; zob. niżej pod c.

Na szczególną uwagę zasługuje zarzut zjednoczenia (confusio, consolidatio). Okoliczność ta działa przy innych zobowiązaniach solidarnych z reguły tylko subjektywnie, t. zn. wierzyciel, który n. p. odziedziczył dłużnika, lub dłużnik, który n. p. kupił pretensyą od wierzyciela, nie traci prawa do innych dłużników — z zastrzeżeniem potrącenia na podstawie § 896 k. c. Przy wekslu szczególne ukształtowanie regresu odmienne wywołuje skutki. Wierzyciel, który jest zarazem dłużnikiem, nie ma praw z weksla do tych osób, którym sam z weksla odpowiada, więc do swych następców, a skutek ten, wywołany naturą regresu, następuje w każdym przypadku zjednoczenia, czy ono nastąpiło przed terminem płatności czy po tym terminie, czy następnie dłużnik ma za sobą legitymacyą formalną (n. p. w razie ponownego żyra na swą korzyść) czy nie (n. p. w razie spadku). Zauważyć tu jednak trzeba z jednej strony, że żyro na rzecz dłużnika po terminie płatności stanowi co do formy zjednoczenie, w rzeczywistości jednak kryje w sobie zapłatę i musi być ocenianem jako zapłata z strony nabywającego dłużnika, tak, że nietylko następcy, lecz i współpodpisani (awaliści) wychodzą wobec niego z odpowiedzialności Cz. 278, a z drugiej strony podnieść należy już tu, że zarzut zjednoczenia ma zawsze charakter ściśle osobisty. Jeżeli więc wierzyciel-dłużnik puści weksel w dalszy obieg, nabywcy — o ile nie jest sukcesorem anormalnym (zob. niżej pod c) — żaden dłużnik zarzutu zjednoczenia przeciwstawiać nie może. Jestto rzeczą zupełnie niewątpli-

wą, skoro puszczenie w obieg nastąpiło jeszcze przed terminem płatności: zob. art. 10 uw. 3 i do tego O. z 25 stycznia 1893 L. 746 Cb. 1893 nr. 445 i O. z 20 listopada 1895 L. 13608 Cb. 1896 nr. 48. Zjednoczenie po płatności weksla ustala zazwyczaj ostatecznie osobę wierzyciela, bo z chwilą płatności kończy się w regule obieg weksla. Dlatego też następcy dłużnika, który stał się wierzycielem, a w razie żyra powrotnego (kryjącego w sobie zapłatę) także i współpodpisani tego dłużnika, są w tym przypadku z reguły zupełnie wolni od odpowiedzialności; gdyby jednak dłużnik mimo tego napowrót weksel puścił w obieg, nabywca i tak może dochodzić praw z weksla zarówno przeciw współpodpisanym jak i przeciw następcom owego dłużnika (oczywiście, o ile nie jest sukcesorem anormalnym), a to według reguł przedstawionych wyżej przy nauce o zapłacie, do których wrócimy jeszcze pod c).

Wspomnieć tu wreszcie należy o zarzutach, które dadzą się z pewnego punktu widzenia zestawić z zarzutem nowacyi, choć opierają się na prawie procesowem, t. zn. o zarzucie wiszącego sporu i sprawy osądzonej. Co do sprawy osądzonej (res iudicata) zarzut jest dopuszczalny przeciw temu, kto z skargą prawomocnie został oddalony, lub kto już na swą korzyść uzyskał prawomocny wyrok; oddalenie jednak z przyczyny braków formalnych, jak n. p. nieprzedłożenia protestu, nie daje podstawy do zarzutu przeciw skardze, do której założony na czasie protest dołączono O. T. L. V. 81 n. Nakaz, od którego powód odstąpił przed wniesieniem zarzutów, nie daje również pozwanemu podstawy do zarzutu sprawy osądzonej Cz. 401; podobnie po uchyleniu konkursu żądać można wydania nakazu co do pretensyi wekslowej, którą się w konkursie likwidowało i która została uznaną K. 90, Zarzut sprawy wiszącej opiera się wyłącznie na prawie procesowem. Nie jest on dopuszczalny przeciw skardze zwrotnie zobowiązanego, który wykupiwszy weksel zaskarżył poprzednika lub przyjemcę, choć przeciw temu poprzednikowi lub przyjemcy toczy się jeszcze spór z tego samego weksla, wszczęty przez dawniejszego wierzyciela, i to nawet w tym razie, gdy ten poprzednik względnie przyjemca był zaskarżony poprzednio razem z wykupującym weksel K. 15. Jeżeli jednak wierzyciel po zaskarżeniu weksla przeniósł go zapomocą indosu, indosataryusz przed ukończeniem dawnego

sporu z nową skargą wystąpić nie może K. 164 (co do wstąpienia w spór zob. art. 10 uw. 1 i §§ 19, 20, 234 p. c.); przez takie przeniesienie nie może dłużnik według ustaw procesowych być narażonym na zasądzenie powtórne, i z tego powodu nawet nabywca w dobrej wierze musi ten zarzut przeciw sobie dopuścić, mimo, iż zresztą stanowisko jego jako wierzyciela jest zupełnie samoistne. Mamy tu tedy wyjątek od zasad obowiązujących w prawie wekslowem co do znaczenia indosu, ale wyjątek ten ma uzasadnienie w prawie procesowem. Nie może jednak pozwany opierać zarzutu sprawy wiszącej na tem, że sam wytoczył powodowi skargę ustalającą o uznanie, iż powodowi roszczenie z weksla do niego nie przysługuje O. T. N. XVII. 327, XXI. 392; tak samo ma się rzecz w razie skargi o zwrot weksla po myśli art 74. Niedopuszczalny jest również zarzut żony, że dała swój akcept za chorego męża, od którego wierzyciel żądał zapłaty lub nowego akceptu, i że dawny akcept męża jest już przeciw mężowi zaskarżony Cz. 478.

b) Drugą kategoryą stanowią zarzuty, które nie działają wprost i bezpośrednio na zobowiązanie z weksla, lecz odnoszą się do interesu, który stanowił przyczynę (causa) oświadczenia wekslowego. Oświadczenie wekslowe rodzi wprawdzie zobowiązanie abstrakcyjne, t. zn. oderwane od pobudki, która wywołała jego powstanie; niemniej jednak ma ono zawsze przyczynę leżącą poza wekslem, i dłużnik może zawsze zejść do tej przyczyny wobec tego wierzyciela, do którego się ta przyczyna bezpośrednio odnosi, t. zn. wobec biorącego weksel (i jego sukcesorów anormalnych: zob. niżej pod c). Dopiero w rękach trzeciego prawo z weksla opiera się tylko na wekslu, a zobowiązanie dłużnika wobec tego trzeciego jest w całej czystości zobowiązaniem oderwanem od przyczyny (zob. np. Cz. 145); przedtem stanowi ono tylko jedną stronę stosunku, którego stronę drugą tworzą konsekwencye prawne owej przyczyny.

Tu omówić należy następujące zarzuty:

11) Zarzut błędu co do pobudki (error in motivis), t. zn zarzut, że się złożyło oświadczenie wekslowe pod wpływem błędnego wyobrażenia o pewnych okolicznościach, które stanowczo wpłynęły na decyzyą oświadczającego (por. wyżej uw. 2 l. 1), nie

jest w zasadzie dopuszczalny (§. 872 k c.). Jeżeli np. ktoś zobowiązał się wekslowo, by wyrównać pretensyą, której wysokość ustalono na podstawie oszacowania, a to oszacowanie okaże się potem błędnem. nie ma dłużnik wekslowy podstawy do zarzutu P. 243. Zarzut oparty na takim błędzie jest dopuszczalny tylko wtedy, kiedy błąd wywołał wekslobiorca fałszywem przedstawieniem stanu rzeczy (oszustwo), lub kiedy wskutek błędu zobowiązanie wekslowe przedstawia się jako powstałe bez odpłaty (zob. niżej przy zarzucie braku waluty).

12) Nierównie większe znaczenie ma w obrocie zarzut, że interes, z którego wynikła pretensya, mająca być pokryta wekslem, jest nieważny lub niezaskarżalny Tak n. p. nie odpowiada dłużnik: jeżeli umowa, na skutek której weksel wręczono, była tak ogólnikowa i nieoznaczona (§ 869 k. c.), iż z niej zobowiązanie powstać nie mogło O. z 24 października 1894 L. 12446 Gh. 1896 Nr 14; jeżeli weksel był dany i przyjęty tytułem wynagrodzenia na pośrednictwo w dojściu małżeństwa do skutku (Ehemakellohn: §. 879 l 1 k. c.) Cz. 492, a zarzut ten podnieść można i wtedy, gdy za taki weksel dłużnik dał wierzycielowi weksel nowy i wierzyciel ten nowy weksel zaskarżył Cz. 589; jeżeli wręczenie weksla nastąpiło ex turpi causa (§ 1174 k. c.), o ile po stronie biorącego weksel zachodziła turpitudo P. 401, O. T L. XXIII. 226; jeżeli weksel był dany z tytułu długu z gry (§ 1271 k. c) K. 50, lub na pokrycie pretensyi z umowy o różnicę kursu, albowiem danie akceptu nie stanowi nowacyi (zob. co do tego art. 83), a pretensya niezaskarżalna nie staje się zaskarżalną przez to, iż dłużnik ją uznał i akceptował weksel O. z 20 grudnia 1893 L 14757 i z 12 czerwca 1894 L. 3834 i 5644 Gz. 1894 s. 416, O. T. L. III. 360; jeżeli wręczenie weksla na zastaw połączone było z umową, iż w razie niezapłaty weksel (opiewający na znacznie wyższą kwotę, niż wierzytelność zastawem ubezpieczona) ma przypaść zastawnikowi na własność (§ 1371 k. c.), i zastawnik na tej podstawie zaskarżył weksel przeciw zastawcy Cz 236 (por. jednak art. 36 uw. 6). Tak samo ma się rzecz, jeżeli strony zgodziły się na sąd polubowny i każda wręczyła sędziemu akcept na pewną sumę z tem, iż w razie, gdyby którakolwiek z nich nie poddała się orzeczeniu, oba akcepty mają być wydane przeciwni-

kowi; jeżeli to się bowiem stało, pozwany może zarzucić, iż zapis na sąd polubowny był nieważny z powodu braku formy pisemnej (§ 270g. u. s.; por. §. 577 p. c.) Cz. 371. Jeżeli spólnik jawny zaciąga zobowiązanie wekslowe na zasadzie art. 114 k. handl., przytem jednak przekracza na szkodę spółki daną sobie instrukcyą, a biorący weksel o tem wszystkiem wie (t. zw. kolluzya), spółka z tego oświadczenia wekslowego biorącemu weksel nie odpowiada O. T. L. VII. 403. (?) Nie wiąże również oświadczenie wekslowe, złożone przy ugodzie przymusowej w konkursie, a mające na celu zapewnić wekslobiorcy jako wierzycielowi konkursu większe korzyści, niż innym wierzycielom ugodą objętym (§ 226 ord. konk.), i to nawet w takim razie, gdy je złożyła osoba trzecia (np. krewny krydataryusza), nie krydataryusz sam Zb. c. 9020, Cz. 548, lub gdy krydataryusz dał akcept już po dojściu ugody do skutku Zb. c. 9900; zarzutu tego nie można jednak podnieść, jeżeli taki weksel (na nadwyżkę) wręczono przy ugodzie — nie przymusowej — zawartej pozasądownie Cz. 443, 588, lub przy sposobności ugody w konkursie niekupieckim Cz. 586 (por. także Zb. c. 13988, uznające za ważny weksel dany przez osobę trzecią wierzycielowi konkursowemu w zamian za zupełne odstąpienie swej pretensyi, choć później przyszła do skutku ugoda przymusowa i inni wierzyciele dostali niższy procent). Również i w tym razie. można się bronić wadliwością przyczyny, kiedy umowa stanowiąca przyczynę wręczenia weksla jest nieważną z powodu braku formy aktu notaryalnego w myśl § 1. ust. z 25 lipca 1871 L. 76 D. u. p., n. p. jeżeli weksel stanowi zeznanie długu między małżonkami Cz. 497, jeżeli jeden małżonek wręczył drugiemu swój akcept celem wykupna i prolongaty dawnego akceptu danego z tytułu ceny kupna Cz. 251, jeżeli mąż podpisał żonie weksel za cofnięcie skargi o rozdział od stołu i łoża O. z 24 listopada 1896 L. 25138 JBl. 1897 s. 9 Links 4745, jeżeli weksel wręczono jako potwierdzenie odbioru posagu Cz. 346 (które jednak — niewiadomo na jakiej podstawie — do udowodnienia tego zarzutu żąda przedłożenia aktu notaryalnego; jeszcze dalej idzie O. z 7 marca 1894 L. 2438 Not. Zt. 1894 nr. 16, uznając ten zarzut wprost za niedopuszczalny); nie można jednak tego zarzutu podnosić, skoro weksel wręczono tytułem darowizny, bo to nie jest przyrze-

czenie (Schenkungsversprechen) O. 26 sierpnia 1896 L. 8981 (przytocz. przy art. 36 uw. 1 B. a). Nie odpowiada się następnie z weksla, który się podpisało w zamian za odstąpienie nadziei wygranej, jeżeli dotyczący interes promesowy jest według ustawy (z 7 listopada 1862 L. 85 D. u. p. i z 30 czerwca 1878 L. 90 D. u. p.) nieważny Cz. 250 (por. także Cz. 225 przytocz. w tejże uwadze pod lit. b) l. 4), choć możliwy jest i taki przypadek, że wręczenie weksla naprawia brak formy, jeżeli niewątpliwie następuje w miejsce zapłaty (§ 1432 k. c.) Cz. 248, O. T. L. V. 256. Nieinaczej wreszcie układa się stosunek w przypadku, kiedy dług pokryty wekslem powstał z lichwy O. T. N. VIII. 96: jeżeli sąd karny uznał powoda winnym lichwy, a sąd cywilny zarządza po tym wyroku dalszy tok postępowania wekslowego, winien nakaz zapłaty uchylić, lecz zasądzić równocześnie pozwanego na zwrot tego, co od powoda rzeczywiście dostał, wraz z odsetkami (§ 8 ust. z 28 maja 1881 L. 47 D. u. p.) Cz. 447.

W tych wszystkich przypadkach zarzuty podnieść można nietylko przeciw wekslowi pierwotnemu, do którego się wadliwa przyczyna bezpośrednio odnosi, lecz także przeciw wekslowi nowemu danemu w zamian za stary np. przy prolongacie Cz. 251, 589; wyjątek zachodzi wtedy, kiedy wierzyciel z pierwszego weksle uzyskał już był prawomocny nakaz zapłaty P. 324.

13) Jeżeli interes, który pociągnął za sobą złożenie oświadczenia wekslowego, jest ważny i zaskarżalny, może dostarczyć pozwanemu podstawy do zarzutów wtedy, kiedy z niego wynikało także wzajemne zobowiązanie biorącego weksel, stojące w związku synallagmatycznym z zobowiązaniem strony składającej oświadczenie wekslowe, a biorący weksel żąda zapłaty, nie dopełniwszy jeszcze zobowiązania z swej strony. Zarzut ten, który nazwiemy zarzutem niedopełnienia kontraktu, dopuszczalny jest przedewszystkiem w przypadku, gdy weksel wręczono na pokrycie ceny kupna przy kontrakcie kupna sprzedaży: wtedy bowiem sprzedawca musi z swej strony wypełnić kontrakt, zanim będzie mógł żądać zapłaty weksla. Możliwy jest wprawdzie i w tym razie taki układ, że wręczenie weksla stać ma zupełnie na równi z zapłatą i że praw z weksla będzie mógł sprzedawca dochodzić bez względu na to, czy kontrakt z jego strony jest należycie wypeł-

niony; przeciwieństwo jednak stanowi regułę O. T. L. II. 228, i wierzyciel musi udowodnić, że weksel oderwano w ten sposób od przyczyny, jeżeli chce odeprzeć zarzuty kupującego. Kupujący może więc bronić się skutecznie tem, że powód nie dostarczył mu towaru (przyczem dodatek »Wert erhalten« bynajmniej nie stanowi dowodu na korzyść sprzedawcy) Cz. 233, lub że towar ten był wadliwy i że pozwany zwrócił go powodowi przy zachowaniu przepisanych ustawą środków ostrożności Cz. 557, O. T. N. II. 412. Jeżeli kupujący nie zastosował się do art. 347 k. handl., wad towaru zarzucać wprawdzie nie może K. 42.; jeżeli jednak kupujący zwrócił towar i sprzedawca na to się zgodził, nie może na podstawie weksla dochodzić pretensyi z tytułu kosztów spowodowanych nieprzyjęciem towaru, bo weksel nie jest w stosunku między temi stronami przedmiotem prawa zatrzymania A. 585, Cz. 89. Tak samo, jeżeli posiadacz weksla danego na pokrycie ceny kupna przejął na siebie zobowiązanie sprzedawcy co do oczyszczenia sprzedanej realności z ciążących na niej długów, skarga z weksla przed przeprowadzeniem tej depuracyi jest przedwczesna Cz. 531, a nieinaczej ma się rzecz i przy innych kontraktach synallagmatycznych. Tak n. p. można zarzucić, że się dało weksel tytułem zwyczajnej poręki za dług osoby trzeciej, i że wierzyciel nie upomniał się o zapłatę u dłużnika głównego P. 49 (co do stosunku między żyrantem i wystawcą, którzy są obydwaj ręczycielami, por. wyżej uw. 2 B. l. 7). Można również zarzucić, że weksel był wręczony jako premia asekuracyjna i że według kontraktu ubezpieczenia nie nadszedł jeszcze czas, w którym można żądać zapłaty premii O. z 13 maja 1891 L. 5604 JBl. 1891 nr. 29; nie może jednak pozwany zasłaniać się tem, że wskutek niezapłacenia w terminie weksla danego za roczną premią kontrakt ubezpieczenia według polisy stracił ważność K. 63. Bez skutku jest również zarzut, iż akcept dano jako wkładkę do cichej spółki, skoro pozwany wykazał tyle tylko, że przed akceptem zawarto kontrakt cichej spółki i postanowiono, iż on ma brać udział w zysku i stracie, a dalszego związku między akceptem i tą umową nie udowodnił Cz. 380.

Między zarzutami tej kategoryi osobną wzmiankę poświęcić należy zarzutowi braku waluty. Treścią jego jest twierdzenie,

że pozwany nie otrzymał od wekslobiorcy równowartości za weksel; bronić się nim jednak można wtedy tylko, gdy się wykaże, iż przy wręczeniu weksla pozwany według wyraźnie lub w sposób dorozumiany objawionej woli stron miał otrzymać równowartość. Sam przeto zarzut braku waluty jako taki jest bez znaczenia P. 105, 142, 151, 303, 309, 341, 382, K. 11, Cz. 69, 573, O. z 12 lutego 1896 L. 385 JBl. 1896 s. 298 Links 4507: nie można więc bronić się tem, że się dało akcept na znak przywiązania z tytułu miłosnego stosunku między stronami O. z 6 sierpnia 1896 L. 8981 JBl. 1896 s. 477 Links 4676, i powód nie potrzebuje wobec takiego zarzutu (o ile pozwany nie wykazał, że waluta była zastrzeżona) wdawać się w historyą powstania zobowiązania wekslowego O. z 12 lutego 1896 L. 385 JBl. 1896 s. 299. Zarzut braku waluty skutkuje natomiast, jeżeli równowartość była wyraźnie lub milcząco zastrzeżona P. 151, 158, 382, K. 149, Cz. 69, 233, 414; tak n. p. można się bronić tem, że się weksel dało powodowi do eskontu i że się od niego waluty nie otrzymało P. 319, Cz. 76, 163, 185; nie odpowiada się, jeżeli się weksel dało na wykupienie akceptu sfałszowanego O. z 1 maja 1895 L. 4899 JBl. 1895 nr. 35, lub jeżeli się nim wykupiło weksel nie wiążący Cz. 251, 589 (por. wyżej l. 8); jeżeli pozwany ubezpieczył dom żony jako swój własny i na pokrycie premii akceptował weksel, nie może w swem imieniu żądać odszkodowania i dlatego przeciw skardze wekslowej może się skutecznie zasłonić brakiem waluty Cz. 414. W każdym z tych przypadków zarzut może także odnosić się tylko do części sumy wekslowej Cz. 17.

c) Rozebrać obecnie należy pytanie, przeciw komu dłużnik podnieść może z skutkiem prawnym zarzuty w uw. 2 wymienione oprócz tego wierzyciela, do którego się bezpośrednio odnoszą, który n. p. wypełnił weksel, zawarł z dłużnikiem umowę modyfikującą zobowiązanie z weksla i t. p. Zarzuty osobiste dopuszczalne są przedewszystkiem przeciw anormalnym sukcesorom tego wierzyciela, do którego się bezpośrednio odnoszą, a nadto według judykatury przeciw indosataryuszowi pozornemu, t. zn. podstawionemu przez tego wierzyciela, i przeciw indosataryuszowi w złej wierze (exceptio doli).

Anormalnym sukcesorem nazywamy tego, kto nabył weksel w taki sposób, że przepis art. 10 nie ma do niego zastosowania, kto więc według zasad sukcesyi prawno-prywatnej nabył tylko prawa swego poprzednika, nie prawa z weksla (zob. co do tego art. 10). Należy tu przedewszystkiem każdy, kto nabył weksel bez indosu, n. p. w drodze darowizny, kupna, spadku i t. p., w szczególności także ten, komu weksel i pretensyą wekslową przyznano na własność w drodze egzekucyi, i ten, kto weksel nabył na licytacyi. Przypadkowi temu nie poświęcamy więcej miejsca, odsyłając do art. 36 uw. 1 lit. B. b. Takie samo stanowisko ma indosataryusz po proteście, którego prawa przedstawiono przy art. 16 uw. 8, i do którego wracać także już nie będziemy. Tylko co do zwrotnie zobowiązanego, który znajduje się w posiadaniu weksla, przypomnimy tu dla jednolitości przedsta-stawienia, iż on mógł nabyć weksel po terminie płatności lub przed tym terminem, że następnie po terminie płatności mógł go wykupić jako zwrotnie zobowiązany lub też uzyskać jego posiadanie w inny sposób. Że w każdym z tych przypadków uzasadniony jest zarzut zjednoczenia, to już wykazano wyżej pod l. 10 i. f. Zresztą w razie nabycia przed terminem płatności stanowisko nabywającego zależy tylko od sposobu nabycia, t. zn. jako indosataryusz nie będzie on narażony na inne zarzuty, jako nabywca bez indosu mieć będzie stanowisko swego poprzednika, i w tym razie oprócz zarzutu zjednoczenia dopuszczalne będą przeciw niemu i inne zarzuty ex persona poprzednika. Jeżeli zwrotnie zobowiązany wykupuje weksel jako zwrotnie zobowiązany, bo musi to uczynić (założono protest lub też zachodzi przypadek art. 42), wówczas możliwe są przeciw niemu te tylko zarzuty, które były dopuszczalne w chwili, kiedy on kładł na wekslu zobowiązujący go podpis, t. zn. przez takie wykupno wraca on w dawne swe prawa i nie jest bynajmniej ograniczony do praw swego poprzednika, od którego weksel wykupił. Wykupno takie stanowi wprawdzie zapłatę długu i skutkiem tego zwalnia od zobowiązania nietylko następców, lecz i współpodpisanych wykupującego, choćby je nawet przez żyro powrotne ubrano w formę zjednoczenia, ale prócz tego zarzutu innych zarzutów wykupujący nie potrzebuje się obawiać, a kwestya, czy ma legitymacyą

formalną lub zastępujący ją protest, wpływa tylko na ciężar dowodu co do faktu wykupna, nie narusza jednak bynajmniej stanowiska wykupującego. Jeżeli wreszcie zwrotnie zobowiązany wykupił weksel po terminie płatności dobrowolnie, choć do tego jeszcze nie był zobowiązany (n. p. bez protestu, lecz jeszcze przed upływem terminu z art. 41), i nie ma za sobą legitymacyi formalnej, ma tylko prawa swego poprzednika, a wykupno stanowi zapłatę, nie zjednoczenie; jeżeli w tym razie legitymacya formalna za nim przemawia (art. 55; żyro powrotne), ma stanowisko indosataryusza od chwili wykupna (nie od chwili pierwszego indosu na swą korzyść, choćby nawet wykreślił był swój indos i indosy następne), wykupno jednak i w tym razie ma znaczenie zapłaty.

Zarzutu żyra pozornego (Scheingiro) mieliśmy już kilkakrotnie sposobność dotknąć. Właściwie przez wyrażenie to rozumieć by należało przypadek, kiedy mimo indosu nie było przeniesienia weksla, kiedy posiadacz weksla użył formy indosu w tym tylko celu, aby sam pod cudzem imieniem mógł weksel zaskarżyć; w przypadku tym żyrataryuszowi z nazwiska brak legitymacyi do skargi, i skarga pod jego nazwiskiem wniesiona musi być oddalona z powodu tego braku (zob. art. 36 uw. 1. B. a i art. 82 uw. 2 l. 4). Zazwyczaj jednak używa się tego terminu na oznaczenie przypadku, kiedy posiadacz weksla oddał go żyrataryuszowi w tym celu, by żyrataryusz zrobił z niego użytek w własnem imieniu, ale na rachunek indosanta (indos w zaufaniu). W tym razie skonstatowac należy przedewszystkiem, iż żyrant żyrataryuszowi z weksla nie odpowiada (zob. art. 17 uw. 6 i art. 82 uw. 2 l. 8). Wobec trzecich utarła się w judykaturze przedewszystkiem zasada, że indosataryusz ma prawo skargi imieniem własnem, że więc może wobec trzecich występować jako właściciel weksla i wierzyciel z weksla: dlatego też pomija dziś praktyka stale zarzut, że żyro jest pozorne (nur zum Scheine), o ile pozwany tę jedną tylko przytoczy okoliczność Cz. 39, 393, 574, O. z 10 listopada 1897 L. 12046 JBl. 1898 s. 94 Links 5126 (por. art. 36 uw. 1. B a.). Natomiast przechyla się judykatura do zdania, że takiego indosataryusza trzeba przecież uważać za pełnomocnika, i że z tego powodu dopuszczalne są przeciw jego skardze wszystkie zarzuty, które dłużnik miał prze-

ciw indosantowi: tak K. 147, Cz. 39, 207, 393, 574, O. z 12 stycznia 1897 L. 15231 JBl. 1897 s. 250 Links 4848, O. z 10 listopada 1897 L. 12046 JBl. 1898 s. 94 Links 5126, O. T. N. IV. 100, XI. 9. Zdanie to wydaje nam się błędnem, a pogląd dawniejszych orzeczeń (P. 80, Cz. 36, 595, O. T. L. V. 36, VI. 54, X. 157, XI. 111), które zarzut żyra pozornego zupełnie pomijają, uważamy za jedynie uzasadniony. Zdanie przeciwne grzeszy przedewszystkiem niekonsekwencyą, o ile to dopuszczenie zarzutów opiera na tem, iż taki żyrataryusz jest pełnomocnikiem żyranta: w tym bowiem razie należałoby skargę wniesioną przez pełnomocnika imieniem własnem odrzucić, a jeżeli się tego nie czyni, jeżeli się dopuszcza nadto takich zarzutów, które dłużnik ma przeciw niemu (indosataryuszowi), jak to czynią Cz. 416, O. T. L. XXI. 119, XXII. 254, O. T. N. XXVII. 129, jeżeli się go więc uznaje bezwarunkowo za właściciela, to nie można go równocześnie traktować jak pełnomocnika. Niektóre orzeczenia starają się też usprawiedliwić przyjętą zasadę tem, że żyrataryusz wie o zarzutach przysługujących dłużnikowi, a skoro wiedząc o nich zaskarża weksel, to działa bezprawnie (exceptio doli): tak Cz. 277, O. T. N. IV. 100, XI. 9. Okoliczność ta jednak, jak niżej wykażemy, jest również bez znaczenia, a nadto zarzut żyra pozornego w ten sposób pojęty zmienia zupełnie charakter i nie dopisuje wobec żyrataryusza, który o zarzutach nie wie, lub też uważa je stanowczo za nieuzasadnione. Indos pozorny jest jednym z przypadków zlecenia (Auftrag) podobnie jak komis handlowy: na zewnątrz, wobec trzecich indosataryusz jest właścicielem weksla i wierzycielem z weksla zupełnie tak samo jak komisant przy komisie, a okoliczność, że w stosunku do indosanta nie jest wierzycielem (por. art. 368 kod. handl.), nic zupełnie dłużników nie obchodzi. Należy przeto zd. n. i co do zarzutów traktować takiego żyrataryusza na równi z komisantem, a że komisantowi nie można przeciwstawiać zarzutów ex persona komitenta, jest rzeczą zupełnie niewątpliwą. Prawda, że komisant zawiera czynność w imieniu własnem i skutkiem tego wierzytelność p o w s t a j e dla niego, ale stąd wynika tylko tyle, że indos pozorny nie jest komisem, czego dowodzić nie potrzeba. Jestto jednak stosunek podobny do komisu, bo wola stron dąży do ta-

kiego samego celu, jak przy komisie, nie ma zaś najmniejszego powodu, by ten cel uważać za niedozwolony. Zauważyć jeszcze należy, że dłużnika nie naraża się przez to na krzywdę, bo oddając weksel obrotowi bez dodatku »nie na zlecenie« musi on być z góry przygotowany na utratę osobistych zarzutów, skoro wekslobiorca ma niewątpliwie prawo eskontu.

Z judykatury dopuszczającej zarzut żyra pozornego przytaczamy dla uzupełnienia przeglądu następujące szczegóły. Żyro pozorne wymaga do swej istoty umowy między żyrantem a żyratatyuszem, z którejby wynikało, iż żyrataryusz ma działać tylko na rachunek żyranta. Że taka umowa była zawarta, musi w każdym razie wykazać pozwany, nie jest jednak rzeczą konieczną, by ona zawartą była już przy umieszczeniu żyra, bo żyrant otrzymawszy napowrót weksel z dawnem swem (nie pozornem) żyrem może go oddać dawnemu indosataryuszowi z poleceniem, by zaskarżył weksel na jego rachunek, przez co żyro nabiera znaczenia żyra pozornego Cz. 574. Do wykazania pozorności żyra nie wystarczy jednak przytoczenie ogólników, jak n. p. »że żyro jest pozorne, że żyrataryusz skarży tylko na rachunek żyranta« P. 161, K. 18, 22, 23, Cz. 563, 586, lecz trzeba udowodnić takie okoliczności, które ten wniosek uzasadniają lub przynajmniej czynią prawdopodobnym, w którym to razie przeciwnik musi udowodnić, że wniosek jest fałszywy. Tak n. p. dowodzi pozorności okoliczność, że weksel za zgodą żyrataryusza wciągnięto do inwentarza masy spadkowej żyranta K. 57; jeżeli pozwany wykaże, że powód po założeniu protestu weksel wraz z protestem odesłał poprzednikowi i mimo tego (na podstawie dawnego żyra na swą korzyść) sam skarży, uważa się go za pozornego żyrataryusza tego poprzednika, o ile nie udowodni, że właścicielem być nie przestał Cz. 574; por. także O. z 12 stycznia 1897 L. 15231 JBl. 1897 s. 250 Links 4848. Bez znaczenia jest dowód, że indos nastąpił na usilne prośby indosanta Cz. 9, a jasną jest rzeczą, że prócz pozorności wykazać trzeba i te zarzuty, jakie się ma przeciw żyrantowi (zob. niżej pod d). Celem udowodnienia pozorności można w toku sporu wekslowego żądać okazania (edycyi) ksiąg handlowych powoda dla stwierdzenia, iż w nich nabycie weksla rachunkowo nie jest uwidocznione O. z 1 sierpnia 1894 L. 9114 Cb. 1895 nr. 69.

Wreszcie przystąpić należy do rozwiązania pytania, czy dłużnik może zarzuty służące mu przeciw indosantowi podnieść skutecznie także przeciw indosataryuszowi, który nabył weksel przed protestem wiedząc o tych zarzutach (a właściwie o okolicznościach uzasadniających zarzuty). Ogólnej odpowiedzi na to pytanie dać nie można. Zarzut braku własności u indosanta (wyżej l. 4) jest bezwarunkowo dopuszczalny także przeciw indosataryuszowi, który o tym braku wiedział, bo on nie nabywa własności i na dobrą wiarę powołać się nie może. Tak samo można przeciw takiemu indosataryuszowi zasłonić się zarzutem błędu lub przymusu, jak to już pod l. 5 staraliśmy się wykazać, a zarzut sprawy wiszącej dopuszczalny jest nawet przeciw indosataryuszowi w dobrej wierze (zob. l. 10 i. f.) Z drugiej strony nie ulega wątpliwości, że zarzut weksla z grzeczności (l. 7) nawet świadomemu stanu rzeczy nabywcy weksla nie może być przeciwstawiony, gdyż oświadczenie wekslowe ma według woli stron mieć znaczenie realne wobec trzecich, ma stanowić wobec nich gwarancyą, a nie wiąże jedynie w stosunku do tego, komu się grzeczność wyświadcza. Również co do zarzutu potrącenia spotykamy w judykaturze zastrzeżenie, że przeciw nabywcy, który wie o wzajemnej pretensyi dłużnika do poprzednika, zarzutem tym wtedy tylko bronić się można, gdy dłużnik już poprzednikowi potrącenie zarzucił i gdy nabywca wie o tem, lub gdy okoliczności są tego rodzaju, iż na pewne można było przypuszczać, że dłużnik skorzysta z tego zarzutu, a nabywcy to było wiadomem O. T. L. XIII. 262 (?). Zresztą jednak judykatura uznaje przeważnie dopuszczalność takiego rozszerzenia co do innych zarzutów osobistych już to bez ograniczeń, skoro tylko nabywca o nich wiedział P. 313 K. 18, 138, Cz. 207, 249, 277, 416, już też przynajmniej wtedy, gdy indosataryusz w porozumieniu z indosantem dąży do tego, by dłużnika pozbawić zarzutu O. T. L. VII. 253, VIII. 357, XII. 441 XXIII. 339 (to ostatnie zastrzeżenie wydaje nam się niekonsekwentnem, bo wiedząc o zarzutach, nabywając mimo tego weksel i zaskarżając go składa się dowód, że — obok innych może celów — w każdym razie w stosunku do dłużnika chciało się odciąć mu zarzuty, bez względu na to, czy o tem między pozbywającym a nabywcą była mowa, czy nie; z drugiej zaś strony podnieść

należy, że przy tem zastrzeżeniu owo rozszerzenie dopuszczalności zarzutów traci niemal zupełnie praktyczną doniosłość). Przeciw poglądowi temu musimy jednak wystąpić, gdyż taka exceptio doli wydaje nam się pozbawioną zupełnie ustawowej podstawy, i to co do wszystkich zarzutów osobistych prócz wspomnianych już: zarzutu braku własności, przymusu, błędu i sprawy wiszącej.

Jeżeli się pewnego indosataryusza traktuje inaczej i gorzej, niż innych indosataryuszów, musi być do tego uzasadniona przyczyna. Przyczyny takiej można dopatrywać albo w samym już fakcie, iż on nabył weksel wiedząc o tem, że dłużnik ma przeciw pozbywającemu skuteczne zarzuty, albo w tem, że on mimo takiego nabycia weksel zaskarża i przez to popełnia bezprawie.

Otóż co do nabycia skonstatować musimy przedewszystkiem, że w kierunku prawa rzeczowego jest ono zupełnie niewadliwe, że owszem nabywca musi być uważany za n a b y w c ę w d o b r e j w i e r z e w rozumieniu art. 74, jeżeli się to tylko ma mu do zarzucenia, iż wiedział o zarzutach osobistych przysługujących dłużnikowi przeciw indosantowi (oczywiście nie mówimy tu o zarzutach braku własności, błędu, przymusu i sprawy wiszącej). Jest to punkt zd. n. zupełnie niewątpliwy. Art. 74 odnosi się tylko do kwestyi prawa rzeczowego, a pozbywający weksel jest w omawianym obecnie przypadku właścicielem weksla, i jako taki ma pełne prawo pozbyć go i przenieść zapomocą pozbycia jego własność.

W przeważnej części przypadków pozbywający nietylko jako właściciel ma prawo do pozbycia weksla, lecz nie ma nawet obligatoryjnego obowiązku wobec dłużnika, by weksla nie wypuszczać z rąk: tak przedewszystkiem przy wekslu z grzeczności i przy zarzutach wymienionych pod l. 11—13. Tu pozbywający nie narusza przez pozbycie nawet obligatoryjnego zobowiązania wobec dłużnika, nie ma więc mowy o bezprawnej czynności po stronie pozbywającego, a tem samem nie można nabywcy uważać za particeps doli i nabycia z jego strony uważać za czyn bezprawny. Tak również oceniać należy zarzut zapłaty (oraz surogatów zapłaty), o ile mamy na myśli przypadek, kiedy płacący dostał weksel napowrót i puścił go na nowo w obieg, a nabywca, wiedząc o zapłacie, pociąga do odpowiedzialności następców płacącego lub jego współpodpisanych (że płacący nie może w tym przypadku żalić się na to, iż się od niego żąda pono-

wnie zapłaty, tego dowodzić nie potrzeba). Przypadek ten na pierwszy rzut oka może się wydawać wątpliwym, ale tylko na pierwszy rzut oka. Przypuszczamy tu, że protest nie został założony (w przeciwnym razie mamy indos po proteście, więc sukcesyą anormalną), a n. p. przyjemca wykupił weksel bądź to przed terminem zakreślonym do protestu, bądź po tym terminie, i przeniósł go albo zapomocą swego żyra (n. p. jeżeli uzyskał żyro powrotne), lub też zapomocą znajdującego się na nim ostatniego żyra in bianco tak, że nabywca ma za sobą legitymacyą formalną (gdyby legitymacyi brakło, nabywca jest sukcesorem anormalnym). Otóż jeżeli weksel jest upadły, przyjemca odpowiada nabywcy, zwrotnie zobowiązani jednak nie, bo w stosunku do nich (art. 42) żyro uważa się za żyro po proteście. Idzie więc tylko o awalistów przyjemcy, którzy w tym razie mogą zd. n. być przez nabywcę pociągnięci do odpowiedzialności, którzy jednak nie mogą się na to żalić, bo od początku powinni byli przygotować się na to; roszczenie zaś cywilne do przyjemcy pozostaje im nienaruszone. Dłużnik wykupujący nie ma bynajmniej obowiązku prawno-prywatnego do wstrzymania się od ponownego oddania weksla obrotowi; wynika to jasno stąd, że ustawa zna indos weksla upadłego, a indos dłużnika stawia w art. 10 na równi z każdym innym indosem, o ile chodzi o stanowisko indosataryusza. Konsekwencyi tej nie wolno usuwać pod wpływem niezbyt jasnego wyobrażenia o »słuszności«; jeżeli się ją zaś przyjmie, uznaje się tem samem, że dłużnik wprowadzając weksel na nowo w obrót działa zupełnie poprawnie, a wówczas nie można nabywcy zarzucać, iż nabycie z jego strony było aktem nieprawnym. Uwagi te stosują się w zupełności i do przypadku, kiedy nabywca założył jeszcze na czasie protest i dochodzi praw na zwrotnie zobowiązanych. Zapłata przyjemcy zwalnia ich tylko wobec płacącego przyjemcy; nie ma nigdzie podstawy do twierdzenia, że oni są przez to ostatecznie wolni od odpowiedzialności. Zobowiązanie ich z weksla gaśnie przez upadek weksla, przez wykreślenie ich podpisu (art. 55) i przez przedawnienie; zapłata poprzednika daje im wprawdzie zarzut osobisty, ale nie wkłada bynajmniej na poprzednika obowiązku do zatrzymania weksla u siebie. Nie jest ani trochę wątpliwem, iż oni odpowiadają wobec nabywcy, który o zapłacie nie wie. Żądać zaś od nabywcy dobrej

wiary w tem znaczeniu, że wiadomość o fakcie zapłaty pociąga za sobą złą wiarę, jest tylko dowolnością. Ust. weksl. żąda tylko dobrej wiary rzeczowej, a od innych okoliczności skutków indosu zależnymi nie czyni, i praktyka ograniczeń stwarzać nie powinna. Prawo wekslowe chroni wprawdzie tylko nabywcę w dobrej wierze, ale istotę tej dobrej wiary określa ono samo; jeżeli ta istnieje, inna dobra wiara nie jest potrzebna, a owszem dłużnik odpowiada każdemu indosataryuszowi, przeciw któremu bezpośrednio nie ma zarzutu. Na powtórną zapłatę nie jest on w naszym przypadku narażony, a gdyby nawet tak było, to w takim razie mógł przecież indos swój wykreślić (art. 55); dwa razy płaci tylko przyjemca, ale on chce tego.

Gdyby jednak indosant miał nawet wobec pewnego dłużnika obowiązek do zatrzymania weksla u siebie, lub do zwrócenia go dłużnikowi (art. 39, 54), i obowiązek ten naruszył odstępując weksel osobie trzeciej, on działa bezprawnie, ale on tylko, nie nabywca. Obowiązek do zwrotu jest czysto obligatoryjny, a obowiązek taki przez jedną tylko osobę może być naruszony: jeżeli kupiłem n. p. konia, a sprzedawca sprzedał go i oddał trzeciemu, który o poprzedniem kupnie wiedział, mam prawo tylko wobec sprzedawcy. Jeżeli przyjemca zapłacił weksel, a posiadacz zamiast go zwrócić odstąpił go trzeciemu, który o zapłacie wiedział, posiadacz łamie swój obowiązek, ale trzeci za to nie odpowiada: on nabył weksel na własność, bo pozbywający był właścicielem, a nabywca w tym kierunku miał wymaganą przez ustawę dobrą wiarę: ma więc wszelkie prawa do przyjemcy, zwłaszcza że ten sam sobie winien, bo mógł zażądać zwrotu pokwitowanego weksla (w innych przypadkach można nadto było przy indosie lub na wekslu uczynić dodatek «nie na zlecenie»). Indosant może przyjemcy odpowiadać za szkodę, ale brak podstawy do rozciągnięcia tej odpowiedzialności na indosataryusza, który robi tylko użytek z swego prawa.

Nie potrzeba tracić słów na odparcie poglądu, według którego indosataryusz nie popełnia bezprawia przez nabycie weksla z wiadomością o zarzutach, ale zaskarżając nabyty w ten sposób weksel działa bezprawnie. Zaskarżenie jest bezprawne, jeżeli powód nie ma prawa do skargi; sam jednak fakt zaskarżenia nie stwarza bezprawia, jeżeli poprzednio nie było żadnej przyczyny,

dla którejby skarga miała być odrzuconą. Zachodzi tu oczywista petitio principii.

Na końcu zauważymy, że wiadomość indosataryusza może stanowić podstawę do zaczepienia skuteczności indosu, które oczywiście jest zawsze możliwe, skoro zachodzą warunki ustawy z 16 marca 1881 L. 36 D. u. p.

Przy przeniesieniu niewypełnionego blankietu nabywca, który go wypełnia (n. p. wpisuje się za wystawcę), narażony jest na wszystkie zarzuty, które dłużnik miał przeciw pierwszemu posiadaczowi blankietu: zob. art. 7 uw. 5. Jeżeli ktoś wypełni weksel nieprawnie i po wypełnieniu indosuje go, indosataryusz stoi z każdym innym indosataryuszem na równi: w szczególności nie można mu zd. n. zarzucać, że o bezprawności wypełnienia wiedział. Tę samą zasadę stosować należy także do wypełnienia indosu in bianco (art. 13 uw. 2).

Okoliczność, że indosant przystąpił po stronie indosataryusza do sporu, nie daje dłużnikowi prawa do podniesienia przeciw indosataryuszowi zarzutów, które ma przeciw indosantowi Cz. 145.

d) Na końcu wyjaśnić należy kwestyą ciężaru dowodu przy zarzutach osobistych. Oderwana natura weksla, który sam dla siebie stanowi przyczynę zobowiązania, każe tu przyjąć za zasadę, że pozwany musi udowodnić wszystkie okoliczności, z których wynika, że posiadacz weksla nie ma prawa zrobić z niego użytku. Zasadę tę uznaje judykatura wcale zgodnie. Tak n. p. musi pozwany dowieść, że zobowiązanie z weksla zawisłem było według umowy od pewnego warunku, oraz, że ten warunek się nie ziścił K. 182; pozwany musi dowieść, że weksel był dany na pokrycie długu z gry O. T. L III. 360 i t. d. Tylko co do zarzutu niedopełnienia kontraktu, a zwłaszcza co do zarzutu braku waluty (l. 13) praktyka była chwiejna. Żądano bezwarunkowo od pozwanego dowodu, że weksel był związany z wzajemnym obowiązkiem wekslobiorcy, w szczególności, że waluta była zastrzeżona P. 155, 341, K. 149, Cz. 69, O. z 12 lutego 1896 L. 385 JBl. 1896 s. 298 Links 4507; o ile to jednak wykazał, żądano od posiadacza weksla dowodu, że swe zobowiązanie wzajemne wypełnił, w szczególności, że uiścił walutę P. 186, K. 149, Cz. 17, 225, O. T. N. V. 26. Zasada ta. zd. n. zupełnie mylna i nie odpowiadająca istocie

zobowiązania wekslowego, porzuconą została w trafnem ze wszech miar orzeczeniu pełnej rady sądu Najw. z 10 grudnia 1896 L. 13991 Beil. Bl. 1354 Links 4757, uznającem, że do pozwanego należy wykazać nieodebranie waluty (tak już dawniej P. 341, 450, Cz. 69; por. także O. z 10 grudnia 1891 L. 13214 Gz. 1892 s. 54, według którego chcąc zaczepić weksel jako pozorny na podstawie § 29 l. 1. ust. z 16 marca 1884 L. 36 D. u. p. trzeba wykazać iż dłużnik nie otrzymał waluty).

Art. 83. Jeżeli zobowiązanie wystawcy [1]) lub przyjemcy [2]) z weksla zgasło [3]) przez przedawnienie lub wskutek tego, że zaniechano przedsięwziąć czynności przepisane przez ustawę celem zachowania prawa wekslowego, odpowiadają oni [4]) dzierżycielowi weksla [5]) tylko o tyle [6]), o ileby się w przeciwnym razie z jego szkodą [7]) mieli zbogacić [8]).

Przeciw indosantom, których zobowiązanie z weksla zgasło, roszczenia takiego nie ma.

[1]) Odpowiedzialność z art. 83 ciąży także na wystawcy weksla na własne zlecenie O. T. N. XVIII. 113.

[2]) Nie jednak przyjemcy przez wyręczenie.

[3]) Aby można mówić o zgaśnięciu, konieczną jest rzeczą, by przedtem zobowiązanie z weksla istniało. Nie ma więc skargi z art. 83, jeżeli weksel jest nieważny O. z 4 maja 1897 L. 5156 JBl. 1897 s. 514 Links 4962, O. T. L. X. 145. Wynika to zresztą i z tego, że do uzasadnienia skargi potrzeba szkody. Warunek ten niedopisuje także i wtedy, gdy weksel formalnie jest ważny, ale skarga wekslowa (przed przedawnieniem) musiałaby być oddaloną z powodu zarzutów przysługujących dłużnikowi czy bezwzględnych czy osobistych: tak n. p. jeżeli powód nie jest nabywcą weksla w dobrej wierze K. 14.

[4]) Charakter odpowiedzialności z art. 83 jest w nauce i w praktyce sporny. Aby go określić, dać należy odpowiedź na dwa pytania: jaki jest stosunek skargi z art. 83 do (zgasłego już) zobowiązania z weksla, jaki następnie stosunek zachodzi między skargą z art. 83 a skargą cywilną lub handlową, przysługującą

ewentualnie powodowi po za wekslem na podstawie umowy zawartej przy sposobności wręczenia weksla. Pytanie drugie rozbierzemy przy wyjaśnieniu pojęcia szkody (uw. 7); tu zastanowimy się tylko nad pytaniem pierwszem.

Na to pytanie możliwe są dwie odpowiedzi. Można uważać odpowiedzialność z art. 83 za dalszy ciąg odpowiedzialności z weksla, która doznaje tylko ograniczenia co do rozmiaru, bo się odpowiada tylko za zbogacenie z szkodą powoda; można jednakokowoż bronić poglądu, że skarga z art. 83 stanowi wobec dawnej skargi z weksla zupełnie odrębny środek prawny, że ma naturę cywilnej skargi o zbogacenie, w której dawna odpowiedzialność z weksla stanowi tylko jedną część składową podstawy skargi, która jednak zresztą na zupełnie innej podstawie się opiera. Kontrast da się ująć w formułę: skarga z weksla o zbogacenie, albo skarga o zbogacenie na podstawie weksla. Pierwszy pogląd widzący w odpowiedzialności z art. 83 resztę (minus) dawnej odpowiedzialności z weksla, wydaje nam się błędnym, bo przy skardze o zbogacenie z art. 83 nie wystarczy wykazać, że się dawniej miało pełną pretensyą z weksla, lecz według brzmienia ustawy trzeba nadto udowodnić zbogacenie pozwanego i szkodę powoda, a ten zwiększony obowiązek dowodu wskazuje, iż podstawa skargi jest odmienna (aliud); jakoż uznaje judykatura, że odpowiedzialność z art. 83 nie obciąża n. p. współprzyjemców (którzy wspólnie na weksel wzięli pożyczkę) solidarnie P. 281, Cz. 55, że odsetki zwłoki należą się powodowi dopiero od chwili, od której ich można żądać na podstawie prawa cywilnego P. 84, 415, 452, i w tej tylko wysokości, w jakiej je przyznaje prawo cywilne P. 84, 336, 415 (por. jednak co do odsetek także uw. 7, gdyż według poglądu identyfikującego skargę z art. 83 i skargę z stosunku pozawekslowego między powodem a pozwanym można w niektórych przypadkach żądać wyższych odsetek i od wcześniejszej chwili, jeżeli prawo handlowe na to pozwala — w każdym atoli razie nie można tego żądać już z weksla), że skarga z art. 83 należy przed sąd zwyczajny, nie przed sąd właściwy dla skarg z weksla P. 125, Cz. 23 Rep. 57, 310, A. 1620 (wyjątek stanowi Cz. 16) — tak samo opinia Sądu Najw. do § 51 nowej normy jurysd. punkt 2., że wreszcie skarga z art. 83 ulega tylko zwykłemu, trzydziestoletnie-

mu przedawnieniu licząc od chwili, w której pretensya wekslowa zgasła P. 216, 270, 409, K. 185, O. z 23 września 1897 L. 10384 Gn. 1897 s. 580 Links 5082, a weksel przedawniony nie wystarczy ani do uprawdopodobnienia pretensyi w celu uzyskania rozdziału dóbr (separatio bonorum) na podstawie § 812 k. c. Zb. c. 13925, ani do uzyskania tymczasowych środków zabezpieczających O. z 13 maja 1896 L. 5519 Beil. Bl. 1290 (por. także Cz. 544). Gdyby się nawet te wszystkie orzeczenia chciało tłómaczyć jako wynik zmniejszenia rozmiaru odpowiedzialności z weksla, to znajdują się w judykaturze inne jeszcze wyroki, nie dające się absolutnie pogodzić z zaczepionym tu poglądem. Tak mianowicie według P. 340, Cz. 77, O. T. L. XIII. 226 zamiana zwyczajnej skargi z weksla na skargę z art. 83 stanowi niedozwoloną zmianę skargi, a według Zb. c. 3578 można bez narażenia się na zarzut sprawy osądzonej wystąpić z skargą na podstawie art. 83, choć się poprzednio wytoczyło zwyczajną skargę wekslową i spór przegrało (oczywistą jest rzeczą, że w każdym razie, choć indosataryusz odstąpił od skargi wekslowej, indosant, do którego weksel dostał się potem w toku regresu, może wytoczyć skargę na podstawie art. 83 Zb. c. 1643). Z drugiej jednak strony nie brak i orzeczeń, które jużto oznaczają pretensyą z art. 83 jako resztę pretensyi z weksla: O. T. L. V. 258, VIII. 239, XIII. 94, już też — co ważniejsza — według tego poglądu rozstrzygają praktyczne przypadki. Tak mianowicie uznaje Zb. c. 1313, że ten, kto poza wekslem ręczył za zobowiązanie przyjemcy z weksla, odpowiada także za jego zobowiązanie wynikające z art. 83, a Cz. 118 orzeka, że ze względu na odpowiedzialność z art. 83 prawo zastawu wpisane (prenotowane) na rzecz pretensyi wekslowej nie może być wykreślonem pomimo przedawnienia weksla, przyczem zauważyć należy, iż Sąd najwyższy w obu przypadkach rozstrzygnień swych nie opiera bynajmniej na interpretacyi konkretnej woli stron, lecz uważa je po prostu za wynikające z samej natury odpowiedzialności z art. 83; nadto zgodnie niemal uznaje praktyka, że skarga z art. 83 wniesiona być może przed sąd miejsca płatności weksla jako forum contractus K. 58, Cz. 131, 314, 481, 503, 555 Rep. 147 (przeciwnie Cz. 335, 501); zob. także niżej uw. 5 ust. 2. i f. Zasada ta wydaje nam się błędną, a zmianę roszczenia zachodzącą w przypadku art. 83 uważamy

z podanych poprzednio powodów za zmianę jakościową; por. także uw. 7, gdzie przytaczamy liczne orzeczenia uznające tożsamość skargi art. 83 z skargą opartą na stosunku wiążącym strony po za wekslem n. p. ze względu na zarzut sprawy osądzonej, podczas gdy niepodobna przypuścić, by taka tożsamość zachodziła między skargą z weksla a skargą z stosunku pozawekslowego: zob. n. p. K. 133.

[5]) Pretensyą z art. 83 ma przedewszystkiem ten, kto w chwili zgaśnięcia odpowiedzialności z weksla był wierzycielem z weksla O. T. L. VI. 385, XII. 124. Z jednej więc strony nawet legitymacya formalna nie wystarcza, jeżeli posiadacz mimo niej nie nabył własności ani na dobrą wiarę powołać się nie może K. 14 (por. art. 36 uw. 1. B. a); z drugiej strony nie jest ona potrzebna, jeżeli mimo tego braku dzierżyciel weksla jest wierzycielem z weksla (art. 36 uw. 1. B. b): tak n. p. może z skargą z art. 83 wystąpić ten, kto w chwili zgaśnięcia mocy wekslowej posiadał weksel jako cesyonaryusz Cz. 221, dziedzic, ten, komu pretensyą z weksla w drodze egzekucyi przyznano na własność Cz. 472 i t. p. Posiadanie blankietu niewypełnionego nie daje prawa do skargi z art. 83, choćby posiadacz miał prawo uzupełnić brakujące warunki ważności O. z 4 maja 1897 L. 5156 JBl. 1897 s. 514 Links 4962; jeżeli jednak posiadacz skorzystał z swego prawa i blankiet wypełnił, ma legitymacyą do skargi o zbogacenie Cz. 400.

Kto wykupił weksel po zgaśnięciu mocy wekslowej mimo, iż do tego nie był zobowiązany, nie ma skargi o zbogacenie, bo brak związku przyczynowego między zgaśnięciem mocy wekslowej i jego szkodą, którą on sam wywołał wykupując weksel dobrowolnie O. T. L. VIII. 238, XX. 85. Oczywiście jednak pretensyą z art. 83 można przenieść na inną osobę tak samo jak każdą inną wierzytelność, t. zn. w drodze spadku lub zapomocą cesyi K. 101, 185. Cz. 221, 587, O. z 12 listopada 1890 L. 10606 Rep. 2 Links 5191, O. T. L. XII. 124; dziedzic i cesyonaryusz mają w tym razie prawa spadkodawcy względnie cedenta i jego skargę o zbogacenie, co jest ważnem przy ocenieniu szkody powoda (zob. uw. 7). Co do indosu po zgaśnięciu mocy wekslowej logika każe uznać, iż on wtedy tylko daje indosataryuszowi prawo do skargi z art. 83, gdy równocześnie zachodzą warunki cesyi, bo indos jako taki przenosi tylko prawa z weksla,

a tych praw nie ma po zgaśnięciu mocy wekslowej; o ile jednak zachodzą warunki cesyi, indosataryuszowi przyznać należy prawa indosanta i jego skargę o zbogacenie. To też K. 101, O. T. L. XII. 123 odrzucają skargę takiego indosataryusza, ponieważ prawo z art. 83 na niego przez indos nie przeszło; znajdują się jednak i orzeczenia — zd. n. błędne — według których indosataryusz także po zgaśnięciu mocy wekslowej nabywa przez sam indos skargę z art. 83, przyczem o rozmiarze skargi decydować ma jego własna szkoda, nie szkoda indosanta (P. 336, 452, Cz. 479). Orzeczenia te opierają się na odrzuconym przez nas w uw. 4 poglądzie, według którego pretensya z art. 83 jest resztą pretensyi z weksla.

Czy posiadanie weksla uważać należy za niezbędny warunek skargi z art. 83, zależy od tego jak się rozstrzygnie pytanie co do stosunku między tą skargą a ewentualną skargą z stosunku zachodzącego przy wręczeniu weksla. Jeżeli się przyjmie, że skargi te zupełnie są odrębne (co uważamy za słuszne), wówczas cechą charakterystyczną skargi z art. 83 będzie to właśnie, iż ona opiera się na wekslu, i w tym razie powód musi posiadać weksel lub postarać się o jego amortyzacyą. Judykatura niemiecka podziela to zapatrywanie: O. T. L. VI. 381, X. 42; judykatura austryacka przechyla się w tym punkcie na stronę poglądu przeciwnego O. z 31 marca 1892 L. 3702 Gz. 1892 s. 319 Zb. c. 14197 (zob. także Cz. 472, według którego uzyskawszy przyznanie pretensyi wekslowej na własność można wnieść skargę z art. 83, choć się nie ma weksla); por. jednak O. z 2 czerwca 1898 L. 7576 JBl. 1898 s. 490, według którego wystawca zapłaciwszy weksel może żądać w drodze cywilnej zwrotu od przyjemcy, jeżeli ten ostatni otrzymał walutę, i nie potrzebuje okazywać weksla, bo skarga opiera się na § 1358 k. c., nie na art. 83 ust. weksl.

[6]) Weksel, który stracił moc wekslową, może zresztą (po za skargą z art. 83) stanowić co najwyżej środek dowodowy O. T. L. XXII. 305 (por. także Cz. 506 przy art 7 str. 33): nie ma znaczenia ani skryptu dłużnego Zb. c. 3148, O. T. N. VIII. 41, ani kupieckiego dowodu zobowiązania O. T. L. IX. 354, ani przekazu O. T. L. XVIII. 188.

[7]) Odpowiedzialność z art. 83 ograniczona jest z jednej strony wysokością zbogacenia pozwanego, z drugiej strony wyso-

kością szkody doznanej przez powoda. Czy między owem zbogaceniem a tą szkodą zachodzi bezpośredni związek przyczynowy, jest rzeczą obojętną; dlatego też skargę z art. 83 ma indosataryusz, który z pozwanym wystawcą czy przyjemcą w żadnym zresztą prawno-prywatnym nie pozostaje stosunku (por. także uw. 8).

Pojęcia szkody ustawa nie określa. Aby je określić, wziąć należy za punkt wyjścia tego posiadacza, w którego rękach weksel stracił moc wekslową. Na pytanie, w czem leży jego szkoda i jaki jest jej rozmiar, możliwa jest odpowiedź dwojaka. Można jego szkodę widzieć w tem, iż stracił pretensyą z weksla, w którym to razie wysokość tej pretensyi określa rozmiar szkody: jestto abstrakcyjne obliczenie szkody. Można jednak jego szkodę pojmować ciaśniej i rozumieć przez nią utratę tego, co on dał za weksel, t. zn. obliczać ją według waluty. Za pierwszą teoryą przemawia pogląd świata handlowego, dla którego weksel przedstawia realną wartość odpowiadającą wysokości sumy wekslowej tak, że osoba, która dostała weksel pod tytułem darmym i dopuściła do zgaśnięcia mocy wekslowej, ponosi przez to zgaśnięcie rzeczywistą szkodę. Judykatura jest jednak chwiejna; za obliczeniem abstrakcyjnem oświadczają się P. 270, K. 172, Cz. 564, 587, O. z 12 listopada 1890 L. 10606 Rep. 2 Links 5191; za obliczeniem według waluty P. 336, 452, K. 101, 185, 203, Cz. 479 (por. także: Cz. 221, które przy kupnie weksla przedawnionego wraz z innemi pretensyami masy konkursowej za ryczałtową cenę odrzuca skargę nabywcy z art. 83, wniesioną na podstawie tego weksla, gdyż powód nie zdoła wykazać, ile z owej ryczałtowej ceny na ten weksel przypada (!); Cz. 453, według którego szkoda zwrotnie zobowiązanego istnieje i w tym razie, gdy następca zaspokoił się z licytacyjnej ceny kupna realności zwrotnie zobowiązanego, a inni wierzyciele spadli przez to z hipoteki, bo te pretensye niepokryte z ceny kupna obciążają nadal zwrotnie zobowiązanego (!); wreszcie Zb. c. 3223, według którego towarzystwo asekuracyjne nie może wnieść skargi z art. 83 na podstawie weksla danego na pokrycie premii, jeżeli według kontraktu ubezpieczenie gaśnie przez niezapłatę weksla, bo przez niezapłatę wolne jest od wszelkiego zobowiązania i nie ponosi żadnej szkody).

Kto nabył weksel przed zgaśnięciem mocy wekslowej w dro-

dze cesyi, ma takie same prawa, jak każdy inny posiadacz weksla. Cesya po zgaśnięciu mocy wekslowej przenosi na cesyonaryusza prawa cedenta i jego roszczenie z art 83; wysokość waluty cesyjnej jest w tym razie zupełnie bez znaczenia Cz. 564, 587, O. z 12 listopada 1890 L. 10606 Rep. 2 Links 5191 (zupełnie błędnie zd. n. K. 101, 185, oraz przytocz. w poprzednim ustępie Cz. 221, które szkodę cesyonaryusza obliczają według waluty danej p r z e z n i e g o za weksel). Indos weksla przedawnionego może być uważany tylko za cesyą, jeżeli zachodzą warunki cesyi; zob. uw. 5 ust. 2. Orzeczenia, które takiego indosataryusza uważają za uprawnionego do wniesienia skargi z art. 83 już na podstawie indosu, obliczają jego szkodę według waluty danej za indos P. 336, 452. Cz. 479.

Aż dotąd badaliśmy, w czem leży szkoda z art. 83 i jaki jest jej rozmiar. Dla dokładnego określenia tego pojęcia należy jednak zastanowić się jeszcze nad dwiema kwestyami: *a*) czy szkoda z art. 83 istnieje, skoro zobowiązanie z weksla co do jednej osoby zgasło, weksel jednak nie stracił jeszcze mocy wobec innych dłużników? *b*) czy i jaki wpływ wywiera na istnienie szkody ta okoliczność, że powód ma pomimo zgaśnięcia mocy weksla roszczenie na podstawie stosunku, który poza wekslem łączył go z pozwanym?

a) W zasadzie skarga z art. 83 jest dopuszczalna dopiero wtedy, gdy weksel w całości, t. zn. co do wszystkich z niego zobowiązanych stracił moc. w szczególności nie można z reguły skarżyć wystawcy, jeżeli przyjemca jeszcze odpowiada P. 347, Cz. 155. Od tej zasady robi jednak praktyka uzasadniony wyjątek w przypadku, kiedy posiadacz weksla prowadził przeciw przyjemcy egzekucyą bez skutku Cz. 370, O. z 8 kwietnia 1897 L. 3968 Links 4934.

b) Przy omówieniu stosunku między odpowiedzialnością z art. 83 a zobowiązaniem, które poza wekslem ciąży na wystawcy względnie przyjemcy, zauważyć przedewszystkiem należy, iż w całym szeregu przypadków o stosunku takim zupełnie nie ma mowy, bo wystawca względnie przyjemca nie ma poza wekslem żadnego zupełnie zobowiązania wobec tej osoby, która wystąpiła z skargą na podstawie art. 83. Tak ma się rzecz przedewszy-

stkiem wtedy, gdy weksel znajduje się w rękach trzeciego nabywcy, który z wystawcą względnie przyjemcą żadnej nie zawierał umowy; ale i w tym razie, gdy posiadacz weksla otrzymał go bezpośrednio od wystawcy lub przyjemcy, nie ma do nich żadnych praw poza wekslem, skoro nabył weksel pod tytułem darmym albo gdy go tylko eskontował O. T. L. III. 433. W innych jednak przypadkach odpowiedzialność wystawcy lub przyjemcy istnieć może odrębnie obok odpowiedzialności z weksla. Tak przedewszystkiem, jeżeli weksel wręczony na pokrycie długu wręczającego okaże się nieważnym K. 133, Cz. 510, O. z 22 października 1896 L. 9960 JBl. 1896 s. 573 Links 4715, O. T. L. XX. 86. Tak samo, jeżeli weksel wręczono na zabezpieczenie pretensyi mogących powstać z stosunku między wekslobiorcą a wręczającym lub na zabezpieczenie pretensyi już istniejących: w tym razie weksel daje wierzycielowi dostęp do szybkiego procesu wekslowego i ułatwia mu zrealizowanie pretensyi, ale wierzyciel nie ma bynajmniej obowiązku skorzystać celem zaspokojenia się najpierw z weksla, lecz może równie dobrze wystąpić odrazu z skargą z stosunku pozawekslowego K. 113, O. T. L. XXI. 250. Jeżeli wreszcie wręczenia weksla nastąpiło na pokrycie długu ciążącego już poprzednio na wręczającym, to i w tym przypadku przyjąć należy według przeważnej części orzeczeń jako regułę, że wręczenie weksla nie stanowi ani nowacyi ani dania w miejsce zapłaty (an Zahlungsstatt), że więc nie pociąga za sobą zgaśnięcia dawnej pretensyi. Weksel wręcza się z reguły w tym celu, by wekslobiorca mógł za jego pomocą uzyskać zapłatę (zahlungs halber): zgaśnięcie dawnej pretensyi następuje dopiero przez zapłatę weksla, do tej chwili jednak dawny dług nie przestaje istnieć K. 81, 105, 162, Cz. 212, 309, 420, 496, 558, A. 206, 437, O. z 24 października 1893 L. 11489 Gz. 1894 s. 95, O. z 12 czerwca 1894 L. 5644 Beil. Bl. 1079, O. z 22 października 1896 L. 9960 JBl. 1896 s. 573 Links 4715, O. T. L. IV. 371, XVIII. 391, O. T. N. XIV. 210. Wierzyciel nie potrzebuje dodawać, że weksel bierze na pokrycie »z zastrzeżeniem. że będzie zapłacony«, bo to zastrzeżenie rozumie się samo przez się O. T. L. III. 145; jeżeli przeto wierzyciel otrzymany akcept wpisał na dobro dłużnika, może w razie nie wykupienia go w terminie obciążyć go znów

bez jego zezwolenia sumą wekslową wraz z kosztami wynikłymi z niezapłaty Cz. 558, A. 206, O. T. L. V. 256, VII. 43, a ręczyciel, który dał wierzycielowi swój weksel za cudzy dług, ma prawo regresu do dłużnika dopiero od chwili, gdy ten weksel wykupił O. z 24 października 1893 L. 11489 Gz. 1894 s. 85; z tego też powodu przy wręczeniu weksla prolongacyjnego nie można żądać zwrotu dawnego weksla, a dopiero przez zapłatę dawnego weksla nabywa się do tego prawo O. T. N IX. 62. Obojętną jest rzeczą, czy weksel jest akceptowany przez dłużnika, który go wręcza, czy jest przez niego wystawiony a akceptowany przez osobę trzecią Cz. 558, czy wreszcie dotychczasowy dłużnik występuje jako żyrant Zb. c. 1209, 3241. Nie ulega wprawdzie wątpliwości, że wola stron może być inna, że strony chcą n. p dokonać nowacyi lub, że weksel ma stanowić zupełną zapłatę, a w takim razie wola ich oczywiście wiąże; wola taka jest jednak wyjątkiem od reguły, musi być wyraźnie objawiona, i kto twierdzi, że taki wyjątek zachodził, musi to udowodnić K. 162, Cz. 212, 496, 558, O. z 22 października 1896 L. 9960 Links 4715; tak n. p. jeżeli spółka handlowa po płatności swego długu towarowego wręczyła wierzycielowi swój akcept, a wierzyciel przyjął go bez zastrzeżeń, spólnik, który przed tem wręczeniem z spółki wystąpił, za weksel nie odpowiada Cz. 430; tak samo gaśnie dług dawny, jeżeli przy wręczeniu weksla nastąpiło pokwitowanie O. T. L. VII. 43 i t. p. Dawniejsze orzeczenia skłonne były do uważania wręczenia weksla w regule za nowacyą lub danie w miejsce zapłaty: tak K. 25, 36 (pretensya o zwrot posagu staje się przez wręczenie akceptu dłużnika pretensyą wekslową, i tylko jako pretensyą wekslową można ją zgłosić w konkursie!!), Cz. 117 (oddalające skargę sprzedawcy, który dostał od wystawcy rymesę, a nieściągnąwszy jej mimo usiłowania od przyjemcy wpisał ją wystawcy wraz z kosztami na debet i po przedawnieniu wekslowej odpowiedzialności przeciw wystawcy zaskarżył), Cz. 389 (przyjmujące nowacyą, bo akcept trzeciej osoby wręczono i przyjęto »w miejsce zapłaty«), Zb. c. 909, 1311, 2839, a zasady tej trzyma się jeszcze O. z 10 marca 1892 L. 1874 Gz. 1892 s. 222 Cb. 1892 nr. 155, według którego wpisanie akceptu dłużnika na jego dobro stanowi nowacyą tak, że od dnia wręczenia weksli wierzycielowi nie należą się

handlowe odsetki aż do dnia płatności, choć ich w wekslach nie uwzględniono (zob. jednak ustęp następny). Przeważna jednak ilość nowszych orzeczeń hołduje poglądowi przeciwnemu zarówno jak stała judykatura niemiecka, a wobec tego ową zasadę, nie odpowiadającą rzeczywistej woli stron, uważać możemy za porzuconą.

Wynika z dotychczasowych naszych wywodów, że obok przypadków, gdzie wierzyciel ma do dłużnika tylko prawa z weksla, istnieją i takie, w których wierzycielowi obok roszczenia z weksla przysługuje także roszczenie pozawekslowe, na którego zabezpieczenie lub pokrycie nastąpiło właśnie wręczenie weksla. Wspomnieliśmy już poprzednio, że w przypadku, kiedy weksel dano na zabezpieczenie, wierzyciel nie jest zobowiązany korzystać z niego, lecz może dochodzić wprost i bezpośrednio pretensyi, która stanowiła przedmiot zabezpieczenia. Tak samo ma się rzecz i przy wekslu wręczonym na pokrycie długu, jeżeli na tym wekslu znajduje się tylko podpis dłużnika, a weksel u niego jest płatny: i tu może wierzyciel wystąpić odrazu z skargą o dawny dług, przyczem jednak zauważyć należy, że wręczenie weksla może zmodyfikować dawny dług n. p. co do terminu płatności O. T. L. XXII. 304 (z tego punktu widzenia da się usprawiedliwić przytoczone wyżej O. z 10 marca 1892 L. 1874 Gz. 1892 s. 222). Jeżeli jednak na wekslu znajduje się także podpis osoby trzeciej lub jeżeli weksel u osoby trzeciej jest płatny, wierzyciel biorąc weksel zobowiązuje się tem samem do spróbowania, czy z tego weksla nie będzie mógł uzyskać zaspokojenia (§ 1405 k. c.) Do próby tej należy także założenie protestu, o ile ten jest potrzebny do zachowania praw wekslowych wręczającego. Jeżeli zapłata nastąpi, wierzytelność, na której pokrycie weksel został wręczony, gaśnie; jeżeli nie, wierzyciel może wtedy — ale dopiero wtedy — dochodzić swej pierwotnej pretensyi.

Jeżeli teraz zastanowimy się nad przypadkiem, kiedy weksel stracił moc wekslową, nasuwa nam się najpierw pytanie, czy i jaki wpływ to zgaśnięcie mocy wekslowej wywiera na odpowiedzialność dłużnika. On z weksla nie odpowiada: czy jednak wierzyciel może przeciw niemu wystąpić z dawnem roszczeniem, które miało być zabezpieczone lub pokryte zapomocą weksla? Nie ulega wątpli-

wości, że wierzyciel ma prawo do tego, skoro weksel był wręczony na zabezpieczenie, a tak samo ma się rzecz i wtedy, gdy wierzyciel na pokrycie swej pretensyi otrzymał weksel jedynie z podpisem dłużnika, u niego płatny. W obu tych przypadkach można domagać się n. p. zapłaty ceny kupna K. 81, Cz. 212, 309, 496, Zb. c. 1280, O. T. L. XV. 321, i to nawet w tym razie, gdy się poprzednio skarżyło dłużnika z weksla i spór przegrało K. 105, 133. Jeżeli natomiast weksel był zaopatrzony innymi podpisami, lub był u innej osoby płatny, odróżnić należy, czy stracił moc wekslową wtedy, gdy był w rękach wekslobiorcy (t. zn. wierzyciela pozawekslowego), czy też moc jego wekslowa zgasła w rękach osoby trzeciej. W tym ostatnim razie, kiedy wekslobiorca przeniósł weksel na trzeciego, a trzeci dopuścił n. p. do przedawnienia, dłużnik wolny jest od wszelkiej odpowiedzialności,bo wekslobiorca także trzeciemu nie odpowiada; gdyby nawet wekslobiorca wykupił weksel dobrowolnie od trzeciego, działa na własne niebezpieczeństwo, i z tego powodu nie przysługuje mu także skarga z art. 83 (zob. wyżej uw. 5). Jeżeli zaś wierzyciel pozawekslowy i wekslobiorca był posiadaczem weksla w chwili, gdy tenże moc wekslową stracił, wówczas nie traci on przez to w zasadzie dawnej pretensyi, ale dłużnik może mu zarzucić, że nie postarał się o zaspokojenie z weksla, że nie spełnił obowiązku wziętego na siebie przez przyjęcie weksla, że z tego zaniedbania wynikła dla niego (dłużnika) szkoda, a zarzut ten w przeważnej części przypadków ubezwładni cywilną (pozawekslową) pretensyą wekslobiorcy. Tak n. p., jeżeli kupujący na pokrycie ceny kupna wręczył sprzedawcy weksel umiejscowiony z wymienieniem domicyliata, przyjęty przez trzeciego, a wystawiony przez wręczającego, a sprzedawca nie założył protestu, może kupujący, zapozwany o cenę kupna, żądać zwrotu weksla w takim stanie, iżby można z niego dochodzić praw przeciw przyjemcy; skoro zaś zwrot ten nie jest możliwy, wolny jest od odpowiedzialności z tytułu ceny kupna (inaczej, jeżeli weksel opiewa na miejsce nie objęte zwyczajnym obrotem handlowym, a wekslobiorca zastrzegł: »bei Rimessen auf Nebenplätze übernehme ich keine Verbindlichkeit wegen Protest und Verspätung«: w tym razie nie traci wierzyciel pretensyi cywilnej, choć weksel upadnie O. T. L. XVII. 271). Tylko w tym razie, gdy zgaśnięcie mocy wekslowej

nie pociąga za sobą żadnej dla dłużnika szkody (on wręczył n. p. wierzycielowi swój akcept umiejscowiony, a wierzyciel zgłosił się wprawdzie do domicyliata, lecz weksla nie protestował O. T. N. XXVII. 91), dawna pretensya pozawekslowa nie doznaje uszczerbku.

Wracając teraz do odpowiedzialności z art. 83 skonstatować musimy najpierw, że według dotychczasowych wywodów możliwe są dwa przypadki. Albo posiadacz weksla upadłego ma do wystawcy względnie przyjemcy pretensyą pozawekslową (n p. z kontraktu kupna, z pożyczki i t. d), albo takiej pretensyi nie ma (n. p. jest trzecim posiadaczem; dostał weksel od wystawcy pod tytułem darmym; przy wręczeniu weksla nastąpiła nowacya; posiadacz nie założył protestu mimo, iż był do tego zobowiązany i t d.). Na tej dopiero podstawie możemy przystąpić do określenia wpływu, jaki istnienie tej pretensyi pozawekslowej wywiera na odpowiedzialność z art. 83. Judykatura niemiecka odróżnia ściśle te dwie skargi i pozwala wnieść skargę z art. 83 dopiero wtedy, gdy już inna droga powodowi nie stoi otworem, gdy sumy wekslowej na podstawie innego tytułu prawnego żądać nie można; wtedy bowiem dopiero można powiedzieć, że posiadacz weksla przez utratę pretensyi z weksla doznał szkody O. T. L. XIII. 94, a zwłaszcza XV. 321 W judykaturze austryackiej brak w tym kierunku jasności Niektóre orzeczenia odgraniczają wyraźnie skargę z art. 83 od skargi z kontraktu: tak Cz. 177 (nie ma skargi z pożyczki, lecz zostaje roszczenie z art 83), Cz. 496 (można po przedawnieniu weksla skarżyć o zapłatę ceny kupna, gdyż art. 83 tego roszczenia bynajmniej nie wyklucza), Cz. 511 (wystawca z grzeczności, którego przyjemca prosił o wykupienie weksla przyrzekając mu zwrot wydatku, ma na tej podstawie skargę cywilną o zwrot bez względu na to, czy zachodzą warunki art. 83; por. także Zb. c. 5632, według którego można indosanta skarżyć z tytułu odpowiedzialności, jaką on przy pozbyciu weksla wziął na siebie, choć się go poprzednio bez skutku skarżyło o zbogacenie, i O. z 31 maja 1893 L. 6084 Cb. 1893 n. 440, dopuszczające skargę cywilną przeciw indosantowi na podstawie oświadczenia »verbleibe in Obligo«, złożonego po upadku weksla), O. z 2 czerwca 1898 L. 7576 (przytocz. przy końcu uw. 5). następnie Cz 310 (skargę z art. 83 można wnieść tylko przed sąd cywilny, choć skarżący sprzedał pozwanemu towar

celem dalszej odprzedaży, choć więc skarga z kontraktu należała przed forum handlowe), A. 1620 (skarga z art. 83 przeciw kupcowi rejestrowanemu należy przed sąd zwyczajny); i tu jednak nie spotykamy nigdzie odpowiedzi na pytanie, czy mając skargę z kontraktu można dochodzić prawa z art. 83. Obok tego istnieją orzeczenia, które jużto skargę z art. 83 wprost identyfikują z skargą z kontraktu (Cz. 55, a zwłaszcza Cz. 309, według którego art. 83 nie daje odrębnego tytułu skargi, a skarga z art. 83 jest skargą z pierwotnego kontraktu, przy której powód musi wykazać zbogacenie), już też uznają konsekwencye tego poglądu (tak Zb. c. 1280, dozwalające utrzymać skargę cywilną jako skargę o zbogacenie bez niedozwolonej zmiany tytułu, O. z 10 października 1893 L. 10815 Gh. 1894 nr. 4, dozwalające na zmianę przeciwną, Cz. 72, według którego przy skardze z art. 83 można żądać odsetek od dnia płatności dawnego długu i w tej wysokości, jak przy skardze z kontraktu, wreszcie Zb. c. 3238, 3239, według których po wyroku zapadłym na skargę z art. 83 pozwany ma przeciw skardze z kontraktu zarzut sprawy osądzonej; por. także orzeczenia przytoczone w uw. 5 ust. 3., według których zgubiwszy weksel można wnieść skargę z art. 83 bez poprzedniego umorzenia weksla). „Zd. n. ścisłe odróżnienie skarg jest konieczne. Skarga z art. 83 możliwa jest bezwarunkowo nawet wtedy, gdy powód (trzeci nabywca) nigdy nie miał przeciw pozwanemu skargi z kontraktu, i już ta jedna okoliczność dowodzi jej odrębności. Inne natomiast pytanie, czy ona jest możliwa, choć powód ma skargę z kontraktu. Na to pytanie zd. n. odpowiedzieć należy twierdząco. Judykatura niemiecka określa pojęcie szkody doktrynersko twierdząc, że jej niema, póki posiadacz weksla ma inną skargę: trzymając się tego poglądu musielibyśmy przyjąć w konsekwencyi, że trzeci indosataryusz nie ma skargi z art. 83, skoro może z kontraktu skarżyć indosanta, a ta konsekwencya wydaje nam się i przeciwną ustawie i w najwyższym stopniu niepraktyczną. Konieczność dowodu zbogacenia jest dla pozwanego dostateczną gwarancyą, i nie potrzeba zmuszać powoda ponad to do dowodu, że żadnego innego środka prawnego nie ma. Posiadacz weksla może więc zd. n. mieć dwie skargi zmierzające do tego samego celu: by mu dać to, czego ma prawo żądać od pozwanego. Skargi te konkurują przeto z sobą,

i stąd wynika, że pozwany, który wydał zbogacenie, nie będzie tego drugi raz płacił, choćby go zapozwano z kontraktu, i vice versa. Przez to jednak skargi te nie tracą swej odrębności, i dlatego zmiana jednej skargi na drugą stanowi zd. n. rzeczywistą zmianę tytułu, a zarzut sprawy osądzonej nie jest w stosunku między niemi dopuszczalny, choć zapłata uiszczona na jedną pretensyą zmniejsza także i drugą. Zauważyć jednak musimy, że kwestya jest wątpliwa, a szczegółowy jej rozbiór przekraczałby ramy niniejszego wydania.

[8]) Zbogacenie nietylko rozstrzyga o rozmiarze odpowiedzialności, lecz jest także jej warunkiem, którego zaistnienie musi udowodnić skarżący P. 234, K. 163, Cz. 72, 242, 309, O. z 4 maja 1897 L. 5156 JBl. 1897 s. 514 Links 4962. Zbogacenie pojmować należy w rozumieniu prawa cywilnego jako rzeczywiste zwiększenie majątku wystawcy lub przyjemcy; to, że on wskutek zgaśnięcia mocy wekslowej płacić nie potrzebuje, w żadnym razie zbogacenia jeszcze nie stanowi. Umieszczony na wekslu dodatek »wartość otrzymałem«, »wartość w gotówce«, nie ma przy skardze o zbogacenie żadnego znaczenia P. 216, 396.

Po stronie przyjemcy zachodzi zbogacenie, jeżeli za swój akcept dostał równowartość, a weksla nie zapłacił O. T. L. XI. 59. Skarżący nie może się jednak ograniczyć do ogólnikowego twierdzenia, że przyjemca otrzymał walutę, lecz musi wyjaśnić okoliczności towarzyszące przyjęciu i wykazać, w czem leży zbogacenie Cz. 242, n. p. udowodnić, że przyjemca zakupił towar za sumę wekslową i na pokrycie pretensyi o cenę kupna dał swój akcept P. 99. Jeżeli żona wspólnie z mężem przyjęła weksel i razem z nim na ten akcept zaciągnęła pożyczkę, wspólne zaciągnięcie pożyczki nie dowodzi jeszcze, by każde z nich zbogaciło się po połowie, i powód, który takie twierdzenie postawił, musi je odrębnie wykazać K. 163.

Co do wystawcy judykatura nie jest jednostajna. Przeważna część orzeczeń przyjmuje słuszną zd. n. zasadę, że zbogacenie po jego stronie zachodzi tylko wtedy, kiedy za weksel dostał walutę, a przyjemcy nie dał pokrycia lub dał mniejsze P. 234, K. 104, Cz. 270, 370, 465, O. T. L. XXIII. 262: w tym razie musi on otrzymaną walutę wydać, a jeżeli ją skredytował, odstąpić skarżącemu wierzy-

cielowi swą pretensyą O. T. L. XXIII. 262. O. z 15 marca 1893 L. 1241 Cb. 1893 nr. 275 JBl. 1893 s. 262 idzie nawet tak daleko, że wyklucza zbogacenie, skoro wystawca dał przekazanemu (nie przyjemcy) towar za całą sumę wekslową (co jest nader wątpliwe i zd. n. mylne, gdyż wystawca nie traci w tym razie roszczenia o cenę kupna do przekazanego). Znajdują się jednak i takie orzeczenia, jak n. p. O. z 8 kwietnia 1897 L. 3968 Links 4934, które kładzie nacisk tylko na to, czy wystawca jest zbogacony w stosunku do skarżących, tak, że odpowiedzialność z art. 83 istnieje, choć wystawca dał przyjemcy pełne pokrycie, jeżeli tylko od skarżących dostał walutę, a (prócz niezapłaconego weksla) nie dał za nią równowartości, a w celu uzasadnienia tego rozstrzygnięcia przywodzi się, że wystawca ma w takim razie skargę do przyjemcy o zwrot pokrycia lub n. p. o zapłatę ceny kupna, jeżeli dostał akcept na pokrycie ceny kupna, i nie przyjmuje się zbogacenia tylko wtedy, gdy przyjemca n. p. z powodu zaszłej nowacyi zupełnie wystawcy nie odpowiada Cz. 270, 370, O. T. L. XXII 256 Orzeczenia te uważamy za błędne, gdyż przy ocenie kwestyi zbogacenia zwrócić trzeba według reguł prawa cywilnego uwagę nie tylko na to, co wystawca za weksel dostał przy pozbyciu, lecz także na to, co za weksel dał przy nabyciu, a na pretensyą cywilną wystawcy do przyjemcy powoływać się nie można, gdyż przyjemca wolny jest od wszelkiej odpowiedzialności, jeżeli wystawca otrzymany akcept puścił w obieg i sam wyszedł z regresu, a w ten sposób uzyskał z weksla zaspokojenie bez obowiązku do zwrotu (zob. wyżej uw. 5 i uw. 7).

Jeżeli weksel, na którym opiera się skarga z art. 83, jest wekslem prolongacyjnym, t. zn. wręczony został w zamian za inny weksel, powód musi wykazać, że pozwany otrzymał równowartość t. zn., że dawny weksel reprezentował istotny dług w znaczeniu prawa materyalnego; nawet przyznanie pozwanego, że na dawny weksel winien był zaskarżoną kwotę, nie wystarczy, bo nie dowodzi zbogacenia po jego stronie O. z 4 maja 1897 L. 5156 JBl. 1897 s. 514 Links 4962, O. T. L. XI. 59.

Okoliczność, że pozwany w chwili skargi nie ma już zbogacenia w rękach, jest bez znaczenia; nie można się bronić n. p. tem, że pozwany w międzyczasie popadł w konkurs Cz. 437, ani

tem, że pozwany po przyznaniu pretensyi wekslowej powodowi na własność i po zawiadomieniu go o tem zapłacił sumę wekslową egzekutowi Cz. 472, a pryncypał odpowiada, choć prokurant walutę sprzeniewierzył O. T. N. XIII. 4.

Dziedzice dłużnika odpowiedzialnego na podstawie art. 83 odpowiadają na równi z spadkobiercą K. 94, O. z 23 września 8917 L. 10384 Links 5082.

XV. Ustawodawstwo zagraniczne.[1])

[1]) Przegląd praw obcych zob. niżej pod VI.

Art. 84. Zdolność cudzoziemca do zaciągania zobowiązań z weksla ocenia się według ustaw państwa, do którego należy[1]). Jeżeli jednak cudzoziemiec według ustaw krajowych jest zdolnym wekslowo, zobowiązania wekslowe, które zaciągnął w kraju[2]), wiążą go, choć według ustaw swej ojczyzny zdolności wekslowej nie ma[3]).

[1]) Art. 84 odnosi się tylko do cudzoziemców; zdolność wekslową krajowców ocenia się zawsze według ustaw krajowych P. 144. Jeżeli poddana węgierska wyszła za mąż za poddanego austryackiego, staje się przez to poddaną austryacką, i przed dojściem do pełnoletności według pr. austr., t. zn. przed ukończeniem 24. roku życia, nie ma zdolności wekslowej, choćby według ustaw węgierskich przed wyjściem za mąż już była pełnoletnią O. z 27 maja 1885 L. 6132 Cb. 1886 nr. 1.

Ust. 1 odnosi się do zobowiązań zaciągniętych przez cudzoziemców zagranicą. Czy zobowiązanie jest zaciągnięte zagranicą, o tem rozstrzyga chwila, w której według ust. wekslowej z oświadczenia wekslowego powstaje zobowiązanie; chwila położenia podpisu niezawsze jest decydującą, bo można n. p. przyjąć weksel za granicą, a wydać go wraz z przyjęciem dopiero w kraju; por. art. 1 uw. 1, art. 21 uw. 5. Jeżeli według tego zobowiązanie wekslowe cudzoziemca przedstawia się jako zaciągnięte za granicą, zdolność wekslową ocenia się jedynie według ustaw tego państwa, którego poddanym jest cudzoziemiec. Miejsce zamieszkania cudzoziemca jest bez znaczenia; tak n. p., jeżeli poddany wę-

gierski, który w Austryi w sferze prawa prywatnego uchodzi za cudzoziemca, mieszkający stale w Austryi, zaciąga zobowiązanie wekslowe w Anglii, zdolność jego ocenia się według prawa węgierskiego Cz. 276. Bez znaczenia jest również miejsce płatności weksla K. 144, Cz. 111, O. T. N. XV. 12 (błędnie P. 391); por. jednak Cz. 551, według którego w razie akceptu położonego w Bośni na wekslu płatnym w Austryi zastosować należy zdanie 2. art. 84 i uznać zobowiązanie, jeżeli przyjemca nie jest zdolny według ustaw obowiązujących w Bośni, a ma zdolność według ustaw austr., gdyż widocznie wolą przyjemcy jest, by jego zobowiązanie oceniano jako zaciągnięte w kraju (?), i tak samo O. z 27 kwietnia 1898 L. 5840 JBl. 1898 s. 322.

Co do dowodu, to strona zarzucająca, iż według ustaw swego państwa i art. 84 zd. 1 nie odpowiada z weksla, musi wykazać, że jest cudzoziemcem t. zn. poddanym obcego państwa O. z 1 grudnia 1876 L. 11441 JBl. 1877 nr. 14, że następnie zobowiązanie wekslowe zostało zaciągnięte za granicą, albowiem w braku dowodu rozstrzyga miejsce płatności i przy wekslach płatnych w kraju stosuje się art. 84 zdanie 2 K. 192 (por. także art. 85 uw. 1), że wreszcie według swych ustaw nie ma zdolności wekslowej: w tym ostatnim jednak kierunku dowód jest potrzebny tylko o tyle, o ile obce prawo sądowi nie jest znane (§ 271 p. c., O. T. L. II. 27). Tłómaczenie obcego prawa, które ma być zastosowanem, należy do sądu orzekającego, a judykatura sądów zagranicznych w tym względzie nie wiąże O. T. L. XV. 207.

Obcy poddany nie ma wobec sądów austryackich w żadnym razie zdolności wekslowej, jeżeli jest c. i k. oficerem, gdyż ograniczenie to zawiera zarazem wyjątek od zasady art. 84: zob. art. 1 uw. 3.

[2]) Przez kraj rozumieć tu należy kraje reprezentowane w Radzie Państwa, tak, iż Węgry stanowią zagranicę.

[3]) I tu rozstrzyga miejsce zaciągnięcia zobowiązania; tak n. p. weksel płatny za granicą a wystawiony przez cudzoziemca w kraju wiąże wystawcę, jeżeli on według ustaw tutejszych ma zdolność wekslową O. T. N. XV. 11.

Poddana węgierska, małoletnia według ustaw austryackich a pełnoletnia według prawa węgierskiego, uważana jest i w Austryi

za pełnoletnią Cz. 545. Skutkiem tego odpowiada za zobowiązania wekslowe zaciągnięte w Austryi, choćby według prawa węgierskiego mimo pełnoletności jako kobieta zdolności wekslowej nie miała, w Austryi bowiem kobieta pełnoletnia jest wekslowo zdolną Cz. 151.

Art. **85.** Istotne warunki ważności weksla wystawionego za granicą [1]), jak również każdego innego oświadczenia wekslowego uczynionego za granicą [1]) ocenia się według ustaw tego miejsca, gdzie nastąpiło oświadczenie [2]).

Jeżeli jednak złożone za granicą oświadczenia wekslowe odpowiadają przepisom ustawy krajowej, wówczas okoliczność, że te oświadczenia według ustaw zagranicznych są wadliwe, nie daje podstawy do zarzutu przeciw mocy wiążącej oświadczeń umieszczonych później w kraju na tym wekslu [3]).

Również oświadczenia wekslowe, mocą których krajowiec zobowiązuje się za granicą wobec krajowca, mają moc wekslową, choć odpowiadają tylko przepisom ustawodawstwa krajowego [4]).

[1]) Że weksel wystawiono lub oświadczenie wekslowe złożono za granicą, dowodzić musi ten, kto się na to powołuje; jeżeli dowodu nie dostarczono, a weksel jest płatny w kraju, zastosować należy ustawę krajową K. 192 (por. także Cz. 603, według którego na t. zw. weksel morski, nie posiadający warunków ważności przepisanych ustawą wekslową, nie można wdrożyć postępowania wekslowego, jeżeli powód nie wykaże już w skardze, że dokument ten stanowi weksel według prawa obowiązującego na miejscu wystawienia). Miejsce podane na wekslu jako miejsce wystawienia weksla czy oświadczenia wekslowego ma tylko to znaczenie, że ciężar dowodu przerzuca na przeciwnika, ale przeciwdowodu bynajmniej nie wyklucza. Jeżeli przy oświadczeniu żadne miejsce nie jest podane, przypuszczać należy, że je uczyniono w miejscu zamieszkania oświadczającego O. T. N. IX. 438, lecz i tu możliwy jest dowód przeciwieństwa.

[2]) Miejsce płatności weksla jest w tym względzie bez znaczenia O. T. L. VI. 127 (przeciwnie — zd. n. błędnie — P. 391).

Oświadczenie wekslowe wypisane pismem hebrajskiem uchodzi w Austryi tylko za znak ręczny i nie rodzi zobowiązania w braku warunków art. 94 (zob. objaśn. do tegoż art.); jeżeli jednak oświadczenie wekslowe zostało w ten sposób złożone za granicą, jest ważne, o ile prawo zagraniczne przepisu unieważniającego nie zawiera K. 45, 53, i wdrożyć należy na jego podstawie postępowanie wekslowe Cz. 137, 318.

Co do prawa angielskiego rozp. min. spraw. z 28 sierpnia 1878 L. 12096 zawiadomiło wszystkie trybunały oraz izby handlowe i notaryalne o piśmie sekretarza angielskiego Board of Trade (departamentu handlu) do c. k. konsula generalnego w Londynie, według którego słowa »bill of exchange« (weksel) nie potrzebują być w tekście umieszczone, a dokument posiadający inne przepisane formalności stanowi mimo tego braku ważny weksel. Jeżeli przeto skarżący przedłożył dokument wystawiony w Anglii, noszący miano promissory note, zawierający jednak inne warunki ważności z art. 4, wydać należy nakaz zapłaty Cz. 367; nieco odmiennie Cz. 214, które wdraża tylko postępowanie wekslowe mimo przedłożenia w skardze poświadczenia adwokata angielskiego, że dotyczący dokument uzasadnia zobowiązanie z weksla, motywując orzeczenie tem, że dopiero według wyniku rozprawy można będzie rozstrzygnąć pytanie, czy istnieje zobowiązanie z weksla; podobnie Cz. 339, gdzie przedłożono poświadczenie angielskiego konsulatu w Wiedniu.

Weksle wystawione w Persyi przez poddanych austryackich lub na ich rzecz muszą (prócz warunków ważności z art. 4) być nadto podpisane przez chanat dywanu, w braku zaś tego przez właściwą władzę miejscową, a w miejscach, gdzie jest austryacki konsul, także przez tego konsula, jeżeli mają mieć moc dowodową przed tamtejszymi sądami (traktat handl. z Persyą z 17 maja 1857 L. 74 D. u. p. z r. 1858 art. 8)

Ust. wekslowa nie rozstrzyga zupełnie pytania, według jakiego prawa oceniać należy skutki prawne oświadczenia wekslowego złożonego za granicą, w szczególności rozmiar i jakość odpowiedzialności, warunki dochodzenia prawa z weksla,

zgaśnięcie odpowiedzialności z weksla i dopuszczalność roszczenia o zbogacenie. Według prawa austryackiego (§ 37 k. c.) rozstrzyga o tem w pierwszym rzędzie prawo obowiązujące w miejscu wystawienia uwidocznionem na wekslu (w razie fałszywego podania widocznem jest, o ile ono nastąpiło zgodnie, że strony chciały się poddać prawu tego miejsca, które na wekslu wymieniły); jeżeli na wekslu miejsce wystawienia nie jest podane, ten, kto się powołuje na okoliczność, że wystawienie nastąpiło za granicą, musi to udowodnić K. 192, a w każdym razie, choć miejsce wystawienia jest podane, możliwy jest przeciwdowód, że wystawienie nastąpiło w kraju. Zasadę tę uznaje co do przedawnienia P. 13, 133, O. z 17 stycznia 1894 L. 211 Cb. 1894 nr. 147 Links 3589 i to, choćby zobowiązany mieszkał w kraju O. z 21 października 1894 L. 12892 Links 3977; por. wyjątek od zasady w uw. 4, a co do warunków dochodzenia prawa z weksla objaśn. do art. 86. W judykaturze niemieckiej przyjęto za rozstrzygające prawo miejsca, gdzie zobowiązanie z weksla ma być wypełnione, mianowicie co do przyjemcy (zwykłego i przez wyręczenie), co do wystawcy weksla własnego i awalistów tych osób prawo miejsca płatności weksla O. T. N. II. 13, co do innych zobowiązanych prawo miejsca ich zamieszkania O. T. L. XIX. 203. Miejsce podane na wekslu jako miejsce wystawienia oświadczenia wekslowego uważa się za miejsce zamieszkania zobowiązanego tak długo, póki nie będzie wykazane przeciwieństwo O. T. N. XXIV. 115.

[3]) Oświadczenie wekslowe złożone za granicą i według prawa obcego nieważne, stanowi tedy wystarczającą podstawę do ważnych oświadczeń wekslowych w kraju, jeżeli warunkom ustawy wekslowej odpowiada.

[4]) Wyjątek ten polega na przypuszczeniu, że krajowcy i za granicą stosują się tylko do prawa krajowego i tylko jego przepisom chcą uczynić zadość.

Art. **86.** O formie czynności, które należy z wekslem przedsięwziąć w miejscu zagranicznem celem wykonania lub zachowania prawa wekslowego, rozstrzyga prawo tamże obowiązujące [1]).

[1]) Przez formę rozumie się n. p. termin, w ciągu którego

protest ma być założony, lokal i porę dnia protestu, jego formę zewnętrzną i t. p. W szczególności prawo obce rozstrzyga, który dzień stanowi dzień płatności (w przeciwstawieniu do dnia zapadłości: art. 4 uw. 7), czy dłużnikowi przysługują dni względności (art. 33) i w ciągu jakiego czasu można ważnie protestować Zb. c. 7875, O. T. L. I. 288, O. T. N. IX. 438. Kwestya jednak, czy protestu (lub notyfikacyi) potrzeba do zachowania prawa z weksla, nie jest kwestyą formy, gdyż tu idzie o skutki prawne oświadczenia: stosować więc należy w Austryi prawo miejsca wystawienia (art. 85 uw. 2) Cz. 77 (które jednak idzie za daleko, bo i termin do założenia protestu każe oceniać według prawa tego miejsca); jeżeli według tego prawa protest jest potrzebny, posiadacz weksla nie może się bronić tem, że w obcem miejscu instytucya protestu nie jest znaną i zaprotestowanie było wprost niemożliwe (vis maior) O. T. L. I. 294, V. 101 (zob. art. 41 uw. 2).

Wątpliwa jest kwestya w przypadku, kiedy na obcem miejscu wyjdzie ustawa (moratorium), zabraniająca n. p. protestu przed upływem pewnego czasu, jak to nastąpiło w Francyi w r. 1870. Judykatura austr. (K. 214, 215, 216) widzi w tem tylko zmianę terminu protestu, i skutkiem tego uważa na podstawie art. 86 protest założony po upływie moratorium za uskuteczniony na czasie nawet w stosunku do tych zwrotnie zobowiązanych, których odpowiedzialność ocenia się zresztą według prawa austryackiego. Judykatura niemiecka (O. T. L. I. 288, V. 101) jest przeciwnego zdania wychodząc z założenia, że takie moratorium nie przedłuża terminu protestu, lecz wprost wyklucza protest w ciągu pewnego czasu. Dystynkcya ta wydaje nam się czysto doktrynerską, bo nawet taka ustawa dawałaby dłużnikowi tylko pewną — znaczniejszą — liczbę dni względności, a w tym kierunku już według niem. ustawy weksl. obce prawo jedynie decyduje.

Sędzia z urzędu zbadać winien, czy przy czynności przedsięwziętej za granicą przepisy obcego prawa zachowano. Dokumenty obcych władz stanowią dowód zupełny, jeżeli są odpowiednio uwierzytelnione (§ 293 p. c.); zresztą ocena ich mocy dowodowej zależy od uznania sędziego (§ 272 p. c.).

XVI. Protest.

Art. 87. Każdy protest musi być uskuteczniony przez notaryusza lub urzędnika sądowego [1]).

Nie potrzeba przy tem przybrania świadków ani protokolanta [2]).

[1]) Zakładanie sądowych protestów wekslowych może nastąpić na zarządzenie sędziowskie przez urzędników kancelaryi sądowej: § 56 ust. 2 ust. o organiz. sądów z 27 listopada 1896 L. 217 D. u. p.

[2]) Notaryusz, względnie urzędnik sądowy, winien przy zakładaniu protestu zwrócić uwagę na to, czy w danym przypadku nie zachodzi przyczyna wyłączająca go od urzędowania (§ 33 ust. notar. z 25 lipca 1871 L. 75 D. u. p., §§ 20, 26, 27 normy jurysd.). Sama jednak okoliczność, że notaryusz zakładadający protest jest spowinowacony z posiadaczem weksla, nie pociąga za sobą nieważności protestu P. 219.

Notaryusz, któremu się oddaje weksel celem zaprotestowania, pozostaje z stroną w stosunku zlecenia (mandatum). Zlecenie to uprawnia go do przedstawienia weksla, do odebrania odpowiedzi, oraz do odebrania zapłaty. W innych kierunkach nie zastępuje on strony, w szczególności nie może w jej imieniu zawierać innych aktów prawnych odnoszących się do weksla dlatego też oświadczenie złożone wobec notaryusza nie zawiera w sobie uznania ważności weksla, ani nie stanowi wiążącego przyrzeczenia zapłaty P. 77, O T. L. XXI. 168. Nawet co do uprawnienia protestującego do odbioru zapłaty kwestya jest wątpliwą. Okoliczność jednak, że notaryusz z upoważnienia strony przedstawia weksel do zapłaty, każe uznać konsekwencyą, że on jest umocowany do odbioru zapłaty, bo inaczej przedstawienie do zapłaty nie miałoby racyi bytu; wobec dłużnika zaś protestujący ma niewątpliwie prawo odbioru, skoro posiada weksel pokwitowany, gdyż zasada art. 296 kod. handl. ma według utartej praktyki w całym obrocie wekslowym zastosowanie, a gdyby pokwitowania nie było, może je z skutkiem prawnym za wierzyciela uskutecznić (arg. § 1009 k. c.), co również w praktyce ogólnie jest przyjęte; por. art. 39 uw. 1 lit. c.

Stosunek zlecenia wkłada jednak na tego, komu się zlecenie daje, obowiązek do wykonania zlecenia: jeżeli notaryusz mimo zlecenia nie założy protestu i skutkiem tego posiadacz weksla straci regres, a przyjęcie jest podrobione, notaryusz odpowiada za całą sumę wekslową, o ile nie wykaże, że powód byłby mniejszą tylko kwotę uzyskał od zwrotnie zobowiązanych K. 12; por. także ust. o odpowiedz. urzędn. sędziowskich z 12 lipca 1872 l. 112 D. u. p. i §§ 600—602 p. c.

Koszta protestu ponosi dłużnik, jeżeli dał powód do protestu n. p. odmówił zapłaty przy poprzedniem przedstawieniu weksla przez wierzyciela. Jeżeli dłużnik nie dał do tego powodu i przy przedstawieniu weksla przez notaryusza sumę wekslową zapłaci, koszta spadają na wierzyciela.

Protest jest albo tylko środkiem dowodowym, n. p. wobec przyjemcy, skoro na wekslu nie jest wymieniony domicyliat (art. 40 uw. 1) lub wobec przyjemcy przez wyręczenie (art 60), w którym to razie można go zastąpić innymi środkami dowodowymi, albo też aktem formalnym, stanowiącym według ustawy konieczny warunek zaistnienia pewnych skutków. W tym ostatnim razie można wprawdzie fakt założenia protestu udowodnić w inny sposób, jeżeli n. p. protest zaginął a duplikatu wydobyć nie można (por. art. 90); treść jednak protestu jest w akcie protestu ostatecznie ustalona i innymi środkami dowodowymi nie można tego, co brakuje, zastąpić ani uzupełnić. Możliwo jest wprawdzie sprostowanie pomyłek pisarskich, lecz tylko o tyle, o ile w samym proteście znajduje się podstawa do poprawki, n. p. gdy data protestu jest podana fałszywie, a prawdziwa data również w proteście jest wymieniona, lub wynika z pozycyi, pod którą protest figuruje w rejestrze K. 183, Cz. 519; zresztą jednak inne niedokładności w oryginalnym akcie protestu nie dadzą się usunąć, n. p. nie można dodatkowo umieścić wzmianki, że protestujący informował się w policyi o miejscu zamieszkania dłużnika, i protest jest nieważny, choćby sam fakt informowania się był zupełnie niewątpliwy K. 108, 184, Cz. 533, O. T. L. XXV. 212 (por. objaśn. do art. 91). Mamy tu jednak na myśli tylko oryginał protestu; jeżeli strona ma tylko odpis, a n. p. u notaryusza pozostał ory-

ginał (zob. co do tego art. 90), sprostowanie odpisu według oryginału jest zawsze dopuszczalne.

Fakta, które organ protestujący stwierdził w proteście, są stwierdzone urzędownie, i organ protestujący nie potrzebuje zupełnie wymieniać, na jakiej podstawie wyrobił sobie przekonanie o stwierdzonym fakcie n. p. o tożsamości dłużnika i osoby, wobec której dokonał przedstawienia O. T. L. XIV. 264. Jeżeli jednak notaryusz stwierdził w proteście okoliczność fałszywą, n. p. fakt przedstawienia pomimo iż weksla zupełnie nie prezentował, przeciwdowód jest możliwy O. T. L. XIV. 262. XIX. 147 (por. § 292 p. c. i objaśn. do art. 88), i to nawet w tym razie, gdy strona powołująca się na protest działa niewątpliwie w dobrej wierze O. T. L. XIX. 147 (inaczej Cz. 110, które wyklucza w takim razie możność zaczepienia protestu). Jeżeli dłużnik zapłacił sumę regresową na podstawie błędnego przekonania, że protest zawiera okoliczności prawdziwe, może żądać zwrotu kwoty zapłaconej O. T. L. XIX. 147, a nadto może pociągnąć i notaryusza do odpowiedzialności, jeżeli poniesie szkodę (nieco inaczej Cz. 110, które na notaryusza wkłada odpowiedzialność za całą sumę regresową, wychodząc z założenia, iż wobec poprzednika w dobrej wierze, któremu się uiściło zapłatę, protestu zaczepiać nie można.)

Nie jest rzeczą konieczną, by protest spisano natychmiast po przedsięwzięciu czynności, które protest ma dokumentować; akt protestu musi być jednak spisany całkowicie w terminie art. 41, gdyż późniejsze dodatki są bez znaczenia Cz. 533, O. T. L. VII. 187.

Art. 88. Protest musi zawierać [1]:

1) dosłowny odpis weksla lub kopii i wszystkich indosów oraz uwag, które się na nich znajdują [2];

2) nazwisko i firmę osób, dla których [3] i przeciw którym [4] zakłada się protest;

3) wymienienie, czego zażądano od osoby, przeciw której się zakłada protest [5], i jej odpowiedź lub uwagę, że żadnej odpowiedzi nie dała [6] albo, że jej nie można było zastać [7];

4) podanie miejsca [8]) tudzież dnia kalendarzowego, miesiąca i roku [9]), kiedy uczyniono żądanie (l. 3) lub kiedy próbowano bez skutku to uczynić;

5) w razie przyjęcia przez wyręczenie lub zapłaty przez wyręczenie wzmiankę, kto je ofiarował i uskutecznił, na czyją rzecz i w jaki sposób;

6) podpis notaryusza lub urzędnika sądowego, który protest uskutecznił, z dodaniem pieczęci urzędowej [10]).

[1]) Por. nadto art. 91 uw. 3, oraz art. 92 uw. 2

Przepisy kod. wekslowego wyczerpują materyą protestu i wykluczają zastosowanie postanowień ordynacyi notaryalnej O. T. L. X. 109; por. § 89 austr. ord. notar.

Czy protest odpowiada przepisom ustawy, badać sąd winien z urzędu O. T. L. VII. 186, XVIII. 278; brak jednego warunku nie pociąga jednak jeszcze za sobą nieważności, gdyż zbadać należy, czy on rzeczywiście sprzeciwia się istocie protestu i cel jego udaremnia O. T. L. I. 143, XVIII. 209. Co do poprawek oraz uzupełnień por. art. 87 uw. 2. ust. 4 i 5.

[2]) Przez odpis dosłowny rozumieć należy odpisanie wszystkiego, co indywidualizuje weksel i wyklucza wątpliwości co do identyczności O. T. L. I. 143. XIV. 39; dopiero wtedy, gdy niedokładność odpisu nie pozwala rozstrzygnąć stanowczo, czy istotnie sporny weksel był protestowany, protest jest nieważny O. T. L. XIV. 40. Tak więc nie może brakować n. p. domicylu O. T. L. VIII. 88, adresu na przypadek, dodatku »nie na zlecenie« i t. p.; nie szkodzi natomiast opuszczenie dodatków nie odnoszących się do weksla i nie mających żadnego wpływu na jego obieg, n. p. liczby księgi handlowej O. T. L. I. 143, ani inne braki nie wpływające na kwestyą tożsamości; według O. T. L. XIV. 163 nie szkodzi nawet brak przyjęcia znajdującego się na oryginale, skoro znaczna ilość indosów, znajdująca się na wekslu, jest odpisana zupełnie dokładnie, a w osnowie protestu przekazanego oznaczono kilkakrotnie jako przyjemcę. Nie szkodzi również ważności okoliczność, że nieczytelny podpis oznaczono w odpisie jako taki lub też źle odcyfro-

wano O. T. L. XVIII. 209; natomiast podpisy przekreślone należy z reguły skopiować w proteście.

Choć odpis w proteście nie zgadza się z wekslem, to przecież możliwą jest rzeczą, że zmiany nastąpiły już po proteście, n. p. przez wypełnienie indosów in bianco (art. 13), przez wykreślenie pokwitowania napisanego w nadziei zapłaty (art. 39 uw. 2 i f.), lub przez wykreślenie indosów po myśli art. 55 (O. T. L. XVIII. 348). Jeżeli przeto chodzi o takie zmiany, przyjąć należy mimo nich identyczność, chyba że przeciwnik wykaże, że różnice istniały już w chwili założenia protestu (inaczej O. T. L. III. 98, które skarżącemu każe dowodzić, że zmiana taka nastąpiła po proteście).

Odpis weksla stanowi częśc składową protestu i winien znajdować się w jego osnowie, t. zn. przed podpisem i pieczęcią organu protestującego; gdyby go umieszczono poniżej, musi być powołany w osnowie protestu i pieczęcią oraz podpisem organu protestującego odrębnie uwierzytelniony O. T. L. XXIII. 64.

Jeden dokument protestu obejmować może protesty kilku weksli u tej samej osoby, bo ustawa wekslowa nie żąda bezcelowej formalistyki (arg. art. 89) O. T. L. II. 216. O. T. N. XXXII. 215; w tym razie dokładne odpisy wszystkich weksli muszą być podane w proteście.

[3]) Protest z powodu niezapłaty może być założony tylko na rzecz tego, kto jest wierzycielem z weksla; zob. art. 36. Protest, w którym jako protestant wymieniona jest inna osoba, jest nieważny O. T. L. XVIII. 274, O. T. N. XXVII. 43. O ile przy tem idzie o legitymacyą formalną, podstawą do oceny jest odpis weksla (uw. 2); dlatego wystarczy oznaczenie, że protestantem jest »ostatni indosataryusz« (jeżeli ostatni indos jest imienny) O. T. L. X. 107, a skrócenia nie szkodzą, o ile nie pociągają za sobą wątpliwości co do tożsamości osoby O. T. L. XVII. 54.

Jeżeli protestant ma za sobą legitymacyą formalną jako indosataryusz in bianco, wymienić go należy jako protestanta, choćby był tylko pełnomocnikiem innej osoby K. 68, O. T. L. V. 412. Jeżeli protestuje indosataryusz per procura, protest winien indosanta wymienić w roli protestanta O. T. N. XXVII. 129, a wymienienie indosataryusza nie jest potrzebne. Jeżeli inny pełnomo-

cnik daje zlecenie założenia protestu, winno się wymienić jako protestanta tylko mocodawcę, nie wspominając o pełnomocniku; gdyby jednak jako protestant wymieniony był nawet sam tylko pełnomocnik bez uwidocznienia, że on działał w cudzem imieniu, to i tak protest jest ważny, i mocodawca może się na niego powołać, skoro wykaże stosunek pełnomocnictwa P. 246 (?).

[4]) Protest ważny założony może być z reguły tylko przeciw przekazanemu; wyjątek zachodzi tylko przy wekslu umiejscowionym, na którym wymieniony jest domicyliat, w tym bowiem razie protest pod nieważnością musi być skierowany przeciw domicyliatowi O. T. N. w Cb. 1895 s. 622. Przy domicylu niewłaściwym (w tem samem miejscu płatności) należy protest skierować przeciw przekazanemu, założyć go jednak trzeba w tym lokalu, który na wekslu jest wymieniony K. 201, O. T. L. XXV. 107, O. T. N. XIV. 148 (por. atoli Cz. 376 przy art. 43 uw. 1 i. f.) Jeżeli przyjemca lub domicyliat w chwili protestu znajduje się w konkursie, protest skierować należy mimo tego przeciw niemu, nie przeciw zarządcy masy upadłości (plenarne orzeczenie O. T. L. XXIV. 22. O. T. N. II. 23); inaczej judykatura austr., która uważa za dostateczny protest u zarządcy masy konkursowej przekazanego P. 318, K. 188, O. z 30 stycznia 1895 L. 924 Links 4073, względnie domicyliata P. 252 (jeszcze dalej idzie K. 62, które zadowalnia się skonstatowaniem upadłości w proteście; por. art. 41 uw. 2). Jeżeli przekazany lub domicyliat popadł w chorobę umysłową, należy protest założyć u jego ustawowego zastępcy O. T. L. XXIV 23; w razie jego śmierci u jego dziedziców O. T. L. II 318; w obu tych przypadkach wystarczy jednak do ważności skonstatować w proteście śmierć lub chorobę. Odrębne zupełnie jest pytanie, której osobie fizycznej należy przedstawić weksel i wobec kogo można postawić z skutkiem prawnym żądanie n. p. zapłaty (l. 3); zob. co do tego uw. 5. Tu idzie nam tylko o osobę, przeciw której należy protest skierować, by był ważny, a nie o to, czy osoba fizyczna, z którą n. p. notaryusz się zetknął, była właściwym protestatem lub jego pełnomocnikiem.

Według art. 88 l. 2 musi protest oznaczać tę osobę, przeciw której był skierowany (protestata). Co do dokładności oznaczenia zob. wyżej uw. 3. Wzmianka, że protest był skierowany

przeciw »przekazanemu«, wystarczy, jeżeli nazwisko przekazanego jest podane w odpisie weksla O. T. L. X. 107. Jeżeli się protestuje przeciw firmie, wystarczy podać jej brzmienie: właściciela firmy wymieniać nie potrzeba O. T. L. XIV. 160.

⁶) Z weksla wynika, przeciw komu protest ma być skierowany. Wskutek tego udaje się organ protestujący do lokalu protestata (zob. co do tego objaśn. do art. 91.). Znalazłszy ten lokal winien się zająć wyszukaniem osoby fizycznej, której ma weksel przedstawić, więc przy proteście przeciw firmie właściciela firmy, jeżeli adresatem jest spółka jawna, spólnika nie wyłączonego od zastępstwa i t. p. Jeżeli taką osobę wyszuka, ma wobec niej przedsięwziąć dalsze czynności wchodzące w skład protestu; musi jednak w proteście według art. 88 l. 3 tę *osobę fizyczną* wymienić; protest, w którym stwierdzono tylko, że weksel przedstawiony został do zapłaty spółce akcyjnej, jest nieważny O. T. L. XIV. 161.

Osobą fizyczną, wobec której należy przedsięwziąć akt protestu, jest sam protestat, jeżeli n. p. adres weksla wymienia osobę fizyczną, a jeżeli adres jest inny, upoważniony do zastępstwa organ protestata. *Przy wyszukaniu tej osoby* działać winien urzędnik protestujący w taki sposób, w jaki się zazwyczaj w tym celu w obrocie postępuje. Jeżeli więc protest ma być skierowany przeciw osobie fizycznej wymienionej już w wekslu, uda się urzędnik do tego, kto mu się w dotyczącym lokalu jako protestat przedstawi lub kogo mu jako protestata wskażą osoby znajdujące się w tym lokalu; nie potrzebuje ani przeszukiwać całego lokalu, ani wypytywać wszystkich obecnych O. T. L XVIII. 329, nie potrzebuje również wdawać się w badanie tożsamości tego, kto mu się przedstawił lub kogo mu wskazano O. T. L. XVII. 59 (wyjątek zachodzi według tego orzeczenia w razie protestu w innem miejscu i innym czasie, niż wskazuje ustawa; do takiej zmiany trzeba bowiem w myśl art. 91 zgody *rzeczywistego* protestata). Jeżeli akt protestu uskutecznia wobec pełnomocnika protestata (kiedy może, a kiedy obowiązany jest to uczynić, zob. uw 7), nie potrzebuje również badać szczegółowo, czy ten rzekomy pełnomocnik ma upoważnienie i czy jest umocowany w szczególności do załatwiania spraw wekslowych; idzie o to tylko, czy w danej sy-

tuacyi można według reguł zwyczajnego obrotu przypisać tej osobie takie upoważnienie. Taką osobą jest n. p. kasyer w instytucyi urządzonej na sposób bankowy O. T. N. XXIV. 87 i t. p., a wszystkie te reguły stosują się i do tego przypadku, gdy protestatem jest firma.

Wymieniając w proteście osobę, której weksel przedstawiono i wobec której dokonano protestu, nie potrzebuje urzędnik protestujący wymieniać jej z nazwiska: tak n. p. wystarczy wzmianka, że się weksel przedstawiło »pełnomocnikowi« protestata O. T. L. XIV. 262, XVIII. 327 (inaczej według l. 2 przy podaniu protestata.) Nie potrzeba nadto wyjaśnienia, na jakiej podstawie urzędnik protestujący uważał za protestata lub zastępcę protestata tę osobę, wobec której uskutecznił protest; strona pozwana może jednak przeprowadzić dowód na przeciwieństwo Cz. 110, O. T. L. XIV. 262, XIX. 147 (por. art. 87 uw. 2.).

Wyszukawszy osobę fizyczną przedstawi jej urzędnik protestujący weksel i zażąda tego świadczenia, o które chodzi; wystarczy także (przy proteście z powodu niezapłaty) zapytanie, czy weksel będzie zapłacony O. T. L. XVII. 54. Nie można się jednak ograniczyć do wzmianki, że »weksel nie został zapłacony«; w tym bowiem razie protest jest nieważny Cz. 533.

[6]) Jeżeli osoba, wobec której zakłada się protest, zaofiaruje n. p. zupełną zapłatę, urzędnik protestujący winien ją przyjąć (art. 87 uw. 2.); w przeciwnym razie stwierdzi w proteście, że odpowiedzi nie otrzymał, względnie, jaką otrzymał. Odpowiedzi nie potrzeba podawać dosłownie, należy jednak przytoczyć istotną jej treść, a pominięcie tego punktu pociąga za sobą nieważność Cz. 533. Co do znaczenia prawnego odpowiedzi zob. art. 87 uw. 2; niekiedy jednak doniosłości odmówić jej nie można, i tak n. p. dłużnik, który odmówił zapłaty »z powodu braku pokrycia«, nie może potem bronić się zarzutem, że przy zapłacie miał prawo żądać zwrotu dawnych akceptów, których mu przy proteście nie zaofiarowano Cz. 93 (?).

[7]) Art. 88 l. 3 wychodzi tu z założenia, że lokal (miejsce zamieszkania) protestata odnaleziono; co do przypadku, kiedy to było niemożliwe, por. art. 91. Ust. wekslowa nie rozstrzyga, kiedy i pod jakimi warunkami urzędnik protestujący może stwierdzić

iż protestata w lokalu nie zastał. Nie ulega wątpliwości, że może to uczynić, skoro lokal został zamknięty, lub skoro zamknięty był w instytucyi urządzonej na sposób bankowy ten oddział, który jest przeznaczony do załatwiania długów wekslowych i w ogóle spraw wekslowych, w szczególności kasa O. T. N. XIV. 147. Jeżeli organ protestujący dostał się do lokalu protestata, może przyjąć jego nieobecność za stwierdzoną, skoro próba wyszukania go pozostała bez skutku; w tym kierunku może się urzędnik protestujący oprzeć na odpowiedzi osób, które w tym lokalu zastał, a które według zwykłych warunków obrotu mógł uważać za należycie poinformowane (krewni, urzędnicy, służba i t. p.). Jeżeli protestat jest nieobecny, a zgłosi się do protestującego osoba, którą w danych okolicznościach uważać należy za dostatecznie wykazanego pełnomocnika (uw. 5), i oświadczy, że chce za pryncypała złożyć oświadczenie, protestujący obowiązany jest (pod nieważnością) przedstawić jej weksel i jej odpowiedź podać w proteście O. T. N. XXIV 86; nie ma jednak obowiązku szukać takiego pełnomocnika, o ile on się nie zgłosi, lecz owszem może bez tego stwierdzić, iż protestata nie mógł zastać O. T. L. XI. 398. Z drugiej strony może protestujący w każdym przypadku przedsięwziąć czynność protestu wobec tego, kogo uważa za pełnomocnika, i protest taki jest ważny, choćby nawet protestujący przedstawiwszy weksel pełnomocnikowi dalszych poszukiwań za protestatem nie czynił Cz. 571, bo protest wobec takiego pełnomocnika ma to samo znaczenie, jak gdyby był założony wobec protestata.

Jeżeli urzędnik protestujący nie zastał protestata, pełnomocnik się nie zgłosił, a on nie szukał go, musi pod nieważnością tę bezskuteczną próbę stwierdzić w proteście O. T. N. XXIV. 87. Jak doszedł do tego przekonania, tego podawać nie potrzebuje; i tu jednak możliwy jest przeciwdowód, jeżeli protestat był w lokalu, a urzędnik protestujący nie starał się zupełnie go wyszukać O. T. P. XIV. 262.

Co do protestu wobec pełnomocnika zob. wyżej uw. 5.

8) Zob. objaśn. do art. 91.

9) Por. co do tego objaśn. do art. 92. Godziny w proteście podawać nie potrzeba, chyba że przekroczono godziny normalne

O. T. L. XVII. 55, w którym to razie warunkiem ważności protestu jest przyzwolenie protestata.

Poprawki co do daty są możliwe, o ile zaszła pomyłka pisarska, którą z protestu poznać można K. 183, Cz. 519; por. art. 87 uw. 2.

[10]) Podpis wraz z pieczęcią musi być umieszczony w terminie art. 41, ale tylko na oryginale protestu O. T. L. X. 110; jeżeli oryginał zostaje u urzędnika protestującego, a strona dostaje tylko wygotowanie (zob. co do tego art 90), chwila podpisu wygotowania jest obojętna O. T. L. VIII. 88.

Art. **89.** Jeżeli się od większej ilości osób musi żądać świadczenia według prawa wekslowego, wystarczy jeden dokument protestu co do kilkakrotnych wezwań o to świadczenie [1]).

[1]) Por. art. 29, 56, 62 i 69 kod. weksl.

Co do protestu kilku weksli w jednym dokumencie por. art. 88 uw. 2 i. f.

Art. **90.** Notaryusze i urzędnicy sądowi są obowiązani wpisywać dokonane przez siebie protesty według całej ich osnowy dzień po dniu według porządku daty do osobnego rejestru, który jest zaopatrzony liczbami bieżącemi karta za kartą [1]).

[1]) Charakter prawny tego rejestru protestowego jest sporny w nauce: idzie mianowicie o to, czy rejestr zawiera oryginały, a stronie dostaje się tylko wygotowanie (odpis), czy przeciwnie oryginał zostaje u strony, a w rejestrze znajdują się tylko odpisy. Kwestya ta ma praktyczną doniosłość, bo jeżeli rejestr jest zbiorem oryginałów, w takim razie sprostowanie odpisu na podstawie oryginału jest w każdym kierunku dopuszczalne O. T. L. VIII. 88; w przeciwnym zaś razie sprostowanie takie jest niemożliwe Cz. 533. Zresztą jednak strona zagubiwszy swój protest w każdym razie może z łatwością postarać się o duplikat, który w każdym razie stanowi dokument publiczny bez względu na to, czy jest wzięty z oryginału, czy z wierzytelnego odpisu; w tym więc kierunku obojętnem jest, który pogląd będzie przyjęty. Ust. weksl. pytania tego nie

rozstrzyga, gdyż z brzmieniem art. 90 da się pogodzić równie dobrze jedno, jak i drugie zapatrywanie; w pr. austr. brak również podstawy do odpowiedzi, bo § 89 ord. notar. absolutnie żadnej nie zawiera wskazówki. Z praktycznych względów oświadczyć się należy za tem, że w rejestrze są oryginały; przeciwnie Cz. 533.

Co do zastąpienia dokumentu protestu innymi dowodami zob. art. 41 uw. 2 i art. 43 uw 3.

XVII. Miejsce i czas przedstawienia oraz innych czynności zdarzających się w obrocie wekslowym.

Art. **91.** Przedstawienie do przyjęcia lub do zapłaty, założenie protestu, zażądanie wydania wtóropisu, jak również wszystkie inne czynności, które ma się przedsięwziąć wobec pewnej oznaczonej osoby, musi się przedsięwziąć w jej lokalu przeznaczonym do załatwiania interesów, a gdyby takiego nie było, w jej mieszkaniu [1]). Na innem miejscu, n. p. na giełdzie, może to nastąpić tylko za obopólną zgodą [2]).

Okoliczność, że lokalu przeznaczonego do załatwiania interesów lub mieszkania nie można odszukać, wtedy dopiero można przyjąć za stwierdzoną, gdy notaryusz lub urzędnik sądowy dowiadywał się o to u miejscowej władzy policyjnej, a krok ten pozostał bez skutku, co się musi wspomnieć w proteście [3]).

[1]) Art. 91 nie oznacza miejsca geograficznego, w którem dotyczącą czynność należy uskutecznić. O tem rozstrzyga co do zapłaty wekslowe miejsce płatności (art. 4 l. 8, 24 i 43), przy innych zaś aktach miejsce zamieszkania tej osoby, wobec której akt ma być przedsięwzięty; jeżeli jednak na wekslu jest oznaczone miejsce zamieszkania, wówczas przy tych innych aktach (n. p. przedstawienie do przyjęcia, zażądanie wydania wtóropisu) tego miejsca trzymać się należy (art. 18 uw. 3). Miejsce zamieszkania jako takie jest bez znaczenia, skoro idzie o zapłatę; nawet gdyby

wierzyciel wiedział, że ono różni się od miejsca płatności, tylko miejsca płatności trzymać się winien O. T. L. XIV. 118, a protest założony w rzeczywistem miejscu zamieszkania, nie w miejscu domicylu, jest nieważny Cz. 238 (inaczej — zd. n. błędnie K. 167, które pozwala protestować weksel w Wiedniu, choć adres opiewa na gminę przedmiejską). W tym względzie rozstrzyga jedynie miejsce płatności; nawet za zgodą protestata nie można ważnie protestować w innem miejscu, bo zgoda taka uprawnia tylko do protestu w innym lokalu O. T. L. XIV. 119, a protest założony w miejscowości, która się tak samo nazywa, ale zresztą nie ma nic wspólnego z miejscem płatności podanem na wekslu, jest nieważny O. z 2 czerwca 1891 L. 5603 Gh. 1891 nr. 35. Z drugiej zaś strony przy innych aktach miejsce płatności jako takie zupełnie nie ma znaczenia. Przez miejsce rozumie się jednostkę administracyjną; por. art. 24 uw. 1.

W tej miejscowości udać się należy n. p. z protestem przedewszystkiem do lokalu protestata, przeznaczonego do załatwiania interesów (Geschäftslocal). Rozumie się przez to lokal, w którym się załatwia czynności prawne wchodzące w zakres przedsiębiorstwa; cechę charakterystyczną stanowi prowadzenie ksiąg handlowych i kasy O. T. N. XVI. 349. Jeżeli taki lokal jest oznaczony na wekslu, tam przedewszystkiem należy się zwrócić bez względu na to, czy to jest lokal protestata czy innej osoby O. T. L. XXI. 357; choćby nawet urzędnik protestujący z góry miał przekonanie, iż w miejscu podanem na wekslu takiego lokalu nie ma, miejsca tego pomijać nie może O. T. L. XXV. 211. Jeżeli podanie weksla odpowiada rzeczywistości, lub jeżeli urzędnik protestujący na podstawie swych prywatnych wiadomości taki lokal odszuka, tam ma założyć protest, choćby protestata nie zastał (art. 88 l. 3); do mieszkania w tym razie bynajmniej nie potrzebuje się udawać O. T. L. XI. 398, przyczem jednak zauważyć trzeba, że to musi być lokal zajmowany rzeczywiście przez protestata w chwili protestu, a protest w lokalu, który on dawniej zajmował, z którego się jednak wyprowadził, jest nieważny O. T. L. XXI. 356. Jeżeli urzędnik protestujący w miejscu wskazanem na wekslu lokalu takiego nie znajdzie, albo na wekslu żadnego nie ma w tym względzie dodatku, jeżeli nadto

i prywatne jego wiadomości (zasięgnięte n. p. w dawnym lokalu O. T. L. XIV. 261) okazały się niewystarczającemi, powinien on wtedy zapytać się w urzędzie policyjnym o taki lokal, ale tylko w tym razie, gdy z weksla wynika, że protestat należy do takich osób, które zazwyczaj mają odrębny lokal do prowadzenia przedsiębiorstwa (n. p. kupiec, spółka handlowa, stowarzyszenie i t. d.). Jeżeli w urzędzie policyjnym wskazany mu zostanie adres, tam powinien się udać; gdyby jednak adres ten okazał się błędnym, lub urząd policyjny żadnych nie podał wskazówek, przyjąć należy, że takiego lokalu nie ma, i wtedy należy spróbować protestu w mieszkaniu protestata.

M i e s z k a n i e protestata służy do protestu wtedy, gdy według weksla przypuszczać nie można, by protestat miał odrębny lokal do załatwiania interesów, lub gdy według weksla takie przypuszczenie było wprawdzie uzasadnione, ale lokalu takiego nie można było znaleść. Stosują się tu w całej rozciągłości zasady przedstawione poprzednio co do lokalu przedsiębiorstwa.

W razie, gdy ani lokalu przeznaczonego do załatwiania interesów ani mieszkania odszukać nie można, wchodzi w zastosowanie art. 91 ustęp 2.

[2]) Zezwolenie protestata zachodzi już wtedy, gdy on bez zastrzeżeń odpowiedział na żądanie wypowiedziane przez urzędnika protestującego O. T. L. I. 142. Jeżeli domicyliat sam przeciw sobie protestuje weksel, może ten protest być zdziałany na miejscu w kancelaryi sądu, do którego się domicyliat zgłosił K. 88. Zezwolenie musi jednak pochodzić od rzeczywistego protestata, względnie od jego należycie upoważnionego pełnomocnika O. T. L. XVII. 59, i nie uprawnia w żadnym razie do protestu w innej miejscowości O. T. L. XIV. 119.

[3]) W proteście nie potrzeba wymieniać lokalu, jeżeli czynność urzędnika protestującego w lokalu przedsiębiorstwa lub w mieszkaniu protestata została dokonaną, a tak samo i w tym razie, gdy protest za zgodą obu stron założono w innem miejscu.

Jeżeli jednak mimo zapytania władzy policyjnej nie udało się odszukać lokalu ani mieszkania, względnie mieszkania, wówczas warunkiem ważności protestu jest stwierdzenie w jego osno-

wie, że się protestujący u władzy policyjnej informował, że jednak i ten krok nie wydał rezultatu; jestto t. zw. protest na wiatr (Wind =, Nachforschungs =, Perquisitionsprotest). Urzędnik protestujący musi tedy być z zapytaniem u władzy policyjnej i otrzymaną odpowiedź musi pod nieważnością podać; brak jednego lub drugiego warunku odbiera protestowi znaczenie. Jeżeli więc w mieszkaniu wskazanem na wekslu lub przez protestanta otrzymano odpowiedź, że protestat się wyprowadził, nie można przystąpić do protestu przed zapytaniem w policyi K. 108, 184, O. T. L. XXII. 401, a okoliczność, że się zasięgnęło informacyi w policyi, jest bez znaczenia, skoro jej nie uwidoczniono w proteście. Jeżeli w policyi nie otrzymano żadnej wskazówki, to wystarcza; jeżeli jednak uzyskano adres, ten rozstrzyga ostatecznie, bo w odpowiedzi takiej mieści się zarazem dowód, że innego adresu władza policyjna nie zna O. T. L. XXV. Nr. 6 s. 33. Jeżeli przeto ten adres okaże się błędnym, wystarczy to uwidocznić w proteście; tak samo należy postąpić i w tym razie, gdy w policyi dokładnej wiadomości nie można było otrzymać, bo jest cały szereg osób tego imienia i nazwiska, co protestat O. T. L. IX. 192.

Art. **92.** Jeżeli dzień zapadłości weksla przypada na niedzielę lub święto powszechne [1], dniem płatności jest najbliższy dzień powszedni. Również wydania wtóropisu weksla, oswiadczenia co do przyjęcia i każdego innego oświadczenia żądać można tylko w dniu powszednim. Jeżeli ostatnia chwila, w której musiało się żądać przedsięwzięcia jednej z wymienionych teraz czynności, przypada na niedzielę lub święto powszechne [1], musi się zażądać tej czynności w najbliższym dniu powszednim.

To samo postanowienie stosuje się i do założenia protestu [2].

[1]) Do której religii protestat należy, jest rzeczą obojętną O. T. L. II. 409.

[2]) Rozp. min. spraw. z 30 lipca 1853 L. 153 D. u. p., z 28

marca 1854 L. 69 D. u. p. i z 22 maja 1857 L. 100 D. u. p. normują godziny do założenia protestu z powodu niezapłaty: dla Pragi w dniu płatności od pierwszej w południe do piątej wieczór, w następnych dwóch dniach powszednich od dziewiątej rano do piątej wieczór; dla Tryestu w dniu płatności od 4—7 wieczór, w następnych dwóch dniach powszednich od 9—12 rano i od 4—7 wieczór; dla Lwowa w dniu płatności od 3—5 wieczór, w następnych dwóch dniach powszednich od 9—1 rano i od 3—5 wieczór. W innej porze dnia można założyć protest tylko za zgodą protestata, o której należy uczynić wzmiankę w proteście. Zasada O. T. L. XVII. 59, według której zgodzić się musi protestat lub jego odpowiednio upoważniony pełnomocnik, a warunkiem ważności przyzwolenia jest stwierdzenie tożsamości, stosuje się i w tym razie. Por. także art. 91 uw. 2.

Art. **93.** Jeżeli na pewnem miejscu istnieją powszechne dni zapłaty (dni kasowe)[1]), wówczas zapłaty weksla, który zapada w czasie między takimi dniami, nie potrzebuje się uiszczać przed najbliższym dniem zapłaty, chyba, że weksel jest płatny za okazaniem.

Nie można jednak przekroczyć terminu zakreślonego w art. 41 do założenia protestu z powodu niezapłaty.

[1]) W Austryi ich nie ma.

XVIII. Podpisy wadliwe.

Art. **94.** Oświadczenia wekslowe, przy których zamiast podpisu nazwiska położono krzyże lub inne znaki [1]), mają moc wekslową tylko wtedy, jeżeli te znaki sądownie lub notaryalnie uwierzytelniono [2]).

[1]) Ustawa ma tu na myśli przypadek, gdy osoba chcąca złożyć oświadczenie wekslowe sama na wekslu umieszcza znak ręczny. Jeżeli na wekslu znajduje się podpis (nie znak ręczny), art. 94 nie ma zastosowania; gdyby ten podpis powstał w ten sposób, że podpisującemu ktoś trzeci prowadził rękę, przypadek

ten oceniać należy według art. 95. względnie według ustawy z 19 czerwca 1872 L. 88 D. u. p. Por. co do tego art. 95.

Granica między podpisem a znakiem ręcznym nie jest w ustawie określona, i dlatego judykatura w całym szeregu przypadków jest chwiejna. Wątpliwości zachodzą najpierw w przypadku, gdy osoba nie umiejąca pisać pociągnęła atramentem po literach nakreślonych na wekslu przez kogoś innego lub gdy skopiowała na wekslu podpis swego nazwiska według wzoru sporządzonego przez inną osobę. Pewnem jest, że podpis wystawcy dokonany w ten sposób starczy do formalnej ważności weksla, t. zn. późniejsze oświadczenia na tym wekslu umieszczone są ważne i wiążące; otwartą jednak pozostaje kwestya, czy podpisany z tego podpisu odpowiada. Judykatura austryacka okazuje skłonność do wykluczenia w tym razie odpowiedzialności: tak co do podpisu po ołówku Cz. 381, 438, O. z 21 sierpnia 1896 L. 8133 Przegl. pr. 1896 s. 212 Links 4681, co do odrysowania według wzoru O. z 12 kwietnia 1894 L. 3816 Gz. 1894 s. 219 (przeciwnie jednak co do pierwszego przypadku K. 64, Cz. 319, co do drugiego Cz. 402). Utrudnienie zaciągania zobowiązań wekslowych analfabetom jest niezawodnie tendencyą ustawodawstwa (por. zwłaszcza ust. z 19 czerwca 1872 przy art. 95); czy jednak na tej podstawie można oprzeć ścieśnione pojęcie podpisu, jest rzeczą wątpliwą. Trudno również dać stanowczą odpowiedź na pytanie, czy osoby, które poza wekslem do pisemnego zobowiązania potrzebują aktu notaryalnego, odpowiadają z swego podpisu na wekslu (n. p. ślepi, głusi, którzy nie umieją czytać, i niemi, którzy nie umieją pisać według § 1 lit. e. ordyn notar. z 25 lipca 1871 L. 76 D. u. p.). Że sam ich podpis do formalnej ważności weksla wystarcza,, jest pewnem; o ile zaś chodzi o odpowiedzialność z podpisu, judykatura żąda również przy podpisie na wekslu zachowania przepisanej formy Cz. 227; por. także O. T. L. XVII. 283.

Podpis musi być wypisany; wydrukowanie lub wyciśnięcie stampilią nie wystarczy O. T. L. XIV. 319. Użyte przy podpisie znaki muszą być literami pewnego systemu pisania; kreski nie podobne do liter żadnego alfabetu tworzą tylko znak ręczny O. T. L XXII 407. Kwestya czytelności podpisu jest bez znaczenia; może ona ten tylko wywołać skutek, że na podstawie takiego pod-

pisu nie będzie wydany nakaz zapłaty, lecz wdrożone zostanie postępowanie wekslowe Cz. 174. Do jakiego alfabetu należą użyte litery, jest również rzeczą obojętną, tak samo, jak przy samej osnowie weksla. Tylko przy podpisie głoskami żydowskiemi lub hebrajskiemi obowiązuje w Austryi dotąd (mimo ustaw zasadniczych) dekret kancel. nadw. z 22 października 1814 L. 1106 Zb. u. s, uznający dokumenty głoskami takiemi pisane za nieważne i nie istniejące, oraz dekret nadw. z 19 lutego 1846 L. 938 Zb. u. s, według którego podpisy takie, znajdujące się na dokumencie prywatnym wystawionym w kraju w jednym z języków w kraju używanych, mają być uważane tylko za znaki ręczne. Podpis taki bez uwierzytelnienia nie rodzi tedy żadnego zobowiązania, o ile został umieszczony w kraju K. 115, Cz. 140, a jeżeli podpis wystawcy jest w ten sposób dokonany, cały weksel traci ważność Cz. 197. Przepisów tych nie uchyliły co do weksli nowe ustawy procesowe (art. VII. 1 2 u. wprow. do p. c.); jeżeli jednak podpis taki umieszczony został za granicą, gdzie takiej normy pozytywnej nie ma, reguła odzyskuje moc i podpis jest ważny Cz 137, 318 (por. także § 35 kod. cyw. i dekr. nadw. z 19 lutego 1816 L. 1266 Zb. u. s., według którego sędzia nie może pominąć dokumentu jednostronnie zobowiązującego wygotowanego przez cudzoziemca w języku żydowskim, jeżeli go powołuje poddany austr. na swą korzyść).

[2]) Legalizacya musi się znajdować na wekslu. Musi ona odpowiadać przepisom ordyn. notar., t. zn. zawierać poświadczenie identyczności. Uwierzytelnienie nie odpowiadające tym przepisom jest bez znaczenia P. 419, K. 115, a oczywiście odbiera mu moc niezgodność między nazwiskiem podanem w klauzuli uwierzytelnienia a wypisanem na wekslu nazwiskiem osoby, której podpis miał być uwierzytelniony Cz. 449.

Jeżeli na wekslu znajduje się znak ręczny pewnej osoby bez uwierzytelnienia, postępowanie wekslowe przeciw tej osobie jest niedopuszczalne, i skargę a limine odrzucić należy P. 326, K. 173; gdyby jednak wdrożono postępowanie (jak to — zd. n błędnie — czynią P. 229, K. 59), należy oddalić powoda z skargą, choćby pozwany na terminie nie stanął P. 241.

Nieważność znaku ręcznego przyjemcy zwalnia i jego awa-

listów od odpowiedzialności O. T. L. XV. 346, a nieważność znaku ręcznego wystawcy jako brak formy unieważnia cały weksel.

Art. **95.** Kto podpisuje oświadczenie wekslowe jako pełnomocnik innej osoby [1]), a nie ma do tego pełnomocnictwa, odpowiada osobiście w taki sam sposób, w jakiby odpowiadał był rzekomy mocodawca, gdyby udzielił był pełnomocnictwo [2]).

To samo odnosi się do opiekunów i innych zastępców, którzy wystawiają oświadczenia wekslowe przekraczając granice swego upoważnienia.

Co do oświadczeń wekslowych złożonych przez pełnomocników stanowi ustawa z 19 czerwca 1872 L. 88 D. u. p. (t. zw. nowela Jasińskiego) co następuje [3]):

Jeżeli oświadczenie wekslowe nie zostało podpisane przez samego wystawiającego je, lecz podpisał je jego nazwiskiem ktoś inny [4]), wówczas roszczenie wynikające z takiego oświadczenia wtedy tylko nadaje się do dochodzenia w drodze postępowania wekslowego [5]), jeżeli ten, kto kładzie cudzy podpis, umieścił także własny swój podpis z dodatkiem wskazującym upełnomocnienie, i jeżeli nadto przedłożonem będzie pełnomocnictwo podpisane przez mocodawcę, lub zaopatrzone jego znakiem ręcznym, sądownie lub notaryalnie uwierzytelnionym [6]). Postanowienie to nie narusza przepisów ustawowych o kreśleniu firmy kupca.

[1]) Regułą przy oświadczeniu wekslowem osoby fizycznej jest jej własnoręczny podpis; por. co do tego art. 4 uw. 15—17. 21 uw. 1—4, art. 75 i 94. Dlatego też zarzut nieautentyczności podpisu jest z reguły rozstrzygającym; nawet gdyby pozwany zapłacił, może go podnieść z skutkiem prawnym po przywróceniu mu terminu do wniesienia zarzutów Cz. 106. Reguła ta nie wyklucza jednak bynajmniej zastępstwa w podpisie przy osobach fizycznych, a nie stosuje się zupełnie tam, gdzie oświadczenie wekslowe składa

n. p. firma, spółka handlowa, stowarzyszenie i t. p., które jako takie zdolności do składania oświadczeń wekslowych są pozbawione.

Aby oświadczenie wekslowe podpisane przez zastępcę zobowiązywało zastąpionego, musi być zachowana przy niem pewna forma i muszą obok tego istnieć pewne warunki prawa materyalnego. Co do formy koniecznem jest, jak już z natury rzeczy wynika, by nazwisko zastąpionego znajdowało się na wekslu; nie potrzebuje ono być wypisane, owszem może być n. p. wydrukowane, jeżeli obok niego znajduje się podpis zastępcy, ale wymienione musi być w każdym razie O. T. L. XX. 90; por. atoli Cz 12 przy art. 23 uw. 1, które mimo tego braku uważa odpowiedzialność zastąpionego za możliwą. Zresztą podpis przez zastępcę da się pomyśleć dwojako: albo zastępca podpisuje tylko zastąpionego, albo też umieszcza swój podpis z dodatkiem oznaczającym, za kogo podpisuje Według ust. weksl oba te sposoby zastępstwa stoją zupełnie na równi; ustawodawstwo austryackie jednak w noweli Jasińskiego zasadę tę znacznie zmodyfikowało. Według tej noweli bowiem w wszystkich przypadkach t. zw. zastępstwa dobrowolnego, w których upoważnienie zastępcy wypływa z umowy zawartej między nim a zastąpionym, zastępca musi na wekslu umieścić swój podpis z odpowiednim dodatkiem, o ile nie idzie o skreślenie firmy kupca; gdyby zaś zastępca ograniczył się w takim razie do podpisania zastąpionego, podpis taki nie zobowiązuje zupełnie zastąpionego (zob. niżej uw. 5). Jeżeli jednak idzie o zastępstwo ustawowe (opiekun), zasada ust weksl. odzyskuje moc, a tak samo ma się rzecz, skoro idzie o skreślenie firmy W tych przypadkach zastępca może z skutkiem prawnym podpisać tylko zastąpionego; w szczególności przepisy kod. handl. o kreśleniu firmy, wskazujące sposób, w jaki skreślenie ma nastąpić, są tylko przepisami porządkowymi, a ważność zobowiązania firmy nie należy bynajmniej od ich zachowania O. T. L. XVIII. 99, O. T. N. XXX 405. Jeżeli natomiast zastępca sam się podpisuje, musi zaznaczyć wyraźnie, że to czyni w imieniu zastąpionego: jeżeli przeto spólnik jawny podpisze swe nazwisko z dodatkiem »in Firma X et Co«, to za podpis firmy uchodzić nie może, gdyż stosunek zastępstwa nie jest dostatecznie jasno wyrażony O. T. L. XIV. 201.

Materyalnym warunkiem mocy wiążącej podpisu przez za-

stępcę jest upoważnienie do podpisania w zastępstwie. Upoważnienie takie opierać się może przedewszystkiem na ustawie. Tak może zaciągać zobowiązania wekslowe: opiekun za pupila (§§ 1033 i 233 k. c.); prokurant za pryncypała (art. 42 kod. handl.) A. 228 i to nawet po jego śmierci (art. 54 k. h.) P. 58; spólnik jawny za spółkę (art. 114 k. h.), o ile nie jest wyłączony od zastępstwa (art 115 k. h); jeżeli spólnik już z spółki wystąpił, podpis firmy przez niego uskuteczniony spółki nie wiąże (por. atoli art. 129 k. h.) O. z 8 stycznia 1895 L. 32 Cb. 1895 nr. 181; nie wiąże również podpis dokonany przez byłego spólnika po zgaśnięciu firmy spółki P. 213, choć A. 1181 w przypadku akceptu po otwarciu konkursu do majątku spółki przyznaje wierzycielowi — poza konkursem (?) — prawa z weksla do spółki. Upoważnienie takie ma następnie: likwidator spółki jawnej, jeżeli idzie o ukończenie nię załatwionych interesów (art. 136 k. h), n. p. o prolongatę dawnego weksla O. T. N. IV. 65; przełożeństwo spółki akcyjnej (art. 230 k. h.) i to nawet po uchwale walnego zgromadzenia postanawiającej rozwiązanie spółki, jeżeli firma nie została jeszcze wykreślona (art. 233, 244 k. h.) P. 96; przełożeństwo stowarzyszenia zarejestrowanego (§ 19 ust. z 9 kwietnia 1873 L. 70 D. u p.) i to nawet wtedy, gdyby zobowiązanie wekslowe zaciągnięto bez zasiągnięcia uchwały walnego zgromadzenia, przepisanego statutem O. z 25 listopada 1879 L. 17475 JBl. 1880 nr. 47, i t. p. W innych przypadkach upoważnienie takie wynika z umowy między zastępcą i zastąpionym; według kod. handl. (art. 47) potrzeba do tego szczegółowego upoważnienia, a w innych przypadkach, podpadających pod nowelę Jasińskiego, musi być takie szczegółowe pełnomocnictwo udzielone na piśmie i zaopatrzone własnoręcznym podpisem lub uwierzytelnionym znakiem ręcznym mocodawcy, i pełnomocnictwo to musi znajdować się w rękach osoby, która chce dochodzić praw z weksla przeciw mocodawcy (zob. niżej uw. 5 i 6).

W przypadkach nie objętych nowelą Jasińskiego nie potrzeba w skardze skierowanej przeciw zastąpionemu, a opartej na podpisie dokonanym przez zastępcę, dowodzić, że zastępca do podpisania zastąpionego na wekslu był upoważniony. Jeżeli jednak pozwany zaprzeczy, by takie upoważnienie istniało, musi skarżący udowodnić pełnomocnictwo K. 73, O. T. L. XIII. 226, XIX. 361;

w przeciwnym bowiem razie zastąpiony nie odpowiada, a odpowiadać może tylko zastępca na podstawie art. 95.

[2]) Co do odpowiedzialności fałszywego zastępcy obowiązują następujące zasady:

a) Pierwszym warunkiem odpowiedzialności jest podpisanie innej osoby na wekslu. W zasadzie więc fałszywy zastępca odpowiada tak wtedy, kiedy podpisał na wekslu tylko zastąpionego, jak i wtedy, gdy podpisał swe nazwisko i dodał, że podpisuje w zastępstwie innej osoby; gdyby natomiast podpisał tylko swoje nazwisko. nie odpowiada Cz. 12 (o ile oczywiście nie powstało bezpośrednio stąd jego samoistne zobowiązanie wekslowe; por. art. 23 uw. 1), a tak samo wolny jest od odpowiedzialności i wtedy, gdy podpisał kogo innego, ale z dodatkiem wykluczającym zastępstwo (n. p. na wekslu adresowanym do Franciszka N. syn pisze: »Franciszek N. podpisał Karol syn«: w tym razie skargę przeciw Karolowi N. oddalić należy a limine Cz. 454). Wątpliwem jest jednak, czy w przypadkach objętych nowelą Jasińskiego fałszywy pełnomocnik odpowiada już wtedy, kiedy na wekslu podpisał t y l k o rzekomego mocodawcę, czy dopiero wtedy, kiedy formalnym przepisom noweli uczynił zadość i o b o k nazwiska rzekomego mocodawcy położył t a k ż e swoje. Cz. 19 oświadcza się za pierwszą ewentualnością, bo wkłada odpowiedzialność na Franciszka N., który jako Józef N. tegoż imię i nazwisko podpisał na wekslu; K. 46 natomiast, pochodzące z czasu przed nowelą Jasińskiego, stawia zupełnie ogólnie zasadę że art. 95 nie odnosi się do przypadku, kiedy ktoś tylko cudze nazwisko na wekslu umieścił. Ta zasada w tym rozmiarze jest bezwarunkowo fałszywą, bo przy podpisie f i r m y rzekomy zastępca niewątpliwie odpowiada z art. 95, choć tylko podpis firmy umieścił na wekslu P. 213, K. 66, O. z 16 marca 1875 L. 2231 Gh. 1875 nr. 58; w zastosowaniu jednak do przypadków, podpadających pod nowelę Jasińskiego, zdaje się być usprawiedliwioną, gdyż w takim razie podpisany nie odpowiada, choćby dał był pełnomocnictwo, a więc według brzmienia art. 95 i rzekomy zastępca nie powinien odpowiadać wekslowo. Zauważyć wreszcie należy, że rzekomy zastępca może w tym razie posiadaczowi weksla odpowiadać za szkodę. choć nie odpowiada z art. 95: nie jest to jednak odpowiedzialność z weksla, i obciąża rzekomego zastępcę

tylko w razie jego winy (por. Cz. 518, uwalniające od odpowiedzialności ojca, który zakupił towary do handlu syna i na akcepcie przeznaczonym na pokrycie ceny kupna podpisał syna bez upoważnienia — a to z powodu braku winy).

b) Podpisującemu brakować musi upoważnienia. Zachodzi to n. p. w razie, gdy były spólnik podpisuje wykreśloną firmę spółki jawnej P. 213, gdy założyciele spółki akcyjnej podpisują firmę przed rządowem zatwierdzeniem kontraktu (art. 211 kod. handl.) O. z 16 marca 1875 L. 2231 Gh. 1875 nr. 58. Jeżeli podpisujący miał upoważnienie, nie odpowiada, choćby nawet podpis zastąpionego nie wiązał z powodu braku warunków noweli Jasińskiego. Czy istniało upoważnienie, ocenia się według chwili powstania zobowiązania; przy blankiecie według chwili podpisu i wręczenia, nie według chwili wypełnienia O. T. N. XI. 8.

c) Fałszywy zastępca odpowiada osobiście z weksla Cz. 508, i postępowanie wekslowe jest przeciw niemu dopuszczalne. Odpowiada on jednak tylko o tyle, o ile i zastąpiony byłby odpowiadał, a nadto może zarzucić, że powód o braku upoważnienia wiedział O. T. L. XVII. 176.

d) W sporze wekslowym, wytoczonym przeciw zastępcy, jego rzeczą jest udowodnić, że do podpisania zastąpionego był upoważniony P. 156, K. 46, 66. Skarżący nie ma obowiązku dowodzić braku pełnomocnictwa.

[3]) Ustawa ta uchwalona na wniosek zasłużonego długoletniego prezydenta sądu krajowego w Krakowie, ś. p. Józefa Jasińskiego, zapobiega omijaniu przepisu art. 94 przez analfabetów. Nie jest ona ustawą interpretacyjną i nie stosuje się do oświadczeń wekslowych dawniej złożonych Cz. 14.

[4]) Zachodzi to także w przypadku, kiedy podpis osoby nie umiejącej pisać powstał w ten sposób, iż ktoś inny prowadził jej rękę z piórem. Podpis taki nie rodzi zobowiązania wekslowego, skoro brak warunków noweli Cz. 300, 301, 498, O. z 25 stycznia 1893 L. 349 Gz. 1893 s. 159 Cb. 1893 nr. 137, O. z 29 maja 1896 L. 6120 Gh. 1896 s. 385 Links 4627 (inaczej — zd. n. błędnie — O. z 29 marca 1892 L. 3157 Gz. 1892 s. 175 Cb. 1892 nr. 282). Weksel jednak, na którym wystawcę w ten sposób podpisano, jest formalnie

ważny i służyć może za podstawę wiążących oświadczeń wekslowych, a indos taki nie wpływa niekorzystnie na legitymacyą formalną.

[5]) Judykatura idzie po za brzmienie ustawy i w braku warunków noweli nie przyznaje posiadaczowi weksla żadnego wogóle roszczenia, choćby się nawet zrzekł dobrowolnie korzyści postępowania wekslowego i udał na drogę zwyczajnego sporu Cz. 347; okoliczność, że zastępca był upoważniony, nie ma znaczenia, skoro posiadacz weksla nie jest w stanie dostarczyć przepisanego ustawą pełnomocnictwa.

[6]) Dokument ten przedłożyć należy w skardze, jeżeli się chce uzyskać nakaz zapłaty przeciw zastąpionemu.

ROZDZIAŁ III.

O wekslach własnych.

Art. **96**. Istotne warunki ważności weksla własnego (suchego)[1]) są następujące:

1) oznaczenie jako weksel, które ma być zamieszczone w samym wekslu, albo wyrażenie odpowiadające w obcym języku temu oznaczeniu, jeżeli weksel jest wystawiony w obcym języku[2]);

2) podanie sumy pieniężnej, którą się ma zapłacić[3]);

3) nazwisko osoby lub firma, której albo na której zlecenie wystawca chce uiścić zapłatę[4]);

4) oznaczenie czasu, kiedy ma nastąpić zapłata (art. 4 l. 4)[5]);

5) podpis wystawcy obejmujący jego nazwisko lub firmę[6]);

6) podanie miejsca, dnia miesiąca oraz roku wystawienia[7]).

[1]) Weksel taki zwie się także sola-wekslem, choć termin ten oznacza także weksel przekazowy, przy którym się nie wystawia duplikatów: art. 66.

[2]) Por. art. 4 uw. 2—4. Przyrzeczenie zapłaty, stanowiące istotną treść weksla własnego, ujmuje się zazwyczaj w formę zdania, i judykatura wymaga, by oznaczenie jako weksel znajdowało

się w osnowie tego zdania; oznaczenie takie, umieszczone tylko w napisie, pociąga za sobą nieważność P. 57. Przy dokumencie wystawionym w języku włoskim, a oznaczonym w osnowie jako »vaglia, viglietti o paghero all'ordine» przyjąć należy, że to jest ważny weksel własny O. z 9 lipca 1872 L. 5934 (uchylające Jud. 48).

[3]) Zob. art. 4 uw. 5.

[4]) Zob. art. 4 uw. 6. Weksel własny na własne zlecenie jest nieważny, i z tego powodu art. 98 nie przytacza art. 6 (? por. art 6 uw. 2 i. f.) O. T. L. VII. 194, XVI. 147.

[5]) Zob. art. 4 uw. 7—14, a co do weksli własnych, płatnych za okazaniem lub w pewien czas po okazaniu, art. 98 uw. 3.

[6]) Zob. art. 4 uw. 15—17; przytoczone tam w uw. 15. Cz. 152 odnosi się do weksla własnego.

[7]) Zob. art. 4 uw. 18—20. Jeżeli weksel własny podaje większą ilość miejsc wystawienia, jest nieważny O. T. L. XXI. 179. O. T. N. XI. 165; por. atoli art. 97 i P. 247 przy art. 4 uw. 22 i. f.

Art. **97.** Miejsce wystawienia uchodzi przy wekslu własnym za miejsce płatności, o ile na wekslu nie jest podane odrębne miejsce płatności, a zarazem za miejsce zamieszkania wystawcy [1]).

[1]) Por. art. 4 uw. 22—24. Miejsce wystawienia uchodzi w każdym razie za miejsce zamieszkania wystawcy, t. zn. także wtedy, gdy na wekslu jest wskazane n. p. przy podpisie wystawcy inne miejsce zamieszkania O. T. N. VIII. 71, lub gdy na wekslu podane jest odrębnie miejsce płatności (przeciwnie — zd. n. błędnie — O. T. N. VIII. 71, które w tym ostatnim razie wyklucza zupełnie zastosowanie art. 97; zob. art. 99 uw. 1. Znaczenie takie ma jednak miejsce wystawienia tylko o tyle, o ile chodzi o czynności mające na celu wykonanie lub zachowanie praw z weksla.

Przy ocenie formy (art. 85) wekslowe miejsce wystawienia jest bez znaczenia, skoro wykazanem będzie, że je podano fałszywie.

Odrębne miejsce płatności (domicyl) musi być inną miejscowością; zob. co do tego art. 24 uw. 1. Musi ono być wyraźnie oznaczone: weksel własny »płatny w każdem miejscu« jest płatny

w miejscu wystawienia, a dodatek ten nie ma żadnego znaczenia także i dla procesu Cz. 20 (por. O. T. L. IV. 261, 387 przy art. 4 uw. 22 ust. 2).

Miejsce płatności może być tylko jedno O. T. L. XXI. 179.

Art. **98.** Następujące przepisy podane w niniejszej ustawie dla weksli przekazowych, obowiązują także dla weksli własnych:

1) artykuły 5 i 7 o formie weksla [1];

2) artykuły 9—17 o indosie;

3) artykuły 19 i 20 o przedstawieniu weksli płatnych w pewien czas po okazaniu z tą zmianą, że się weksel musi przedstawić wystawcy [2];

4) artykuł 29 o zwrotnem poszukiwaniu z powodu niepewnej płatności z tą zmianą, że zabezpieczenia zwrotnie dochodzić można tylko w razie niepewnej płatności wystawcy;

5) artykuły 30—40 o zapłacie [3] i o upoważnieniu do złożenia zapadłej sumy wekslowej do depozytu [4] z tą zmianą, że złożenie uskutecznić może wystawca;

6) artykuły 41 i 42, jak niemniej art. 45—55 o zwrotnem poszukiwaniu zapłaty przeciw indosantom [5];

7) artykuły 62—65 o zapłacie przez wyręczenie;

8) artykuły 70—72 o odpisach [6];

9) artykuły 73—76 o wekslach zaginionych i wekslach fałszywych z tą zmianą, że zapłatę w przypadku art. 73 uiścić musi wystawca;

10) artykuły 78—96 o ogólnych zasadach przedawnienia wekslowego, o przedawnieniu zwrotnego roszczenia przeciw indosantom, o prawie skargi wierzyciela wekslowego [7], o zagranicznem ustawodawstwie wekslowem, o proteście, o miejscu i czasie przedstawienia i innych

czynności zdarzających się w obrocie wekslowym, jak również o podpisach wadliwych.

[1]) Zob. objaśn. do tych artykułów, a nadto co do weksla na własne zlecenie art. 96 uw. 4. Dodatek »i wstawisz na rachunek», nie wykreślony na formularzu, nie pociąga za sobą nieważności Cz. 173; nie szkodzi również pozostawienie wyrażenia »zapłacisz pan« zamiast »zapłacę« (art. 7 uw. 1. ustęp ostatni); wreszcie nie traci weksel własny tego charakteru przez to, że tam, gdzie na wekslu przekazowym znajduje się zazwyczaj adres, umieszczono adres i podpis wystawcy O. z 16 grudnia 1874 L. 12415 Gh. 1874 nr. 103, lub dodatek, »sola na mnie samego« O. T. L. IX. 422.

Do blankietu, który po wypełnieniu przedstawia się jako weksel własny, stosują się te same reguły, co do blankietu weksla przekazowego O. T. N. XXIII. 110.

[2]) Jeżeli protestu po myśli art. 20 nie założono, a posiadacz skarży wystawcę opierając się na obliczeniu z art. 20 ust. 3, wdrożyć należy postępowanie wekslowe K. 119.

[3]) Jeżeli weksel własny płatny jest za okazaniem, nie potrzeba do zachowania praw z weksla przeciw wystawcy protestu przepisanego w art. 31 Cz. 208, 338. W razie zaniedbania protestu ostatni dzień terminu dwuletniego stanowi w stosunku do wystawcy termin płatności, i od tego dnia biedz zaczyna na korzyść wystawcy przedawnienie wekslowe Cz. 338, O. T. L. XI. 47.

[4]) Wystawca weksla własnego jest w zwłoce dopiero od chwili, kiedy mu weksel przedstawiono do zapłaty, i od tej chwili dopiero obowiązany jest płacić odsetki zwłoki Cz. 128 Rep. 87, O. T. L. V. 374; zob. art. 40 uw. 1. Doręczenie skargi wekslowej stoi jednak i tutaj na równi z przedstawieniem do zapłaty Cz. 128 Rep 87, O. T. N. VIII. 66. Tylko w razie, gdyby wystawca weksla własnego zwolnił posiadacza od obowiązku przedstawienia, zwłoka zaczyna się z dniem płatności O. T. L. VIII. 164.

Wysokość odsetek zwłoki wynosi także w stosunku do wystawcy weksla własnego 6% O. T. L. I. 249.

[5]) Do zapłaty prowizyi obowiązany jest wystawca weksla własnego tylko przy regresie P. 271.

⁶) Wtóropisów przy wekslu własnym ust. wekslowa nie zna; choćby dwa równobrzmiące weksle oznaczono »prima« i »secunda« to każdy z nich stanowi zupełnie odrębny weksel O. T. N. IX. 116.

[7]) Współwystawcy weksla własnego odpowiadają solidarnie, a ten, który uiścił zapłatę, nie nabywa przez to praw z weksla do pozostałych Cz. 207, O. T. N. VIII. 46; por. art. 81 i 82.

Art. **99.** Weksle własne umiejscowione[1]) przedstawić należy do zapłaty wskazanemu w umiejscowieniu (domicyliatowi), a jeżeli taki wskazany nie jest wymieniony, samemu wystawcy w tem miejscu, na które opiewa umiejscowienie, i tamże założyć protest, jeżeli zapłata nie nastąpi[2]). Jeżeli się zaniedba założyć na czasie protest u wskazanego w umiejscowieniu, traci się skutkiem tego roszczenie z weksla do wystawcy i indosantów; p o z a t y m p r z y p a d k i e m d o z a c h o w a n i a p r a w a w e k s l o w e g o p r z e c i w w y s t a w c y n i e p o t r z e b a a n i p r z e d s t a w i e n i a w d n i u p ł a t n o ś c i, a n i z a- ł o ż e n i a p r o t e s t u*).

[1]) Weksel własny jest umiejscowiony, skoro miejsce płatności różni się od miejsca wystawienia: zob. art. 97 uw. 1. Miejsce podane na wekslu jako miejsce zamieszkania wystawcy, a różniące się od miejsca wystawienia weksla, nie wchodzi zupełnie w rachubę, t. zn. weksel jest umiejscowiony, choć to odrębnie podane miejsce zamieszkania wystawcy nie różni się od miejsca płatności, jeżeli tylko to ostatnie różni się od miejsca wystawienia (inaczej O. T. N. VIII. 71, według którego odrębne miejsce płatności wyklucza zastosowanie art. 97, tak, że w takim razie miejsce wystawienia weksla nie uchodzi za wekslowe miejsce zamieszkania wystawcy, i do umiejscowienia potrzeba różnicy między miejscem płatności a miejscem oznaczonem odrębnie jako miejsce zamieszkania wystawcy; jeszcze dalej w tym samym kierunku idzie P. 365, które w razie odrębnego miejsca płatności kładzie nacisk na r z e c z y-

*) Słowa drukowane czcionkami rozstawionemi dodało rozp. min. spraw. z 2 listopada 1858 L. 198 D. u. p.

wiste miejsce zamieszkania wystawcy i uważa weksel za umiejscowiony, skoro to rzeczywiste miejsce zamieszkania wystawcy różni się od miejsca płatności. Orzeczenia te przyjmują, że miejsce wystawienia wtedy tylko uchodzi za miejsce zamieszkania wystawcy, skoro nie jest podane odrębne miejsce płatności, co jednak nie zgadza się z art. 4 l. 8.)

[2]) Por. art. 43. Jeżeli weksel nie jest umiejscowiony (t. zn. płatny jest w miejscu wystawienia), a wymieniona jest osoba, która ma uiścić zapłatę za wystawcę (niewłaściwy domicyliat), protestu u tej osoby nie potrzeba do zachowania praw z weksla przeciw wystawcy (inaczej a błędnie P. 365). Domicyliat u siebie protestu zakładać nie potrzebuje Cz. 62 (inaczej i co do weksli własnych judykat. niemiecka: O. T. L. XIII. 146).

Domicyliat musi się różnić od wystawcy O. T. N. XXVIII. 100.

Art. **100.** Roszczenie z weksla przeciw wystawcy weksla własnego ulega przedawnieniu w trzech latach, licząc od dnia zapadłości weksla[1]).

[1]) Zob. art. 77, a co do weksli własnych płatnych za okazaniem art. 98 uw. 4.

IV. Stemple i należytości w sprawach wekslowych.

A) Weksle i oświadczenia na wekslach.

Kwestyą tę reguluje ust. z 8 marca 1876 L. 26 D. u. p., której postanowienia przytaczamy niżej. Na wstępie umieszczamy skale, na które się rzeczona ustawa powołuje.

Skala I. (należytość wraz z dodatkiem).

według § 1 ust. z 8 marca 1876 L. 26 D. u. p. i rozp. ces. z 21 września 1899 L. 176 D. u p.

Aż do kwoty				150	koron	—	kor.	10	h.
nad	150	k.	aż do	300	»	—	»	20	»
»	300	»	» »	600	»	—	»	40	»
»	600	»	» »	900	»	—	»	60	»
»	900	»	» »	1200	»	—	»	80	»
»	1200	»	» »	1500	»	1	»	—	»
»	1500	»	» »	1800	»	1	»	20	»
»	1800	»	» »	2100	»	1	»	40	»
»	2100	»	» »	2400	»	1	»	60	»
»	2400	»	» »	2700	»	1	»	80	»
»	2700	»	» »	3000	»	2	»	—	»
»	3000	»	» »	6000	»	4	»	—	»
»	6000	»	» »	9000	»	6	»	—	»
»	9000	»	» »	12000	»	8	»	—	»
»	12000	»	» »	15000	»	10	»	—	»
»	15000	»	» »	18000	»	12	»	—	»

nad	18000	k.	aż	do	21000 k.	14	k.	—	h.
»	21000	»	»	»	24000 »	16	»	—	»
»	24000	»	»	»	27000 »	18	»	—	»
»	27000	»	»	»	30000 »	20	»	—	»
»	30000	»	»	»	33000 »	22	»	—	»

i tak dalej od każdych 3000 koron o 2 korony więcej, przyczem kwotę resztującą, niższą od 3000 koron, liczyć należy za pełne 3000 koron.

Skala II (należytość wraz z dodatkiem).

według § 2 ces. rozp. z 8 lipca 1858 L. 102 D. u. p, ces. rozp. z 17 maja 1859 L. 89 D. u. p., ust. z 13 grudnia 1862 L. 89 D. u. p. i rozp. ces. z 21 września 1899 L. 176 D. u. p.

Aż do kwoty					40	koron	—	kor.	14	h.
nad	40	k.	aż	do	80	»	—	»	26	»
»	80	»	»	»	120	»	—	»	38	»
»	120	»	»	»	200	»	—	»	64	»
»	200	»	»	»	400	»	1	»	26	»
»	400	»	»	»	600	»	1	»	88	»
»	600	»	»	»	800	»	2	»	50	»
»	800	»	»	»	1600	»	5	»	—	»
»	1600	»	»	»	2400	»	7	»	50	»
»	2400	»	»	»	3200	»	10	»	—	»
»	3200	»	»	»	4000	»	12	»	50	»
»	4000	»	»	»	4800	»	15	»	—	»
»	4800	»	»	»	6400	«	20	»	—	»
»	6400	»	»	»	8000	»	25	»	—	»
»	8000	»	»	»	9600	»	30	»	—	»
»	9600	»	»	»	11200	»	35	»	—	»
»	11200	»	»	»	12800	»	40	»	—	»
»	12800	»	»	»	14400	»	45	»	—	»
»	14400	»	»	»	16000	»	50	»	—	»

Nad 16000 koron opłacać należy od każdych 800 koron nadwyżkę w kwocie 2 korony 40 halerzy, przyczem kwotę resztującą, niższą od 800 koron, liczyć należy za pełne 800 koron.

Ustawa z 8 marca 1876 L. 26 D. u. p.

o uiszczaniu należytości od weksli i o niekorzystnych skutkach przekroczenia [1]).

[1]) W objaśnieniach przytaczamy orzeczenia Trybunału administracyjnego według zbioru Budwińskiego (B. oznacza zbiór główny, Bud. zbiór orzeczeń kasacyjnych wydanych na podstawie § 6. ust. o organ. tryb. admin. z 22 października 1875 L. 36 D. u. p. z r. 1876); liczba oznacza numer porządkowy zbioru.

II. Uiszczanie należytości od weksli.

§ **2.** Przez wyrażenie »kraj« rozumie się w następujących paragrafach obszar, w którym obowiązuje niniejsza ustawa, i dlatego każdy weksel wystawiony poza granicami tego obszaru uważać należy za weksel zagraniczny [1]).

Co do weksli wystawionych w krajach korony węgierskiej obowiązują i nadal przepisy rozporządzenia z 2 października 1868 L. 135 D. u. p., mianowicie paragrafów 26, 27 i 28 [2]), i dlatego przy takich wekslach potrącić trzeba od należytości przypadającej według niniejszej ustawy tę kwotę, co do której udowodnionem jest [3]), iż ją przy wystawieniu weksla zapłacono stosownie do przepisu król. skarbowi węgierskiemu zapomocą znaczków stemplowych lub bezpośrednio [4]).

[1]) Rozstrzyga rzeczywiste miejsce wystawienia, t. zn. miejsce, w którem wystawca położył swój podpis: jeżeli na wekslu znajduje się tylko zagraniczny akcept, a nie ma jeszcze podpisu wystawcy. weksel uważać należy za zagraniczny, choć na wekslu

podane jest krajowe miejsce wystawienia Bud. 11. Por. także obj. do §§ 9 i 24.

[2]) Przepisy te stanowią właśnie, że od weksli węgierskich obliczoną ma być należytość według tutejszych ustaw, z potrąceniem kwoty w Węgrzech zapłaconej. Kiedy przypada należytość od weksli węgierskich, zob. §§ 10 i 13.

Rozp. min. skarbu z 31 marca 1876 L. 54 D. u. p. postanawia, że przy wekslach wystawionych w krajach korony węgierskiej obliczenie należytości, przypadającej w razie przeniesienia ich w obszar mocy obowiązującej ust. z 8 marca 1876, nastąpić ma na podstawie § 4, a nie według przepisów §§ 8 i 9 ustawy z 8 marca 1876.

[3]) Ponieważ ust. z 8 marca 1876 nie zawiera żadnych reguł co do dowodu, przeto ocena mocy dowodowej środków dowodowych przedłożonych przez strony należy wyłącznie do uznania władz skarbowych, a niedopuszczenie świadków lub przysięgi nie unieważnia postępowania B. 4505, 7570. W każdym razie niedopuszczalny jest dowód na przeciwieństwo okoliczności, które wynikają z samego weksla. Por. także § 24.

[4]) Zasada ta stosuje się także do weksli zagranicznych, które przez jedną połowę monarchii przeniesione zostały do drugiej połowy: rozp. min. sk. z 8 sierpnia 1884 L. 21932.

Weksle wystawione w Austryi na firmę węgierską, lecz umiejscowione w Austryi i zaopatrzone przepisanym stemplem austryackim, wtedy tylko mają być zaopatrzone dodatkowym stemplem węgierskim, jeżeli weksel później z jakiejkolwiek przyczyny przeniesiono do Węgier: rozp. min. sk. z 7 listopada 1876 L. 28601.

§ 3. Czasokresy, oznaczone w tej ustawie w miesiącach, obliczać należy podług art. 32 ustawy wekslowej, t. zn. w ten sposób, że czasokres dobiega końca z tym dniem ostatniego miesiąca, który liczbą swą odpowiada początkowemu dniowi czasokresu, a gdyby w ostatnim miesiącu czasokresu takiego dnia brakło, z ostatnim dniem tego miesiąca [1]).

Czasokresy oznaczone w dniach obliczać należy po-

dług kalendarza; przytem jednak nie wlicza się tego dnia, od którego czasokres zaczyna biedz.

[1]) Rozp. min skarbu z 31 marca 1876 L. 54 D. u. p. wyjaśnia ten przepis w następujący sposób. Przy obliczaniu takiego czasokresu, jeżeli idzie o to, czy zastosować skalę I. czy skalę II., zwracać należy uwagę na to, czy dzień zapadłości odpowiada swem oznaczeniem dniowi wystawienia weksla. Tak n. p. weksel wystawiony dnia 28 lutego wtedy tylko podlegałby skali I., gdyby był płatny najpóźniej do 28 sierpnia tego samego roku; weksel wystawiony 28 lutego, a płatny 29 lub 30 sierpnia podlega już skali II. Podobnież od weksla, wystawionego n. p. ostatniego września 1876 a płatnego ostatniego marca 1877, opłacić trzeba należytość według skali II., nie według skali pierwszej.

Weksel wystawiony 30 czerwca a płatny 31 grudnia, podlega opłacie według skali II. B. 350.

§ 4. Weksle przekazowe i własne[1]), wystawione w kraju, podlegają bez względu na to, czy czas płatności jest dokładnie oznaczony, czy też płatne są za okazaniem lub w pewien oznaczony czas po okazaniu[2]), czy są płatne w kraju czy zagranicą, opłacie według sumy, na jaką weksel opiewa[3]), a mianowicie:

a) według skali I., jeżeli z samego weksla nie jest widocznem, że zapłata nastąpić ma później, niż w sześć miesięcy po dniu wystawienia[4]), i jeżeli nie zachodzi przypadek przewidziany w ostatniem zdaniu tego paragrafu;

b) według skali II., jeżeli już z samego weksla wynika, że zapłata nastąpić ma później, niż w sześć miesięcy po dniu wystawienia.

Bez względu na czas zapadłości, podlega weksel opłacie według skali II. także wtedy, gdy w samej osnowie weksla udzielono zezwolenia na wpis lub ostrzeżenie (prenotacyą) na rzeczy nieruchomej.

Wszystkie dalsze wtóropisy weksla (secunda, tertia

i t. d.), jak niemniej wszystkie indosowane odpisy weksla, podlegają tej samej należytości, co pierwszy egzemplarz. Z kilku egzemplarzy jednego weksla wolny jest jednak od należytości stemplowej ten egzemplarz, który jest przeznaczony wyłącznie do uzyskania przyjęcia od przekazanego, znajdującego się poza granicami monarchii austro-węgierskiej, jeżeli na pierwszej stronie tego egzemplarza dodane są słowa »przeznaczony tylko do przyjęcia« i jeżeli jego strona odwrotna zostanie w ten sposób przekreślona, że przez to wykluczonym jest każdy rodzaj indosowania lub potwierdzenia odbioru.

[1]) Jeżeli dokument ma wszystkie istotne warunki ważności weksla, podlega należytości jako weksel: okoliczność, że termin płatności jest bardzo bliski i że nie ma przyjęcia, nie ma żadnego wpływu, i weksel taki za przekaz uważany być nie może B. 2292, 2471. Bez znaczenia jest również to, że przed słowem »weksel« znajduje się w tekście słowo »przekaz« B. 1505.

Wolne od opłaty są weksle używane przy kredytowaniu podatku spożywczego od wódki, piwa i cukru (zob. art. 4 ust. weksl. uw. 1), oraz weksle, wystawione przez zarząd skarbowy na zabezpieczenie ceny kupna soli (lecz tylko przy wystawieniu): rozp. min. sk. z d. 10 września 1893 L. 33211.

[2]) Co do tych weksli por. § 5.

[3]) W razie kilkakrotnego podania sumy obowiązuje i w sprawach stempla artykuł 5 ust. weksl. B. 9656.

Jeżeli suma wekslowa podana jest w zagranicznej walucie lub w zagranicznych monetach srebrnych lub złotych, należy ją celem wymiaru należytości stemplowej przeliczyć na walutę austryacką bez względu na różnice kursu, chyba, że z pisemnej uwagi w samym wekslu lub też z oświadczenia na nim zamieszczonego wynika, że obrót weksla ma się odbywać na podstawie wyższej kwoty, niż kwota, wynikająca z owego obliczenia, lub że wyższa kwota ma być zapłacona: rozp. min. sk. z 6 stycznia 1877 L. 586.

[4]) Jeżeli z weksla nie jest widoczny czas wystawienia lub czas zapłaty lub jeden i drugi, wówczas przyjąć należy, że zapłata

ma nastąpić później, niż po upływie sześciu miesięcy, że więc przypada wyższa należytość i że indosy również podlegają opłacie, o ile strona nie udowodni przeciwieństwa; zaprzysiężone zeznania wystawcy i przyjemcy do tego nie wystarczą B. 903, 4410, 8716.

§ 5. Przy wekslach płatnych za okazaniem lub w pewien oznaczony czas po okazaniu, które objęte są przepisem § 4 a, powstaje z dniem po upływie szesciu miesięcy od dnia wystawienia obowiązek do dopłaty należytości aż do wysokości przepisanej skalą I, jeżeli weksel nie został jeszcze przedstawiony do zapłaty [1]).

Jeżeli się po upływie sześciu miesięcy od dnia wystawienia pozbywa weksel z oznaczonym dokładnie czasem zapłaty, podpadający pod przepis § 4 a, opłacić należy przed pozbyciem kwotę, której brak do należytości obliczonej według skali II.; takiem pozbyciem nie jest jednak indos do inkasa lub per procura w rozumieniu art 17 ust. weksl. [2])

Jeżeli takie pozbycie odnosi się tylko do części sumy wekslowej, a weksel w czasie wystawienia był wolny od opłaty, opłacić trzeba należytość, odpowiadającą kwocie odstąpionej według skali II.; jeżeli zaś w tym przypadku weksel już pierwotnie podlegał opłacie, zapłacić należy różnicę między należytością, jaka przypada od odstąpionej kwoty według skali II., a należytością, odpowiadającą tej odstąpionej kwocie według skali I., która obowiązywala w czasie wystawienia weksla.

[1]) Ciężar dowodu co do tego, że przedstawienie do zapłaty już nastąpiło, spoczywa (zgodnie z zasadą § 24) na stronie zobowiązanej do zapłaty należytości B. 3011. Przy innych jednak wekslach (prócz płatnych za okazaniem lub w pewien czas po okazaniu) nawet fakt, że przed upływem sześciu miesięcy weksel zapłacono, nie stanowi jeszcze dowodu, iż one — sprzecznie z swą

osnową — płatne były przed upływem sześciu miesięcy od dnia wystawienia B. 3942, 3983.

[2]) Jeżeli indos jest bez daty, strona zobowiązana do uiszczenia należytości musi wykazać, iż go umieszczono przed upływem sześciu miesięcy od czasu wystawienia. Okoliczność, że to był tylko indos in bianco i że go potem wykreślono, nie uwalnia od obowiązku opłaty B. 3679, 4505.

§ 6. Każda pisemna prolongacya [1]) krajowego weksla podlega należytości, a to według skali I., jeżeli przedłużenie terminu nie przekracza sześciu miesięcy, w innych zaś przypadkach według skali II.

Termin prolongacyi obliczać należy nie od dnia, w którym złożono oświadczenie prolongacyjne, lecz od dnia, w którym upływa pierwotny termin zapłaty.

[1]) Nie podlega należytości prolongacya nie podpisana zupełnie przez strony lub też podpisana tylko przez dłużnika wekslowego: rozp. min. sk. z 2 sierpnia 1880 L. 19887 i z 6 sierpnia 1881 L. 13488. Jeżeli jednak prolongacya jest podpisana przez wystawcę weksla przekazowego na cudze zlecenie, opłacić od niej trzeba należytość B. 1329.

§ 7. Jeżeli się weksel podaje celem uzyskania wpisu lub ostrzeżenia (prenotacyi) prawa zastawu lub nadzastawu na nieruchomości [1]), należy przed podaniem uiścić opłatę w wymiarze według skali II., lub też uzupełnić ją aż do tej wysokości, jeżeli weksel przy wystawieniu zupełnie nie podlegał opłacie lub też ulegał tylko mniejszej, a uzupełnienie opłaty do wysokości przypadającej według skali II. nie nastąpiło już przed podaniem na podstawie § 5.

Jeżeli wpis ma nastąpić tylko co do części pretensyi wekslowej, zastosować należy analogiczne postanowienia końcowego ustępu § 5.

[1]) Obowiązek uzupełnienia opłaty (i uiszczenia należytości od indosów i t. p. w myśl § 11) zachodzi i w tym przypadku, gdy zezwolenie na wpis prawa zastawu zawarte jest w odrębnym do-

kumencie, należycie ostemplowanym B. 187; okoliczność, że w tym dokumencie zawarte jest także uznanie długu i że pretensya z weksla w chwili dokonania wpisu już zgasła (tak, że dokonany wpis odnosić się do niej nie może), nie uwalnia od obowiązku uzupełnienia opłaty B. 1984. 7175. Jeżeli przeto w jednym dokumencie (należycie ostemplowanym) ustanowiono prawo zastawu dla kilku weksli i jeżeli się na tej podstawie prosi o wpis prawa zastawu dla łącznej sumy wekslowej, uiścić należy dodatkową opłatę od wszystkich weksli B. 1818.

Jeżeli na odwrotnej stronie weksla umieszczono zezwolenie na wpis prawa zastawu, należy się osobno dodatkowa opłata od weksla, a osobno opłata od zezwolenia intabulacyjnego: jeżeli zezwolenie to zaopatrzono stemplami potrzebnymi do przepisanego uzupełnienia należytości od weksla, nie dopełniono obowiązku opłaty w obydwu kierunkach i trzeba tak za weksel jak i za zezwolenie uiścić zwiększoną opłatę uzupełniającą B. 459.

Jeżeli się prosi o wpis prawa zastawu na podstawie nakazu zapłaty, nakaz stanowi tytuł prawa zastawu, i dlatego, choćby weksel do prośby dołączono, dodatkowa opłata od niego się nie należy: rozp. min. sk. z 10 października 1884 L. 27916.

Jeżeli się weksel podaje tylko w celu uzyskania adnotacyi hipotecznej, nie potrzeba uzupełniać opłaty B. 1684.

§ 8. Weksle zagraniczne[1]) (§ 2) ulegają z reguły (§ 9) już skutkiem wprowadzenia ich do kraju opłacie (§ 13), i to:

a) według skali I., jeżeli z samego weksla nie jest widocznem, że zapłata nastąpić ma później, niż w dwanaście miesięcy po dniu wystawienia;

b) według skali II., jeżeli już z samego weksla wynika, że zapłata nastąpić ma później, niż w dwanaście miesięcy po dniu wystawienia.

Do weksli takich i do prolongacyi zamieszczonych na nich w kraju stosować należy postanowienia § 4 ustęp przedostatni oraz §§ 5, 6 i 7. z tą jednak zmianą,

że czasokresy, oznaczone w §§ 5 i 6 na sześć miesięcy, przedłuża się co do takich weksli na dwanaście miesięcy.

[1]) Zob. § 2 uw. 1.

§ 9. Wyjątek od reguły, ustanowionej w § 8, zachodzi tylko przy tych wekslach zagranicznych, które płatne są wyłącznie zagranicą. Od weksli takich opłacić trzeba należytość dopiero wtedy, gdy się je w kraju puszcza w obieg (§ 10), a jeżeli ten przypadek nastąpi, wówczas od takich weksli i od prolongacyi, zamieszczonych na nich w kraju, przypada należytość z reguły tylko w kwocie czterech halerzy od każdych dwustu koron sumy wekslowej, przyczem resztę, niższą od dwustu koron, policzyć należy za pełne dwieście koron [1]).

Jeżeli jednak taki weksel stanie się później płatnym w kraju lub jeżeli się z niego ma w kraju zrobić użytek przed sądem [2]), wówczas w chwili, kiedy nastąpiła zmiana miejsca płatności, względnie przed zrobieniem użytku przed sądem, uzupełnić należy opłatę aż do wysokości należytości, przypadającej na podstawie § 8.

W szczególności zachodzi obowiązek do takiego uzupełnienia opłaty w tym przypadku, gdy taki weksel podany zostanie celem uzyskania wpisu lub ostrzeżenia prawa zastawu lub nadzastawu na nieruchomości (§ 7).

[1]) Jeżeli weksel jest wystawiony za granicą i tylko za granicą płatny, a przekazany przyjmie go w kraju, weksel podlega tylko opłacie z § 9 ust. 1, dopóki nie zajdą warunki ustępu 2. P. 11336.

[2]) Rozp. min. sk. z 31 marca 1876 L. 54 D. u. p. wyjaśnia, że ulga przyznana w § 9 wekslom zagranicznym wyłącznie przechodowym (tranzytowym) kończy się, skoro później zajdzie okoliczność, uzasadniająca płatność weksla w kraju, n. p. umieszczony zostanie domicyl w kraju, krajowy adres w potrzebie lub krajowe przyjęcie przez wyręczenie (?), albo gdy z weksla takiego będzie pó-

żniej zrobiony w kraju sądowy użytek, albowiem weksel w tych warunkach przestaje być wyłącznie przechodowym. Jako »zrobienie użytku w sądzie« (gerichtlicher Gebrauch) uważać należy przedłożenie weksla zapomocą podania lub też dołączenie go do protokołu w roli środka dowodowego na zawarte w protokole oświadczenia. Użytek sądowy odpisu stoi na równi z użytkiem sądowym oryginału, o ile idzie o obowiązek opłacenia należytości za oryginał. (§ 8 ces. rozp. z 26 grudnia 1897 L. 305 D. u. p.).

§ 10. Weksel uważa się za puszczony w obieg, skoro go ktokolwiek zaopatrzy przyjęciem [1]), poręczeniem lub indosem, wogóle skoro go się na własny lub cudzy rachunek nabywa, pozbywa [2]), zastawia lub przyjmuje na zabezpieczenie, przedstawia do przyjęcia lub zapłaty, skoro się za niego płaci lub odbiera zapłatę, zakłada protest z powodu nieprzyjęcia lub niezapłaty, lub skoro się z niego robi urzędowy użytek [3]). Obojętną jest przytem rzeczą, czy dotycząca osoba umieszcza na wekslu swe nazwisko lub swą firmę, czy też nie.

[1]) Weksel zagraniczny, zaopatrzony przyjęciem w kraju, uważa się za puszczony w obieg, choćby go znaleziono w spadku po przyjemcy B. 1329.

Jeżeli weksel zagraniczny jest adresowany do krajowca, a przy przyjęciu miejsce przyjęcia nie jest wymienione, uważać należy w myśl § 24, że przyjęcie nastąpiło w kraju, o ile strona nie wykaże przeciwieństwa B. 266: dowodem takim nie jest jeszcze okoliczność, że weksel już w dniu wystawienia został za granicą pozbyty.

[2]) Jeżeli weksel wystawiony za granicą nadesłano wprost i bezpośrednio do c. k. władzy, a ta go dalej pozbyła, zobowiązanie do zapłaty należytości ciążyłoby na tej, osobiście od należytości zwolnionej, c. k. władzy, gdyż ona pierwsza weksel w kraju puściła w obieg; dlatego weksel jest według T. P. 75 a wolny od należytości, a tak samo i indosy według ustępu 2. § 11 ust. z 8 marca 1876: rozp. min. sk. z 12 lipca 1886 L. 17243.

[3]) Według ust. 3 uwag wstępnych do taryfy należyt. przez

»użytek urzędowy«, który zawiera w sobie także użytek sądowy, rozumie się użycie dokumentu w urzędzie, w kasie lub wobec władzy publicznej w tym celu, w którym został wystawiony. Obojętną jest rzeczą, czy w tym celu przedłożono dokument w oryginale czy w odpisie, i użytek urzędowy z odpisu pociąga za sobą obowiązek do uiszczenia opłaty za oryginał. Natomiast nie stanowi użytku urzędowego wzięcie urzędowego odpisu zwyczajnego lub uwierzytelnionego, uwierzytelnienie odpisu sporządzonego przez samą stronę, wreszcie oddanie dokumentu w urzędowe przechowanie, i kroki te jako takie nie pociągają za sobą obowiązku do opłacenia należytości za dokument oryginalny.

§ 11. Akcepty umieszczone na wekslu są wolne od opłaty bez względu na to, czy weksel jest wolny od należytości, czy też ulega skali I. albo niższej lub wyższej należytości, z wyjątkiem przypadku wymienionego w § 12.

Nie stanowią również przedmiotu należytości indosy wraz z indosami per procura, do inkasa i t. p. (art. 17 ust. weksl.), poręczenia i potwierdzenia odbioru, umieszczone na wekslach wolnych od należytości oraz na wekslach podlegających skali I. lub niższej opłacie, z wyjątkiem przypadku wymienionego w § 12.

Natomiast ulegają opłacie indosy, poręczenia i poświadczenia odbioru, jeżeli umieszczone zostały na wekslu podlegającym skali II., albo jeżeli je zamieszczono na innym wekslu w takim czasie, kiedy należytość od tego weksla winna już była według niniejszej ustawy być uzupełnioną aż do wysokości skali II., lub wreszcie jeżeli indos umieszczono w takim czasie, że z powodu tego umieszczenia należy uzupełnić należytość do wysokości skali II. [1]).

Jeżeli według tego zaistnieje obowiązek opłaty należytości, wówczas ulegają :

a) indosy należytości według skali I. [2]): indosy na wekslach, które są wpisane do ksiąg gruntowych lub zawierają oświadczenie hipoteczne, należytości według skali II. od odstąpionej kwoty; indosy zaś, które zawierają dodatek »do inkasa«, »per procura« lub inny zwrot, wyrażający upełnomocnienie [3]) (art. 17 ust. weksl.), należytości za kontrakty upełnomocnienia (T. P. 111 ust. z 9 lutego 1850 L. 50 D. u. p.) [4]);

b) poręczenia należytości według skali II. od wysokości długu, za który się ręczy [5]);

c) poświadczenia odbioru należytości według skali II. od kwoty, której odbiór się potwierdza [6]).

[1]) Podpis posiadacza na odwrotnej stronie weksla stanowi indos in bianco, i jeżeli został umieszczony po upływie sześciu miesięcy od dnia wystawienia, zobowiązuje do zapłaty należytości bez względu na to, czy na podstawie tego indosu nastąpiło rzeczywiście przeniesienie weksla, czy nie B. 5530.

Co do oceny indosu nie zaopatrzonego datą por. objaśn. do § 24. Jeżeli jednak indosant posługuje się przy swym indosie datą wypisaną przez poprzedniego indosanta, którego podpis jest przekreślony, wówczas ta data stanowi podstawę oceny, czy należytość ma być opłacona B. 5767.

[2]) Według ustaw poprzednich wszystkie indosy, umieszczone na wekslu podpadającym pod skalę II., ulegały bez wyjątku należytości według skali II. § 11 wprowadza w tym kierunku ulgę o tyle, że indosy nie objęte przepisem § 12, a umieszczone na wekslach, które już pierwotnie ulegają opłacie według skali II., lub których opłata ma być uzupełniona w chwili indosu lub wskutek indosu do wysokości oznaczonej skalą II., ulegają tylko należytości według skali I. od odstąpionej kwoty, jeżeli weksel w chwili umieszczenia indosu ani nie jest wpisany do ksiąg gruntowych ani też nie zawiera oświadczenia hipotecznego czy to w samym tekście, czy w połączeniu z akceptem i t. p., czy wreszcie w formie odrębnego dodatku: rozp. min. sk. z 31 marca 1876 L. 54 D. u. p.

[3]) Dodatek »pour acquit« przy podpisie oceniać należy nie jako indos per procura, lecz jako poświadczenie odbioru B. 4351.

[4]) Należytość ta wynosi jedną koronę.

[5]) Awal na wekslu podlegającym skali II. podlega odrębnej opłacie według tejże skali B. 903.

[6]) Zob. uw. 3. Uwaga na wekslu, podpisana przez stronę a stwierdzająca, że podpisany uiścił pewną kwotę na poczet sumy wekslowej, ulega opłacie w kwocie jednej korony na podstawie T. P. 101 II. b. jako dokument służący do dowodu B. 4139.

§ **12.** Jeżeli się na wekslu umieści zezwolenie na wpis lub ostrzeżenie prawa zastawu lub nadzastawu na nieruchomości albo też oświadczenie, uznające dokonane już ostrzeżenie za usprawiedliwione, wówczas, czy to nastąpi w formie osobnego dodatku, czy też w połączeniu z przyjęciem lub z innem oświadczeniem wekslowem, należy za to uiścić opłatę według skali II od wartości wierzytelności, dla której ustanowiono hipotekę lub uznano ostrzeżenie za usprawiedliwione.

Taką samą należytość opłacić należy od zwyczajnego przyjęcia w tym razie, kiedy w osnowie weksla mieści się wezwanie do przyjemcy, by na pewnej oznaczonej nieruchomości ustanowił prawo zastawu lub nadzastawu. Tylko w tym razie, gdy za sam indos lub poręczenie przypada już opłata według skali II (§ 11), wówczas zawarte w ich osnowie zezwolenie na wpis lub ostrzeżenie oraz uznanie usprawiedliwiające nie ulega żadnej dalszej należytości.

§ **13.** Należytość od weksli wystawionych w kraju uiścić należy przedtem, zanim na papierze przeznaczonym na weksel umieszczony będzie podpis strony [1]) — należytość od weksli wystawionych za granicą przedtem, zanim weksel w kraju puszczony będzie w obieg (§ 10),

i to, jeżeli weksel nie jest płatny wyłącznie za granicą, w każdym razie przed upływem czternastu dni po wprowadzeniu weksla do kraju.

[1]) Okoliczność, że blankiet, na którym się umieszcza podpis, nie posiada jeszcze istotnych warunków ważności, nie uwalnia bynajmniej od obowiązku do uiszczenia należytości przed umieszczeniem podpisu B 1068, 4410. Gdy się więc przyjmuje weksel, na którym brak jeszcze podpisu wystawcy, należy przed przyjęciem uiścić opłatę B. 654.

Strona, która twierdzi, że podpis na wekslu nie jest autentyczny, musi to w należyty sposób udowodnić B. 6263.

Wymiana weksla podpisanego już przez stronę na podstawie § 27 nie uwalnia strony od odpowiedzialności, jeżeli przed podpisem powinności stemplowej nie wypełniono B. 3390, 3866.

§ 14. Powinność stemplową od weksli wypełnić można tylko w następujący sposób:

A. przez użycie stemplowanych blankietów urzędowych [1]);

B. przy użyciu blankietów urzędowych nie pokrywających całkowicie kwoty należytości lub przy użyciu innych blankietów, albo przy wygotowywaniu weksli bez posługiwania się blankietami, w ten sposób, że się przed wygotowaniem weksla przytwierdzi na odwrotnej stronie [2]) papieru, który ma być użyty na weksel, znaczki stemplowe odpowiadające należytości, która ma być uiszczona lub dopłacona, i że znaczki te przed wygotowaniem weksla zostaną z strony urzędu upoważnionego do tej czynności urzędowej [3]) pieczęcią urzędową przestemplowane [4]).

Jeżeli daty tego przestemplowania (obliteracyi) nie można rozpoznać z odcisku pieczęci, wówczas urząd stemplujący wpisze tę datę zapomocą cyfr na każdym znaczku [5]).

Nie można już uskuteczniać urzędowego przestem-

plowania, jeżeli na dotyczącym papierze znajduje się już podpis wystawcy, przyjemcy lub indosanta albo wogóle podpis strony [6]); każdy inny sposób uiszczenia należytości zapomocą znaczków stemplowych, nie odpowiadający przepisom punktu B (z wyjątkiem przypadków oznaczonych w tym paragrafie pod lit. F), w szczególności przestemplowanie znaczków prywatną pieczęcią osoby pojedynczej lub zakładu nie upoważnionego do przestemplowania urzędowego, nie uchodzi za dopełnienie powinności stemplowej.

C. O ile idzie o opłatę należytości od weksli wystawionych za granicą, przylepić należy znaczki stemplowe odpowiadające należytości na odwrotnej stronie weksla i to na górnym jej kraju, jeżeli strona odwrotna jeszcze zupełnie nie jest zapisaną, w przeciwnym zaś razie bezpośrednio pod ostatnim zapiskiem zagranicznym znajdującym się na tej stronie w taki sposób, żeby ponad znaczkami nie pozostało wolne miejsce nadające się do umieszczenia indosu lub innego zapisku, a następnie postarać się trzeba w właściwym czasie (§ 13) o urzędowe przestemplowanie tych znaczków w sposób wymieniony pod lit. B tego paragrafu [7]).

D. Jeżeli idzie o uzupełnienie należytości przy wekslu, który pierwotnie był wolny od opłaty lub niższej należytości podpadał (§§ 5, 7, 8 i 9), wówczas znaczki stemplowe odpowiadające dodatkowej należytości przytwierdzić trzeba na odwrotnej stronie weksla przed zrobieniem użytku, który pociąga za sobą obowiązek uzupełnienia należytości, lub przed nastąpieniem okoliczności, względnie przed nadejściem chwili, które wywołują powinność uzupełnienia opłaty; urzędowego przestemplo-

wania dokonać ma sąd, jeżeli uzupełnienie opłaty należy się wskutek podania weksla do sądu (§ 7 i 9); w innych zaś przypadkach strona jest obowiązana pod własną odpowiedzialnością postarać się jeszcze przed zrobieniem użytku, który pociąga za sobą obowiązek uzupełnienia należytości, względnie przed nastąpieniem okoliczności lub nadejściem chwili, które zobowiązują do uzupełnienia opłaty, o przestemplowanie znaczków przez upoważniony do tego urząd po myśli ustępu B.

E. Jeżeli należytość, którą się ma opłacić, ewentualnie należytość uzupełniająca, przewyższa kwotę 50 koron, można ją zapłacić przed upływem terminów w § 13 zakreślonych, względnie przed nastąpieniem okoliczności lub nadejściem chwili, od których rozpoczyna się obowiązek opłaty (§§ 5, 7, 8 i 9), bezpośrednio w jednym z urzędów przeznaczonych do wymiaru należytości, w którym to razie urząd ten potwierdza zapłatę na wekslu, względnie na papierze przeznaczonym na weksel.

F. Należytość za prolongacye (§ 6) oraz za dodane do weksla oświadczenia ulegające powinności stemplowej (§§ 11 i 12) zapłacić należy, jeżeli wysokość jej nie przenosi 50 koron, w którym to razie możliwe jest uiszczenie bezpośrednie według ustępu E. albo w sposób podany w ustępie B, albo też podług ogólnego przepisu § 3 rozp. z 28 marca 1854 L. 70 D. u. p., t. zn. w ten sposób, że się odpowiadające należytości znaczki stemplowe jeszcze przed wypisaniem prolongacyi lub innego oświadczenia przytwierdzi na tem miejscu weksla, gdzie się ma umieścić prolongacyą lub inne oświadczenie, i kolorowe pole na dolnej części znaczka stemplowego poniżej stempla przepisze pierwszym wierszem oświadczenia,

który w prostej linii biedz ma dalej, lub też, jeżeli całe oświadczenie składa się tylko z jednego wiersza, tegoż częścią; nigdy jednak przepisywać nie można napisem (tytułem) oświadczenia ani jego podpisem [8]).

Wyciśnięcie na znaczkach prywatnej stampilii w miejsce przepisania ich nie ma i w tym razie skuteczności.

G. Rozp. min skarbu z 23 lutego 1900 L. 36 D. u. p. dozwala od 1. kwietnia 1900 w przypadku B. także opłaty należytości bezpośrednio za wyciśnięciem znaczków stemplowych na niezapisanym jeszcze papierze lub blankiecie. Upoważniony do tego jest przedewszystkiem centralny urząd stemplowy w Wiedniu, następnie dla Galicyi główny urząd cłowy we Lwowie; ten ostatni jednak wyciskać może tylko znaczki stemplowe po 2 i 10 halerzy aż do wysokości 50 halerzy.

[1]) Wygotowanie weksla na blankiecie urzędowym wycofanym już z obiegu uważa się za niewypełnienie powinności stemplowej B. 6280.

Obok blankietów z wydrukowanym tekstem w różnych językach monarchii sprzedaje się według rozp. min sk. z 29 czerwca 1876 L. 92 D. u. p. także stemplowane blankiety wekslowe wszelkich kategoryi bez tekstu.

[2]) Przestemplowanie znaczków stemplowych, umocowanych na pierwszej stronie weksla, nie jest dopuszczalne: rozp. min. sk. z 7 maja 1876 L. 12281.

[3]) Są to urzędy podatkowe i cłowe, które mają dokonać przestemplowania w godzinach urzędowych dla dotyczącego urzędu ustanowionych: rozp. min. skarbu z 10 maja 1876 L. 12532.

[4]) Przy przestemplowaniu nie należy się wdawać w obliczanie, czy wysokość stempli przytwierdzonych przez stronę na wekslu i przeznaczonych do obliteracyi jest wystarczająca; ale też obliteracya nie zwalnia strony, która nie dostarczyła stempli w dostatecznej ilości, od niekorzystnych skutków. O ile w danej chwili dokonane już jest przekroczenie ustawy, należy co do tego spo-

rządzić opis urzędowy i uwidocznić to na nieostemplowanym należycie dokumencie; oryginału weksla nie wolno jednak zatrzymywać, o ile strona wyraźnie na to nie zezwoli (rozp. min. sk. z 18 maja 1876 L. 12532). Por. także objaśn. do § 21, a zwłaszcza przytoczone tamże rozp. min. sk. z 7 czerwca 1879 L. 16784.

[5]) Okoliczność, że na wekslu nie ma daty lub też data nie zgadza się z datą przestemplowania, nie pociąga za sobą dla strony żadnych niekorzystnych skutków, o ile na wekslu nie ma jeszcze żadnego podpisu: rozp. min. sk. z 4 września 1877 L. 9098.

[6]) Jeżeli ktoś żąda obliteracyi stempli na blankiecie wekslowym, którego osnowa nie jest wprawdzie jeszcze całkowicie wypełniona, na którym jednak znajduje się już podpis strony, należy sporządzić opis stemplowy z powodu niewypełnienia powinności stemplowej przed umieszczeniem podpisu, i przypisać pięćdziesięciokrotną wysokość znaczków stemplowych, przedłożonych do obliteracyi już po podpisie strony. W klauzuli opisowej (nocyi) podać należy dokładnie znaczki stemplowe, co do których sporządzono opis (rozp. min. sk. z 18 marca 1877 L. 33084). Por. jednak objaśn. do § 21, a zwłaszcza przytoczone tamże rozp. min. sk. z 7 czerwca 1879 L. 16784.

Jeżeli obliteracyi urzędowej dokonano po podpisie strony na wekslu, skarb nie może już na podstawie tego weksla dochodzić żadnych pretensyi do stron B. 823; inaczej jednak ma się rzecz, jeżeli przy obliteracyi umieszczono wzmiankę o znocyonowaniu i sporządzono opis stemplowy B. 903.

Wyjątek od zasady § 14 B zachodzi przy solawekslach (art. 66 ust. weksl.), które posłano za granicę celem uzyskania przyjęcia i które z akceptem zagranicznym wróciły do kraju. Weksle takie należy bowiem według rozp. min. sk. z 5 marca 1886 L. 6070 przestemplować bez żadnych dla strony niekorzystnych skutków, jeżeli na nich nie ma jeszcze żadnego krajowego podpisu i jeżeli z samego weksla widocznem jest lub w odpowiedni sposób wykazanem zostanie, że przyjęcie istotnie umieszczono za granicą oraz że weksel zgłoszono do obliteracyi przed upływem czternastu dni po powrocie do kraju.

[7]) Jeżeli się do przestemplowania zgłasza weksel zagraniczny z przydłużkiem (allonge), przy którym znaczki stemplowe mają

być umieszczone i przestemplowane na samymże przydłużku pod ostatnim zapiskiem zagranicznym, może w tym razie organ urzędowy na wyraźne żądanie strony zanotować na samym wekslu w literach wysokość znaczków przestemplowanych na przydłużku, przy równoczesnem wyciśnięciu stampilii: rozp. min. sk. z 20 grudnia 1877 L. 27413.

[8]) Z tego powodu przy indosie in bianco możliwe jest tylko przestemplowanie, a nie przepisanie B. 4138

§ 15. Zarząd skarbowy może według swego uznania [1]) zarządzić wydrukowanie odrębnych blankietów zaopatrzonych urzędowymi znaczkami stemplowymi dla pojedynczych firm i t. p. Do takich blankietów stosują się przepisy wydane dla blankietów urzędowych (§ 14 A i B).

[1]) Uznanie to zastrzeżone jest ministeryum skarbu: rozp. min. sk. z 31 marca 1876 L. 54 D. u. p.

§ 16. Za należytość od weksli wystawionych w kraju i od znajdujących się na nich oświadczeń (prolongacyi, indosów i t. p.) odpowiadają do niepodzielnej ręki, z uwzględnieniem chwili, w której powstał obowiązek uiszczenia opłaty: wystawca, podpisujący lub współpodpisujący przyjęcie, indosant lub podpisujący inne oświadczenie na wekslu zamieszczone, wogóle każdy, kto brał udział w obiegu weksla zapomocą jednej z czynności w § 10. wymienionych, następnie ten, kto uskutecznił protest bez przepisanego doniesienia o przekroczeniu, wreszcie dzierżyciel weksla [1]).

Jeżeli jednak jeden z tych zobowiązanych zapłacił należytość, która miała być uiszczona już przed chwilą, kiedy on puścił weksel w obieg lub zaprotestował, wówczas może poszukiwać zwrotu na tych poprzednikach, którzy najpierw według ustawy obowiązani byli do zapłaty należytości, o ile oni nie są od ponoszenia należytości osobiście uwolnieni.

[1]) Już samo dzierżenie weksla czyni dzierżyciela odpowiedzialnym solidarnie za należytość od wszystkich indosów i oświadczeń »pour acquit«, znajdujących się na wekslu, a jeszcze nieopłaconych; prawny charakter dzierżenia jest przy tem zupełnie obojętny B. 654, 6374, 6982. Tak n. p ten, kto dołączył weksel do protokołu spisanego w toku pertraktacyi spadku, odpowiada za należytość, jako ostatni dzierżyciel B 6374.

Byłego spólnika nie istniejącej już firmy spółki nie można w drodze administracyjnej pociągać do odpowiedzialności za stemplową należytość od weksla, która wymierzona została dopiero po rozwiązaniu spółki B. 6731.

§ **17.** Do zapłaty należytości od weksli zagranicznych oraz od oświadczeń, umieszczonych na takich wekslach w kraju, obowiązane są do niepodzielnej ręki wszystkie te osoby, które przedsięwzięły w kraju jedną z czynności pociągających za sobą według § 10 obowiązek opłaty, dalej te osoby, w których dzierżeniu weksel się znajdował w chwili powstania zobowiązania do opłaty (§ 13), wreszcie ten, kto uskutecznił protest bez przepisanego doniesienia o przekroczeniu.

Ostatnie zdanie § 16 stosuje się odpowiednio i tutaj.

§§ 18 i 19. (III i IV), regulujące należytość od dokumentów kupieckich stojących na równi z wekslami i od rachunków kupieckich, pomijamy.

V. Szkodliwe skutki przekroczenia ustawy.

§ **20.** [1]) W razie niewypełnienia powinności stemplowej:

a) przy wekslach.....

ściągnąć należy od osób, zobowiązanych według ustawy do zapłaty należytości lub odpowiadających za nią według ustawy, jako od dłużników solidarnych podwyższenie opłaty, a to na podstawie opisu stwierdzają-

cego przekroczenie ustawy, nie wdrażając postępowania karnego, i bez względu na to, czy należytości całkiem nie zapłacono, czy jej nie zapłacono w przepisanej ustawą wysokości [2]), czy ją uiszczono nie w właściwym czasie, czy wreszcie uiszczenie nastąpiło nie w sposób przepisany [3]).

To podwyższenie należytości wynosi z wliczeniem należytości zwyczajnej [4]):

1) przy dokumentach pod a)... wymienionych co do należytości przypadających według skali I, co do należytości ustanowionych w § 9, wreszcie co do należytości stałych, pięćdziesięciokrotną kwotę należytości nieopłaconej, lub opłaconej nie w sposób przepisany, lub opłaconej nie w należytym czasie;

2) przy dokumentach pod a)... wymienionych co do należytości, które mają być opłacone według skali II, dziesięciokrotną wysokość należytości nie opłaconej lub opłaconej nie w sposób przepisany, albo nie w należytym czasie.

Jeżeli według tej ustawy niższą pierwotnie należytość uzupełnić następnie należało aż do wysokości przypadającej według skali II, wówczas, jeżeli zachodzi brak co do pierwotnej należytości, podwyższenie obliczyć należy według ustępu 1. tego paragrafu, co do brakującej zaś opłaty uzupełniającej podwyższenie oblicza się podług ustępu 2. tego paragrafu.

Jeżeli z powodu ukrócenia dochodów stemplowych co do dokumentów wyżej pod a)... oznaczonych orzec należy karę [5]) (§§ 82 i nast. ust. z 9 lutego 1850), wówczas najniższy wymiar kary [4]) nie może wynosić mniej, niż podwyższenie należytości przypadające według tej ustawy,

a tak samo nie można niżej od tego podwyższenia oznaczyć kwoty kary, która ma być złożona lub zabezpieczona celem zaniechania postępowania karnego według §§ 541 i 544 ustawy dochodowo karnej.

[1]) Umieszczamy tu tylko postanowienia tego paragrafu, odnoszące się do weksli.

[2]) Znaczków stemplowych użytych nieprawidłowo nie strąca się z podwyższenia należącego się według § 20: rozp. min. sk. z 18 maja 1879 L. 9220.

[3]) W razie przekroczenia przepisów stemplowych brak zamiaru pokrzywdzenia skarbu nie uchyla bynajmniej niekorzystnych skutków przekroczenia B. 200, 3721.

[4]) To podwyższenie mieści w sobie już i nieopłaconą należytość, podczas gdy w postępowaniu karnem tę nieopłaconą należytość przypisuje się osobno obok kary: rozp. min. sk. z 9 września 1877 L. 20317.

[5]) N. p. w razie podrobienia lub sfałszowania znaczków stemplowych, lub w razie wymazania podpisów znajdujących się już na blankiecie i użycia tego blankietu na nowy weksel (§ 83 ust. o należyt. i § 408 l. 5 i 6 ust dochod. karnej).

§ **21.** Tylko połowę tej kwoty, o którąby według § 20 podwyższyć należało zwyczajną należytość [1]), ściąga się jako przyrost należytości oprócz należytości zwyczajnej w takim razie, jeżeli strona, na którą spadają niekorzystne skutki przekroczenia ustawy, sama doniesie [2]) władzy skarbowej [3]) o przekroczeniu, zanim ta władza w innej drodze o tem się dowie, i zarazem złoży bezzwłocznie [4]) ukróconą należytość wraz z przyrostem oraz zrzeknie się wszelkiego zażalenia [5]).

Poza tym przypadkiem zniżenie lub darowanie kwot, należących się według § 20 z tytułu podwyższenia należytości lub z tytułu kary, nie jest możliwe [6]).

[1]) Reskr. min. sk. z 31 marca 1876 L. 54 D. u. p. zawiera następujące wyjaśnienie:

Według ustawy wyrażenie »podwyższenie należytości« obejmuje w sobie zwyczajną należytość i tę kwotę, o jaką zwyczajna należytość ma być podwyższoną z powodu przekroczenia ustawy (przyrost należytości).

Tego odróżnienia trzymać się należy przy zastosowaniu § 21. Jeżeli n. p. § 21 zastosować się ma w przypadku, kiedy od weksla podlegającego skali 1 należytość zwyczajna wynosi 2 korony, a zatem podwyższenie należytości 100 koron, wówczas zamiast pełnego podwyższenia należytości w kwocie 100 koron przypada do ściągnięcia:

a) nieopłacona należytość stemplowa 2 kor.

b) połowa przyrostu należytości wynoszącego 98 koron, t. zn należytość zwyczajna wzięta $24\frac{1}{2}$ razy 49 kor.

Razem 51 kor.

§ 21 stawia przyrost należytości na równi z należytościami zwyczajnemi, i dlatego do przyrostów należytości przypisanych na podstawie ustawy z 8 marca 1876 stosują się w zupełności przepisy istniejące co do ściągania, zabezpieczania, darowania i odpisania należytości zwyczajnych.

[2]) Przedłożenie weksla nie ostemplowanego należycie do wymiany w myśl § 27 nie jest doniesieniem samej strony o przekroczeniu B. 3390, 8090; tak samo i przedłożenie takiego weksla do przestemplowania, o ile strona sama wadliwości nie wskaże, lecz urząd dostrzeże przekroczenie: rozp min sk z 15 maja 1876 L. 12327. Por. jednak uw. 6 i przytocz. tamże rozp. min sk. z 7 czerwca 1879 L 16784.

[3]) Urzędy podatkowe główne i urzędy podatkowe mają przyjmować takie doniesienia co do wadliwie ostemplowanych weksli i wstawiać w przychód złożony przyrost należytości, a następnie doniesienia te przesłać bezzwłocznie właściwej władzy skarbowej, powołanej do rozstrzygnięcia: rozp. min sk z 22 lutego 1877 L. 3708.

[4]) Przyrost należytości wraz z nieopłaconą należytością musi być złożony równocześnie z doniesieniem, gdyż inaczej § 21 nie ma zastosowania B 1068.

[5]) Rozp. min sk. z 31 marca 1876 L. 54 D u. p. stanowi w tym względzie:

Zrzeczenie się wszelkiego zażalenia, stanowiące warunek zastosowania § 21, nastąpić ma albo za pomocą podania (wolnego od opłaty), lub też skonstatowane ma być w protokole zastępującym takie podanie; ustna prośba w tym względzie nie wystarcza.

W poświadczeniu odbioru, które w tym przypadku stronie wystawić należy, powołać się trzeba każdym razem wyraźnie na § 21 celem stwierdzenia, że strona wszelkiego zażalenia się zrzekła.

[6]) Jeżeli strona przedkłada do ostemplowania weksle ostemplowane niedostatecznie lub w sposób przeciwny ustawie, a z przedłożonego dokumentu i z okoliczności przypadku wynika niewątpliwie, że strona nie miała zamiaru ukrócenia należytości stemplowej, a dopuściła się tylko niedbalstwa w tym względzie, zwrócić jej należy uwagę na dobrodziejstwo § 21. i wtedy dopiero przystąpić należy do znocyonowania wadliwie ostemplowanego dokumentu, skoro strona mimo tego zwrócenia uwagi wzbrania się uskutecznić sama doniesienie przy równoczesnem złożeniu ukróconej należytości wraz z przyrostem i zrzeczeniu się wszelkiego zażalenia: rozp. min. sk. z 7 czerwca 1879 L 16784.

§ **22.** Odbiorca dokumentu wymienionego w § 20 pod a), od którego opłacona być winna należytość stemplowa, który jednak całkiem nie jest ostemplowany, lub ostemplowany jest niedostatecznie, albo nie w przepisany sposób, albo nie w właściwym czasie, może uwolnić siebie i swych następców od opłacania podwyższenia należytości, o ile to podwyższenie przenosi należytość zwyczajną, oraz od kary, jeżeli dotyczący przypadek nadaje się do zastosowania ustawy dochodowo-karnej, skoro w ciągu dni trzydziestu po dniu otrzymania tego dokumentu doniesie właściwej władzy skarbowej o przekroczeniu.

Strona musi dowieść (§ 24), że tego terminu nie przekroczyła.

§ **23.** Przyjemca, indosant, i wogóle każda osoba zobowiązana według §§ 16 i 17 tej ustawy do zapłaty

należytości nie może zasłaniać się przed ustawowymi skutkami nieuiszczenia należytości lub wadliwego jej uiszczenia tem, że weksel był wadliwy w chwili, kiedy ona swój podpis na wekslu położyła, lub kiedy nastąpiła okoliczność uzasadniająca jej powinność opłaty [1].

[1]) Por. objaśn. do § 13. Okoliczność, że weksel był wadliwie wystawiony i że dłużnik wekslowy już go zapłacił, nie usuwa bynajmniej skutków braku stempli lub wadliwego ostemplowania B. 8306, 8307.

§ **24.** Jeżeli z weksla nie można wyraźnie rozpoznać okoliczności lub chwili, od których zależy czy obowiązek uiszczenia należytości, czy obowiązek uzupełnienia jej, czy wreszcie podwyższenie należytości, wówczas celem wymiaru należytości przyjąć należy, że zaszła ta okoliczność lub nadeszła ta chwila, która uzasadnia obowiązek do opłaty lub wyższy wymiar należytości [1]), a to tak długo, póki strona nie wykaże przeciwieństwa [2]).

Według tej zasady należy w szczególności także przyjąć, że indos nie zaopatrzony datą, a znajdujący się na wekslu wystawionym przed więcej niż sześciu miesiącami w kraju lub przed więcej niż dwunastu miesiącami za granicą, umieszczony został już po upływie tych sześciu, względnie dwunastu miesięcy od dnia wystawienia [3]) (§§ 5 i 8), a to tak długo, póki wykazanem nie będzie, że rzecz się miała przeciwnie [4]).

[1]) Tak n. p., jeżeli termin płatności nie jest podany wyraźnie, lub brak daty wystawienia, może władza skarbowa aż do dowodu przeciwieństwa przyjąć, że weksel miał być płatny później, niż w sześć miesięcy od dnia wystawienia; dzień rzeczywistej zapłaty stanowi tylko przy wekslach płatnych za okazaniem dowód, że czas obiegu miał być i był krótszy B. 903, 3904, 4351, 9176; jeżeli datę wystawienia poprawiono w ten sposób, iż pierwotnej daty odgadnąć nie można, zarząd skarbowy ma prawo przyjąć za

podstawę wymiaru niekorzystniejszą dla strony datę wystawienia, o ile strona nie udowodni przeciwieństwa B. 3242; jeżeli weksel jest ciągniony na przekazanego krajowca, a strona twierdzi wprawdzie, że przyjęcie nastąpiło zagranicą, lecz żadnego w tym względzie nie dostarcza dowodu, trzymać się należy przy obliczaniu należytości przypuszczenia, że przyjęcie nastąpiło w kraju B. 266; jeżeli opłacić należy dodatkową należytość od weksla i od indosu, a strona uiściła dodatkowo opłatę niedostateczną, i niewiadomo, o ile tę wpłatę policzyć należy na rachunek dodatkowej należytości od weksla, a o ile na poczet należytości od indosu, przyjąć należy, że nie opłacono tej należytości, która pociąga za sobą znaczniejsze podwyższenie B. 4138 i t. d. Jeżeli jednak na wekslu znajduje się potwierdzenie odbioru bez daty, ta okoliczność nie daje jeszcze sama prawa do wniosku, że weksel był w obiegu dłużej niż sześć miesięcy po terminie zapadłości, i w tym kierunku § 24 stosować nie można: rozp. min. sk. z 25 stycznia 1892 L. 44246 z r. 1891.

[2]) Zob. wyżej § 2 uw. 3. Ocena mocy przedłożonych środków dowodowych zależy od uznania władz skarbowych, a nie podanie przyczyn, dla których przyjęto, że strona nie dostarczyła dostatecznego dowodu, nie pociąga za sobą nieważności postępowania ani orzeczenia B. 8306, 8307. Jeżeli zaś strona zaofiarowała tylko dowód, zarząd skarbowy nie jest obowiązany do przeprowadzenia tego dowodu z urzędu, i może według swego swobodnego uznania pominąć ten dowód jako niedopuszczalny lub niewystarczający B. 1502, 3953, 7129, 7873, 9581, 10588. Por. także uw. 4.

[3]) Przekreślone słowo na odwrotnej stronie weksla (wystawionego przed sześciu, względnie dwunastu miesiącami) uprawnia do przyjęcia, że tam znajdował się indos bez daty uzasadniający wyższą należytość B. 8597.

[4]) Zob. uw. 2. Nie można pomijać ofiarowanego dowodu z ksiąg handlowych B. 8987; jeżeli przedłożony wyciąg wykazuje, że weksel jeszcze przed terminem płatności był w posiadaniu indosataryusza, wówczas przypuszczenie, że dotyczący indos zamieszczono po upływie sześciu miesięcy od daty wystawienia, upada B. 10074 (por. jednak B. 8597, które przy dowodzie z ksiąg handlowych żąda uzupełnienia). Należy również uwzględnić powołanie

się strony na akta karne lub zeznania świadków przed sądem, odnoszące się do chwili umieszczenia indosu B 7201; strona musi jednak oznaczyć dokładnie akta, które mają dostarczyć dowodu B. 8305.

§ **25.** Stręczyciel handlowy (senzal), który współdziałał przy pozbyciu weksli, a wiedział lub mógł wiedzieć, że te weksle nie są należycie ostemplowane, odpowiada za ukróconą należytość i za podwyższenie należytości i podlega nadto karom dyscyplinarnym, przewidzianym w § 84 c ustęp II ustawy z 4 kwietnia 1875 L. 68 D. u. p.[1])

[1]) Zob. tę ustawę przy naszem wydaniu kod. handl.

§ **26.** Ogólne przepisy ustaw należytościowych stosowane mają być i nadal do weksli.. co do przedawnienia niekorzystnych skutków przekroczenia niniejszej ustawy[1]) oraz wogóle co do tych punktów, co do których niniejsza ustawa nie zawiera postanowień odmiennych.

[1]) Według § 14 ust. z 13 grudnia 1862 L. 89 D. u. p. termin przedawnienia wynosi pięć lat od chwili, kiedy dopuszczono się przekroczenia.

§ **27.** Przy wekslach przekazowych nie przyjętych[1]), które są wygotowane na blankietach urzędowych lub zaopatrzone znaczkami urzędownie przestemplowanymi, okoliczność, że na nich znajduje się już podpis wystawcy, nie stoi na przeszkodzie wymianie ich[2]) na inne blankiety stemplowane lub na znaczki stemplowe, jeżeli one są wystawione przez wystawcę[3]) na jego własne zlecenie, nie są zaopatrzone przyjęciem ani indosem ani wogóle żadnym innym podpisem strony, i jeżeli się je poda do wymiany przed terminem zapadłości[4]).

[1]) § 27 odnosi się do wszystkich weksli wystawionych w kraju, choć przekazany znajduje się za granicą, a także i do weksli wystawionych za granicą, o ile są adresowane do przeka-

zanego znajdującego się w kraju, rozstrzygnięcie jednak o wymianie takich weksli należy do władzy skarbowej pierwszej instancyi, kierującej sprawami dochodów skarbowych: rozp. min. sk. z 19 września 1896 L. 177 D. u. p. Jeżeli jednak weksel krajowy adresowany jest do przekazanego znajdującego się w krajach korony węgierskiej lub w Bośni i Hercegowinie, weksle te traktuje się na równi z takimi, przy których przekazany znajduje się w kraju, i władze uprawnione wogóle do wymiany wymienić mogą te weksle w własnym zakresie działania: rozp. min. sk. z 10 kwietnia 1886 L. 11785.

²) Do wymiany takiej upoważnione są wogóle według rozp. min. sk. z 31 marca 1876 L. 54 D. u. p. te władze i urzędy, które według dawniejszych przepisów do tego były uprawnione; por. jednak uw. 1. Według § 1 rozp. min. sk. z 30 września 1850 L. 12455 prawo to przysługuje tylko: *a*) magazynom sprzedaży blankietów; *b*) jeżeli takiego magazynu nie ma, urzędom upoważnionym do sprzedawania takiego papieru; *c*) gdyby i takiego urzędu nie było, urzędowi przeznaczonemu specyalnie do wymiany — zawsze jednak tylko w miejscu siedziby władzy powiatowej kierującej sprawami dochodów skarbowych i pod jej nadzorem. Wolno jednak stronie wnieść prośbę o wymianę do właściwej powiatowej dyrekcyi skarbu; rozp. min. sk. z 11 stycznia 1881 L. 37875.

Podanie o wymianę wolne jest od stempla: rozp. min. z 31 marca 1876 L. 54 D. u. p. Na pierwszej stronie weksla zgłoszonego do wymiany nad pierwszym wierszem zanotować należy nazwisko i miejsce zamieszkania podającego z dodatkiem: »do wymiany podano N. N. zamieszkały.... dnia....«: rozp. min. sk. z 20 października 1890 L. 30595.

³) Przy wymianie uważać zawsze należy na to, czy adres przekazanego wypisany jest tem samem pismem, co reszta osnowy weksla, a w przeciwnym razie, zwłaszcza, jeżeli adres przekazanego przez niego własnoręcznie jest napisany, odrzucić należy prośbę o wymianę: rozp. min. sk. z 14 lutego 1885 L. 3668.

Według rozp. min. sk. z 1 marca 1885 L. 7640 wymieniać można blankiety wekslowe, na których nie ma jeszcze żadnego podpisu strony, bez względu na to, czy je poda do wymiany wystawca czy przekazany i czy to nastąpi przed terminem zapadłości

czy po nim, jeżeli postanowienia § 77 ust. o należyt. (który zwrotu uiszczonych opłat pozwala żądać tylko w ciągu trzech lat po dokonaniu zapłaty) lub inne wątpliwości nie stoją na przeszkodzie, a cały pisany tekst weksla pochodzi z jednej i tej samej ręki; jeżeli na wekslach znajdują się podpisy stron, wówczas, chociaż data zapadłości nie jest wypełniona, weksle takie wykluczone są od wymiany, bo nie da się stwierdzić, czy można postąpić podług § 27 ust. z 8 marca 1876.

[4]) Jeżeli weksel nadaje się do wymiany, ale stempel jest dla wymienionej sumy za niski, okoliczność ta nie stoi w drodze wymianie, i z powodu tego braku nie można przypisywać brakującej należytości ani przyrostu B. 11422; jeżeli atoli nastąpiło już przekroczenie ustawy, wymiana nie jest dopuszczalna B. 3721, a choćby nastąpiła, nie uchyla niekorzystnych skutków przekroczenia B. 3866. Jeżeli więc weksel jest podpisany przez wystawcę, a płatny jest w więcej niż sześć miesięcy od daty wystawienia, blankiet zaś stemplowany jest według skali I., wymiana nie jest dopuszczalna isporządzić należy opis urzędowy; przy wekslach wystawionych na blankietach prywatnych porównać należy datę przestemplowania i termin płatności, by ocenić, czy taki weksel płatny był później niż w sześć miesięcy od daty wystawienia: rozp. min. sk. z 1 kwietnia 1885 L. 9993. Por. jednak § 21 uw. 6.

B) Protesty.

Jeżeli notaryusz zakłada protest, dokument protestu winien być zaopatrzony stemplem za 2 korony: ust. z 13 grudnia 1862 L. 89 D. u. p., T. P. 116 g. Oprócz tego za założenie protestu należy się notaryuszowi: przy wartości aż do 400 koron 2 korony; nad 400 k. do 2000 k. 4 korony; nad 2000 k. do 8000 k. 6 koron; nad 8000 k. 8 k.; nadto za każde przedstawienie adresatowi w potrzebie 80 halerzy: § 7 taryfy notar. z 25 lipca 1871 L. 75 D. u. p.

Należytość stemplowa od protestów założonych

przez sąd wynosi przy pretensyi wekslowej nie wyższej nad 400 koron 4 korony, przy pretensyi wyższej nad 400 koron 6 koron: ust. z 13 grudnia 1862 L. 80 D. u. p. T. P. 116 g.

C) Należytości w sporze [1]).

[1]) Podajemy tu tylko najważniejsze przepisy, odnoszące się do postępowania unormowanego w §§ 555—559 p. c.

I) Podania i protokoły w postępowaniu sądowem spornem i niespornem podlegają należytości w kwocie jednej korony od każdego arkusza; jeżeli jednak wartość przedmiotu sporu nie przenosi kwoty 100 koron, należytość wynosi za każdy arkusz 24 halerze (§ 19a ust. z 29 lutego 1864 L. 20 D. u. p. i § 3 ces. rozp. z 26 grudnia 1897 L. 305 D. u. p.) Od napisów (rubryk) nie należy się żadna opłata; załączniki podań i protokołów, nie ostemplowane jeszcze należycie, ulegają opłacie 30 halerzy za każdy arkusz, zaś w sporze, którego wartość nie przenosi kwoty 100 koron, opłacie 20 halerzy za każdy arkusz (T. P. 20, § 19 ust. z 29 lutego 1864 L. 20 D. u. p. i § 1 ces. rozp. z 26 grudnia 1897 L. 305 D. u. p.)

II) Nakazy zapłaty oraz zabezpieczenia w postępowaniu wekslowem ulegają należytości:

1. jeżeli przedmiot sporu ma wartość aż do 50 koron, 1 korony;

2. jeżeli przedmiot sporu ma wartość nad 50 aż do 100 koron, 2 koron;

3. ponad 100 aż do 400 koron 5 koron;

4 ponad 400 aż do 1600 koron 10 koron;

5. ponad 1600 koron $1/_2$ procentu od wartości przedmiotu sporu wraz z dodatkiem 25 od sta.

Przy nakazie zapłaty lub zabezpieczenia stałą należytość (poz. 1—4) złożyć ma w całości powód przy wniesieniu skargi; w przypadku poz. 5 sąd udzielić ma odpis nakazu urzędowi powołanemu do przypisu należytości. Jeżeli skutkiem wniesienia zarzutów wydany będzie wyrok, powtórnie należytości opłacać nie potrzeba (§ 3 ces. rozp. z 26 grudnia 1897 L. 305 D. u. p. i §§ 1, 2, 4 rozp. min. sk. i sprawiedl. z 28 grudnia 1897 L. 306 D. u. p).

III. Odwołanie i rewizya ulegają za pierwszy arkusz opłacie jak II. z tą różnicą, iż ad 5) należytość od pierwszego arkusza wynosi 20 koron. Rekursy ulegają za pierwszy arkusz połowie należytości od pierwszego arkusza odwołania, co najmniej jednak opłacie w kwocie 1 korony (§ 6 ces. rozp. z 26 grudnia 1897 L. 305 D. u. p.

V. Proces wekslowy.

A) Właściwość sądu.

1. Spory wynikające z czynności wekslowych [1]) należą bez względu na wartość przedmiotu sporu przed samoistne sądy handlowe lub handlowe i morskie. Gdzie nie ma samoistnego sądu handlowego lub handlowego i morskiego, tam sądownictwo w tych sprawach wykonywują senaty handlowe sądów obwodowych i krajowych [2]) (§ 51 normy jurysd. z 1 sierpnia 1895 L. 111 D. u. p.).

Wekslowe nakazy zapłaty i zabezpieczenia wydawać ma zawsze ustanowiony do tego członek trybunału jako sędzia pojedynczy (§ 7 n. j.) Upoważnienie do tego udzielić można tylko radcom i tym sekretarzom rady, którym nadano prawo głosu do wykonywania sądownictwa przy tym trybunale; upoważnienie to może być każdej chwili odjęte. Prezydent trybunału donieść ma o każdem takiem upoważnieniu prezydentowi sądu krajowego wyższego podając równocześnie zakres czynności, do którego się upoważnienie odnosi, a prezydent sądu krajowego wyższego może zarządzić cofnięcie upoważnienia lub zmiany w przekazanym zakresie czynności, jeżeli to uważa za potrzebne (§ 10 instrukcyi z 5 maja 1897 L. 112 D. u. p.).

[1]) »Welche aus Wechselgeschäften entspringen«. Przepis ten nie odnosi się do skarg o zbogacenie po myśli art. 83 ust. weksl.; właściwość przy takich skargach ocenia się według natury przypadku na podstawie § 49 l. 1, 50 ust 1 i 51 l. 1. n. j. (opinia Sądu Najw. do § 51 n. jur. p. 2). Skargi takie mogą tedy należeć przed sądy zwyczajne lub handlowe, a w obu przypadkach albo przed trybunały, albo przed sądy powiatowe. Inne skargi z ust. weksl. należą przed sądy handlowe, choć nie idzie o roszczenie z weksla (wechselmässig), do którego odnoszą się §§ 555—559 p. c.

[2]) Sprawy takie nie mogą być wytoczone przed sądami powiatowymi nawet w razie zgodnej woli stron (opinia Sądu Najw. do § 104 n. j. p. 4); zob. jednak niżej pod 4 i 5.

2. Osoby zobowiązane z weksla może posiadacz weksla zaskarżyć przed sądem miejsca płatności [1]), i to jako uczestników sporu [2]) (§§ 89 i 93 n. j.) Oprócz tego można każdego zobowiązanego z weksla skarżyć przed tym sądem, który jest dla niego sądem zwyczajnym (§ 65 n. j.)

[1]) Jeżeli odrębne miejsce płatności nie jest podane w wekslu, sądem miejsca płatności jest sąd miejsca podanego przy nazwisku lub firmie przekazanego (art. 4 l. 8 ust. weksl.), przy wekslu zaś własnym sąd miejsca wystawienia (art. 97 ust. weksl.): min. spraw. do §§ 89 i 93 n. jur.

[2]) Sąd miejsca płatności weksla pozostaje właściwym dla wszystkich zobowiązanych z weksla, choćby który z zobowiązanych w międzyczasie zmarł; § 77 ust. 1 n. jur. (właściwość sądu spadkowego) w tym wypadku się nie stosuje: opinia Sądu Najw. do § 77 n. j. p. 1.

3. Wierzyciele, których pretensyom [1]) (ulegającym zgłoszeniu w konkursie) na terminie likwidacyjnym zaprzeczono rzetelności lub pierwszeństwa, dochodzić ich mają w drodze osobnych sporów przeciw tym osobom, które im zaprzeczyły. Spór prowadzić należy przeciw tym osobom jako uczestnikom sporu. One wstępują jako strona procesowa na miejsce ogółu wierzycieli, a zarządcę

masy pozwać należy na pierwszem miejscu, jeżeli wziął udział w zaprzeczeniu (§ 124 ord. konk.)

Te osobne spory co do rzetelności pretensyi przeprowadzić należy i rozstrzygnąć w sądzie konkursowym [2]) (§ 126 ord. konk.)

Jeżeli pretensya, ulegająca zgłoszeniu w konkursie, była już przed otwarciem konkursu zaskarżoną, wówczas postępowanie toczące się w pierwszej instancyi musi być przerwane celem zgłoszenia, choćby sprawa dojrzała już do wydania wyroku [3]). Jeżeli pretensya przy zgłoszeniu będzie zaprzeczona, podjąć należy na nowo postępowanie przed sądem konkursowym. Jeżeli już przed otwarciem konkursu zapadło w dotyczącym sporze co do rzeczy głównej orzeczenie w pierwszej instancyi, wówczas otwarcie konkursu nie wpływa na właściwość sądu procesowego (§ 7 ord. konk.)

Przepisy powyższe pozostają w mocy także po wprowadzeniu nowych ustaw procesowych (art. VII. u. w. do n. jur. i § 159 p. c.)

[1]) Przepisy te odnoszą się także do pretensyi wekslowych (por. § 131 ord. konk.) i modyfikują podane poprzednio zasady właściwości sądu co do dłużnika wekslowego, który popadł w konkurs.

[2]) Zob. co do tego §§ 58—61 i 193 ord. konk.

[3]) Odnosi się to w szczególności także do przypadku, gdy konkurs ogłoszono już po wydaniu, lecz jeszcze przed doręczeniem dłużnikowi nakazu zapłaty Zb. c. 6802, 6819, 7288. Jeżeli nakaz doręczono przed otwarciem konkursu, a zarzutów nie wniesiono, § 7 ord. konk. nie ma zastosowania Zb. c. 7288; zarządca masy może jednak wnieść zarzuty, w którym to razie sprawa przechodzi po myśli §§ 7 i 124 ord. konk. przed sąd konkursowy.

Jeżeli jeden z kilku wspólnie broniących się pozwanych popadł w konkurs, tylko co do niego nastąpić ma przerwa Cz. 549.

4. Z skargą, którą dochodzi się prawa zastawu, mo-

żna przed sądem tego okręgu, w którym leży nieruchomość, połączyć skargę o zapłatę pretensyi hipotecznie zabezpieczonej, jeżeli obie skargi są skierowane przeciw jednemu i temu samemu pozwanemu (§§ 81 i 91 n. j.), i to nawet w takim razie, gdyby ten sąd jako taki nie był według przepisów obowiązujących co do właściwości rzeczowej właściwym do rozstrzygnięcia dochodzonej skargą pretensyi majątkowej (§ 96 n. j.)[1])

[1]) Por. także § 227 p. c.

5. Kto występuje wobec masy konkursowej tylko jako wierzyciel realny, ma swej pretensyi dochodzić tak, jak poza konkursem, jednakowoż przeciw zarządcy masy (§ 137 ord. konk.)

Spór wytoczyć należy z reguły przed sądem konkursowym. Jeżeli jednak... spór dotyczy pretensyi ubezpieczonej prawem zastawu, której zaspokojenia żąda się z dobra stanowiącego hipotekę, wówczas mają zastosowanie przepisy o właściwości obowiązujące poza konkursem (§ 138 ord. konk.)

Przepisy powyższe pozostają w mocy także po wprowadzeniu nowych ustaw procesowych (art. VII u. w. do n. jur.).

B) Postępowanie w sprawach wekslowych.

I Proced. cyw część VI rozdział II §§ 555—559.

§ 555. W postępowaniu na skutek skargi, którą się dochodzi roszczenia z weksla[1]):

1. w wyroku oznaczyć należy termin do wypełnienia zobowiązania, które się wkłada na pozwanego, na trzy dni;

2. termin do uczynienia wniosku o przywrócenie do pierwotnego stanu [2]), do wniesienia odwołania lub rewizyi [3]) jak również do wniesienia rekursu wynosi ośm dni. Terminów tych przedłużyć nie można [4]).

[1]) »Wechselmassiger Anspruch«. Skarga z art. 83 ust. weksl. nie jest roszczeniem z weksla, i przepisy tego rozdziału nie stosują się do niej.

Postępowanie wekslowe toczy się przed sądem handlowym obowiązuje więc w niem przymus adwokacki, i dlatego do skargi dołączyć należy pełnomocnictwo adwokata (§§ 27, 30 p. c.), a nadto skarga winna być zaopatrzona podpisem adwokata (§ 75 l. 3 p. c.). Brak podpisu adwokata stanowi brak formalny (§§ 84, 85 p. c., § 89 instr.); w razie braku pełnomocnictwa stosuje się przepis § 37 ust. 2. p. c.

Co do ilości wygotowań skargi zob. § 80 p. c.

Przy skargach w postępowaniu wekslowem powód nie ma obowiązku do zabezpieczenia kosztów sporu (§ 57 l. 4 p. c.)

Spory wekslowe są sprawami feryalnemi, t. zn. nawet w czasie feryi sądowych przeprowadza się w tych sporach audyencye i wydaje orzeczenia (§§ 223, 224 l. 1. p. c.)

[2]) Termin ten rozpoczyna się z dniem, w którym odpadła, przeszkoda, która spowodowała zaniedbanie (§ 148 ust. 2 p. c.)

[3]) Skrócenie terminu obejmuje także terminy do odpowiedzi na odwołanie (§ 468 ust. 2 p. c.) i odpowiedzi rewizyjnej (§ 507 ust. 2 p. c.), ponieważ ustawa według napisów do §§ 465—469 i §§ 505—508 p. c. odpowiedzi te wlicza do »wniesienia odwołania« i »wniesienia rewizyi« (opinia Sądu Najw. do §§ 555 i 575 p. c., O. z 14 lipca 1898 L. 8190 Gz. 1899 s. 138).

[4]) Są to więc terminy zawite (prekluzyjne, Nothfristen; § 128 p. c.).

§ 556. W sporach z weksli nie może nastąpić przywrócenie do pierwotnego stanu ani wznowienie postępowania [1]) na niekorzyść strony, która w sporze głównym działała w dobrej wierze, jeżeli ta strona straciła w międzyczasie w całości lub częściowo swe roszczenia z weksla do osób trzecich wskutek upływu czasu, lub jeżeli

tych roszczeń nie może już dochodzić z powodu krótkości czasu, jaki jej pozostaje.

[1]) n. p. z powodu sfałszowania podpisu (§ 530 l. 1. p. c.); por. objaśn. do tyt. XII. drugiego rozdziału ust. weksl.

§ 557. Jeżeli pretensya, której się dochodzi skargą, opiera się na wekslu [1]), który posiada wszystkie warunki ważności i co do którego prawdziwości wątpliwości nie zachodzą [2]), i jeżeli w skardze przedłoży się obok weksla [3]) zarazem także w oryginałach protest [4]) i rachunek zwrotny [5]), o ile te dokumenty potrzebne są w poszczególnym przypadku do uzasadnienia roszczeń powoda [6]), wówczas może powód żądać, aby pozwanemu polecono, by w przeciągu nieodraczalnego terminu trzech dni [7]) zapłacił pod surowością egzekucyi dług wekslowy wraz z wykazanemi należytościami ubocznemi i z kosztami, których powód zażądał [8]) i które sędzia oznaczył, lub by w tym terminie wniósł przeciw temu zarzuty (nakaz zapłaty) [9]).

[1]) Por. § 555 uw. 1. Nie należy tu roszczenie: o zwrot weksla na podstawie art. 39, 54 lub 74 ust. weksl., tak samo o wystawienie lub wydanie wtóropisu (art. 66, 68 ust. weksl.)

Jeżeli weksel nie posiada ustawowych warunków ważności, nietylko nakazu wydać nie można, lecz i postępowanie wekslowe wogóle nie jest dopuszczalne; por. w ust. weksl. art. 4 uw. 2, art. 7 uw. 1. Jeżeli jednak mimo takiego braku nakaz zapłaty wydano, pozwany musi zarzucić brak w trzechdniowym terminie, a z urzędu nakazu uchylać nie można: zob. art. 7 uw. 1 ust. 4 i uw. 2 lit. a.

Co do warrantów zob. O. z 6 września 1893 L. 10279 przy art. 7 uw. 1 ust. 2.

[2]) Zachodzi to nietylko w razie wadliwej formy zewnętrznej, n. p. różnicy pisma, atramentu, przekresleń, ustępów wyskrobanych i t. p., lecz także w razie, gdy dopiero przez interpretacyą ustalić można treść weksla (por. n. p. art. 4 uw. 10 i 13, art. 7 uw.

1 i. f.), oraz gdy zachodzi wątpliwość co do istnienia warunków ważności (n. p. wystawca umieścił swój podpis w umiejscowieniu, wpisując siebie jako domicyliata Cz. 59), lub co do istnienia warunków, od których zależy odpowiedzialność pozwanego (n. p. co do tożsamości przekazanego i przyjemcy: art. 23 uw. 1 oraz Cz. 174, wdrażające postępowanie bez nakazu z powodu, iż podpis przyjemcy jest niewyraźny i nieczytelny). Co do weksli przedawnionych por. art. 31 kod. weksl. uw. 1 i objaśn. do tytułu XIII. rozdziału II. kod. weksl.

[3]) Por. art. 39 ust. weksl. uw. 1 a, a co do dekretu umorzenia, który weksla w tym kierunku zastąpić nie zdoła, art. 73 uw. 8.

[4]) Jeżeli się protestu nie przedłoży, a twierdzi tylko, iż był założony (art. 41 uw. 2. ust. 2), nakazu zapłaty wydawać nie można.

[5]) Zob. art. 54 kod. weksl. uw. 3.

[6]) Nie potrzeba protestu wobec zwrotnie zobowiązanego, który zwolnił od założenia protestu (art. 42 uw. 3), oraz wobec przyjemcy weksla umiejscowionego, na którym jest wymieniony domicyliat, jeżeli weksel w chwili płatności znajdował się w rękach domicyliata. W tym ostatnim jednak razie wydanie nakazu zapłaty bez protestu jest zd. n. z reguły wykluczone; por. art. 43 uw. 1.

Rachunek zwrotny potrzebny jest tylko do uzasadnienia tych pozycyi, które nie wynikają z weksla i protestu już na podstawie ustawy, n. p. co do kosztów zapłaconych poprzednikom; zob. art. 51 uw. 6.

Dowód zawiadomienia poprzednika o proteście (art. 45, 46) nie jest potrzebny do uzyskania nakazu zapłaty; rzeczą pozwanego jest podnieść w zarzutach, iż takie zawiadomienie nie nastąpiło.

[7]) Termin ten liczy się od dnia doręczenia nakazu i to osobno co do każdego z pozwanych (por. Cz. 175). Jeżeli koniec terminu przypada na niedzielę lub święto, uważa się najbliższy dzień powszedni za ostatni dzień terminu (§ 126 p. c.). Do terminu nie wlicza się dni biegu pocztowego (§ 89 ust. o organiz. sądów z 27 listopada 1896 L. 217 D. u. p.); jeżeli pozwany ma wolny jeden dzień tytułem biegu pocztowego, razem więc cztery dni, i ostatni dzień tego czterodniowego terminu przypada na niedzielę, zarzuty, które wpłynęły do sądu w poniedziałek, uważać należy na wniesione na czasie O. z 24 marca 1896 L. 3565 JBl. 1896 s. 588,

Jeżeli jednak strona znajdująca się w siedzibie sądu posługuje się pocztą miejscową, dni biegu pocztowego się wlicza Cz. 126 Rep. 86. Cz. 604, a tak samo ma się rzecz, jeżeli strona mieszka w miejscu, a zarzuty wnosi przez pozamiejscowego adwokata Cz. 272; z drugiej atoli strony zarzuty wniesione przez adwokata miejscowego uważa się za wniesione na czasie, jeżeli wpłynęły do sądu w takiej chwili, że byłyby wniesione na czasie, gdyby je pozwany, mieszkający poza siedzibą sądu, był wysłał pocztą Cz. 446 Rep. 131, Cz. 470, i liczne orzeczenia dawniejsze. W razie telegraficznego wniesienia zarzutów może pozwany wnieść je na piśmie w przeciągu trzech dni po upływie terminu; do tych trzech dni wlicza się jednak dni biegu pocztowego, a przedłużenie to jest wogóle niedopuszczalne, jeżeli strona mieszka w okręgu tego trybunału, który wydał nakaz (§§ 97, 98 instr.).

[8]) Wystarczy w tym celu przedłożyć spis kosztów; § 52 ust. 3. p. c.

[9]) Przy nakazach zapłaty zapisek dozwolenia (dozwala się) zastąpić ma wszelkie inne polecenie wygotowania. W razie potrzeby dodać należy wskazówki co do wysokości kosztów, jaką się ma wstawić, lub co do innych istotnych punktów, albo co do ograniczenia dozwolenia na część żądania (n. p.: dozwala się; form. 143, koszta... k... h..., lub też: dozwala się prócz żądanej prowizyi i t. p.). Zapisek ten umieszcza się na aktach, na podaniu lub na tym jego egzemplarzu, który się ma zatrzymać w sądzie; strony mogą przedłożyć wygotowania tej uchwały, o którą proszą (§§ 194, 195 instr.)

Nakaz zapłaty zaopatrzyć należy pieczęcią sądową (§ 216 instr.); nadanie go na pocztę przez adwokatów jest dopuszczalne (§ 354 instr.).

§ 558. W skardze o zabezpieczenie wytoczonej na podstawie art. 25 lub 29 ustawy wekslowej powód, jeżeli przedłoży oryginał protestu[1]) i w przypadkach art. 29 także inne warunki powstania swego roszczenia udowodni wiarygodnymi dokumentami dołączonymi w oryginałach do skargi[2]), może uczynić wniosek, aby pozwanemu polecono, by w zawitym terminie trzech dni[3]) pod surowością egzekucyi dał zabezpieczenie odpowiadające prze-

pisom ustawy wekslowej i zapłacił koszta, których powód zażądał i które sędzia oznaczył [4]), lub wniósł swe zarzuty przeciw temu (nakaz zabezpieczenia) [5]).

[1]) Por. art. 29 ust. weksl. uw. 10.

[2]) W razie braku lub wadliwości dokumentów wchodzi w zastosowanie przytoczony niżej przepis § 554 p. c.; zob. Cz. 142, nie pozwalające w tym przypadku odrzucać skargi a limine.

[3]) Zob. § 557 p. c. uw. 7.

[4]) Są to koszta skargi; co do kosztów wynikających z prawa wekslowego żądać można tylko zabezpieczenia.

Powód może się ograniczyć do przedłożenia spisu kosztów: § 52 ust. 3. p. c.

[5]) Zob. § 557 p. c. uw. 9.

§ **559.** Jeżeli w skardze uczyniono wniosek o wydanie nakazu zapłaty lub zabezpieczenia, do dalszego postępowania stosują się odpowiednio przepisy §§ 550—554.

Paragrafy te opiewają:

§ **550.** Na skutek wniosku uczynionego na podstawie §§ 557 i 558 wydać należy nakaz zapłaty względnie zabezpieczenia bez ustnej rozprawy i bez przesłuchania pozwanego.

Nakaz zapłaty względnie zabezpieczenia doręczyć należy pozwanemu według przepisów obowiązujących dla skarg [1]).

[1]) Zob. §§ 106, 107 p. c., oraz objaśn. do art. 80 ust. weksl.

§ **551.** Jeżeli się w skardze wniesionej na piśmie czyni wniosek o wydanie nakazu zapłaty (względnie zabezpieczenia) przeciw większej ilości pozwanych [1]), wniosek ten załatwić można przychylnie tylko co do tych pozwanych, dla których dostarczono zaopatrzone w odpisy wszystkich załączników egzemplarze skargi. Rozstrzyga przy tem porządek, w jakim pozwanych wymieniono w skardze.

[1]) W nakazie należy w tym przypadku orzec solidarny obowiązek pozwanych Cz. 535. Zarzuty może każdy z pozwanych wnieść osobno nawet wtedy, gdy się skarży kilku dziedziców jednego dłużnika wekslowego Cz. 374.

§ **552.** Przeciw wydaniu nakazu zapłaty (względnie zabezpieczenia) nie ma środka prawnego, rozstrzygnienie jednak o kosztach zawarte w nakazie można zaczepić zapomocą rekursu [1]).

Zarzuty przeciw nakazowi zapłaty (względnie zabezpieczenia) wnieść należy w przeciągu terminu zakreślonego w nakazie do tego sądu, który wydał nakaz. Zarzuty spóźnione odrzucić należy bez rozprawy [2]).

Jeżeli zarzuty wniesiono na czasie, wówczas należy bez ponownego wniosku powoda wyznaczyć na możliwie krótki czas audyencyą do ustnej rozprawy spornej [3]).

[1]) Zob. uw. 3.

[2]) Co do restytucyi terminu zob. wyżej § 556 p. c. Jeżeli dłużnik porozumiał się z wierzycielem i otrzymawszy od niego przyrzeczenie, iż z nakazu nie zrobi użytku, zarzutów nie wniósł, musi w razie złamania przyrzeczenia w odrębnym sporze dochodzić wynagrodzenia szkody, względnie uchylenia egzekucyi A. 1613.

[3]) W zarzutach musi dłużnik podnieść wszystkie zarzuty prawa materyalnego, którymi myśli się bronić, i tylko te, które podniósł na czasie, mogą stanowić przedmiot ustnej rozprawy; § 179 p. c. nie ma w tym razie zastosowania O. z 9 grudnia 1898 L. 15859 Beil. Bl. 1899 nr. 42. Wyjątek zachodzi tylko co do braku zdolności procesowej: zob. art. 1 ust. weksl. uw. 2. Por. jednak art. 1 uw. 3 i objaśn. do tytułu XIII drugiego rozdziału ust. weksl. (przedawnienie).

Przy zarzutach obowiązuje także przymus adwokacki; por. § 555 uw. 1.

Do postępowania dalszego stosują się przepisy pierwszej, drugiej, czwartej i piątej części p. c., o ile przytoczone obecnie paragrafy odmiennych postanowień nie zawierają. W szczególności możliwe jest także na wniosek wdrożenie postępowania przygoto-

wawczego, jeżeli zachodzą ustawowe warunki (§ 245 p. c.): objaśn. min. spraw. do § 552 p. c.

W sporach wekslowych ma zastosowanie art. 37 kod. handl., dający prawo żądania przedłożenia ksiąg handlowych przeciwnika O. z 9 listopada 1892 L. 13018 Gz. 1893 s. 23, O. z 1 sierpnia 1894 L. 9114 Cb. 1895 nr. 69 (przeciwnie — zd. n. bezpodstawnie — A. 568).

Jeżeli zarzuty pozwanego zeszły się z rekursem powoda co do kosztów, wówczas z uwagi, że zarzuty podają w wątpliwość istnienie nakazu zapłaty i przez to podstawę orzeczenia o kosztach, nie należy rekursu przedkładać natychmiast wyższej instancyi, lecz dopiero po ukończeniu postępowania wdrożonego na zarzuty, o ile rekurs tymczasem nie stał się bezprzedmiotowym skutkiem rozstrzygnienia zapadłego na skutek zarzutów i orzeczenia o kosztach sporu. W razie wniesienia odwołania od wyroku zapadłego na skutek zarzutów, przedłożyć należy rekurs wyższej instancyi wraz z odwołaniem (objaśn. min. spraw. do § 552 p. c.)

§ 553. W wyroku kończącym postępowanie [1]) orzec należy, czy się utrzymuje w mocy skierowane do pozwanego [2]) polecenie zapłaty względnie zabezpieczenia, czy się je uchyla i o ile.

[1]) Jeżeli pozwany cofnie zarzuty, wówczas nakaz zapłaty nie staje się przez to jeszcze prawomocnym, gdyż on stracił swe znaczenie z chwilą, kiedy pozwany do niego się zastosował i wniósł zarzuty. Dopiero wyrok ma orzec o utrzymaniu go co do zawartego w nim polecenia zapłaty; cofnięcie zarzutów jest tylko pismem przygotowawczem, z którego należy zrobić użytek przy zarządzonej rozprawie, a §§ 237 i 484 p. c. nie mają tu analogicznego zastosowania O. z 13 kwietnia 1898 L. 5157 Beil. Bl. 1453 JBl. 1898. s. 557 (??).

[2]) Jeżeli jest kilku pozwanych, co do każdego z nich wydać należy wyrok odrębny; por. Cz. 374.

W wyroku końcowym nie potrzeba oznaczać na nowo terminu zapłaty, lecz należy potwierdzić tylko termin podany już w nakazie: objaśn. min. spraw. do § 409 p. c.

§ 554. Jeżeli zawartego w skardze wniosku o wydanie nakazu zapłaty nie można załatwić przychylnie [1]),

a skarga nadaje się do wyznaczenia przed tym sądem audyencyi do ustnej rozprawy [2]), należy postąpić według przepisów ustawy [3]); zresztą należy skargę odrzucić jako nienadającą się do wdrożenia postępowania.

[1]) Zob. wyżej § 557 uw. 2—5. W szczególności nie można wydawać nakazu, jeżeli sprawa toczy się n. p. przed sądem powiatowym (zob. wyżej A. 4): § 227 p. c.

[2]) Nie zachodzi to n. p. w razie nieważności weksla (§ 557 uw. 1.); dlatego też w tym razie odrzucić należy skargę a limine.

[3]) Od uchwały, którą odmówiono wnioskowi o wydanie nakazu i zarazem wyznaczono audyencyą do ustnej rozprawy na skargę, możliwy jest co do pierwszego punktu odrębny rekurs, który nie dotyka jednak wezwania na audyencyą (§ 130 ust. 2 p. c.): objaśn. min. spraw. do § 554 p. c.

II. Egzekucya i zabezpieczenie.

1. Nakazy zapłaty [1]), wydane w postępowaniu wekslowem w obrębie krajów reprezentowanych w Radzie Państwa, stanowią tytuł egzekucyjny, jeżeli przeciw nim nie wniesiono na czasie zarzutów [2]) (§ 1 l. 2 ord. egzek.).

[1]) Z nakazów zabezpieczenia można również prowadzić egzekucyą aż do uzyskania złożenia zabezpieczenia gotówką w sądzie (art. 25 ust. 2 ust. weksl.)

[2]) Rekurs co do kosztów nie wstrzymuje w zasadzie egzekucyi; na wniosek możliwe jest jednak tymczasowe wstrzymanie egzekucyi, jeżeli zachodzą warunki § 524 ust. 2 p. c.

Sam fakt, że dłużnik jest w posiadaniu weksla, nie daje mu prawa do żądania uchylenia egzekucyi z prawomocnego nakazu zapłaty, wydanego na podstawie tego weksla Cz. 80, 180.

2. Na podstawie wymienionych w § 1 l. 2 nakakazów zapłaty [1]), przeciw którym wniesiono zarzuty, dozwolić należy na wniosek przedsięwzięcia czynności egzekucyjnych celem zabezpieczenia pretensyi pieniężnych (§ 371 l. 2 ord. egzek.).

[1]) Zob. wyżej 1. uw. 1.

3. Tak przed wdrożeniem sporu jak i podczas niego i podczas postępowania egzekucyjnego może sąd na wniosek zarządzić środki tymczasowe celem zabezpieczenia prawa strony, choćby roszczenie strony stawiającej wniosek (narażonej na niebezpieczeństwo) było terminowe lub warunkowe (§ 378 ord. egz.). Celem zabezpieczenia pretensyi pieniężnych niedopuszczalne są środki tymczasowe, jeśli strona może w tym samym celu wyjednać wykonanie czynności egzekucyjnych na majątku dłużnika. W innych przypadkach można je zarządzić, jeśli jest prawdopodobnem, że bez nich przeciwnik strony narażonej na niebezpieczeństwo udaremni lub utrudni znacznie ściągnięcie pretensyi pieniężnej przez uszkodzenie, zniszczenie, zatajenie lub usunięcie części swego majątku, przez pozbycie lub inne rozrządzenia co do części swego majątku, w szczególności przez układy zawarte co do tego majątku z osobami trzeciemi (§ 379 ord. egz.)

VI. Zasady prawa wekslowego według obcych ustawodawstw.

Nie kusimy się w tem wydaniu o szczegółowe przedstawienie obcych ustawodawstw wekslowych, lecz podajemy ich tylko najważniejsze zwłaszcza różniące się od prawa austryackiego zasady, mianowicie co do warunków ważności weksla, co do warunków powstania i istnienia odpowiedzialności z weksla, wreszcie co do warunków zachowania praw z weksla, i to tylko według ustawodawstw tych krajów, które pozostają z Austryą w żywszym obrocie wekslowym.

A) Warunki ważności weksla.

1) **Anglia**[1]). Weksel przekazowy jest według pr. angielsk. bezwarunkowem wezwaniem o zapłatę oznaczonej sumy pieniężnej za okazaniem lub w oznaczonym ściśle terminie lub w terminie, który dopiero w przyszłości na podstawie oznaczenia w wekslu ostatecznie ustalony będzie, remitentowi lub na jego zlecenie lub okazicielowi, wystosowanem na piśmie przez wystawcę do przekazanego i podpisanem przez wystawcę; weksel własny

[1]) Ust. weksl. z 18 sierpnia 1882 w Goldschmidta Ztschr. zeszyt dodatk. do tomu 28.

jest takiemże przyrzeczeniem wystawcy. Niepotrzeba tedy a) oznaczenia jako weksel; b) wymienienia wekslobiorcy (dopuszczalne jest jednak wymienienie większej ilości wekslobiorców czy kumulatywnie czy alternatywnie); c) oznaczenia czasu płatności, bo jeżeli go brak, weksel jest płatny za okazaniem (o ile się czas podaje, można go oznaczyć n. p. w 10 dni po śmierci A, a weksle płatne w pewien czas po okazaniu są również dopuszczalne, bo termin płatności na podstawie oznaczenia w wekslu da się ustalić); d) dodatek »bez obligo« przy podpisie wystawcy nie unieważnia weksla, zwalnia tylko wystawcę od odpowiedzialności; e) nie potrzeba dalej daty i miejsca wystawienia, ani f) miejsca płatności. Nieważne są natomiast: g) weksle z kilku przekazanymi; h) weksle wystawione w Anglii, a nieostemplowane należycie.

Ważne są weksle na raty oraz weksle zawierające przyrzeczenie zapłaty odsetek. Remitent może być identyczny z przekazanym.

Jeżeli na wekslu znajdują się przekreślenia, domniemanie przemawia zatem, iż one nastąpiły rozmyślnie i prawnie, t. zn. że ich dokonał właściciel lub jego zastępca: wtedy niszczą one weksel, ewentulnie zwalniają od odpowiedzialności tę osobę, której podpis jest przekreślony, i każdego indosanta, któryby przeciw tej osobie miał regres. Przekreślenie nieumyślne lub nieprawne nie pociąga za sobą skutków prawnych.

2) **Francya**[1]**.** Do ważności weksla a) nie potrzeba oznaczenia jako weksel. Natomiast koniecznymi wa-

[1]) Code de commerce z r. 1807 art. 110—189.

runkami ważności są: b) dodatek o walucie (Valutaclausel); c) dodatek »na zlecenie« (Ordreclausel); d) przy wekslu przekazowym różnica miejsca wystawienia i miejsca płatności (distantia loci); e) jeżeli weksel jest wystawiony i płatny w Francyi a nie został należycie ostemplowany, posiadacz traci prawa przeciw indosantom, a jeżeli weksel jest przyjęty i wystawca dał pokrycie, także przeciw wystawcy.

Weksle osobisto-przekazowe nie są dopuszczalne, a weksel własny nie ma formalnego rygoru wekslowego (zob. art. 2 ust. weksl.), chyba że pochodzi z czynności handlowej, choć przy distantia loci (billet à domicile) praktyka tego ograniczenia nie uznaje.

Czas płatności może być oznaczony na jedno lub więcej uso od daty lub po okazaniu. Uso wynosi 30 dni, przyczem się daty wystawienia (względnie okazania) nie wlicza.

Weksle na raty są ważne; podobnież weksle zawierające przyrzeczenie zapłaty odsetek. Ustanowienie prawa zastawu w wekslu jest dopuszczalne, a prawo zastawu przechodzi razem z prawem z weksla przez indos.

Przy duplikatach konieczna jest klauzula kassatoryjna, gdyż inaczej każdy wtóropis mimo numerowania stanowi odrębny weksel.

3) **Niemcy** [1]. Prawo niem. różni się od pr. austr. w tym tylko punkcie, że w myśl noweli norymberskiej przyrzeczenie zapłaty odsetek uważa się za niepisane, a weksla nie unieważnia.

---

[1]) Zob. historyą prawa weksl. (wstęp II).

4) **Rumunia**[1]) **i Włochy**[2]). W Rumunii nie potrzeba oznaczenia czasu płatności, gdyż w braku tego weksel jest płatny za okazaniem; natomiast konieczna jest klauzula »na zlecenie«. We Włoszech warunkiem ważności jest należyte ostemplowanie.

W obydwu krajach dopuszczalne są weksle opiewające na pewną oznaczoną ilość płodów ziemnych (ordini in derrate); weksle osobisto-przekazowe są ważne bez względu na distantia loci.

Jeżeli suma wekslowa podana jest kilka razy odmiennie, uważa się we Włoszech zawsze, iż weksel obejmuje sumę mniejszą.

Ustanowienie prawa zastawu w wekslu jest według prawa włoskiego dopuszczalne, a prawo zastawu tak ustanowione przechodzi przez indos.

5) **Szwajcarya**[3]). Suma wekslowa musi być podana w literach i to koniecznie w osnowie weksla; przyrzeczenie zapłaty odsetek uważa się za nienapisane.

6) **Węgry**[4]). Przyrzeczenie zapłaty odsetek uważa się za nienapisane; jeżeli podano kilka miejsc płatności, obowiązuje tylko pierwsze: jeżeli na wekslu znajdują się przekreślenia, uważa się je aż do dowodu przeciwieństwa za umyślne i dokonane prawnie, w którym

---

[1]) Kod. handl. z r. 1886 art. 270—363 (zgodny niemal zupełnie z kod. włoskim).

[2]) Cod. di commercio z 31 października 1882 art. 251—338 w Goldschmidta Ztschr. t. 29 s. 155.

[3]) Ustawa o prawie obligacyjnem z 14 czerwca 1881 art. 720—829 w Goldschmidta Ztschr. t. 29 s. 130.

[4]) Ust. weksl. z 5 czerwca 1876 w Goldschmidta Ztschr. t. 22 s. 204.

to razie odbierają wekslowi ważność, jeżeli się odnoszą do istotnego warunku ważności (por. Anglia).

B) Warunki powstania i istnienia odpowiedzialności.

a) co do osoby wierzyciela.

1. **Anglia.** Legitymacyą formalną stanowi nieprzerwany szereg indosów; legitymacya taka nie daje jednak jeszcze własności. Tylko bankier, który w dobrej wierze (o dobrej wierze decyduje, czy przy badaniu autentyczności indosów zachowano staranność porządnego kupca) płaci weksel płatny za okazaniem osobie, która go nabyła przez fałszywy indos, uwalnia się przez to od wszelkiej odpowiedzialności; taki indosataryusz nie jest jednak właścicielem.

Indosy częściowe są nieważne; indos warunkowy uważa się za bezwarunkowy.

Jeżeli weksel jest imienny (nie na zlecenie), nie można go przenieść przez indos; jeżeli indosant umieścił indos »nie na zlecenie«, dalsze indosy przenoszą własność, nie wpływają jednak na odpowiedzialność tego indosanta. Jedynie indosataryusz per procura nie ma prawa przenieść weksla dalej, ani nawet ustanowić zapomocą indosu substytuta, o ile w indosie per procura nie jest do tego wyraźnie upoważniony.

Indos po terminie płatności ma zawsze tylko skutki cesyi; indos na rzecz przyjemcy (choćby przed terminem płatności) pociąga za sobą zupełne zgaśnięcie wszelkiego zobowiązania z weksla.

Jeżeli kilka wtóropisów jednego i tego samego weksla indosowano na rzecz różnych osób, właścicielem weksla i wierzycielem z weksla jest ten indosataryusz, na rzecz którego wcześniej nastąpił indos. Jeżeli kwestya ta

nie da się rozstrzygnąć, dłużnik winien sumę wekslową złożyć do depozytu.

W razie zaginięcia weksla nie ma osobnego postępowania amortyzacyjnego. Można jednak w tym przypadku żądać za kaucyą duplikatu, a i bez tego można dochodzić praw z weksla za zezwoleniem sądu i za kaucyą. Złożenia do depozytu w międzyczasie żądać nie można. Po założeniu protestu i uskutecznieniu notyfikacyi można dochodzić także zwrotnie praw z weksla zaginionego przeciw wystawcy i indosantom; protest można założyć także zapomocą odpisu weksla.

2. **Francya**. I tu legitymacya formalna polega na nieprzerwanym szeregu indosów; wylegitymowany indosataryusz nie jest jednak właścicielem, jeżeli weksla nie nabył w sposób prawny. Dłużnik atoli, który weksel zapłacił w dobrej wierze, wolny jest od odpowiedzialności, choć posiadacz weksla nabył go zapomocą fałszywego indosu; czy zachodziła dobra wiara, ocenia się według miary staranności porządnego kupca.

Do przeniesienia własności nadaje się tylko indos wymieniający nazwisko indosataryusza (nie in bianco), zawierający wzmiankę o walucie i klauzulę na zlecenie, oraz zaopatrzony datą, a przy wekslu przekazowym na własne zlecenie wystawcy wymieniający także miejsce, gdzie go uskuteczniono. Umieszczenie nieprawdziwej daty jest karane jako fałszerstwo; indos, w którym brak daty lub wzmianki o walucie, ma wobec trzecich tylko znaczenie pełnomocnictwa. Tak samo oceniać należy i indos in bianco; tu jednak każdemu posiadaczowi weksla wolno indos wypełnić, byleby nie po śmierci indosanta lub otwarciu konkursu do jego majątku,

a nawet nieprawnie wypełniony indos nie wpływa niekorzystnie na stanowisko trzeciego uczciwego nabywcy. W każdym jednak razie indosataryusz per procura i każdy indosataryusz, który ma tylko stanowisko pełnomocnika, może przenieść w ł a s n o ś ć weksla zapomocą indosu.

Indos po terminie zapadłości ma takie samo znaczenie, jak indos przed tym terminem; indos na rzecz przyjemcy uchyla każdego czasu wszelkie zobowiązanie z weksla.

W razie zaginienia weksla nie ma miejsca postępowanie amortyzacyjne. Posiadacz może przedewszystkiem, jeżeli weksel nie był przyjęty, żądać wtóropisu i na jego podstawie dochodzić zapłaty; jeżeli duplikatu nie ma, lub też zaginął mu weksel przyjęty, może mimo tego dochodzić praw z weksla za zezwoleniem sądowem i złożeniem kaucyi, która odpowiada przez trzy lata. W międzyczasie nie można żądać złożenia do depozytu. Założenie protestu i notyfikacya ratują także regres do zwrotnie zobowiązanych; czy jednak protest można założyć przed uzyskaniem zezwolenia sądowego i przed złożeniem kaucyi, jest rzeczą sporną.

3) **Niemcy.** Postępowanie amortyzacyjne uregulowane jest w §§ 824—850 proc. cyw. Nie różni się ono zasadniczo od postępowania znanego w prawie austryackiem; termin edyktalny wynosi sześć miesięcy, a umorzenie orzeka się wyrokiem (Ausschlussurtheil), w którym może być zawarte także zastrzeżenie, że wobec niektórych osób weksel nie jest umorzony.

4) **Rumunia i Włochy.** Co do legitymacyi formalnej prawo włoskie nie różni się od prawa austryackiego. Indos weksla opiewającego nie na zlecenie ma za-

wsze znaczenie cesyi; dodatek »nie na zlecenie« przy indosie pociąga za sobą ten skutek, że wobec indosanta, od którego dodatek pochodzi, każdy dalszy indosataryusz jest tylko cesyonaryuszem. Indos po terminie płatności daje zawsze tylko prawa poprzednika i stoi zupełnie na równi z cesyą. Indosy częściowe są nieważne.

Duplikaty znane są także przy wekslach własnych.

Amortyzacya odbywa się podobnie jak według pr. austr. Termin edyktalny wynosi 40 dni, jeżeli weksel jest płatny w kraju, zresztą przy wekslach płatnych gdzieindziej według oddalenia 60, 120 i 240 dni. Założenie protestu może nastąpić także w toku postępowania amortyzacyjnego, a założywszy protest można dochodzić praw z weksla także przeciw zwrotnie zobowiązanym.

5) **Szwajcarya.** Co do legitymacyi formalnej obowiązują te same zasady, co w pr. austr. Posiadacz legitymowany, który nie jest właścicielem ani nie ma za sobą dobrej wiary, winien jest właścicielowi zwrócić weksel lub kwotę, którą uzyskał przez ściągnięcie pretensyi wekslowej, względnie pozbycie weksla.

Co do amortyzacyi nie ma różnic zasadniczych. Termin edyktalny wynosi z reguły trzy miesiące, a najwyżej rok. W toku postępowania zależy od decyzyi sędziego, czy ma nastąpić zapłata za kaucyą, czy tylko złożenie do depozytu.

6) **Węgry.** Różnica od prawa austr. polega tylko w tem, że indos po terminie płatności daje zawsze tylko prawa poprzednika (cesya).

Co do amortyzacyi zgadza się prawo węgierskie z pr. austryackiem.

b) po stronie dłużnika

1. **Anglia.** Bierną zdolność wekslową ma każdy, kto się umownie zobowiązywać może; tylko korporacye muszą mieć do tego szczególne upoważnienie. Zdolność wekslowa wojskowych nie jest ograniczona. Okoliczność, że jednemu z dłużników tej zdolności brak, nie wpływa bynajmniej na odpowiedzialność innych zobowiązanych z weksla.

Znak ręczny stoi na równi z podpisem; dopuszczalny jest także podpis przez pełnomocnika, a fałszywy zastępca odpowiada wekslowo za szkodę. Nastąpione później uznanie fałszywego podpisu za umieszczony prawnie nie rodzi zobowiązania wekslowego.

Przyjęcie nastąpić ma na wekslu; przekazanemu przysługuje jednak do namysłu stosowny (t. zn. przyjęty w obrocie wekslowym) czas, i, w razie milczenia przekazanego, dopiero po upływie tego terminu można mówić o nieprzyjęciu. Przyjęcia nie można cofnąć, jeżeli weksel z przyjęciem wręczono już wierzycielowi, lub jeżeli posiadacza o dokonaniu przyjęcia zawiadomiono. Przyjęcie częściowe jest możliwe, lecz dopuszczenie takiego akceptu zależy od woli posiadacza.

Przyjęcie przez wyręczenie musi być wyraźnie oznaczone jako takie i stwierdzone w proteście; musi ono być ograniczone do części sumy wekslowej.

2. **Francya.** Zdolnym wekslowo jest każdy, kto się może umownie zobowiązać. Małoletni wyżej 7 lat mogą zaciągać zobowiązania wekslowe tylko za zezwoleniem ojca lub opiekuna i władzy nadopiekuńczej, chyba że za zezwoleniem ojca lub władzy nadopiekuńczej prowa-

dzą handel, w którym to razie w granicach swego przedsiębiorstwa mają pełną zdolność; kobiety trudniące się handlem mają pełną zdolność wekslową, zresztą jednak nie mogą zobowiązań wekslowych zaciągać, a mężatki potrzebują zezwolenia męża; marnotrawcy mogą się zobowiązywać wekslowo tylko za współudziałem przydanej sobie rady; co do wojskowych ograniczenia nie istnieją. Niezdolność jednego z podpisanych na wekslu nie wzrusza zupełnie odpowiedzialności reszty.

Przy znaku ręcznym konieczna jest interwencya notaryusza. Podpis przez pełnomocnika jest dopuszczalny; fałszywy zastępca odpowiada według prawa cywilnego.

Przyjęcie może nastąpić nietylko na wekslu, lecz także w odrębnym dokumencie. Do ważności potrzebny jest dodatek »przyjmuję« lub wyrażenie równoznaczne; jeżeli jednak umieszczono tylko podpis, każdy posiadacz weksla może ów dodatek uskutecznić. Przyjęcie ograniczone dopuszczalne jest tylko na mniejszą sumę; zresztą jest zakazane i nie ma ważności dla prawa wekslowego. Przekazany ma 24 godzin czasu do namysłu; jeżeli przekazany zatrzyma weksel dłużej, odpowiada za szkodę według prawa cywilnego (n. p. jeżeli wystawca popadł tymczasem w konkurs). Przyjęcie wiąże od chwili, kiedy weksel przyjęty wręczono lub kiedy nastąpiło zawiadomienie o dokonaniu przyjęcia; spornem jest, czy można je wykreślić po upływie 24-godzinnego czasu namysłu, choć jeszcze wręczenie ani zawiadomienie nie nastąpiło. Przyjęcie pociąga za sobą domniemanie, że przekazany otrzymał pokrycie, a posiadacz weksla ma wyłączne prawo do pokrycia, o ile ono znajduje się u przekazanego.

Awal uskuteczniony w osobnym dokumencie ma skuteczność wobec prawa wekslowego.

3. **Niemcy.** Małoletni nie ma zdolności wekslowej nawet w razie, gdy za zgodą ojca lub opiekuna prowadzi samodzielne przedsiębiorstwo; natomiast nie ma ograniczeń co do oficerów i żołnierzy.

Podpis pismem hebrajskiem jest ważny (por. objaśn. do art. 94 ust. weksl.); podpis przez pełnomocnika jest bez szczególnych formalności dopuszczalny.

4. **Rumunia i Włochy.** Zdolność wekslowa jest uregulowana jak w Austryi; brak jednak ograniczeń co do zdolności wekslowej osób wojskowych.

Pr. włoskie wymaga przy podpisie wystawcy, przyjemcy i indosanta wypisania imienia i nazwiska, względnie firmy; co do awalu warunek imienia nie jest powtórzony, i dlatego sprawa jest sporna. Znak ręczny dopuszczony jest w Włoszech tylko w interesie kredytu rolnego przy pożyczkach rolnych do 1500 lirów, jeżeli dłużnik oświadczy, że z przyczyn fizycznych nie może albo też wogóle nie umie pisać; potrzeba jednak dwóch świadków. Podpis przez pełnomocnika jest bez szczególnych formalności dopuszczalny. Fałszywy zastępca odpowiada tylko według prawa cywilnego.

Przyjęcie wiąże dopiero z chwilą oddania weksla akceptowanego; przekazany ma 24 godzin czasu do namysłu.

Awal po przyjęciu uważa się w razie wątpliwości za awal przyjęcia; awalista weksla własnego oraz weksla przekazowego nieprzyjętego uchodzi w razie wątpliwości za ręczyciela wystawcy.

5. **Szwajcarya.** Zdolność wekslową posiada każdy, kto się może umownie zobowiązać; formalny rygor we-

kslowy i proces wekslowy stosuje się jednak tylko do osób i spółek wpisanych do rejestru handlowego. Ograniczenia dla wojskowych nie istnieją. Każdy podpis ocenia się samodzielnie.

Znak ręczny nawet uwierzytelniony notaryalnie nie ma znaczenia podpisu. Podpis przez pełnomocnika nie wymaga żadnych szczególnych formalności.

Przekazany ma 24 godzin czasu do namysłu; akcept raz uskuteczniony wiąże wobec trzecich bez względu na późniejsze przekreślenie lub ograniczenie, chyba że te nastąpiły za zezwoleniem posiadacza, uwidocznionem na wekslu.

6. **Węgry.** Co do zdolności wekslowej obowiązują zasady pr. austr.: zdolnym jest każdy, kto się umownie zobowiązywać może, prócz oficerów i żołnierzy stanu zbrojnego.

Znak ręczny musi być uwierzytelniony i zastępuje podpis tylko o tyle, o ile wyłącznie wady fizyczne stoją podpisowi na przeszkodzie, co w uwierzytelnieniu musi być podane: analfabeci nie mogą zaciągać w ten sposób zobowiązań wekslowych. Do podpisu przez pełnomocnika nie wymaga jednak pr. węgierskie żadnych szczególnych formalności.

Awal uważa się w razie wątpliwości: po przyjęciu za awal przyjemcy, w każdym innym razie za awal wystawcy.

C) Warunki wykonania i zachowania praw z weksla.

1. **Anglia.** Obowiązek przedstawienia do przyjęcia może być nałożony na posiadacza przez wystawcę przy każdym wekslu przekazowym, a ipso inre istnieje przy wekslach przekazowych umiejscowionych

i przy wekslach płatnych w pewien czas po okazaniu; przedstawienie ma nastąpić w odpowiednim czasie (reasonable time). Niedopełnienie obowiązku pociąga za sobą utratę regresu.

W razie odmowy przyjęcia lub przyjęcia częściowego może posiadacz natychmiast poszukiwać zwrotnie zapłaty. Protest potrzebny jest do regresu tylko przy wekslach przekazowych zagranicznych (foreign bills); zresztą nie potrzeba go zakładać, a jeżeli się dobrowolnie chce protestować, to wystarczy zanotowanie protestu na wekslu bez wygotowania dokumentu protestu. Do założenia protestu uprawniony jest przedewszystkiem notaryusz; jeżeli jednak w dotyczącej miejscowości nie ma notaryusza, wystarczy odpowiednie poświadczenie poważanego męża z tej miejscowości, wystawione w obecności dwóch świadków. Można protest (z powodu braku zapłaty) założyć także za pośrednictwem poczty i to albo w miejscu przedstawienia, albo w miejscu, dokąd weksel po bezskutecznem przedstawieniu został zwrócony. W razie konkursu protest według wyboru posiadacza weksla założony ma być albo u krydataryusza, albo u zarządcy masy upadłości. Głównym warunkiem regresu jest zawiadomienie (notyfikacya). O nieprzyjęciu (a tak samo o przyjęciu częściowem) zawiadomić należy w odpowiednim czasie wszystkich zwrotnie zobowiązanych: ustne zawiadomienie wystarcza. Wobec pominiętych poprzedników traci się zupełnie regres, i nie można go dochodzić nawet później po nadejściu terminu płatności; jeżeli jednak jeden z uprawnionych do regresu zawiadomił należycie poprzednika, korzystają z tego wobec zawiadomionego wszyscy uprawnieni do regresu, a zaniechanie

notyfikacyi nie wpływa w żadnym razie niekorzystnie na prawa trzeciego, który nabył weksel nie wiedząc o odmowie przyjęcia. Zawiadomienie o nieprzyjęciu zwalnia od obowiązku zawiadamiania o niezapłacie, chyba, że w międzyczasie nastąpiło przyjęcie. Możliwe jest zwolnienie posiadacza (tak od obowiązku przedstawienia do zapłaty i protestu, jak i) od obowiązku notyfikacyi; wogóle zaś obowiązuje zasada, że regresu się nie traci, jeżeli się mimo dołożenia należytej staranności (reasonable diligence) nie było w stanie dokonać przedstawienia, protestu lub notyfikacyi, a później z należytą starannością zaniechaną formalność przedstęwzięło.

Jeżeli przy przyjęciu weksla płatnego w pewien czas po okazaniu nie umieszczono daty, każdy posiadacz może wpisać rzeczywistą datę przyjęcia, a gdyby ją nawet wpisano fałszywie, to uczciwemu nabywcy nie można z tego robić zarzutu.

Jeżeli przyjemca lub wystawca weksla własnego popadł w konkurs lub zawiesił wypłaty, można u niego założyć protest z tym jednak tylko skutkiem, że potem może nastąpić przyjęcie przez wyręczenie.

Przedstawienie do zapłaty jest zawsze potrzebne, o ile idzie o regres; w stosunku zaś do przyjemcy lub wystawcy weksla własnego tylko wtedy, jeżeli przy przyjęciu lub w osnowie weksla własnego znajduje się zastrzeżenie, iż weksel jest płatny tylko na pewnem oznaczonem miejscu (umiejscowiony). Ma ono nastąpić przy wekslach płatnych za okazaniem w przeciągu stosownego czasu (reasonable time) pod utratą regresu; wolno jednak tak wystawcy jak indosantowi ograniczyć termin do przedstawienia z tym

samym skutkiem, jak w pr. austr. Przy innych wekslach przedstawienie do zapłaty nastąpić ma w terminie zapadłości, a o ile termin ten przypada na niedzielę lub święto powszechne, w dniu poprzednim. Dłużnikowi przysługują trzy dni względności (por. art. 33 austr. ust. weksl.), o ile weksel nie jest płatny za okazaniem, ani dni względności nie wyklucza. Niezawinione zaniedbanie przedstawienia nie pociąga za sobą szkodliwych skutków; trzeba jednak przedstawić po usunięciu się przeszkody. Co do innych warunków regresu obowiązują wyłuszczone poprzednio zasady, odnoszące się do regresu z powodu nieprzyjęcia.

Adres w potrzebie nie musi opiewać na miejsce płatności; musi jednak znajdować się na samym wekslu. Posiadacz weksla nie ma obowiązku do żądania przyjęcia od adresata w potrzebie, ani wogóle do dopuszczenia przyjęcia przez wyręczenie; może je zawsze odrzucić i wykonać regres; jeżeli jednak zgodzi się na przyjęcie przez wyręczenie, prawo regresu ginie.

Przyjemca przez wyręczenie odpowiada posiadaczowi weksla i wszystkim następcom wyręczonego. Należy mu jednak, jeżeli go się chce pociągnąć do odpowiedzialności, przedstawić weksel najpóźniej w dniu następującym po dniu zapadłości, jeżeli mieszka w miejscu płatności; jeżeli zaś przyjemca mieszka gdzieindziej, należy mu najpóźniej w tym następnym dniu wysłać weksel do przedstawienia; dni świątecznych nie wlicza się do terminu. Zapłata przez wyręczenie musi być stwierdzona w proteście; odrzucenie zaofiarowanej zapłaty przez wyręczenie pociąga za sobą utratę regresu do wszystkich, którzyby przez tę zapłatę byli zwolnieni.

t. zn. do następców wyręczonego. Nie potrzeba jednak do zachowania regresu z powodu niezapłaty ani przedstawiać, ani protestować weksla u adresatów w potrzebie: konieczny jest tylko protest u przyjemcy przez wyręczenie, a to pod utratą regresu do następców wyręczonego.

Skarga przeciw przyjemcy lub wystawcy weksla własnego ulega przedawnieniu w 6 latach od dnia zapadłości względnie płatności, a termin ten stosuje się także do roszczeń regresowych; uznanie pisemne i upłata pociągają za sobą przerwę przedawnienia; po 20 latach weksel w każdym razie uchodzi za zapłacony, póki nie będzie wykazane przeciwieństwo.

Po przedawnieniu weksla można w każdym razie dochodzić pokrytej nim pretensyi cywilnej; osobnej skargi o zbogacenie pr. wekslowe w tym przypadku nie zna.

2. **Francya.** Prawo przedstawienia do przyjęcia może być wykluczone, jeżeli wystawca oznaczy weksel jako »non acceptable«, »non susceptible d'acceptation«. Obowiązek przedstawienia do przyjęcia istnieje tylko przy wekslach płatnych w pewien czas po okazaniu, wystawionych lub płatnych w Francyi; termin wynosi 3 miesiące, jeżeli weksel jest płatny lub wystawiony w Europie, 4 miesiące dla krajów nadbrzeżnych morza Śródziemnego lub Czarnego, 6 miesięcy dla krajów po tej stronie przylądka Dobrej Nadziei lub przylądka Horn, zresztą rok; w czasie wojny morskiej terminy dla weksli zamorskich zwiększają się podwójnie. Przy wekslu »non acceptable« nie można przedstawiać do przyjęcia, lecz trzeba w zakreślonym czasie przedstawić celem ozna-

czenia daty okazania. Zresztą może tak wystawca jak i indosant polecić na wekslu przedstawienie do przyjęcia; nie posłuchanie tego zlecenia pociąga jednak za sobą w tym razie tylko obowiązek do wynagrodzenia szkody, podczas gdy przy wekslach płatnych w pewien czas po okazaniu przez zaniedbanie terminu traci się regres.

W razie odmowy przyjęcia posiadacz weksla założywszy protest może żądać zwrotnie zabezpieczenia, ale poprzednik może odrazu (przed terminem płatności) uiścić zapłatę, przyczem sumę przypadającą do zapłaty oblicza się zapomocą fikcyi weksla zwrotnego na czas i miejsce płatności. Przy zabezpieczeniu musi zwrotnie zobowiązany dać ręczycieli. Co do protestu obowiązują następujące zasady: do założenia uprawniony jest notaryusz lub huissier; założyć go należy w miejscu zamieszkania protestata lub w ostatniem znanem miejscu jego zamieszkania; miejsca protestu w proteście wymieniać nie potrzeba; protest można założyć także za pośrednictwem poczty. Zwolnienie od protestu przy wekslu niestemplowanym jest nieważne.

Jeżeli przyjęcie na wekslu płatnym w pewien czas po okazaniu nie jest datowane, dzień wystawienia weksla uważa się w stosunku do przyjemcy za dzień okazania.

W razie konkursu przyjemcy lub wystawcy weksla własnego, a także wystawcy nieprzyjętego weksla przekazowego, można zwrotnie dochodzić zabezpieczenia (przez ręczycieli); poprzednik pociągnięty do odpowiedzialności może jednak uiścić odrazu zapłatę tak samo, jak przy regresie z powodu nieprzyjęcia.

Przedstawienie do zapłaty jest zawsze wa-

runkiem regresu; przyjemca i wystawca weksla własnego odpowiadają jednak zawsze bezwarunkowo (wątpliwość zachodzi tylko co do weksli własnych umiejscowionych: billet à domicile). Przedstawienie do zapłaty ma nastąpić przy wekslach płatnych za okazaniem w przeciągu terminów podanych poprzednio dla weksli płatnych w pewien czas po okazaniu, a to pod utratą regresu. Zresztą rozstrzyga termin płatności; jeżeli on przypada na niedzielę lub święto, dzień poprzedni stanowi dzień płatności; w każdym jednak razie protest założyć można dopiero w najbliższym dniu powszednim po dniu płatności.

Dalszym warunkiem regresu z powodu braku zapłaty jest protest z powodu braku zapłaty, od którego dopiero liczy się przy regresie odsetki. Musi on być założony w najbliższym dniu powszednim po dniu płatności; zresztą obowiązują te same zasady, co przy proteście z powodu nieprzyjęcia. Vis maior usprawiedliwia opóźnienie, jeżeli się protest założyło, skoro tylko to było możliwe. Zawiadomienie nie ma dla regresu znaczenia; zob. niżej przy przedawnieniu.

Adres w potrzebie nie ma znaczenia dla regresu z powodu nieprzyjęcia; dopuszczenie do przyjęcia przez wyręczenie zależy od woli posiadacza weksla, a mimo przyjęcia przez wyręczenie przysługujące posiadaczowi prawo regresu nie doznaje uszczerbku. Przyjemca przez wyręczenie obowiązany jest zawiadomić bezzwłocznie wyręczonego, nie potrzebuje mu jednak przesyłać protestu. Natomiast konieczny jest przy regresie z powodu niezapłaty protest u adresatów w potrzebie, wskazanych przez wystawcę, a to pod utratą regresu

do wszystkich indosantów i do wystawcy, o ile ten ostatni dał pokrycie. Odrzucenie zapłaty ofiarowanej przez inną osobę zobowiązuje tylko według prawa cywilnego do odszkodowania. Przyjemca przez wyręczenie odpowiada solidarnie z wyręczonym.

Odpowiedzialność wekslowa przyjemcy i wystawcy weksla własnego ulega przedawnieniu w 5 latach od dnia zapadłości. Przy regresie posiadacz weksla musi przedewszystkiem w przeciągu 14 dni od daty protestu wszystkich tych, przeciw którym chce zwrotnie dochodzić zapłaty, zawiadomić o proteście i zaskarżyć, a każdy poprzednik, pociągnięty w ten sposób do odpowiedzialności, musi w takim samym terminie od doręczenia skargi postąpić tak samo wobec swoich poprzedników; jeżeli temu przepisowi stało się zadość, roszczenie regresowe gaśnie przez upływ 5 lat od ostatniego aktu postępowania sądowego. Nadto musi dłużnik wekslowy, który się powołuje na przedawnienie, zaprzysiądz na żądanie wierzyciela, że dług jest zapłacony, tak, że upływ terminu przedawnienia stwarza tylko nader słabe domniemanie na korzyść dłużnika. Uznanie w jakiejkolwiek formie pociąga za sobą przerwę.

Weksel przekazowy upadły i przedawniony wtedy tylko uchodzi za taki wobec wystawcy, jeżeli wystawca udowodni, że dał pokrycie.

3. **Niemcy.** Przy regresie o zabezpieczenie pozwany nie jest zobowiązany do złożenia sumy wekslowej w gotówce do depozytu.

Protest z powodu niezapłaty może nastąpić za pośrednictwem poczty, jeżeli się za jej pośrednictwem przedstawia weksel do zapłaty; jeżeli mianowicie na zleceniu

pocztowem znajduje się dodatek »natychmiast do protestu«, wówczas po bezskutecznem przedstawieniu poczta w imieniu nadawcy oddaje zaraz weksel osobie upoważnionej do przedsięwzięcia aktu protestu.

Zgłoszenie do konkursu wywołuje w każdym razie — bez względu na rezultat zgłoszenia — przerwę przedawnienia.

4. **Rumunia i Włochy.** Prawo przedstawienia do przyjęcia może być wykluczone tak samo, jak w Francyi. Obowiązek przedstawienia do przyjęcia istnieje z mocy ustawy przy wekslach płatnych w pewien czas po okazaniu; termin przedstawienia wynosi jeden rok, a przy wekslach zamorskich w czasie wojny morskiej dwa lata; może on być skrócony tak przez wystawcę jak i przez indosanta, a skrócenie pochodzące od indosanta wiąże także co do jego następców; zaniedbanie przedstawienia pociąga za sobą utratę regresu. Zresztą może wystawca i każdy indosant polecić przedstawienie do przyjęcia, lecz niewypełnienie polecenia zobowiązuje tylko do zwrotu szkody.

W razie odmowy przyjęcia może posiadacz po założeniu protestu dochodzić zwrotnie zabezpieczenia. Co do protestu obowiązują następujące zasady: do założenia upoważniony jest w Rumunii huissier lub sędzia pokoju, w Włoszech notaryusz lub huissier; miejscem protestu (którego w dokumencie protestu wymieniać nie potrzeba) jest przedewszystkiem miejsce wskazane w wekslu jako miejsce przyjęcia lub zapłaty albo obecne miejsce zamieszkania protestata, albo wreszcie ostatnie znane miejsce jego zamieszkania; zamiast protestu wystarcza — za zezwoleniem posiadacza weksla — prywatne

poświadczenie, zaopatrzone datą taką, iż w chwili daty otwarty jeszcze był termin protestu, podpisane przez tę osobę, która odmawia przyjęcia względnie zapłaty, a umieszczone bądź na samym wekslu bądź w osobnym dokumencie, który musi zawierać odpis weksla (w Rumunii poświądczenie takie może być wygotowane także w ciągu 24 godzin po upływie terminu zakreślonego do założenia protestu; według pr. włoskiego dalszym warunkiem ważności takiego poświadczenia jest zarejestrowanie go w przeciągu dwóch dni a dato). Zwolnienie od protestu uchodzi w Włoszech za nienapisane.

Przy wekslach płatnych w pewien czas po okazaniu wystarczy w Rumunii do zachowania praw przeciw poprzednikom umieszczenie przez przekazanego daty okazania w przepisanym czasie. Jeżeli weksel taki zaopatrzony jest przyjęciem bez daty, wówczas w Rumunii ostatni dzień terminu przedstawienia uważa się w stosunku do przyjemcy za dzień okazania; prawo włoskie nie daje w tym względzie żadnego przepisu.

Regres z powodu niepewnej płatności dłużnika głównego unormowany jest tak samo jak w Austryi.

Przedstawienie weksla do zapłaty jest zawsze warunkiem regresu; spornem jest natomiast, czy takie przedstawienie (i protest) jest warunkiem dochodzenia praw przeciw dłużnikowi głównemu przy wekslu umiejscowionym, w którym wymieniony jest domicyliat. Przedstawienie do zapłaty weksli płatnych za okazaniem nastąpić ma pod utratą regresu w przeciągu takiego samego terminu, jaki jest zakreślony do okazania weksli płatnych w pewien czas po okazaniu; zresztą rozstrzyga termin

płatności, który w razie niedzieli lub święta przesuwa się na najbliższy dzień powszedni.

Dalszym warunkiem regresu z powodu niezapłaty jest założenie protestu. Termin do protestu normuje prawo włoskie tak samo jak pr. austryackie; w Rumunii protest można założyć dopiero w najbliższym dniu powszednim po dniu płatności, ale w tym dniu musi go się założyć.

Co do protestu obowiązują zresztą zasady podane przy proteście z powodu odmowy przyjęcia: spóźnienie nie szkodzi, o ile było wywołane siłą wyższą, a po ustaniu przeszkody natychmiast brak naprawiono.

Zaniechanie zawiadomienia pociąga za sobą we Włoszech tylko obowiązek do wynagrodzenia szkody.

Weksel zwrotny nie potrzebuje być wystawiony bezpośrednio; muszą mu jednak towarzyszyć pierwotny weksel, protest i pokwitowany rachunek zwrotny.

Adres w potrzebie nie musi opiewać na miejsce płatności. Pominięcie adresu w potrzebie pociąga za sobą utratę regresu o zabezpieczenie, względnie regresu z powodu niezapłaty do wyręczonego i jego następców; taki sam skutek ma co do regresu z powodu niezapłaty pominięcie przyjemcy przez wyręczenie. Przyjęcia przez wyręczenie z strony osoby trzeciej nie jest posiadacz weksla obowiązany dopuścić; jeżeli się jednak na to zgodzi i ta jego zgoda uwidoczniona zostanie w proteście, traci regres o zabezpieczenie. Odrzucenie zapłaty przez wyręczenie ofiarowanej przez trzeciego pociąga za sobą te same skutki, co w pr. austryackiem.

Przyjemca przez wyręczenie obowiązany jest przesłać protest wyręczonemu: w Rumunii w ciągu dwóch

dni, w Włoszech bez zwłoki. Warunkiem jego odpowiedzialności jest przedstawienie mu weksla do zapłaty w przeciągu terminu zakreślonego do protestu.

Zobowiązanie dłużnika głównego ulega przedawnieniu w 5 latach od dnia płatności. Roszczenie regresowe musi przedewszystkiem być zaskarżone w krótkim terminie (15, 60, 120, 240 dni stosownie do tego, czy weksel jest płatny w kraju, w Europie, w Azyi lub Afryce, czy gdzieindziej — w czasie wojny morskiej dla krajów zamorskich terminy liczą się podwójnie) od dnia zapłaty, wykupienia lub zapozwu, a jeżeli zostało na czasie zaskarżone, ulega pięcioletniemu przedawnieniu od ostatniej czynności postępowania sądowągo. Uznanie długu w jakiejbądź formie wywołuje przerwę przedawnienia.

Z weksla przedawnionego lub upadłego przysługuje przeciw wystawcy, przyjemcy weksla przekazowego umiejscowionego z domicyliatem i wystawcy weksla własnego umiejscowionego, w którym jest wymieniony domicyliat, skarga o zbogacenie.

5. **Szwajcarya.** Przy wekslach płatnych w pewien czas po okazaniu termin przedstawienia do przyjęcia wynosi jeden rok.

Protestu w dniu płatności zakładać nie można; zawiadomienie o proteście zostawione jest zupełnie do woli posiadacza weksla.

Przedstawienie do zapłaty przy wekslach płatnych za okazaniem nastąpić ma w przeciągu roku od dnia wystawienia; ten przepis obowiązuje także co do weksli upadłych, indosowanych po upadłości, a nie przyjętych; przy wekslach przyjętych oraz wekslach wła-

snych indosowanych po upadłości termin przedstawienia wynosi trzy lata.

Roszczenie zwrotne ulega przedawnieniu: w jednym miesiącu, jeżeli weksel był płatny w Szwajcaryi lub jeżeli zwrotnie poszukujący mieszka w Szwajcaryi; w trzech miesiącach, jeżeli jedno lub drugie miejsce leży w pierwszej lub drugiej strefie austr. ustawy weksl.; zresztą w dwunastu miesiącach; przedawnienie po przerwie upływa jednak dopiero w trzech latach.

Skarga o zbogacenie (art. 83) dopuszczalna jest także przeciw przekazanemu, przeciw wskazanemu w umiejscowieniu, przeciw temu, na czyj rachunek weksel (komisowy) został wystawiony, i przeciw pierwszemu indosantowi weksla własnego.

6. **Węgry.** Przedstawienie do przyjęcia przy wekslach targowych i jarmarcznych może nastąpić od początku aż do ósmego dnia jarmarku, względnie przez cały czas jego trwania.

Ustanowienie zabezpieczenia z strony dłużnika głównego daje zwrotnie zobowiązanemu prawo żądania zwrotu ustanowionego przez nich zabezpieczenia.

Zawieszenie wypłat nie jest wymienione jako powód do żądania zabezpieczenia z powodu niepewnej płatności.

Zapłata ma nastąpić w dniu płatności przed dwunastą w południe; aż do tej chwili dłużnik ma czas względności, bo protest dopiero po 12 może być założony. Jako godziny do przedstawienia, założenia protestu i t. d. oznaczone są godziny od 9—12 rano i od 2—5 popołudniu. Domicyliat jest zwolniony wyraźnie od protestu u siebie, jeżeli w chwili płatności jest posiadaczem

weksla; natomiast należy weksel protestować u awalisty dłużnika głównego.

Przy adresach w potrzebie winien posiadacz udać się najpierw do tego adresata, którego interwencya uwalnia — według weksla — największą liczbę interesowanych; przy zapłacie przez wyręczenie ma według przepisu ustawy pierwszeństwo zawsze ten z ofiarujących, którego zapłata zwalnia największą ilość zwrotnie zobowiązanych.

Przedawnienia nie uwzględnia się z urzędu; otwarcie konkursu (nie zgłoszenie) odsuwa początek przedawnienia, względnie wywołuje przerwę, jeżeli bieg przedawnienia już się rozpoczął.

Wierzyciel wekslowy ma prawo zatrzymania, skutkujące tak samo, jak prawo zastawu; jeżeli ustanowiono dla pretensyi wekslowej prawo zastawu na papierach wartościowych mających cenę giełdową, można je sprzedać na giełdzie i pokryć się z ceny kupna; potrącenie ma wobec pretensyi z weksla zastosowanie tylko o tyle, o ile wzajemna pretensya jest także płatną już pretensyą wekslową lub pretensyą pieniężną opartą na wyroku albo na ugodzie sądowej.

Spis chronologiczny.

W spisie tym zamieszczone są przepisy prawne przytoczone w całej osnowie lub streszczeniu, oraz te, do których tłómaczenia wydanie niniejsze zawiera przyczynki. Liczba przy przepisie oznacza stronę.

Spis alfabetyczny.

Liczba bez dodatku oznacza artykuł ustawy wekslowej; wykładnik tej liczby wskazuje liczbę porządkową uwagi; s. oznacza stronicę.

SPIS PRZEDMIOTÓW.

JUŻ WYSZEDŁ

I-szy zeszyt komentarza do austr. kodeksu cywilnego

w opracowaniu

Prof. Dr. Wład. Leopolda Jaworskiego

zeszyt IIgi jest pod prasą — dalsze zeszyty (o ile to będzie możliwe) wyjdą w krótkich odstępach czasu; O zeszycie I wyraża się „przegląd prawa i administracyi“ z kwietnia 1900 (recenzent *Prof. Dr. Ernest Till) jak następuje:* Wyciąg z recenzyi:

„Co do dzieła, którego początek mamy w ręku, ułatwione ma zadanie sprawozdawca o tyle, że podjął się go autor, który dał już piękne dowody swego uzdolnienia w tym kierunku; komentarz do ustaw hipotecznych, wydany przez tegoż samego autora przed kilku laty, **odpowiada wszelkim warunkom dzieła tego rodzaju,** to zaś jest już rękojmią, że i nowy komentarz do ustawy cywilnej wymagania te zadowolni. — Głównym warunkiem dobroci komentarza, który przeznaczony jest w pierwszym rzędzie dla potrzeb praktycznych jest dokładność jego; pod tym względem zeszyt przed nami będący, jest prawdziwie wzorowy do najdrobniejszych szczegółów — tak, iż przy najstaranniejszej kontroli żadnego braku zarzucić mu nie można — uwagi autora i objaśnienia oparte na gruntownem zużytkowaniu historyi i źródeł kodeksu, literatury i judykatury, a to zwłaszcza tej ostatniej nie w sposób dotąd praktykowany przez podanie jedynie zasady prawnej w orzeczeniu pewnem objawionej, lecz co do głównych zasadniczych orzeczeń, przez streszczenie stanu rzeczy; jak

ogromnej. mrówczej i wytężającej pracy tego rodzaju komentarz wymaga, dowodzić nie potrzeba — to też autorowi wdzięczność się należy, że tej pracy się podjął i t. d. i t. d.

Komentarz ten obejmować będzie w trzech tomach oprócz niem. tekstu kodeksu i tłóm. polskiego wszystkie późniejsze ustawy z dziedziny prawa pryw. (również w podwójnem tekście) obszerne objaśnienia i judykat. trybunału najwyższego zestawioną systematycznie. — Autor zwraca szczególniejszą uwagę na wszystkie te ustawy z dziedziny prawa administr., które mają związek z prawem pryw. — uwzględnionem więc zostanie ustawodawstwo austr. agrarne, ustawa wodna, leśna, górnicza i t. d.

Wydawnictwo ukaże się w około 15 zeszytach (każdy po 10 arkuszy druku.) Cena zeszytu 1.60 h., po ukończeniu druku całego dzieła, cena zostanie podwyższoną.

Księgarnia Leona Frommera w Krakowie dostarcza wszelkich dzieł gdziekolwiek ogłoszonych, w jakimkolwiek języku na raty miesięczne; specyalnością księgarni są dzieła naukowe w ogóle, **dzieła z dziedziny prawa i administracyi** w szczególe — katalogi na żądanie darmo i opłatnie.

KSIĘGARNIA
LEONA FROMMERA
W KRAKOWIE

P. S.

W ciągu r. b. wyjdzie:

Rosenblatt. Prof. Dr. Zasady nowej ordynacyi egzekucyjnej.